

การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว
: ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Restorative Justice Implementation in Juvenile and Family Court
: A Study of Development of Special Measures in Lieu of Criminal Proceedings after
The Prosecution

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Criminal Justice

Department of Sociology and Anthropology

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาล เยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี
โดย	นายอุดม ลาภิเศษพันธ์ุ
สาขาวิชา	อาชญวิทยาและงานยุติธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทวิทย์ จิตสว่าง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เพชรมนี)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ)

อุดม ลาภิเศษพันธ์ : การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว :
 ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี. (Restorative Justice
 Implementation in Juvenile and Family Court : A Study of Development of Special
 Measures in Lieu of Criminal Proceedings after The Prosecution) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ.วัน
 ชัย มีชาติ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

การวิจัยเรื่อง การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษา
 การพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำกระบวนการ
 ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยศาลเยาวชนและ
 ครอบครั้วผ่านการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ที่ได้นำแนวทาง
 การศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติมาใช้เป็นแนววิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคผ่านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
 หรือความล้มเหลวจากขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ และศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนการของต่างประเทศ นำไปสู่
 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี
 เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและ
 ครอบครั้วได้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม และ
 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์แบบอุปนัย สร้างข้อสรุปเพื่อตอบ
 คำถามการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เป็น
 ทางเลือกหนึ่งแทนกระบวนการทางตุลาการปกติ ซึ่งประยุกต์มาจากการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ผู้กระทำสำนึก
 ผิดเข้าสู่กระบวนการของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายผ่านการพูดคุย ให้ได้ผลเชิงสมานฉันท์ที่ผู้เสียหายได้รับการ
 ชดเชยเยียวยา และผู้กระทำผิดได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมด้วยดี ซึ่งพบปัญหาและอุปสรรคในการ
 ปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัว 5 ประการ คือ ด้านกฎหมาย ด้านคุณภาพและความพอเพียงของ
 ทรัพยากร ด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ ด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล และด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท
 โดยสมควรปรับปรุงกฎหมาย จัดสรรทรัพยากร เพิ่มเติมหน่วยงานในองค์กรของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และ
 ติดตามควบคุมดูแล เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนอย่างสมดุลกับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจาก
 อาชญากรรมอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคม

สาขาวิชา	อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม	ลายมือชื่อนิสิต
ปีการศึกษา	2564	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
		ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

6281014324 : MAJOR CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE

KEYWORD: Restorative Justice, Juvenile and Family Court, Special Measures in Lieu of Criminal Proceedings after The Prosecution, Policy Implementation

Udom Lapisatepan : Restorative Justice Implementation in Juvenile and Family Court : A Study of Development of Special Measures in Lieu of Criminal Proceedings after The Prosecution. Advisor: Assoc. Prof. WANCHAI MEECHART Co-advisor: Assoc. Prof. JUTHARAT UA-AMNOEY, Ph.D.

The purpose of this research, Restorative Justice Implementation in Juvenile and Family Court : A Study of Development of Special Measures in Lieu of Criminal Proceedings after The Prosecution, is to study the restorative justice implementation in juvenile justice with “special measures in lieu of criminal proceedings after the prosecution” by Juvenile and Family Court. The analysis approaches of policy implementation process have been used. By considering critical success and failure factors of implementation is able to indicate problems and obstacles of the proceedings implemented in Juvenile and Family Court. To be able to solve these troubles. After comparative studying on juvenile justices with other countries, it leads to the suggestions of developmental ways of special measure in lieu of criminal proceedings after the prosecution. The research was conducted through a qualitative approach. The data were collected by documentary research, observation, focus group discussion, and in-depth interviews from key informants. Then analyzing and concluding these data is to answer the research question.

The findings revealed that this special measure, adopted from restorative justice, is one of alternative measures instead of judicial proceedings. Before sentencing, the offender showing his remorse starts the process of active participation through dialogue. It comes up with restorative outcomes such as reparation, victim recovery, and offender reintegration. However, there are 5 aspects of problems and obstacles of the proceedings implemented in Juvenile and Family Court. They are legal problems, quality and sufficient resources, implementers, communications, and context. It is deemed appropriate to revise the law, manage the resources, setup the structure of implementers, and care for juvenile rehabilitation. However balancing these, harm restitution from crimes, and social context is needed in order to implement restorative justice in Juvenile and Family Court successfully.

Field of Study: Criminology and Criminal Justice Student's Signature

Academic Year: 2021 Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาและกรุณาอย่างสูงจากทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณที่ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความรู้ ตั้งแต่เริ่มทำข้อเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้กำลังใจและสนับสนุนผลักดันผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ที่ท่านให้ความกรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งให้ข้อเสนอแนะและข้อสรุปในแนวทางที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมนทิพย์ จิตสว่าง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เพชรมณี ที่ท่านให้ความเมตตาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งให้ข้อชี้แนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการนำเสนอที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย จนสามารถสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ด้วยดี

ความสำเร็จในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ให้โอกาสในการอนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูล และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ที่ได้เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์สร้างความรู้สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นับได้ว่าทุกท่านเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เหนือสิ่งอื่นใดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ คุณแม่เตือนใจ ลาภิเศษพันธ์ุ และขอบคุณภรรยาของผู้วิจัย อุดมรัศม์ ลาภิเศษพันธ์ุ และลูกชายทั้งสองคนอันเป็นที่รักยิ่ง ซึ่งคอยให้กำลังใจ สนับสนุนส่งเสริมในทุกสิ่งต่อผู้วิจัยเสมอมา จนเป็นผลให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงในที่สุด

อุดม ลาภิเศษพันธ์ุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญตาราง.....ญ	ญ
สารบัญรูปภาพ.....ฎ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1	1
1.2 คำถามการวิจัย..... 7	7
1.3 วัตถุประสงค์..... 7	7
1.4 ขอบเขตการวิจัย..... 8	8
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย..... 9	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 10	10
1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย..... 10	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 16	16
2.1 การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำผิดทางอาญาของ ไทย..... 16	16
2.1.1 แนวคิดเรื่องการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน..... 16	16
2.1.2 แนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน..... 17	17
2.1.3 แนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม..... 21	21
2.1.4 การเกิดขึ้นของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับ เด็กและเยาวชนของไทย..... 26	26

2.2 กฎหมาย หลักเกณฑ์ และการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา.....	27
2.2.1 คดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษา	27
2.2.2 เจตนารมณ์และลักษณะพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัว	28
2.2.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี.....	29
2.2.4 ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี	33
2.2.5 นโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว	37
2.3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ	39
2.3.1 ความหมายและการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ	39
2.3.2 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	41
2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.4.1 ปัญหาด้านข้อกฎหมาย (นโยบาย).....	43
2.4.2 ปัญหาด้านทรัพยากรและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ.....	44
2.4.3 ปัญหาการสื่อสารและการปฏิบัติมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	45
2.4.4 สภาพแวดล้อมหรือบริบทในการดำเนินงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้.....	46
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	49
บทที่ 3 เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย	50
3.1 ปัญหาในการพิจารณาการกระทำผิดทางกฎหมายของเด็กและเยาวชนทั่วโลก	50
3.2 การกำหนดมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน	53
3.3 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของประเทศนิวซีแลนด์	56
3.4 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของ อังกฤษและเวลส์	62
3.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย.....	70

บทที่ 4 การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มาจากงาน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: บทวิเคราะห์ และ ปัญหาและอุปสรรค.....	90
4.1 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา	90
4.1.1 มาตรการตาม มาตรา 73 วรรคท้าย ชั้นตรวจสอบการจับ.....	92
4.1.2 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง	94
4.1.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง (ชั้นพิจารณา).....	94
4.1.4 มาตรการแทนคำพิพากษา.....	96
4.1.5 มาตรการโดยคำพิพากษา.....	97
4.2 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัวผ่านรูปแบบมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง (ชั้นพิจารณา).....	100
4.3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลัง ฟ้องคดีในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัว	117
4.3.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมาย.....	117
4.3.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร	128
4.3.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านลักษณะหน่วยงานผู้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดีไปปฏิบัติ.....	136
4.3.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล.....	140
4.3.5 ปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทในการดำเนินงานยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ มาใช้.....	149
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	156
5.1 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว	156
5.2 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลัง ฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว	159
5.2.1 ด้านกฎหมาย (Policy).....	159
5.2.2 ด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร (Resources).....	160

5.2.3 ด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers).....	160
5.2.4 ด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication).....	160
5.2.5 ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context).....	161
5.3 เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย.....	162
5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว.....	164
5.4.1 ข้อเสนอด้านกฎหมาย (Policy).....	164
5.4.2 ข้อเสนอด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร (Resources)	166
5.4.3 ข้อเสนอด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers)	167
5.4.4 ข้อเสนอด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication).....	168
5.4.5 ข้อเสนอด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context).....	169
5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	177
บรรณานุกรม	178
ภาคผนวก	186
ประวัติผู้เขียน	229

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี จำแนกตามฐานความผิด ประจำปี พ.ศ. 2562 - 2563.....	1
ตารางที่ 2 จำนวนจำเลย และจำนวนจำเลยที่ใช้มาตรการพิเศษฯ ของศาลเยาวชนและครอบครัว ประจำปี พ.ศ. 2562.....	4
ตารางที่ 3 สถิติคดีอาญาที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ประจำปี พ.ศ. 2561-2562.....	6
ตารางที่ 4 สถิติแผนแก้ไขฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง ประจำปี พ.ศ. 2561-2562.....	6
ตารางที่ 5 สถิติคดีอาญาที่ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูชั้นก่อนมีคำพิพากษา ประจำปี พ.ศ. 2561-2562.....	6
ตารางที่ 6 ปัจจัยใน 5 กลุ่ม PRICC ที่นักคิดด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติได้เสนอไว้	42
ตารางที่ 7 อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก	51
ตารางที่ 8 วิเคราะห์การศึกษาเปรียบเทียบการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย	82
ตารางที่ 9 สรุปปัญหาและอุปสรรค และ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการ ตามมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว.....	170

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แผนผังกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตาม พรบ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ.2553	3
ภาพที่ 2 รูปภาพที่ใช้ร่วมในการสัมภาษณ์เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิด.....	13
ภาพที่ 3 ประเภทของรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	24
ภาพที่ 4 แผนผังการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี	36
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	49
ภาพที่ 6 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน	158
ภาพที่ 7 แนวทางการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี.....	176

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถก้าวข้ามพรมแดนได้โดยง่าย สังคมที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วโดยขาดการสร้างรากฐานที่มั่นคง เป็นสังคมที่พัฒนาโดยขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ปัญหาสังคมมีมากขึ้นและมีความซับซ้อนของปัญหามากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญในทุกประเทศ

เห็นได้จากสภาพปัจจุบันที่ประเทศไทยผ่านการพัฒนาประเทศด้วยกระแสทางหลักโดยการวิ่งตามประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างขาดการถ่วงดุลด้วยกระแสทางเลือก เช่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม ทำให้สถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว เกิดความอ่อนแอทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ระบบทุนนิยมครอบงำสังคมไทย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในหลายครอบครัวต้องมุงมั่นทำงานเพื่อจะหารายได้รองรับค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ทำให้การทำหน้าที่เพื่อดูแลขัดเกลาทางสังคม และการให้ความใกล้ชิดให้ความรักความอบอุ่นกับบุตรหลานที่เป็นเด็กและเยาวชนได้น้อยลง ด้วยภาวะสังคมในปัจจุบันที่ทำให้เวลาสำหรับหลายครอบครัวถูกใช้ไปกับการทำงานหารายได้ เด็กและเยาวชนที่มีความอ่อนด้อยด้วยประสบการณ์ชีวิต มีค่านิยมทางสังคมเป็นทางด้านวัตถุนิยมสูงขึ้น ขาดความพอประมาณทำให้เกิดการกระทำเบียดเบียนผู้อื่น จึงอาจมีความเสี่ยงอย่างมากในการที่จะพลัดหลงไปกระทำความผิดกฎหมายได้ในหลายฐาน ทั้งยาเสพติด เกี่ยวกับทรัพย์สิน ชีวิตและร่างกาย และเพศ ตามที่แสดงในตารางที่ 1

ประจำปี พ.ศ.	2562	2563
ฐานความผิด	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
รวม	20,842 (100)	19,470 (100)
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	10,634 (51.02)	9,600 (49.31)
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	2,948 (14.15)	2,028 (10.42)
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	2,175 (10.44)	1,705 (8.76)
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	922 (4.42)	790 (4.06)
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	951 (4.56)	770 (3.95)
ความผิดเกี่ยวกับความสงบ เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	517 (2.48)	437 (2.24)
ความผิดอื่นๆ	2,695 (12.93)	4,140 (21.26)

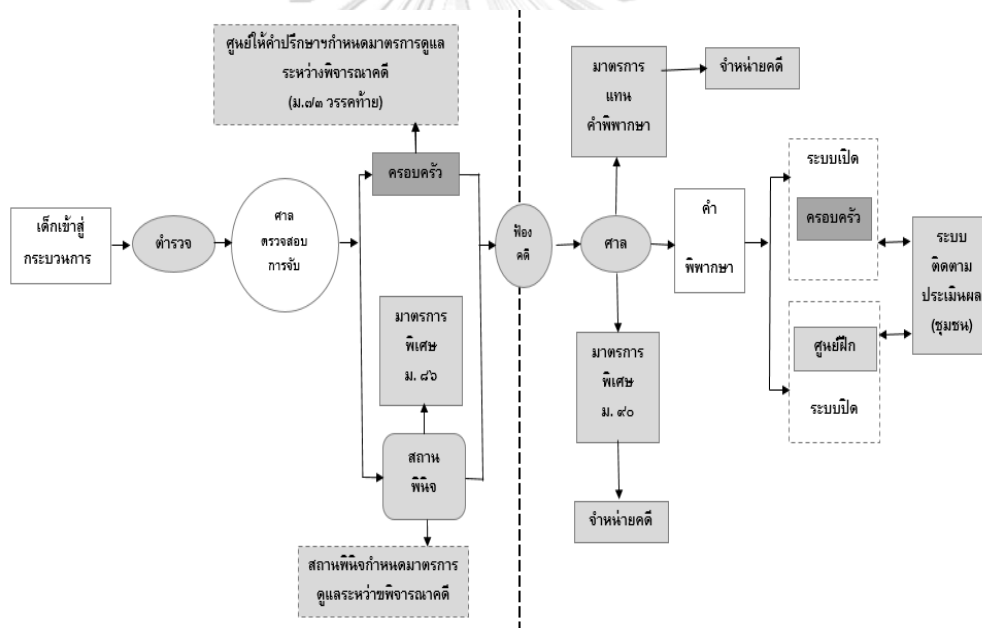
ตารางที่ 1 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี จำแนกตามฐานความผิด ประจำปี พ.ศ. 2562 - 2563

(กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2562-2563)

ทำให้ปัญหาสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งคืออาชญากรรมมีมากขึ้นและมีความซับซ้อนของปัญหา มากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอาชญากรรมที่ผู้กระทำคือเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เพราะการพัฒนาประเทศไทย ส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า “เด็กเป็นทุนทางสังคม” เพราะเด็กและเยาวชนที่ดีมีคุณภาพ คือผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศ (สุภัทร อยู่ถนอม, 2557) ดังพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2495 ความตอนหนึ่งว่า “อนาคตของชาติทุกชาติย่อมขึ้นอยู่กับเด็ก เพราะเด็กคือผู้ใหญ่ในเวลาข้างหน้า ถ้าบุคคลได้รับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นพลเมืองดี อยู่ในศีลธรรม เคารพต่อบทกฎหมายของบ้านเมืองเสียแต่ยังเยาว์ เมื่อเติบโตขึ้น พลเมืองของประเทศก็จะมีแต่คนดี และประเทศจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ก็โดยต้องมีพลเมืองตั้งว่านี้ ข้าพเจ้าจึงมีความพอใจที่รัฐบาลของข้าพเจ้า อันมีกระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะได้มีความสนใจปัญหาเกี่ยวกับการที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด และพยายามคิดหาทางที่จะอบรมบ่มนิสัยบุคคลเหล่านี้ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี” (ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 2, 2557)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาประเทศด้วยกระแสหลักตามประเทศที่พัฒนาแล้วจากอดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติที่มีหน่วยงาน United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) มีบทบาทในด้านการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF: United Nations Children’s Fund) ได้ผลักดัน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) ขึ้นเพื่อมีผลผูกพันทางกฎหมายบังคับใช้กับประเทศที่ให้การรับรอง ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา โดยมีสาระสำคัญ 4 ประการคือ 1) สิทธิในการอยู่รอด (survival rights) 2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (protection rights) 3) สิทธิในการพัฒนา (development rights) 4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation rights) ทำให้ประเทศไทยได้รับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน นำไปสู่การแก้ไขปรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นำพาต่อความสงบสุขของสังคมในปัจจุบันจึงมิได้มุ่งที่จะป้องกันหรือปราบปรามการก่ออาชญากรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังต้องคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาและบรรเทาความเสียหายจากอาชญากรรม รวมทั้งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ก่ออาชญากรรมให้กลับตัวเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุขด้วย (ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 2, 2562) มีการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่แต่เดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชน

และครอบครัว ก็ให้เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมแทน (ประเทือง ธนิยผล, 2558) รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการทำงานในโครงสร้างและวิธีการใหม่ สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา โดยมีเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ที่มีได้มุ่งเน้นการลงโทษ แต่มุ่งไปสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำสามารถเติบโตกลับตัวเป็นพลเมืองดีกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังคงคำนึงถึงการชดเชยความเสียหายตามความต้องการของผู้เสียหายด้วย ถือเป็นงานยุติธรรมทางอาญาในมุมมองยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) (Siegel, 2016) ซึ่งสาระสำคัญหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในกฎหมายใหม่นี้คือ การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาใช้แทนคดีออกจากการดำเนินคดีอาญาตามช่องทางปกติ

ภาพที่ 1 แผนผังกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตาม พรบ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ.2553 (ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 2, 2557)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไทยตามกฎหมายปัจจุบันมีกระบวนการที่มีความแตกต่างไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ที่ผู้กระทำความผิดถูกเจ้าหน้าที่จับกุมดำเนินคดีและศาลตัดสินหรือมีคำพิพากษาไปตามกฎหมาย แต่กลับมีช่องทางมากมายในการที่จะหันเหคดีออกจากการดำเนินคดีอาญาตามช่องทางปกติ ตามภาพที่ 1 เพราะกระบวนการที่เปลี่ยนไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิเด็กและเยาวชนที่ว่า เมื่อเห็นว่าเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้

แก่เด็กที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ แต่ที่สำคัญคือการมองปัจจัยสังคมที่มีอิทธิพลสำคัญกับพฤติกรรมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้จึงถูกออกแบบมาให้เยาวชนที่ต้องหากระทำผิดอยู่ในกระบวนการให้สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และถือเป็นนโยบายในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งชั้นก่อนฟ้องที่สถานพินิจเป็นผู้มีบทบาท รวมถึงชั้นหลังฟ้องคดี และชั้นก่อนมีคำพิพากษาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้มีบทบาท จากรายงานสถิติคดีอาญาของศาลเยาวชนฯ จำเลยทั้งหมด 18,280 คน มีจำนวนกว่าครึ่งที่ศาลฯ ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในปี พ.ศ. 2562 ตามตารางที่ 2

	จำนวนจำเลยที่มีคดีเข้าสู่ศาล	จำนวนที่ศาลใช้มาตรการพิเศษฯ
ศาล	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
รวม	18,280 (100)	10,635 (58.17)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในกรุงเทพฯ	873 (4.78)	264 (1.44)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 1	1,522 (8.33)	880 (4.81)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 2	887 (4.85)	456 (2.50)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 3	3,861 (21.12)	2,324 (12.71)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 4	4,194 (22.94)	2,554 (13.97)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 5	1,018 (5.57)	522 (2.86)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 6	1,619 (8.86)	823 (4.50)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7	1,165 (6.37)	600 (3.28)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 8	1,275 (6.97)	942 (5.15)
ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 9	1,866 (10.21)	1,270 (6.95)

ตารางที่ 2 จำนวนจำเลย และจำนวนจำเลยที่ใช้มาตรการพิเศษฯ ของศาลเยาวชนและครอบครัว
ประจำปี พ.ศ. 2562

(ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562)

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นกระบวนการซึ่งกฎหมายให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้กระบวนการนี้เพื่อหันเหคดีออกจากระบบการพิจารณาคดีอาญาตามปกติ โดยมุ่งเน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว เยียวยาผู้เสียหาย และคืนความปกติสุขให้สังคม โดยจะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้การกระทำของตนเองได้ก่อให้เกิดความ

เสียหายให้ผู้เสียหายอื่นอย่างไร จนเกิดความสำนึกผิดอยากจะทำปรับปรุงตนเอง พร้อมทั้งจะเยียวยาตามความต้องการของผู้เสียหาย ซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นในรูปแบบจ่ายค่าเสียหาย (compensation) เป็นเงินอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการการเยียวยาทั้งกายใจให้กลับคืนสู่ความเป็นปกติสุขได้มากที่สุด และผู้เสียหายได้เข้าใจถึงสาเหตุจนพร้อมที่จะให้อภัยและโอกาสแก่เด็กและเยาวชน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้แต่ชุมชนหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เกิดเป็นแนวทางหรือแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นรายบุคคลไป นับว่าเป็นนโยบายยุติธรรมทางอาญานำร่องกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ได้รับมาจากแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่สำคัญสำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาพรวมของประเทศไทย ที่เริ่มเปลี่ยนผ่านจากสังคมความขัดแย้งที่เน้นใช้ยุติธรรมกระแสหลักเพื่อแก้แค้นทดแทนสู่สังคมสันติภาพที่ผสมผสานยุติธรรมทางเลือกเพื่อมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ถือเป็นแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่านที่สังคมพยายามสร้างกลไกกระบวนการเพื่อสร้างความยุติธรรมและความปรองดองได้อย่างมีเหตุผล (Kofi Annan, 2004) ศาลเยาวชนและครอบครัวได้มีแนวทางที่ชัดเจนจากการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดีที่ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นเวลา 3 ปีหลังพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้ประกาศใช้ ต่อมาได้มีการจัดอบรมโดยเน้นเชิงปฏิบัติการเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในศาลเยาวชนและครอบครัว

การดำเนินการในกระบวนการที่นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานแนวยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ผ่านองค์กรศาลเยาวชนและครอบครัวมีฐานะเป็นศาลชั้นต้นพิเศษที่มีโครงสร้างการทำงานแบบสหอภิบาล Collaborative governance ประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มาจากฝ่ายตุลาการ ผู้พิพากษาสมทบที่คัดเลือกมาจากภาคเอกชนหรือประชาสังคม และเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลยุติธรรมจากฝ่ายบริหาร ซึ่งในทางปฏิบัตินี้จะแตกต่างออกไปจากกรอบทฤษฎียุติธรรมเชิงสมานฉันท์ Restorative Justice ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญได้แก่เหยื่ออาชญากรรม Crime victims ผู้กระทำผิด Offenders และ ชุมชน Communities เท่านั้น (จรัญ โฆษณานันท์, 2560) ทำให้การทำงานเป็นไปในแบบที่ต้องมีการประสานความร่วมมือให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ความรู้ความเข้าใจที่มาจากประสบการณ์ทำงานและมโนทัศน์ที่แตกต่างกันอาจเป็นที่มาของการให้ความหมายที่แตกต่างกันไปได้ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่ไม่ได้มีผู้มีส่วนร่วมเพียงฝ่ายที่ได้กล่าวไปแล้วในศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินงานที่ต้องมีผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้เสียหาย และชุมชนเข้ามามี

ส่วนร่วมด้วย ซึ่งทำให้การดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในการพิจารณาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ รวมทั้งลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิตใจซึ่งแตกต่างกันเป็นคนๆไป (มาตรา 119, พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553) มีความซับซ้อนและเกิดปัญหาในการปฏิบัติการไม่น้อยจากข้อมูลรายงานประจำปีศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ชี้ให้เห็นถึงจำนวนคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีหรือในชั้นพิจารณา มีจำนวนน้อยกว่า และมีสัดส่วนปฏิบัติตามแผนสำเร็จที่น้อยกว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องที่สถานพินิจฯเป็นผู้มีบทบาท และมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนมีคำพิพากษาที่แม้ศาลฯเป็นผู้มีบทบาทแต่ขาดแนวคดียุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เน้นเยียวยาผู้เสียหายด้วยในกระบวนการดำเนินการ ตามตารางที่ 3 4 และ 5 ตามลำดับ

ชั้นหลังฟ้องคดี	เข้าสู่กระบวนการ	ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	อยู่ระหว่างดำเนินการ
ปีงบประมาณ	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
พ.ศ. 2561	1,004 (100)	438 (43.62)	62 (6.18)	504 (50.20)
พ.ศ. 2562	1,182 (100)	436 (36.89)	74 (6.26)	672 (56.85)

ตารางที่ 3 สถิติคดีอาญาที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี

ประจำปี พ.ศ. 2561-2562

(ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562)

ชั้นก่อนฟ้องคดี	รวม	ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
ปีงบประมาณ	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
พ.ศ. 2561	973 (100)	966 (99.28)	7 (0.72)
พ.ศ. 2562	1,318 (100)	1,313 (99.62)	5 (0.38)

ตารางที่ 4 สถิติแผนแก้ไขฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง

ประจำปี พ.ศ. 2561-2562

(ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562)

ก่อนคำพิพากษา	เข้าสู่กระบวนการ	ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	อยู่ระหว่างดำเนินการ
ปีงบประมาณ	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
พ.ศ. 2561	19,333 (100)	10,065 (52.06)	652 (3.37)	8,616 (44.57)
พ.ศ. 2562	19,569 (100)	9,487 (48.48)	684 (3.50)	9,398 (48.02)

ตารางที่ 5 สถิติคดีอาญาที่ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูชั้นก่อนมีคำพิพากษา ประจำปี พ.ศ. 2561-2562

(ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562)

จากพัฒนาการข้างต้นและผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการของการใช้และการมีส่วนร่วมในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งบรรเทาลดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคมนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การปฏิบัติการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้ง ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายหรือเหยื่อ ผู้ปกครอง ชุมชน เจ้าหน้าที่ นักจิตวิทยา ผู้พิพากษา และผู้พิพากษาสมทบ ในฐานะความคิดจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนไทยปัจจุบัน ที่ดำเนินงานผ่านองค์กรที่เรียกว่าศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลไปเป็นประโยชน์ในทางนโยบายและพัฒนารูปแบบของการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไปปฏิบัติในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เยียวยาลดความเสียหาย และคืนความสงบสุขให้กับชุมชนและสังคมให้เหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายยิ่งขึ้น

1.2 คำถามการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีกับเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างไร และจะมีแนวทางการพัฒนาใดที่เหมาะสมในการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับของไทย

1.3.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านสถานที่ ผู้วิจัยทำการศึกษาเก็บข้อมูลจากการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556 ในศาลเยาวชนและครอบครัว ที่มาจากแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ว่ามีกระบวนการเป็นอย่างไร และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคตามปัจจัยกำหนดของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีอะไรบ้างในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.4.3 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 โดยมีผู้บริหารนโยบาย เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญา ผู้ปกครองของเยาวชน ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน นักจิตวิทยา ผู้ประสานการประชุม และผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างครอบคลุม โดยมีขอบเขตดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดและควบคุม นโยบายการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด

2) เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญาที่ปฏิบัติได้สำเร็จ ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ และที่ปฏิบัติไม่สำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี

3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งรวมทั้งผู้ที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี คือ ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว และผู้ที่ได้เข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนฯ คือ ผู้ปกครองของเยาวชนซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประสานการประชุมตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ยึดหยุ่นตามความสมบูรณ์ของข้อมูลและประเด็นที่สำคัญ

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ที่มีการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีเข้ามาในศาลฯ ตามมาตรา 90 ที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) เป็นทางเลือกของงานยุติธรรมทางอาญาที่เข้ามาแก้ไขปัญหาและส่วนที่ขาดหายไปของระบบยุติธรรมกระแสหลัก บนฐานคติที่เน้นการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ผ่านการประชุมพูดคุยโดยการมีส่วนร่วมอย่างสมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายของสถานการณ์นั้น ซึ่งควรเป็นเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด หรือชุมชน แทนรัฐที่ควรเป็นผู้ประสานการประชุมที่มีความเข้าใจในหลักการ ให้ได้มาซึ่งผลที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม และผู้กระทำผิดได้แก้ไขความประพฤติไม่กระทำผิดซ้ำ กลับคืนสู่สังคมโดยไม่ใช้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนหรือข่มขู่ขัง

ศาลเยาวชนและครอบครัว หมายถึง ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 10

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี หมายถึง การดำเนินการโดยคำสั่งผู้พิพากษาตามกฎหมายมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อให้ให้นำมาตรการที่กำหนดจากการประชุมร่วมกันของผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่นักจิตวิทยา ผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุม และตัวแทนจากชุมชน ให้เยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาได้ปฏิบัติตาม แทนการดำเนินคดีอาญาตามปกติ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ และสนับสนุนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การศึกษา หรือการฝึกอาชีพ รวมทั้งการชดเชยบรรเทาตามความต้องการของผู้เสียหาย

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 4

ผู้พิพากษาสมทบ หมายถึง บุคคลผู้ผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมกำหนด และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง มีหน้าที่ในทางตุลาการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี

เยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 รวมถึงเป็นผู้ให้การอบรม แก่ไขบัวบัดฟันฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

ผู้ประสานการประชุม หมายถึง ผู้ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้ดำเนินการ(ในทางปฏิบัติแต่งตั้งจากผู้พิพากษาสมทบประจำศาลนั้นๆ)จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.6.2 เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.6.3 เพื่อเข้าใจรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศนั้น และนำมาปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยได้

1.6.4 เพื่อสามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.7.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และด้วยการวิจัยสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เสริมด้วยเทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) ในการสัมภาษณ์เยาวชน การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกต (Observation)

การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญา กฎหมาย นโยบาย การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และใช้

ประกอบกรอธบายเรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี”

การวิจัยภาคสนาม ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีประสบการณ์การดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 จำนวนคดีอาญา และความเกี่ยวข้องที่จะให้ข้อมูลที่สามารถนำไปตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้ได้ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละศาล เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ และนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1.7.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มที่1 ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดและควบคุมนโยบายการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ได้แก่

อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	จำนวน 1 คน
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด	จำนวน 4 คน

กลุ่มที่2 เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญา และศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในเขตพื้นที่อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งเป็นศาลที่มีสถิติคดีอาญาที่สั่งให้ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในปี พ.ศ. 2562 ถึง 127 คดี คิดเป็น 10% ของจำนวนคดีอาญาจากศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งหมด 77 ศาล ที่ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในปี พ.ศ. 2562 (ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562) ได้แก่

เยาวชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	จำนวน 2 คน
เยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ	จำนวน 2 คน
เยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จ	จำนวน 2 คน

โดยในการสัมภาษณ์เยาวชนจะเสริมด้วยเทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น

กลุ่มที่3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในเขตพื้นที่อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ได้แก่

ผู้ปกครองเยาวชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	จำนวน 2 คน
ผู้เสียหายที่ได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	จำนวน 2 คน
ตัวแทนจากชุมชนที่ได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	จำนวน 2 คน
ในเขตพื้นที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ได้แก่	
นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว	จำนวน 4 คน
ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว	จำนวน 4 คน

ทั้งนี้สถานที่ ระยะเวลาที่กำหนด หรือระบบการสัมภาษณ์ เช่น ผ่านระบบการสนทนาออนไลน์ จะกำหนดตามความเหมาะสมและเอื้อต่อผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย รวมถึงการสัมภาษณ์เยาวชนที่แม้ในการเริ่มต้นจะสัมภาษณ์ร่วมกับผู้ปกครอง แต่ถ้ามีเนื้อหาข้อมูลที่เยาวชนต้องการความเป็นส่วนตัว ผู้วิจัยที่เป็นผู้สัมภาษณ์จะได้ขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อแยกสัมภาษณ์เยาวชนเป็นการส่วนตัว ซึ่งจำนวนครั้งที่ขอเข้าสัมภาษณ์จะยืดหยุ่นตามความสมบูรณ์ของข้อมูลและประเด็นที่สำคัญ

การอภิปรายกลุ่ม ผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับการแต่งตั้งและมีประสบการณ์การทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุมตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (รวมสาขามีนบุรี) และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด จำนวน 5 คน ผ่านระบบการสนทนาออนไลน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้ผ่านการอภิปรายโต้ตอบกันในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

การสังเกต ผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ (Observation) การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (รวมสาขามีนบุรี) และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด เพื่อสังเกตข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ จำนวน 2 ครั้ง

1.7.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ **แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง** (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนที่2 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90

ส่วนที่3 การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตาม
มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90

ส่วนที่4 การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล

ส่วนที่5 บริบททางสังคม

ส่วนที่6 ข้อเสนอแนะ

โดยมาจากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้ และส่วนที่ไม่ได้กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าแต่เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาในกรณีที่มีข้อมูลน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการวิจัย และใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือช่วย เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยละเอียดอย่างแท้จริง โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีโครงสร้างคำถาม 6 ส่วนเหมือนกันแต่มีข้อความที่แตกต่างกันตามบทบาทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับเยาวชน ผู้วิจัยจะเสริมด้วย**เทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview)** ที่ใช้รูปภาพที่ผู้วิจัยเป็นผู้ผลิตซึ่งสื่อถึงกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ใช้ในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อประกอบการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลที่ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับเยาวชนที่ขาดทักษะการสื่อสาร แสดงคำตอบออกเป็นคำพูดได้ชัดเจน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปภาพที่ใช้ร่วมในการสัมภาษณ์เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิด
(ประยุกต์โดย ผู้วิจัย)

แนวการอภิปรายกลุ่ม เป็นเครื่องมือในการอภิปรายกลุ่ม กับผู้ประสานการประชุมตาม มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 เพื่อให้ได้ข้อมูลผ่านการ อภิปรายในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมอภิปราย

ส่วนที่2 การสรรหาและการคัดเลือกผู้ประสานการประชุม

ส่วนที่3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู

ส่วนที่4 ข้อเสนอแนะ

แบบสังเกต เป็นเครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เพื่อนำไปสังเกตการประชุม จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้ได้ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการประชุมและพฤติกรรม ของผู้เข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่1 ช่วงก่อนการประชุม

ช่วงที่2 ช่วงระหว่างการประชุม

โดยพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 และกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ รวมหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ Restorative Justice ในการวิจัยครั้งนี้

1.7.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและ การทบทวนวรรณกรรม เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการ สัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการสังเกตด้วยตนเอง และจัดบันทึกข้อมูล รวมถึงการใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องยิ่งขึ้น ในส่วนการสัมภาษณ์เยาวชน ผู้วิจัยเสริมเทคนิคการกระตุ้น การสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) โดยตั้งคำถามตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำลัง ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลผ่านรูปภาพที่ผู้วิจัยเป็นผู้ผลิต เพื่อให้เยาวชนได้สื่อสารแสดงออกถึงข้อมูลได้ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายกลุ่มกับผู้ประสานการประชุมตามมาตรการ พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์และยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน การประชุมอีกด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเจาะลึกข้อมูลน่าสนใจที่ เพิ่มเข้ามา และผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 เพื่อสังเกตข้อมูลขั้นตอนการประชุม และพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ และบันทึก ข้อมูลลงในแบบสังเกตที่ทำเป็นแบบตรวจสอบรายการด้วยตนเอง

1.7.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกควบคู่กับการสังเกตเพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญ เพื่อผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยสร้างข้อสรุปเพื่อเป็นคำตอบของคำถามในการวิจัยนี้ จากนั้นเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการเข้ามาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวให้ดีขึ้น

1.7.6 หลักจริยธรรมการทำวิจัยในคน ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นโครงการวิจัยที่ 217/64 และ ได้รับการพิจารณาทบทวนแบบเต็มขั้นตอน อนุมัติออกใบรับรองโครงการวิจัยที่ COA No. 312/2564 วันที่รับรอง 23 ธันวาคม 2564 วันหมดอายุ 22 ธันวาคม 2565 โดยปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักการในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน โดยเฉพาะกับเยาวชนที่เป็นผู้ร่วมในการวิจัยครั้งนี้

ซึ่งผู้วิจัยต้องเคารพในบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ต้องขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตัดสินใจอย่างอิสระ โดยเฉพาะกับเยาวชนที่ต้องให้ผู้ปกครองเป็นผู้ให้ความยินยอมด้วย และต้องเก็บรักษาความลับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่ถือเป็นกลุ่มเปราะบาง และยังต้องรักษาไว้ซึ่งหลักคุณประโยชน์ที่จะไม่เสี่ยงให้ก่ออันตรายทั้งกายใจกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย โดยหากผู้ร่วมในการวิจัยรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถามก็มีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อหน้าที่การงานของผู้ร่วมในการวิจัยหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่อย่างใด ซึ่งข้อมูลในการสัมภาษณ์จะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการทำลายข้อมูลที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ด้วยหลักความยุติธรรมที่จะไม่มีอคติ และการดูแลคนต่อสถานะทางสังคมของผู้ร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นไปตามสถานะที่กำหนดในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3กลุ่ม ที่ได้กล่าวไว้แล้ว หากผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่สามารถตอบคำถามได้ครบถ้วน ผู้วิจัยยังคงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีสถานะที่กำหนดตรงกันมาทดแทนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

ทั้งนี้การติดต่อและวิธีการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงการไม่รบกวนความเป็นส่วนตัว จะมีการติดต่อนัดหมายล่วงหน้า และส่งเอกสารชี้แจงเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้มีโอกาสพิจารณา ก่อนตัดสินใจในการเข้าร่วมในการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึง 2.1 การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชน กระทำผิดทางอาญาของไทย 2.2 กฎหมาย นโยบาย และการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา 2.3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำผิดทางอาญาของไทย

2.1.1 แนวคิดเรื่องการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนสามารถถูกมองได้ใน 3 แนวทาง แนวทางแรกเป็นแนวทางด้านกฎหมาย คือ พฤติกรรมอาชญากรรมที่กระทำโดยผู้เยาว์ (Siegel, 2012) ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามกฎหมายที่เขตอำนาจการปกครองนั้นกำหนด และมักจะรวมเอาความประพฤติเบี่ยงเบนที่ไม่ใช่อาชญากรรมในแบบที่ผู้ใหญ่ทำเข้าไว้ด้วย แนวทางที่สองเป็นแนวทางด้านสถานภาพ สำหรับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ผู้กระทำถูกกำหนดสถานภาพด้วยคำว่า เด็ก/เยาวชนกระทำผิด ซึ่งต่างจากอาชญากร ที่เป็นสถานภาพที่กำหนดให้กับผู้ใหญ่กระทำผิดอาญา แต่คนทั่วไปมักมองทั้ง 2 สถานภาพนี้แบบเหมารวมว่ามีลักษณะอย่างเดียวกัน ทั้งที่แบบแผนความประพฤติที่กฎหมายมักจะรวมไว้กับ “การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน” นั้น มีมากกว่าพฤติกรรมอาชญากรรม แนวทางที่สามเป็นแนวทางด้านพฤติกรรม การกระทำผิดก็คือพฤติกรรมอาชญากรรม และมักจะรวมพฤติกรรมอะไรก็ได้ที่เด็กและเยาวชนกระทำและสร้างความกังวลให้แก่ผู้ใหญ่จนต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้ช่วยแก้ไขปัญหานั้น ดังนั้นนอกจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้ว ยังมีความหมายทางสังคมวัฒนธรรมอีกว่า เป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งฝ่าฝืนกับความต้องการในค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งค่านิยมหลักตามจารีตประเพณีเหล่านี้ถูกนำไปใช้และปรากฏในกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเช่นกัน (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2558)

สรุปได้ว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน มักถูกกำหนดให้ครอบคลุมมากกว่าพฤติกรรมอาชญากรรม แต่รวมเอาพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เป็นการฝ่าฝืนค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆไปด้วย

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนี้ มาใช้ทำความเข้าใจ การศึกษาครั้งนี้ที่เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาเข้ามาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว จะเป็นการ กระทำความผิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมที่ใช้บังคับกับ ผู้ใหญ่ด้วย

2.1.2 แนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

2.1.2.1 แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา กิ่งดั้งเดิม

เป็นแนวคิดที่มุ่งปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนข้อบกพร่องในทางปฏิบัติของสำนักอาชญา วิทยาดั้งเดิมที่มุ่งสนใจเพียงการประกอบอาชญากรรม หรือพฤติกรรมอาชญากรรม ดังนั้นการลงโทษ ต้องกำหนดโทษให้สูงกว่าความพอใจที่บุคคลจะได้รับจากการกระทำความผิด (พรชัย ชันดี, 2558) แต่ มองข้ามความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานการณ์ขณะกระทำความผิด และระดับความรับผิดชอบในทาง อาญา มุ่งสร้างกฎหมายที่มีลักษณะเคร่งครัดตายตัวเป็นหลักเจตจำนงเสรี ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ในทางปฏิบัติ และอาจทำให้การพิพากษาคดีขาดความยุติธรรมได้โดยง่าย กลุ่มนักอาชญาวิทยากิ่ง ดั้งเดิมจึงได้เสนอให้นำสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมมาประกอบการพิจารณา พิพากษาคดี ให้ความสนใจกลุ่มบุคคลได้แก่ เด็ก เยาวชน บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และ คนชรา ที่อาจมีความรับผิดชอบต่างไปจากบุคคลทั่วไป จากที่ไม่สามารถตัดสินใจเลือก กำหนดพฤติกรรมได้ตามเจตจำนงเสรีได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องมาจากความอ่อนด้อยประสบการณ์ใน กรณีเด็กและเยาวชน และเนื่องมาจากความเสื่อมความบกพร่องทางปัญญาและสภาพจิตใจในกรณีที่ เหลือ สมควรที่กฎหมายควรให้ความปรานีและการผ่อนปรนในการลงโทษแม้กระทำความผิดฐาน เดียวกัน เป้าประสงค์หลักของการลงโทษภายใต้สำนักนี้ก็คือ การหาทางแก้ไขให้บุคคลไม่กระทำความผิดซ้ำ เดิม เป็นจุดเริ่มต้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่สำนักอาชญาวิทยาปฏิรูประบายนิยมได้พัฒนาเป็น หลักการต่อไป (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531)

2.1.2.2 มาตรฐานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในระดับสากล

องค์การสหประชาชาติถือเป็นองค์การระหว่างประเทศในระดับสากลที่กำหนด มาตรฐานการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มุ่งให้การรับรอง และคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะในสาส์นรับรองสิทธิเด็กฉบับต่างๆ (รัชนีกร โชติชัยสถิต, 2560) ที่สำคัญได้แก่

- กฎมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice 1985) ซึ่งรู้จักกันในนามของ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Rights of the Child, CRC 1989)

- แนวทางขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency 1990) ซึ่งเรียกกันว่า แนวทางริยาร์ด (The Riyadh Guidelines)
- กฎขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกจำกัดอิสรภาพ (United Nations Rules for the Protection of Juvenile Deprived of their Liberty, JDLs 1990)

กฎและแนวทางเหล่านี้ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (Philip L. Reichel, 2013) เพื่อรับรองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมิให้ได้รับการทรมานหรือลงโทษในลักษณะที่โหดร้าย ไม่ใช้การลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต แม้การจับกุมคุมขังต้องเป็นไปตามกฎหมายด้วยหลักนิติธรรม โดยจะไม่มีเด็กและเยาวชนคนใดถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อเตรียมสู้คดี การจัดให้มีล่ามภาษาถ้าจำเป็นโดยไม่คิดมูลค่า ไม่ถูกบังคับให้สารภาพผิด ได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้าโดยตุลาการที่มีอิสระเที่ยงธรรมและรับฟังรายงานการสืบเสาะรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังและสภาพแวดล้อมที่ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนอาศัยอยู่ เพื่อให้การพิพากษาคดีเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและได้รับการทบทวนโดยตุลาการที่มีอำนาจสูงขึ้นไป การจำคุกควรแยกจากสถานที่คุมขังผู้ใหญ่และเป็นหนทางสุดท้ายในระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม พึงมีมาตรการหลากหลายหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกในการลงโทษผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน อาทิ การคุมประพฤติ การให้ทำงานบริการสังคม และให้การบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้ควรให้ความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์เพื่อสนับสนุนกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้น และเมื่อเห็นเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยมาตรการต่างๆ มีเพื่อเด็กและเยาวชนจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสม และได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำไป (ปพนธีร์ ชีระพันธ์, 2561)

2.1.2.3 แนวคิดโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของระบบกฎหมาย Civil Law หรือแบบประมวลกฎหมาย

สาระสำคัญของโครงสร้างความรับผิดที่ระบบกฎหมาย Civil Law ในกลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมายอาญาพิจารณา ประกอบไปด้วย องค์ประกอบความผิดครบถ้วน ทั้งองค์ประกอบภายนอกที่การกระทำของผู้กระทำผิดเป็นเหตุให้เกิดผลขึ้น และองค์ประกอบภายในที่พิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำอันประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ทั้งนี้การกระทำที่ได้กระทำไปเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ และพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีซึ่งอาจบ่งพร่อง

จากความอ่อนเยาว์ทางอายุก็ไม่สมควรได้รับโทษ ซึ่งแตกต่างจากเจตนาร้าย หรือความชั่วร้ายของจิตใจที่เป็นองค์ประกอบภายใน (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2562)

2.1.2.4 แนวคิดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

การลงโทษเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมอย่างหนึ่ง ที่ในแต่ละสังคมมีวิธีและนโยบายในการลงโทษที่ไม่เหมือนกัน และเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคมนั้นๆ มีการศึกษาและให้คำอธิบายถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการลงโทษไว้อย่างหลากหลาย (สุพจน์ สุโรจน์, 2560) ซึ่งอาจกล่าวได้เป็น 4 กลุ่มคือ

- การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution) ที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับการโต้ตอบด้วยการลงโทษอย่างสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเองทำให้สังคมวุ่นวาย และช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม
- การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) มาจากแนวคิดของนักอาชญาวิทยาสำนักดั้งเดิม ที่เจตนาของการลงโทษไม่ควรจะเป็นการทรมานผู้กระทำความผิด แต่ควรจะเป็นการป้องกันมิให้บุคคลกระทำความผิดซ้ำด้วยว่าจะได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดไม่คุ้มค่าเท่ากับการถูกลงโทษ และยังยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้น การลงโทษที่มีผลในการข่มขู่ยับยั้งที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด (สุมนทิพย์ จิตสว่าง, 2561)
- การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดถ้าไม่มีอาชญากร คือผู้กระทำความผิดถูกนำตัวออกไปจากสังคมทำให้หมดโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำได้ ปัจจุบันมีการใช้เรือนจำความมั่นคงสูงหรือโทษจำคุกในระยะเวลายาวนานกับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิสัยหรือกระทำความผิดซ้ำหลายครั้งแม้เป็นฐานความผิดที่ไม่รุนแรง
- การลงโทษเพื่อปรับปรุงและแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (Reformation and Rehabilitation) มาจากแนวคิดของนักอาชญาวิทยาสำนักปฏิฐานนิยม ที่เชื่อว่าการกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ (Determinism) การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อหาสาเหตุการกระทำความผิดและแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม (นันทิ จิตสว่าง, 2559)

ในยุคที่สังคมยังไม่เจริญ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการลงโทษเป็นการแก้แค้นทดแทนการกระทำความผิด การข่มขู่ยับยั้ง และการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด เป็นเป้าหมายและเหตุผลของยุคต่อมาที่สังคมเจริญมากขึ้น และในปัจจุบันการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การเยียวยาผู้เสียหายและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมก็เป็นเป้าหมายและเหตุผลที่ได้รับความสนใจ

มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งหมดนี้ก็ยังมีการนำมาใช้อย่างผสมผสานในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

2.1.2.5 แนวคิดกระบวนการตีตราบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย

เป็นแนวคิดที่เน้นไปที่ปฏิกริยาโต้ตอบของสังคม มากกว่าตัวผู้กระทำผิดหรือพฤติกรรมอาชญากรรม โดยเชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากกระบวนการที่ปัจเจกชนได้ให้ความหมายแก่ตนเองว่าเป็นอาชญากรหรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นผลสะท้อนมาจากการที่ปัจเจกชนได้ถูกตีตราหรือประณามจากหน่วยงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรมหรือประชาชนในสังคม

- Frank Tannenbaum (1938) เสนอถึงผลกระทบหรืออิทธิพลของการถูกดำเนินคดีโดยกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อเยาวชนผู้ถูกจับกุมว่า เสมือนการสร้างประสบการณ์อันเลวร้ายให้แก่เด็กที่ถูกจับกุม นำไปสู่การพัฒนาการกำหนดตนเองว่าเป็นคนเลว จากการผ่านขั้นตอนการถูกดำเนินคดีและปฏิกริยาโต้ตอบของคนในสังคม ส่งผลให้บุคคลดังกล่าวกลายเป็นอาชญากรต่อไป เรียกกระบวนการนี้ว่า Dramatization of Evil (นาฏกรรมที่สร้างความเลวร้าย, เสรีน ปุณณะหิตานนท์, 2558)
- Howard Becker (1963) พฤติกรรมจะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรืออาชญากรรมขึ้นกับการกำหนดจากกลุ่มคนในสังคมโดยเฉพาะผู้มีอำนาจ ฉะนั้นจึงไม่ได้อยู่ที่การกระทำแต่อยู่ที่การตีตราบุคคลที่กระทำและเป็นการกีดกันโดยกฎที่ตั้งขึ้นให้ออกไปจากสังคม อาชญากรหรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงเป็นบุคคลที่ถูกสังคมตีตราสำเร็จ รวมทั้งพฤติกรรมอาชญากรรมก็คือพฤติกรรมของคนเหล่านี้ด้วย

ทั้งนี้แนวคิดการตีตราไม่จำกัดเฉพาะใช้อธิบายสาเหตุพฤติกรรมอาชญากรรมถาวรเท่านั้น บุคคลอาจถูกตีตราว่าเป็นผู้อยู่ในกรอบของกฎหมายหรือประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งจะนำไปสู่แนวโน้มที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ดีต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็จะลดพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลนั้นด้วย (Ross Matsueda, 1992)

สรุปได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรจะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่กระทำผิด เพราะความอ่อนด้อยของประสบการณ์ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจเลือกกำหนดพฤติกรรมได้ตามเจตจำนงเสรีได้อย่างสมบูรณ์ ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่ไม่สมควรใช้การลงโทษด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์แบบการลงโทษผู้ใหญ่ แต่เมื่อเห็นเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการที่อาจเป็นการตีตราเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นอาชญากรต่อไป แต่หาทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ไปกระทำผิดซ้ำ

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนี้ มาใช้ทำความเข้าใจ การศึกษาครั้งนี้ที่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาโดยศาลเยาวชน และครอบครัว มีรูปแบบที่เรียกว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เบี่ยงเบนคดีออกจาก กระบวนการยุติธรรมปกติเพื่อลดการตีตรา และเป็นการลงโทษเพื่อปรับปรุงและแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด เยาวยาผู้เสียหายและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการ ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่

2.1.3 แนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม

2.1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

ผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดาอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับปฐมภูมิ บุคคล ผู้ได้รับผลร้ายโดยตรงจากอาชญากรรม ระดับทุติยภูมิ รวมถึงคู่สมรส บุตรธิดา บิดามารดา และบุคคล อื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายในระดับแรก และระดับตติยภูมิ รวมถึงเพื่อนร่วมงาน มิตร สหาย เพื่อนบ้าน และคนอื่นๆ ที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน (สุพจน์ สุโรจน์, 2562) ในอดีตที่สังคมได้ สร้างกฎเกณฑ์และลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้แค้นทดแทน ให้ได้สัดส่วนและตามความเสียหายที่เกิด ขึ้นกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมที่เน้นและให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต่อมาจากที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยระบบทุนนิยมทำให้ความสัมพันธ์ของคน ในสังคมนั้นอ่อนแอลง ทำให้รัฐได้รับมอบหน้าที่ให้เป็นผู้จัดการกับผู้กระทำผิดแทน ผู้กระทำผิด กลายเป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนต่อรัฐและต้องชดใช้เงินต่อรัฐแทนผู้เสียหายที่กลายเป็นเพียงแค่ผู้ร้องทุกข์และ พยายามให้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ การให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่อ อาชญากรรมในระบบงานยุติธรรม ได้เริ่มกลับมาอีกครั้งจากการศึกษาพฤติกรรมอาชญากรรม จาก ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่ออาชญากรรม กับ อาชญากร การศึกษาในส่วนที่ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นสาขา เหยื่อวิทยา (Victimology) เริ่มจากการแบ่งประเภท (typology) ของเหยื่อเพื่อให้เกิดความเข้าใจ มากขึ้นในสังคม ตามที่ Mendelsohn (1976) ได้แบ่งเหยื่อไว้ 5 ประเภท คือ เหยื่ออาชญากรรม เหยื่อโดยตนเอง เหยื่อของสังคม เหยื่อจากเทคโนโลยี และเหยื่อจากภัยธรรมชาติ จากการศึกษาที่มา ซึ่งการแก้กฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของผู้เสียหาย ค่าชดเชยที่จ่ายโดยรัฐกับผู้เสียหายในคดีอาญา และ การสร้างสมดุลของการรักษาสีทธิของทั้งผู้กระทำผิด และผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม (William G. Doerner, 2017)

2.1.3.2 ทฤษฎีประณามความผิดแบบไม่ตีตรา Reintegrative Shaming Theory

Braithwaite (1989) ได้วิพากษ์กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่เน้นการควบคุม อาชญากรรมโดยมีกระบวนการประณามผู้กระทำผิดในแบบตีตราและเน้นการลงโทษ จึงได้พัฒนาต่อ จากทฤษฎีตีตรา ผสมผสานกับทฤษฎีในกลุ่มแนวความคิดกระบวนการทางสังคม (Social process approach) และในกลุ่มแนวความคิดโครงสร้างทางสังคม (Social structure) (Siegel, 2017) โดย

เชื่อว่าสังคมที่มีวัฒนธรรมในการประณามความผิด เป็นการเกลียดที่การกระทำแต่ยังมีขบวนการให้อภัยเมื่อผู้กระทำสำนึกผิดซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่ผู้กระทำรู้ถึงผลความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน และชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย พร้อมยอมรับกลับคืนสู่สังคมแทนการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นการที่ยังรักที่ตัวผู้กระทำผิดอยู่ ทฤษฎีนี้เป็นแรงกระตุ้น สนับสนุน และถือเป็นส่วนสำคัญของนโยบายยุติธรรมทางอาญาที่ถูกเรียกว่างานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) แม้ไม่ได้กล่าวเชื่อมโยงอย่างชัดเจนไว้ในหนังสือเล่มแรกของเขา (Akers, 2017)

2.1.3.3 มุมมองที่หลากหลายในงานยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์งานยุติธรรมที่มีความพยายามในการออกแบบให้เป็นรูปแบบเดียวกัน แต่ด้วยความแตกต่างทั้งเป้าหมายวัตถุประสงค์ และทิศทาง ทำให้มุมมองของงานยุติธรรมยังมีอยู่อย่างหลากหลาย

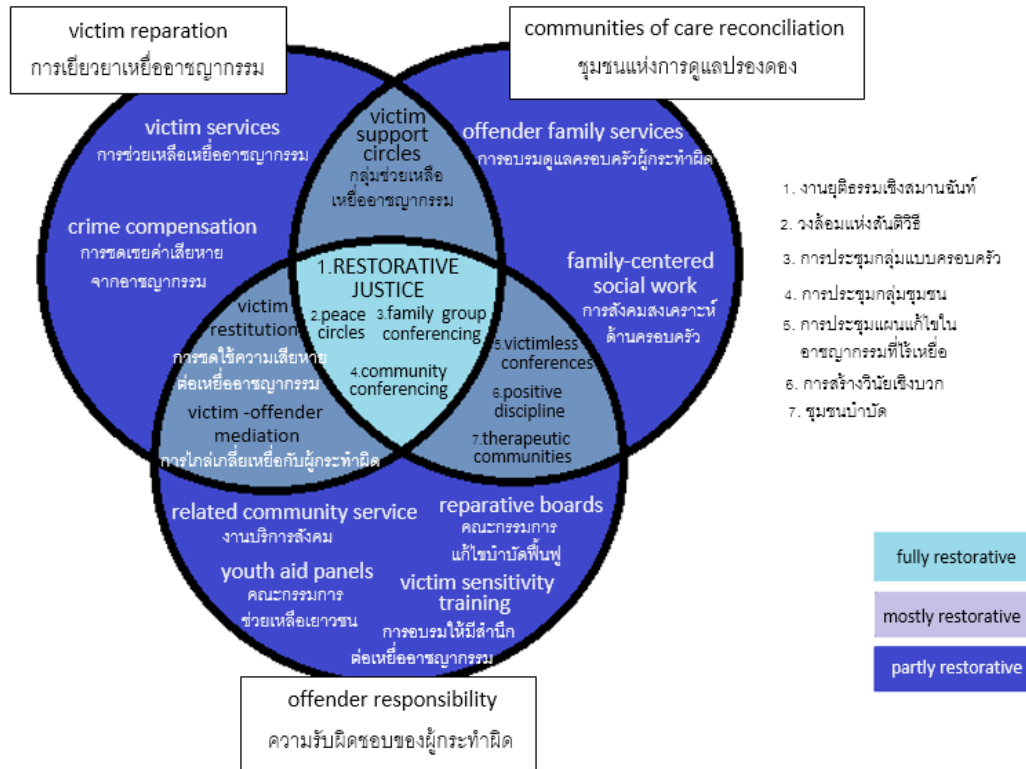
- มุมมองแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ที่เน้นการควบคุมป้องกันอาชญากรรมที่อันตรายจากสังคม ใช้การลงโทษโดยเฉพาะคุกเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง
- มุมมองกระบวนการนิติธรรม (Due Process) เน้นการคุ้มครองสิทธิ และความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม
- มุมมองแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) มองสาเหตุอาชญากรรมจากปัจจัยสังคม จึงเน้นการเพิ่มโอกาสให้ปรับตัวดำเนินแนวทางที่สังคมให้การยอมรับ เช่น การศึกษา ฝึกอาชีพ หรือการให้คำปรึกษา โดยมองว่าสังคมลงทุนกับวิธีนี้ดีกว่าจ่ายไปกับการควบคุมอาชญากรรม
- มุมมองการไม่แทรกแซง (Nonintervention) มองว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเป็นเสมือนกระบวนการตีตรา การไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่ได้เป็นอันตรายต่อสังคมมาก ด้วยการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) การหันเหคดี (diversion) การไม่ใช้โทษจำคุก (decarceration) กลับช่วยลดอาชญากรรม หรือการกระทำผิดซ้ำ (recidivism) ได้
- มุมมองยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เน้นการสร้างระบบเพื่อตอบสนองการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน โดยแก้ไขความขัดแย้งระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด เพื่อคืนความสงบสุขสู่สังคมโดยไม่ใช้การลงโทษ แต่เป็นการให้ผู้กระทำผิดสำนึก ขอโทษ และแก้ไขตัวเองคืนสู่สังคม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้บอกความต้องการของตน ซึ่งในกระบวนการอาจให้มีคนกลางในการไกล่เกลี่ย (Siegel, 2016)

จากมุมมองที่หลากหลายของงานยุติธรรมข้างต้น ยังคงมีความพยายามที่จะผสมผสานมุมมองทั้งหลายนี้เป็นนโยบายและการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องในงานยุติธรรม เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม เพิ่มความปลอดภัยให้กับสังคม แต่ยังคงตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพบุคคล และความเป็นธรรมในสังคมด้วย

2.1.3.4 งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

Restorative Justice มีความพยายามที่จะบัญญัติศัพท์นี้ในภาษาไทยไว้หลายคำ แต่ที่ยอมรับและนิยมใช้กันมาจนถึงปัจจุบันคือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มาจากจุดเริ่มต้นของการใช้คำว่า “การอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เป็นครั้งแรกโดย ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ในการประชุมเสวนายุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2543 เพราะมองว่าเป้าหมายคือการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ทั้งนี้ไม่ได้เป็นที่ยุติ แต่เป็นการเสนอขึ้นมา หรือจะใช้คำอื่นใดจึงจะเหมาะสม (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545) อย่างไรก็ตามในต่างประเทศเองก็มีการให้ความหมายไว้ต่างกันอย่างหลากหลาย และพัฒนาตามแนวทางที่สอดคล้องในแต่ละสังคมทั่วโลก บางความหมายเน้นกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายผ่านการพูดคุย บางความหมายเน้นผลที่เกิดจากกระบวนการ ทั้งการที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และผู้กระทำผิดได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคม (United Nations, 2020) งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) จึงเป็นชุดของหลักการ ปรัชญา และแนวทางเลือก ที่เป็นกรอบแนวคิดที่แตกต่างไปในการปฏิบัติต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Howard Zehr, 2002; จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) โดยปฏิเสธการลงโทษแบบข่มขู่ขัง และการจำคุก แต่เน้นการสำนึกผิดขอโทษ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแก้ไขเยียวยา และกลับคืนสู่สังคมปกติสุข (Siegel, 2012) ซึ่งมุ่งเน้นฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม และไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมประเภทใดย่อมมีจุดร่วมที่การสร้าง ความเสียหายให้กับชุมชนที่เหตุเกิดขึ้น จึงควรถือว่าเป็นการกระทำผิดต่อชุมชนไม่ใช่ต่อรัฐ ด้วยระบบงานยุติธรรมที่มีทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมนั้นเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ (Siegel, 2016; United Nations, 2020) ในการที่กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมได้รับการประสานเตรียมจากผู้ประสานการประชุมที่ได้รับการฝึกฝนมาเพื่อได้เข้าใจร่วมกันถึงสาเหตุและผลของอาชญากรรมนั้น และร่วมกันหาทางแก้ไขที่เห็นพ้องร่วมกันผ่านการพูดคุย (William G. Doerner, 2017; United Nations, 2020) ให้ได้มาซึ่งผลของกระบวนการเชิงสมานฉันท์นี้ ด้วยการคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนที่ได้รับผลกระทบเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย มีรูปแบบส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการเจรจาระหว่างคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องที่มีประโยชน์ได้เสีย ได้แก่ ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย สังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม (เพลินตา ตันรังสรรค์, 2553) โดยมีการยอมรับผิดและอภัยกัน เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม และนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556) แทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้รูปแบบของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ปฏิบัติกันอยู่ มีหลากหลายรูปแบบขึ้นกับเป้าหมายและประเภทของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการที่แตกต่างกันออกไป

(Harris, 2003) จากภาพที่ 3 แสดงประเภทรูปแบบของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และระดับความชัดเจนของการเป็นงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามหลักการและแนวคิด

ภาพที่ 3 ประเภทของรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (McCold and Wachtel, 2002)

จากการแบ่งประเภทของรูปแบบนี้ได้แสดงรูปแบบสำคัญที่ได้เป็นงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้ปฏิบัติการกันอยู่ในปัจจุบัน เช่น การไกล่เกลี่ยเหยื่อกับผู้กระทำผิด (Victim-offender mediation, VOM) การประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (Family Group Conferencing, FGC) การประชุมกลุ่มชุมชน (Community Conferencing, CGC) วงล้อแห่งสันติวิธี (Peace circles) หรือบางครั้งเรียกว่าการพิจารณาแบบวงล้อ (Circle Sentencing) และคณะกรรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (Reparative Boards) เป็นต้น โดยในเหล่านี้นี้มีผู้เข้าร่วมสำคัญที่อยู่ในทุกรูปแบบการประชุมกลุ่ม คือ ผู้ประสานการประชุม และผู้กระทำผิด (Gordon B. And Mara S.,2011) จนไปถึงรูปแบบที่มีการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีความชัดเจนของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามหลักการและแนวคิดในระดับที่สูง กรอบแนวคิดของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง รวมถึงการนำไปใช้กับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมในหลากหลายสถานการณ์ จึงไม่ควรยึดติดกับรูปแบบการปฏิบัติไปกว่าการให้

ความสำคัญกับหลักการ ปรัชญา และแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่เน้นฟื้นฟูความเสียหายของทุกฝ่ายจากอาชญากรรม ผ่านการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบผ่านการพูดคุยกันให้ได้เร็วและให้มีส่วนร่วมมากที่สุด ด้วยการเตรียมการประชุมจากผู้ประสานการประชุมที่ได้รับการอบรมให้เข้าใจหลักการมาเป็นอย่างดี และให้ได้ผลที่มาจากความเห็นพ้องของทุกฝ่ายมากที่สุด เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ ทั้งผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชน ได้กลับคืนสู่สังคมปกติสุขดั้งเดิม โดยเปลี่ยนผ่านให้รัฐออกคำสั่งที่เป็นธรรม และชุมชนสร้างความสันติสุข (United Nations, 2020; Gordon B. And Mara S.,2011)

สรุปได้ว่า ระบบยุติธรรมกระแสหลักที่เน้นงานยุติธรรมทางอาญาในแบบควบคุมอาชญากรรม ที่ใช้แนวคิดความยุติธรรมเชิงการลงโทษ (Punitive Justice) เพื่อข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิด ป้องกันสังคม และเพื่อแก้แค้นทดแทนต่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นทัศนคติให้ความสำคัญต่อผู้กระทำผิดและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมว่ามีความสำคัญสูงสุด ขณะเดียวกันก็มักละเลยเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนนั้น เริ่มถูกตั้งคำถามว่ามีความเหมาะสมเพียงใด กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) เป็นทางเลือกใหม่ของงานยุติธรรมทางอาญาที่เข้ามาแก้ไขปัญหาและส่วนที่ขาดหายไปของระบบยุติธรรมกระแสหลัก บนฐานคติที่เน้นการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ผ่านการประชุมพูดคุยโดยการมีส่วนร่วมอย่างสมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายของสถานการณ์นั้น ซึ่งควรเป็นเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด หรือชุมชน แทนรัฐที่ควรเป็นผู้ประสานการประชุมที่มีความเข้าใจในหลักการ ให้ได้มาซึ่งผลที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม และผู้กระทำผิดได้แก้ไขความประพฤติไม่กระทำผิดซ้ำ กลับคืนสู่สังคมโดยไม่ใช้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนหรือข่มขู่ยับยั้ง ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งรวมถึงการนำไปใช้กับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม จึงไม่ควรยึดติดกับรูปแบบการปฏิบัติไปกว่าการให้ความสำคัญกับหลักการ ที่เน้นฟื้นฟูความเสียหายของทุกฝ่ายจากอาชญากรรม

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาครั้งนี้ในรูปแบบที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้คือ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ซึ่งมีกระบวนการจากหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่นับว่าเป็นทางเลือกของงานยุติธรรมทางอาญาที่ตอบสนองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.1.4 การเกิดขึ้นของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับเด็กและเยาวชนของไทย

สำหรับประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเกิดจากแนวคิดการพัฒนา ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลในขณะนั้นได้ส่งตัวแทนไปดูงานศาลต่างประเทศ และมีความคิดที่จะจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนแยกจากศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2494 พร้อมบัญญัติกฎหมาย 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับอำนาจศาลและวิธีการพิจารณาคดี (ปพนธีร์ ธีระพันธ์, 2561) การก่อตัวของนโยบายทางอาญานี้เป็นไปในลักษณะบนลงล่าง Top-down เป็นไปตามค่านิยมความคิดของกลุ่มผู้นำเป็นหลัก เป็นเสมือนตัวแบบการกำหนดนโยบายในวัฒนธรรมของสังคมประเทศไทย และคงต้องยอมรับว่า ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้นประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนระบบการให้ความยุติธรรมเพราะความจำเป็นทางการเมือง มากกว่าเพราะความเหมาะสมของสภาพสังคม (อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 2562) รวมทั้งการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นหลังพองศคดี ก็มีที่มาจากกรณีที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรมไทย คือบรรดานักปฏิบัติซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมที่มีความสนใจวิชาการด้านกระบวนการยุติธรรม เดินทางไปเข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติ UN Crime Congress ครั้งที่ 9 พ.ศ.2538 และครั้งที่ 10 พ.ศ.2543 รวมทั้งได้เข้าไปมีบทบาทในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณา ร่างหลักการพื้นฐานว่าด้วยการดำเนินโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในเรื่องทางอาญา รับเอาแนวคิดและนำมาเผยแพร่ในสังคมไทยในหลายวิธีจนเป็นที่ยอมรับ จนกระทั่งมีการนำไปบรรจุไว้เป็นแผนงานหนึ่งในแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2547-2549 และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้นำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) ซึ่งหลังมีการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่แต่เดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว ก็ให้เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมแทน (ประเทือง ธนียผล, 2558) รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการทำงานในโครงสร้างและวิธีการใหม่ สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา ซึ่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นหลังพองศคดีเป็นการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้นำหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการ โดยพัฒนามาจากการทดลองปฏิบัติในชื่อว่า “การประชุมกลุ่มเยาวชน” ที่ใช้ครั้งแรกในศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว โดยอาศัยการ

ตีความตามกฎหมายเดิม จนนำมาเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัว ในกฎหมายปัจจุบัน

สรุปได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาตามยุคสมัย ซึ่งเป็นลักษณะการกำหนดนโยบายด้วยตัวแบบผู้นำ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดมีหลักการที่เป็นไปในทางคุ้มครองสวัสดิภาพที่แตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่กระทำผิด ที่ได้ตั้งเป็นพันธกิจตั้งแต่การแยกศาลเด็กและเยาวชนจากศาลยุติธรรมทั่วไป แต่รูปแบบการดำเนินการมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจนมาถึงปัจจุบันที่ได้มีการนำหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นกฎหมาย

ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลพัฒนาการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งการได้ทราบที่มาของการกำหนดนโยบายหรือกฎหมายนี้ก็จะทำให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

2.2 กฎหมาย หลักเกณฑ์ และการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

2.2.1 คดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษา

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดอายุขั้นต่ำในความรับผิดชอบทางอาญาไว้ที่ 10 ปี ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติที่อายุในการรับผิดชอบทางอาญาไม่ควรถูกกำหนดให้ต่ำจนเกินไป (Philip L. Reichel, 2013) ดังนั้นบุคคลที่อายุ 10 ปีพอดี หรือต่ำกว่ากระทำผิดจึงไม่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว แต่จะถูกดำเนินการด้วยกฎหมายคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพแทน เพราะสำหรับคดีอาญาศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด หรือคดีอาญาที่ศาลธรรมดาโอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง เท่านั้น ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 10 (1), (2) ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 และ 5 ว่า เด็กคือ บุคคลที่มีอายุเกิน 10 ปีขึ้นไป จนถึง 15 ปีบริบูรณ์ และ เยาวชนคือ บุคคลที่อายุเกิน 15 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง ที่บุคคลแม่อายุ 18 ปีขึ้นไป จนถึง 20 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิดเป็นคดีในศาลธรรมดา แต่หากพิจารณาเห็นว่ามิสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัย เช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ก็สามารถโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาได้ โดยให้ถือ

อายุในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น มิใช่อายุในวันที่ถูกจับกุม สอบสวน หรือถูกฟ้องร้องต่อศาล และการนับอายุให้เริ่มนับแต่วันเกิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 จำเลยจึงจะมีอายุครบปีบริบูรณ์ก่อนวันเกิด 1 วัน

สรุปได้ว่า คดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษา คือ คดีอาญาที่บุคคลอายุเกิน 10 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และบุคคลที่อายุ 18 ปีขึ้นไป จนถึง 20 ปีบริบูรณ์ ที่โอนคดีมาจากศาลธรรมดาที่ใช้ดุลพินิจเห็นว่าบุคคลมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน โดยให้ถืออายุในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น ตามการนับอายุที่ให้เริ่มนับแต่วันเกิด และถือเป็นคดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีได้

ผู้วิจัยจะได้นำหลักเกณฑ์ของคดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษานี้ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ และประกอบการอธิบายถึงคดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีได้

2.2.2 เจตนารมณ์และลักษณะพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัว ถือเป็นศาลพิเศษ ที่มีไม่เพียงอำนาจในการพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งในคดีเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในการพิพากษาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด ให้ศาล “คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึง บุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็น คน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน” ที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในเจตนารมณ์ของกฎหมายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ตามมาตรา 119 และถือเป็นเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติที่ให้จัดการกับเด็กและเยาวชนกระทำผิดด้วยระบบกฎหมายในรูปแบบที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ (Philip L. Reichel, 2013) และถือเป็นพันธกิจที่ดำรงมาตั้งแต่การจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนแยกจากศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2494 ที่มีหลักฐานเป็นรูปธรรมจากบทบัญญัติในกฎหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้ง 3 รุ่น ในปี พ.ศ. 2494 มาตรา 46 พ.ศ. 2534 มาตรา 82 และ พ.ศ. 2553 มาตรา 119 ด้วยถ้อยคำเดียวกัน รวมทั้งสามารถแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเด็ดขาดที่ให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้ ซึ่งใน

ศาลธรรมดาเมื่อสั่งแล้วจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ในศาลเยาวชนและครอบครัว เมื่อพฤติการณ์ของผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไป ศาลสามารถแก้ไขคำพิพากษาจากเดิมให้หนักขึ้นหรือเบากว่าเดิมได้ (ประเทือง ธนิยผล, 2558) ซึ่งกฎหมายนี้ได้เปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา โดยมีเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ที่มีได้มุ่งเน้นการลงโทษ แต่มุ่งไปสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำสามารถเติบโตกลับตัวเป็นพลเมืองดีกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังคงคำนึงถึงการชดเชยความเสียหายตามความต้องการของผู้เสียหายอีกด้วย

สรุปได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย ตั้งแต่การจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนแยกจากศาลยุติธรรมทั่วไปเป็นต้นมา มีเจตนารมณ์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ

ผู้วิจัยจะได้นำสาระสำคัญของเจตนารมณ์และลักษณะพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัวนี้ มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาครั้งนี้ และประกอบการอธิบายถึงรูปแบบการดำเนินงานด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งถือเป็นงานยุติธรรมจากหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่เน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน

2.2.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นการฟื้นเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เยียวยาผู้เสียหาย และคุ้มครองสังคม มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ถูกออกแบบเป็นกระบวนการคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยนำหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ว่า เมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนาให้กำหนดมาตรการที่จะใช้แก่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่ โดยมีการออกแบบมาตรการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้ได้รับการดูแล แก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับคืนสู่สังคมโดยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ได้เร็วที่สุด มาตรการนี้มีแนวความคิดมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) โดยจัดการให้มีกระบวนการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่มีความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้แต่ชุมชน หรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง (ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค

2, 2562; สุภัทร อยู่ถนอม, 2557) โดยเด็กและเยาวชน ได้เข้าใจว่าการกระทำผิดที่ตนเองก่อขึ้น ได้สร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นอย่างไรและเกิดความสำนึกในการกระทำความผิดของตนเอง และประสงค์จะปรับปรุงพฤติกรรม ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องได้รับการเยียวยาความเสียหาย ได้รับรู้ถึงปัญหาของเด็กและเยาวชนมีความเห็นอกเห็นใจเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งให้โอกาส และยินดีให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชน กลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสนับสนุนการดำเนินการตามแผนให้สำเร็จลุล่วง ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 4 ในการให้ความหมายว่า “การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งชั้นก่อนฟ้องคดี และชั้นหลังฟ้องคดี

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี การดำเนินการจะเป็นอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ที่เริ่มต้นโดยการตีความจากกฎหมายเดิม ที่เป็นการนำแนวทางการปฏิบัติงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาประยุกต์ใช้ และเพิ่มเงื่อนไขให้ศาลเยาวชนและครอบครัวตรวจสอบการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในส่วนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดี มาตรา 86 ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี โดยอาศัยแนวคิดงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาเป็นกรอบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี จะช่วยลดปริมาณคดีที่จะนำมาฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว โดยใช้วิธีคัดกรองคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี เยาวชนไม่เคยรับโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่ประมาทหรือความผิดลหุโทษ และได้สำนึกว่าตนกระทำผิดพร้อมที่จะทำการแก้ไขปรับปรุง เมื่อเข้าเงื่อนไขก็จะมีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการลงโทษ โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย หากแผนฯได้รับการเห็นชอบจากพนักงานอัยการ ให้รายงานให้ศาลฯทราบ

ในส่วนชั้นหลังฟ้องคดี ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นฝ่ายดำเนินการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีชั้นหลังฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 ประกอบกับข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 โดยอาศัยแนวคิดงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เช่นเดียวกัน มาเป็นกรอบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อต้องการให้คดีเสร็จสิ้นจากศาลไปโดยเร็ว ที่กำหนด

เงื่อนไข เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่เคยได้รับโทษ จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิด ลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษาหากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ผู้เสียหายให้ความยินยอม โจทก์ ไม่คัดค้าน (ซึ่งต่างจากมาตรา 86 ที่มีการแก้ไขล่าสุดว่า “ผู้เสียหายให้ความยินยอมถ้าเป็นคดีที่มี ผู้เสียหาย”) พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชน อาจกลับตนเป็นคนดีได้และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ศาลมีคำสั่งให้จัดการ ประชุมทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอต่อศาลเห็นชอบภายใน 30 วัน นับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลไม่ เห็นชอบให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป หากศาลเห็นชอบให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราวเพื่อให้ผู้ ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผน ทั้งนี้ถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแผนหรือมีเหตุจำเป็นแก้ไขเปลี่ยนแปลง ผู้ที่ศาล สั่งให้จัดทำแผนจะรายงานต่อศาลให้พิจารณาแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามเห็นสมควร หรือยกคดี ขึ้นพิจารณาต่อไป ถ้าปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนและศาลเห็นชอบด้วยตามรายงาน ศาลจะสั่ง จำหน่ายคดีออกจากสารบบความและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ตามมาตรา 92 ใน พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในชั้นหลังฟ้องคดี (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556)

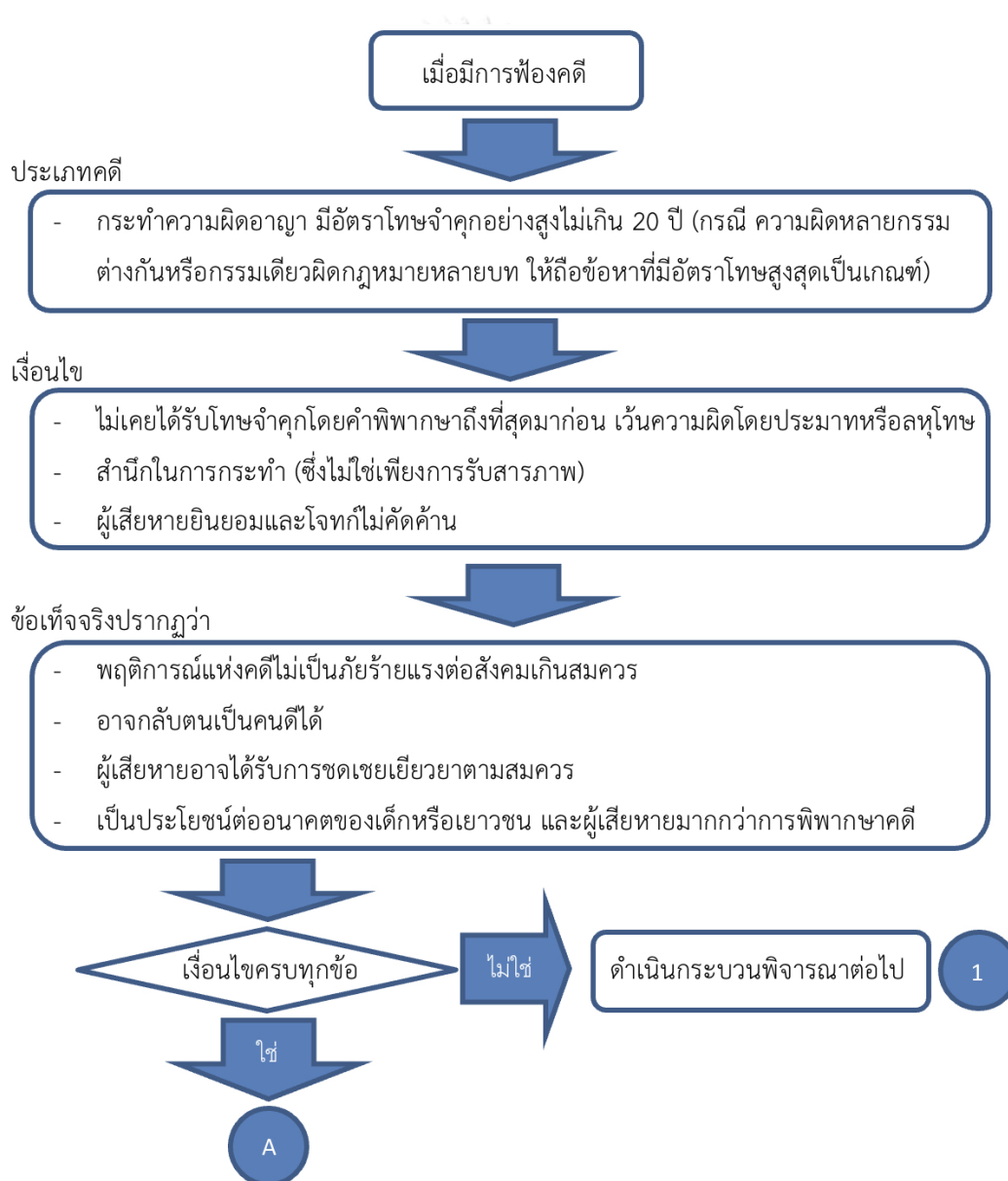
กฎหมายยังออกแบบเครื่องมือให้ศาลได้ใช้หันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปกติ คือ มาตรการแทนคำพิพากษา โดยหลังจากมีการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น เมื่อศาลเห็นว่าพฤติการณ์ แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษา ตามมาตรา 132 ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบกับข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งหากเด็ก และเยาวชนปฏิบัติตามมาตรการแทนคำพิพากษาจะทำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ไม่มี ตรายาบติดตัว และกลับคืนสู่สังคมได้ดียิ่งขึ้น มีทั้งระบบเปิด โดยศาลมอบเด็กและเยาวชนให้ ผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลให้ปฏิบัติตามกำหนดเงื่อนไขเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรา 132 วรรค 1 และระบบปิด โดยศาลส่งเด็กและเยาวชนไปสถานพินิจฯ หรือตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลเป็นการ ชั่วคราว ตามมาตรา 132 วรรค 2 แต่มาตรการตามมาตรานี้ไม่ถือเป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์โดยแท้ เพราะไม่ได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่ม หรือต้องการการเข้าร่วมของผู้ที่ได้รับผลกระทบ แต่เป็นลักษณะของการกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติตาม จากผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบร่วมกับ นักจิตวิทยากำหนดเงื่อนไขในทางปฏิบัติ (ฐิติ สุเสาร์จ, 2560) แม้ในกฎหมายจะเขียนเปิดช่องไว้ว่า กรณีศาลเห็นว่าจำเป็นต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชน (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทน การพิพากษาคดี พ.ศ. 2556)

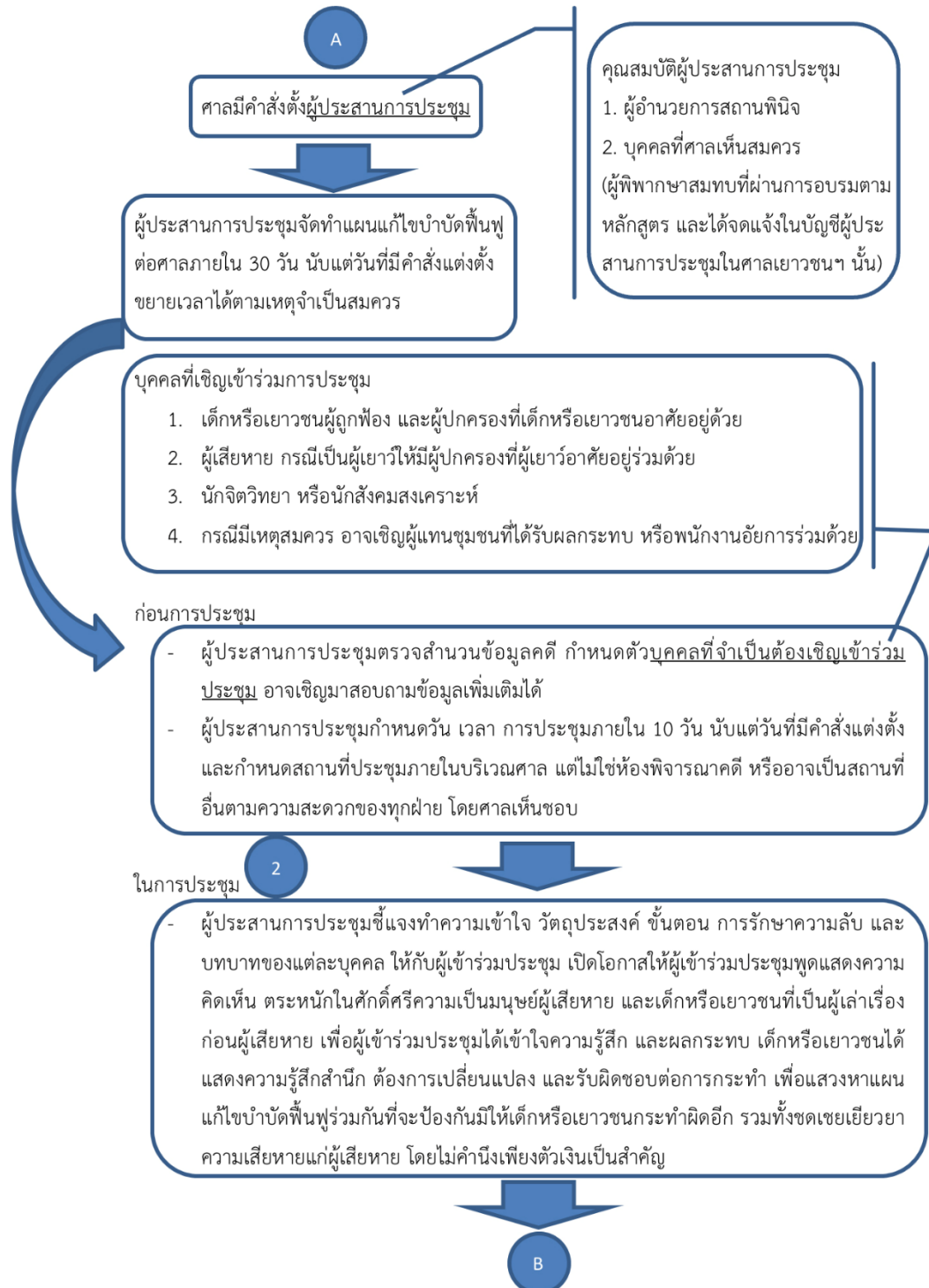
สรุปได้ว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาถือเป็นทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ที่ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในการที่จะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมปกติ เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคม ชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย และคืนความปกติสุขกับสังคม ด้วยการจัดการประชุมทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามแนวความคิดของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ผ่านการมีส่วนร่วมจากผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งเกิดขึ้นได้ในหลายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งขั้นก่อนฟ้อง ชั้นหลังฟ้อง และแม้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้วก็ยังใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีได้ แต่ขั้นตอนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีบทบาท และมีการนำแนวคิดของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ชัดเจนที่สุด คือชั้นหลังฟ้องคดีที่การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจ ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

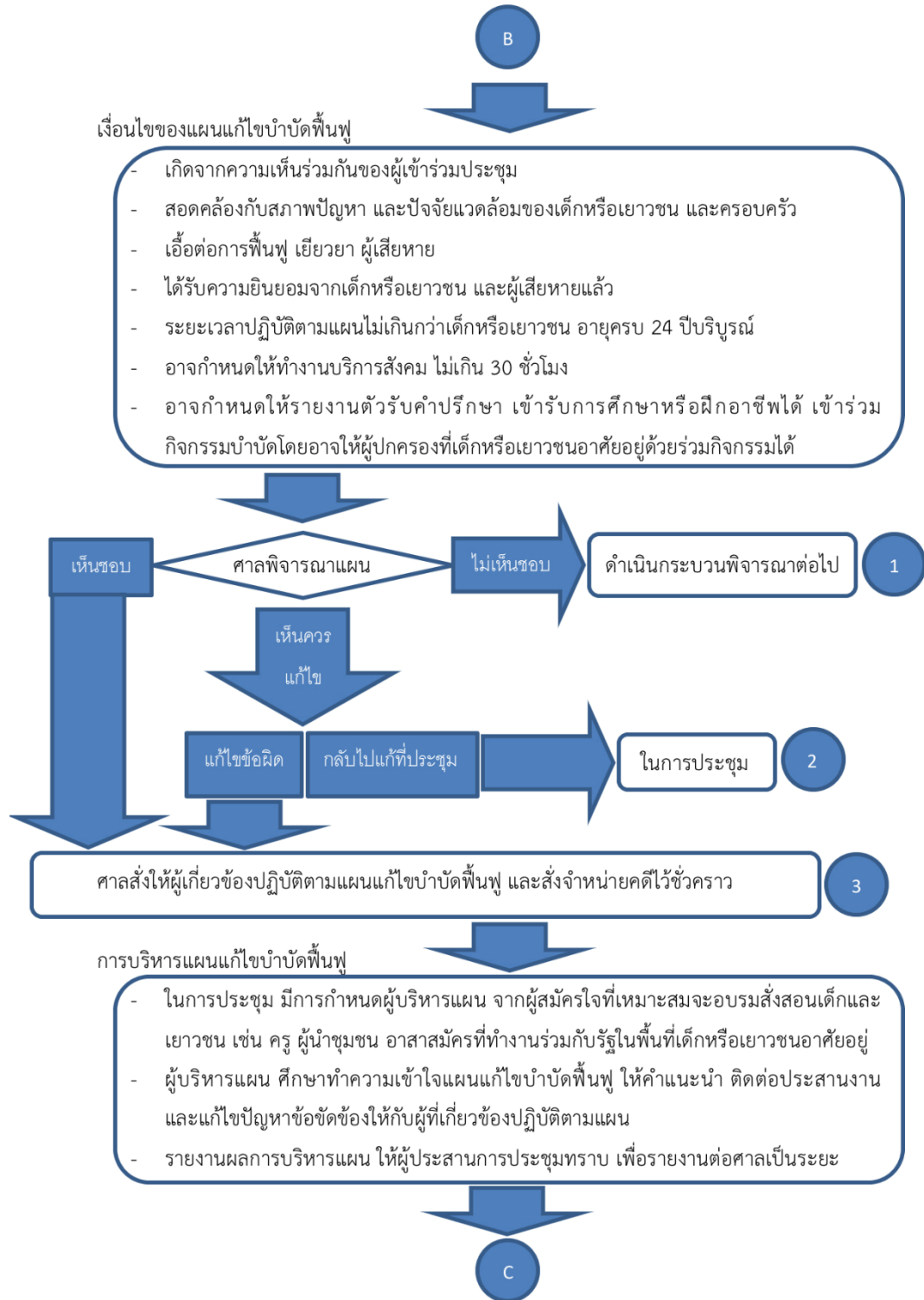
ผู้วิจัยจะได้นำสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะในการศึกษาครั้งนี้คือชั้นหลังฟ้องคดี มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาครั้งนี้ และประกอบการอธิบายการดำเนินงานด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 โดยศาลเยาวชนและครอบครัว ที่อาศัยแนวคิดของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยของการนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของตัวนโยบายหรือกฎหมาย ว่ามีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

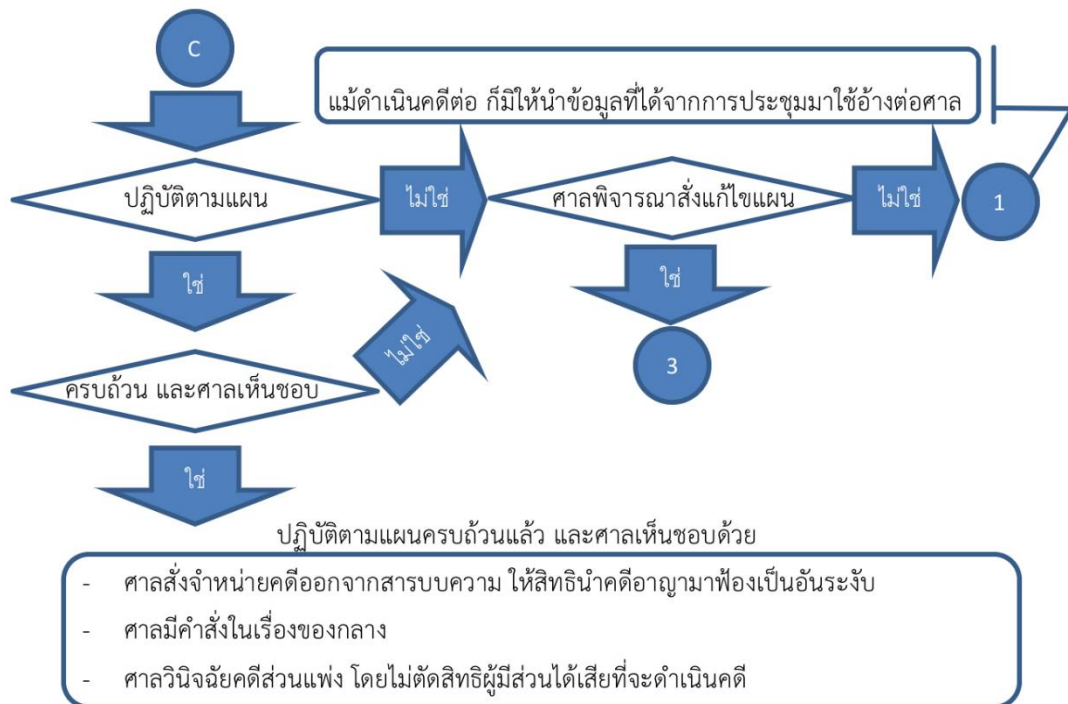
2.2.4 ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี

หลังมีการฟ้องคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว มีข้อกฎหมายบัญญัติเปิดให้ใช้ทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมปกติ ด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการด้วยกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ตามแผนผังดังนี้

ภาพที่ 4 แผนผังการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี
(พัฒนาโดย ผู้วิจัย)

ทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดกระบวนการให้เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา (Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters) ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ เช่น การมีผู้ประสานการประชุมที่ต้องผ่านการอบรมความรู้ และมีความเข้าใจในการอำนวยความสะดวกประชุมตามหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งตรงกับ ข้อ 5 และ 10(c) ในการประชุมต้องมีการทำความเข้าใจเป้าหมาย ขั้นตอน การรักษาความลับ และตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งตรงกับ ข้อ 13(b) 14 และ 9 ตามลำดับ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาจากความเห็นพ้องของผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่าย โดยได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหายแล้ว ซึ่งตรงกับ ข้อ 3 และ 13(c) แม้ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จ ก็ให้กลับไปตามกระบวนการปกติ และมีได้นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมมาใช้อ้างต่อศาลด้วย ซึ่งตรงกับ ข้อ 11 16 และ 17 เป็นต้น (United Nations, 2020)

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดี ตามที่กฎหมายบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการด้วยกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลัง

ฟ้องคดี พ.ศ. 2556 นั้น ได้กำหนดมาจากหลักการพื้นฐานของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาของสหประชาชาติ จึงถือได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมีความพยายามที่จะใช้งานยุติธรรมทางเลือกอย่างงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ในการเข้ามาแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวที่เน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ยิ่งกว่าการลงโทษ และยังให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย ที่ร่วมกันแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำและสำนึกผิด และผู้ที่ได้รับผลกระทบ ด้วยวิธีการและให้เกิดผลตามหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจ

ผู้วิจัยจะนำขั้นตอนการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นหลังฟ้องคดี ที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาค้นคว้าในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นหลังฟ้องคดี ซึ่งมีกระบวนการจากหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยศาลเยาวชนและครอบครัว และประยุกต์เป็นเครื่องมือแบบสังเกตในการนำไปเก็บข้อมูลของการศึกษาค้นคว้า โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นหลังฟ้องคดีได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2.5 นโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว

ในปัจจุบันศาลเริ่มมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ ล่าสุดจากการออก “คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. 2563” เพื่อให้กระบวนการทางศาลในทุกขั้นตอนมีการปฏิบัติต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ โดยให้ศาลพึงคำนึงถึงผลกระทบความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ และความเป็นอยู่ของผู้เสียหาย ให้ได้รับความปลอดภัยและช่วยเหลือตามสมควร ให้ได้รับสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย ในกระบวนการพิจารณาสืบพยานก็ให้ลดการเผชิญหน้าในคดีเกี่ยวกับเพศ ความรุนแรงในครอบครัว หรือคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้เสียหาย ให้รับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายถึงผลกระทบประกอบการปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดโทษ โดยศาลอาจกำหนดมาตรการควบคุมความประพฤติของจำเลยเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายได้ รวมทั้งศาลยังให้คำแนะนำช่วยเหลือประสานงานในการดำเนินการเพื่อบังคับคดีให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม

ทำให้ต่อมาในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 19 แห่งกฎหมายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ออกคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 และ 132 เรียกว่า “คำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เกี่ยวกับแนวทางการใช้มาตรการ

พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 และแนวทางการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” เพื่อให้ศาลเยาวชนที่มีอำนาจใช้วิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแทนการดำเนินคดีอาญา ให้ดำเนินการอย่างรอบคอบตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและเป็นไปในทางเดียวกัน โดยไม่ว่าคดีประเภทใด ที่อัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี และเข้าหลักเกณฑ์ให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ ให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะใช้ดุลพินิจได้ตามที่เห็นสมควร ยกเว้นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปี คดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ความมั่นคง การก่อการร้าย คดีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลสำคัญ หรือคดีที่มีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคม เช่น ทำร้ายหรือฆ่าบุพการี มือปืนรับจ้าง จำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติดร้ายแรงจำนวนมาก หรือกระทำความผิดซ้ำซาก และยังเข้าหลักเกณฑ์ให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ พึงต้องปรึกษาอธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก่อนใช้ ทั้งนี้ไม่ควรข้ามขั้นตอนไปใช้มาตรการแทนการพิพากษามาตรา 132 ถ้าอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้ เพราะมีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้เสียหายที่ศาลควรให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลย จึงน่าจะเหมาะสมและเป็นประโยชน์โดยรวมมากกว่า

ศาลพึงใช้ดุลพินิจอย่างระมัดระวังการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ในกรณีเด็กหรือเยาวชนปฏิเสธความผิดตามฟ้อง เพราะอาจไม่เข้าหลักฐานในการกระทำของตน แต่ก็ต้องนำสืบพยานหลักฐานว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามฟ้องเท่านั้น ในกรณีข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามฟ้องจริง ศาลควรพิพากษายกฟ้อง หากยังกังวลภาวะหรือสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ศาลใช้แนวทางควบคุมความประพฤติตามมาตรา 138 จึงจะถูกต้องและเหมาะสมกว่า ทั้งนี้ คำแนะนำชุดนี้ยังได้แสดงการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามฐานความผิดเอาไว้ให้เป็นแนวทางอีกด้วย และยังเน้นการควบคุมเอาใจใส่ดูแลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งระหว่างการปฏิบัติตามแผนให้ติดตามเพื่อปรับเปลี่ยนแผนตามความเหมาะสม และในขั้นสิ้นสุดการใช้มาตรการที่ศาลพึงให้ความสำคัญในการดำเนินการลบบรรณัติการกระทำความผิดจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรและควรสร้างระบบติดตามที่ได้รับการร่วมมือจากชุมชนไม่ให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป

สรุปได้ว่า ตามนโยบายที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจากนโยบายทางอาญาของทั้งประธานศาลฎีกาและอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ทำให้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ถือเป็นวิธีการที่กระบวนกรยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและ

เยาวชนเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมและได้รับความสนใจ เพราะกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนไม่ใช่เป็นเรื่องระหว่างศาลกับเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับและมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ผู้เสียหายที่ต้องให้ความสำคัญ ชุมชนและสังคมส่วนรวมอีกด้วย การศึกษาครั้งนี้จึงจะเป็นประโยชน์ไม่น้อยในการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลนโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาค้นคว้า ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้มีเป้าหมายที่จะเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งการได้ทราบนโยบายหรือกฎหมายที่ให้การสนับสนุนหรือความชัดเจนของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ก็จะทำให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

2.3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.3.1 ความหมายและการศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนโยบายสาธารณะ (Public Policy) เพราะเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบาย (Policy Process) ที่เมื่อนโยบายได้รับความเห็นชอบนำไปประกาศใช้ในลักษณะต่างๆ เช่น กฎหมาย เมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง ถ้านโยบายไม่มีความเหมาะสมจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน ไม่ว่าจะนโยบายนั้นจะถูกนำไปปฏิบัติให้ได้อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่นโยบายดีแต่ถ้าการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ดี ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์ตามที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2562)

มีการให้ความหมายการนำนโยบายไปปฏิบัติ จากนักวิชาการไทยและต่างประเทศที่สนใจศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติจำนวนมาก โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันไป แต่โดยรวมมีความคล้ายคลึงที่พอจะสรุปรวมความหมายได้ว่า “การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากนโยบายได้รับอนุมัติ ที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ อาทิ กฎหมาย นโยบาย คำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี โดยกระบวนการมีการจัดการวิธีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย มีความต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอนตลอดเวลา ซึ่งแปลงจากวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติยังเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายการทำงาน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน และเพื่อให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย โดยพิจารณาปัจจัยต่างๆ ในสภาพบริบทที่แท้จริง ที่มีผลกระทบ หรือส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ” (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2563; ปิยะนุช เงินคล้าย, 2562; วรเดช จันทรร, 2552; กมลเศศ โพธิ์นิษฐ, 2563) การนำนโยบายไปปฏิบัติโดยทั่วไปจะมีลักษณะใน

การที่มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายต้องอาศัยการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ซึ่งต้องมีจำนวนและขอบเขตเพิ่มขึ้นเสมอ และมักต้องเผชิญกับปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ จึงไม่สามารถคาดหวังได้ว่าจะกระทำให้สำเร็จได้ด้วยขั้นตอนรูปแบบที่กำหนดอย่างไม่ยืดหยุ่นได้

การศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่มีตัวแบบใดเพียงตัวแบบเดียวที่สามารถอธิบายความซับซ้อนของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ทั้งหมด การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจมาจากการศึกษาโดยผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementors) คือ ผู้ปฏิบัติ ต้องการจะรู้เกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถตัดสินใจว่าจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้งานสำเร็จ หรือบรรลุเป้าประสงค์ได้ดีที่สุด หรือมาจากการศึกษาโดยนักสังคมศาสตร์ (Social Scientists) ซึ่งมีจุดสนใจในภาพกว้างและแสวงหาข้อเสนอทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์และองค์การทางสังคม ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยผู้กำหนดนโยบายและผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจจำแนกแนวทางการศึกษาได้ดังนี้

1. แนวทางการศึกษาโครงสร้างองค์การ เป็นการวิเคราะห์องค์การ เพื่อกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ องค์การที่มีลักษณะยืดหยุ่นต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงได้ จะมีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ยุ่งยากในระบบราชการ
2. แนวทางการจัดการและระเบียบวิธีการ เป็นการวิเคราะห์และพัฒนากระบวนการ ระบบการจัดการ และระเบียบวิธีการ เพื่อให้มีความเหมาะสมเมื่อเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบปัญหาทางเทคนิคและการจัดการ
3. แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรม เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมขององค์การโดยตระหนักว่าบ่อยครั้งที่มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เพราะทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมียุทธศาสตร์ต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ นักวิเคราะห์นโยบายจึงไม่อาจมองข้ามไปได้ เมื่อต้องการออกแบบกระบวนการการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ
4. แนวทางการเมือง เป็นการคำนึงถึงรูปแบบของอำนาจและอิทธิพลทั้งระหว่างองค์การและภายในองค์การ มีความสำคัญในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้ได้รับการสนับสนุน และทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์
5. แนวทางการพิจารณาจากบนลงล่าง มีฐานคติที่เห็นว่า นโยบายถูกกำหนดขึ้นจากส่วนบน และถูกแปลงไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติระดับล่างนำไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะได้ผลสูงสุดจากความชัดเจนของสถาบันที่กำหนดนโยบายและข้อบังคับ
6. แนวทางการพิจารณาจากล่างขึ้นบน เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้บุคลากรระดับล่างมีบทบาทในการตัดสินใจ และการใช้ดุลยพินิจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขยายบทบาทของผู้ปฏิบัติให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ให้ความสำคัญในการส่งมอบผลลัพธ์นโยบายซึ่งเกิดจากการปฏิบัติของ

บุคลากรระดับล่าง โดยเห็นว่าผู้กำหนดนโยบายไม่ควรแสวงหาการควบคุมให้ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติตามอย่างเดียว แต่ควรรับฟังปัญหาจากผู้ปฏิบัติที่ได้สัมผัสกับปัญหาจากการปฏิบัติจริง และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2562)

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้คือการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มาจากหลักกรณายุติธรรมเชิงสมานฉันท์ นำมาปฏิบัติโดยองค์การ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ต้องมีการบริหารจัดการองค์กร และต้องเผชิญกับปัจจัยต่างๆ ในการที่ทำให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้แก้ไขพฤติกรรมไม่ไปกระทำผิดซ้ำ ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และได้แก้ไขความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดจากอาชญากรรม

ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิด ความหมาย และแนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งการได้ทราบความหมาย และแนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้ จะทำให้เป็นประโยชน์อย่างมากในการวิจัยเชิงนโยบายโดยการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติครั้งนี้

2.3.2 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

มีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ของตัวแบบและตัวแปรต่างๆที่นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ศึกษาไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มปัจจัยดังนี้

1. ลักษณะและวัตถุประสงค์ ของนโยบาย (Policy) ซึ่งหมายรวมถึง ความชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตัวนโยบายเป็นไปได้ในทางปฏิบัติไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือสร้างความเปลี่ยนแปลงที่มากเกินไป และเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะเลือกใช้ด้วยการมีทฤษฎีที่เชื่อถือได้สนับสนุน
2. คุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากรในการบริหารจัดการ (Resources) ซึ่งหมายรวมถึง การได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอในทรัพยากรสำหรับการบริหารจัดการที่มีเรื่องของ กำลังคน เงิน วัสดุอุปกรณ์สถานที่ และการบริหาร ที่ต้องคำนึงถึงเรื่องคุณภาพของกำลังคนที่ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้เฉพาะในด้านนโยบายนั้นๆ ด้วย

3. ลักษณะและทัศนคติของหน่วยงานผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementers) ซึ่งหมายถึง รวมถึง หน่วยงานที่มีสมรรถนะและโครงสร้างที่เหมาะสม ความสามัคคีและภาวะผู้นำองค์กร รวมถึงความเข้าใจและทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ
4. การสื่อสาร และความสัมพันธ์ในกลไกของนโยบาย (Communication) ซึ่งหมายถึง รวมถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ควบคุมดูแล และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม ทั้งระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้กำกับดูแลกับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติตามนโยบาย
5. เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (Context) ซึ่งหมายถึง รวมถึง การที่นโยบายจะได้รับการสนับสนุนจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ขึ้นกับบริบทวัฒนธรรม สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ของสังคม

นักคิด	5 กลุ่มปัจจัย PRICC				
	Policy	Resources	Implementers	Communication	Control
Van Horn & Van Meter (1975)	✓	✓	✓	✓	✓
Sabatier & Maazmanian (1979)	✓	✓	✓		
George Edwards III (1980)		✓	✓	✓	
Christopher Hood (1976)	✓	✓	✓	✓	✓
Pressman & Wildavsky (1973)	✓			✓	
Berman & McLaughlin (1977)	✓	✓		✓	✓
Chema & Rondinelli (1983)		✓	✓	✓	✓
วรเดช จันทรศร (2526)	✓	✓	✓	✓	✓
ศุภชัย ยาวะประภาช (2538)	✓	✓	✓	✓	✓
จุมพล หนิมพานิช (2547)	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 6 ปัจจัยใน 5 กลุ่ม PRICC ที่นักคิดด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติได้เสนอไว้

ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้รวบรวมมาจากนักคิด อาทิ Van Horn & Van Meter (1975) Sabatier & Maazmanian (1979) George Edwards III (1980) Christopher Hood (1976) Pressman & Wildavsky (1973) Berman & McLaughlin (1977) Chema & Rondinelli (1983) จุมพล หนิมพานิช (2547) ศุภชัย ยาวะประภาช (2538) และวรเดช จันทรศร (2526) ที่ได้ศึกษาตัวแบบและตัวแปรต่างๆ อธิบายความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้อย่างแตกต่างกัน (ศุภชัย ยาวะประภาช, 2557; จุมพล หนิมพานิช 2552; วรเดช จันทรศร, 2552; กมเลิศ โพธิ์กนิษฐ, 2563) ดังแสดงในตารางที่ 6 ข้างต้น

สรุปได้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพล ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเมื่อสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถอ้างได้ว่ามี 5 กลุ่มปัจจัยสำคัญ คือ ลักษณะและวัตถุประสงค์ ของนโยบาย (Policy) คุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากรในการบริหารจัดการ (Resources) ลักษณะและทัศนคติของหน่วยงานผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementers) การสื่อสาร และความสัมพันธ์ในกลไกของนโยบาย (Communication) และเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (Context) ครอบคลุมความหมายดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว การศึกษาครั้งนี้ในเรื่องกฎหมายของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี โดยศาลเยาวชนและครอบครัวที่อาศัยหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) นับได้ว่าเป็นนโยบายรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเมื่อต้องการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการปฏิบัติ จึงสามารถใช้กรอบแนวคิดของการนำนโยบายไปปฏิบัติมาใช้สำรวจ เพื่อประเมินและหาข้อแนะนำเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยจะได้นำปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มาใช้ทำความเข้าใจการศึกษาค้นคว้า โดยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายและวิเคราะห์การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งการได้ทราบปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้ จะทำให้เป็นประโยชน์อย่างมากในการวิจัยเชิงนโยบายโดยการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติครั้งนี้

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” การทบทวนวรรณกรรมในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

2.4.1 ปัญหาด้านข้อกฎหมาย (นโยบาย)

เมื่อฟ้าศศิ อามาตย์มนตรี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องเด็กและเยาวชน” พบว่า มีปัญหาเรื่องเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 90 1) การกำหนดคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี 2) การกำหนดว่าผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เป็นการจำกัดดุลพินิจของศาลทำให้ขาดโอกาสที่จะเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (เชิงสมานฉันท์ : ผู้วิจัย) ต่างจากมาตรา 132 ที่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเหล่านี้เอาไว้ และยังมีข้อเสนอแนะที่จะให้มีองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอีกด้วย

สุภธิดา สุกใส (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 : ศึกษาเงื่อนไขและการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 และ 90” (เนื่องจากมีข้อค้นพบที่ต่อมาได้รับการแก้ไขด้วย ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ผู้วิจัยจึงขอกว่าถึงข้อค้นพบที่ยังน่าสนใจอยู่ : ผู้วิจัย) พบว่า มีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติอยู่หลายประการ 1) การกำหนดคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี แต่ไม่ได้รับระบุว่าความผิดใดบ้างที่สมควรหรือไม่สมควรนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ต่างจากประเทศอย่างนิวซีแลนด์หรือออสเตรเลียที่กำหนดจากประเภทคดีเป็นหลัก 2) เงื่อนไขหากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ การใช้เกณฑ์การรับสารภาพยังเป็นเรื่องที่ยากจะตัดสินว่าเด็กและเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำของตน 3) การกำหนดว่าผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน ยังมีความไม่ชัดเจนในคดีความผิดต่อรัฐ

พชรธรณ ขำตุ้ม (2560) ได้เขียนบทความเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน” วิเคราะห์ว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ที่นำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้โดยแท้จริง กลับไม่สามารถนำมาใช้กับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมาก แต่ไปใช้กับคดีบางประเภทที่ไม่เหมาะสม เช่นคดีข่มขืนที่ก่อปัญหาต่อจิตใจผู้เสียหายและก่อปัญหาอื่นต่อสังคมโดยรวม และยังมีการจัดกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยศาลค่อนข้างน้อยอาจเนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ

2.4.2 ปัญหาด้านทรัพยากรและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

มณีนรัตน์ ชื่นเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทและการทำหน้าที่ คนกลางในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” พบว่า มีปัญหาในการทำหน้าที่คนกลางภายในหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย 1) ด้านการขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติงาน 2) ด้านองค์ความรู้ในการทำงานตามหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3) ด้านการบริหารจัดการในการดำเนินงาน 4) ด้านความต่อเนื่องของนโยบาย ซึ่งคนกลางถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งถ้าหากไม่เข้าใจหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้วจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานให้มีประสิทธิผลได้

พัฒนพงษ์ ทองเนื้อสูง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในโรงเรียน : บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยเยาวชน” พบว่า การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ต้องการ 1) การขับเคลื่อนนโยบายและแนวปฏิบัติที่ดี 2) การปรับใช้กระบวนการเชิงสมานฉันท์ให้มีลักษณะยืดหยุ่นไม่เป็นทางการและเหมาะสมกับบริบท เช่น การใช้ผู้ไกล่เกลี่ยเยาวชนเป็นคนกลางจัดการความขัดแย้งในโรงเรียนโดยที่ครูอาจารย์เป็นผู้สนับสนุน 3) บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยเยาวชน ที่ควรเป็นผู้ได้รับการอบรมความรู้ และพัฒนาตนเองให้เข้าใจถึงหลักการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์อยู่

สม่าเสมอ ถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพากระบวนการดำเนินไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และประสบความสำเร็จ

ณัฐนันท์ ฐัจจำ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทบาทการปฏิบัติงานของผู้ประสานการ ประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” พบว่า บทบาทการ ปฏิบัติงานของผู้ประสานการประชุมแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ที่ต้องการความรู้ และทักษะในการ ปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป 1) บทบาทก่อนการประชุม ที่ต้องใช้ทักษะการประสานงาน แต่ยังพบ ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน 2) บทบาทระหว่างการประชุม ที่ผู้ประสานการประชุมต้องเป็นกลาง และดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการประชุม ด้วยความอดทน 3) บทบาทหลังการประชุม ที่ต้องติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามข้อตกลงในการ ประชุม และการจัดกิจกรรมบำบัด ทั้งนี้ผู้ประสานการประชุมต้องพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และการ ฝึกภาคปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างสม่าเสมอ

2.4.3 ปัญหาการสื่อสารและการปฏิบัติตามมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

สุนนทิพย์ จิตสว่าง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการดำเนินงานของกระบวนการ ยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในส่วนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ที่มี 1) ขั้นตอนมากและซับซ้อน แต่บุคลากรมีน้อย และขาดงบประมาณในการดำเนินงานแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้พิพากษาไม่ได้นำมาใช้ในการหันเหคดีให้แก่เด็กและเยาวชน 2) ทักษะคดี ของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะเหยื่ออาชญากรรมต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการลงโทษที่มีความ รุนแรงจากพฤติกรรมกระทำผิดที่ไม่แตกต่างจากผู้ใหญ่ 3) ข้อเสนอแนะที่ให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด และหากเป็นคดีเล็กน้อยครั้งแรกควรให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการว่ากล่าวตักเตือนแทนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

นันทน์ภัส ศิริชัชวาลวงศ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้มาตรการแทนการ พิพากษาคดีอาญาในกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะเด็กและเยาวชน ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2559” พบว่า มาตรการ แทนการพิพากษาคดี เช่น การมารายงานตัวต่อผู้พิพากษาสมทบ พนักงานคุมประพฤติ หรือ นักจิตวิทยา และการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสงขลา ได้จัดขึ้นเพื่อ แก้ไขบำบัดฟื้นฟู และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน แต่ควบคุมได้ระยะเวลาหนึ่ง เมื่อยุติ คดีแล้ว จากสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเพราะเป็นเรื่องที่ยาก เด็กและเยาวชนก็ยังมีโอกาส กลับไปกระทำผิดซ้ำในคดีอาญาได้อีก จึงควรมีระบบติดตามที่ให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตน และควรมีผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ของเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง ซึ่งบุคลากรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กและเยาวชนนี้ ควรได้รับการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการทำงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

Mercian J. Brooks, et al (2020) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำวิธีการสัมภาษณ์แบบสร้างแรงจูงใจในไปใช้ในงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : รายงานกรณีศึกษา (MI Implementation in Juvenile Justice : A Case Report)” พบว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบสร้างแรงจูงใจ (Motivational interviewing, MI) ที่เป็นการสื่อสารโดยเน้นให้ผู้รับคำปรึกษาได้สร้างแรงจูงใจให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งเดิมเป็นเทคนิคของจิตแพทย์ที่ใช้กับผู้ป่วย แต่นำมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเหมาะกับงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนที่เน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและในแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยในกรณีศึกษาได้นำวิธีการสัมภาษณ์แบบสร้างแรงจูงใจ ใช้กับศาลเยาวชนของเมืองเล็กๆ อย่าง เมืองเมอร์เซอร์ในรัฐเพนซิลเวเนีย Mercer County, Pennsylvania ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 เรื่องหลักที่สามารถนำไปปรับใช้กับที่ใดก็ได้ 1) ใช้เทคนิคสร้างการเปลี่ยนแปลงในแบบที่ให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ออกแบบเวลาในการรับการฝึกอบรมโดยไม่กระทบกับงานที่ทำอยู่เดิม 2) ตระหนักว่า MI เป็นวิธีที่ประหยัดแต่มีประสิทธิภาพ 3) ใช้การผสมผสาน วิธี MI กับ รูปแบบงานควบคุมติดตามความประพฤติเดิมที่เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบอยู่ 4) มีนโยบายในการทำให้ วิธี MI เป็นบรรทัดฐานที่ต้องนำไปใช้งานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนทั้งทางการและไม่ทางการ โดยต้องให้ความรู้เริ่มจากผู้พิพากษา ตำรวจ โรงเรียน และชุมชน

2.4.4 สภาพแวดล้อมหรือบริบทในการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้

Nur Rochaeti and Pujiyono Pujiyono (2018) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยศาลจารีตประเพณีในพื้นที่เกาะสุลาเวสี (Implementation Study of Restorative Justice for Juvenile Criminal Justice System by Customary Court in Mainland Sulawesi)” พบว่า ในการกำหนดนโยบายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของนานาชาติ มีแนวโน้มที่ต้องการปกป้องสิทธิเด็ก และใช้กระบวนการที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่กระทำความผิด งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวทางแบบไม่เป็นทางการในการป้องกันและจัดการกับความเสียหายที่เกิดจากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้ สำหรับอินโดนีเซีย ได้เริ่มใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ในเมือง มาคัสสา (Makassar) เป็นเมืองทางตอนใต้ของเกาะสุลาเวสีที่มีความแตกต่างของประชาชนถึง 4 เผ่า คือ Toraja, Bugis, Makassar, และ Mandar ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่า คุณธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านองค์กรศาลจารีตประเพณี (Customary Court) งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาใช้กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่

ไม่ได้มีความรุนแรงมาก จึงเหมาะสมเพราะไม่ทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นและยังช่วยพัฒนาสังคมที่มีความหลากหลายของเผ่าให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยดี เพื่อพัฒนาอนาคตเยาวชนให้ดียิ่งขึ้น

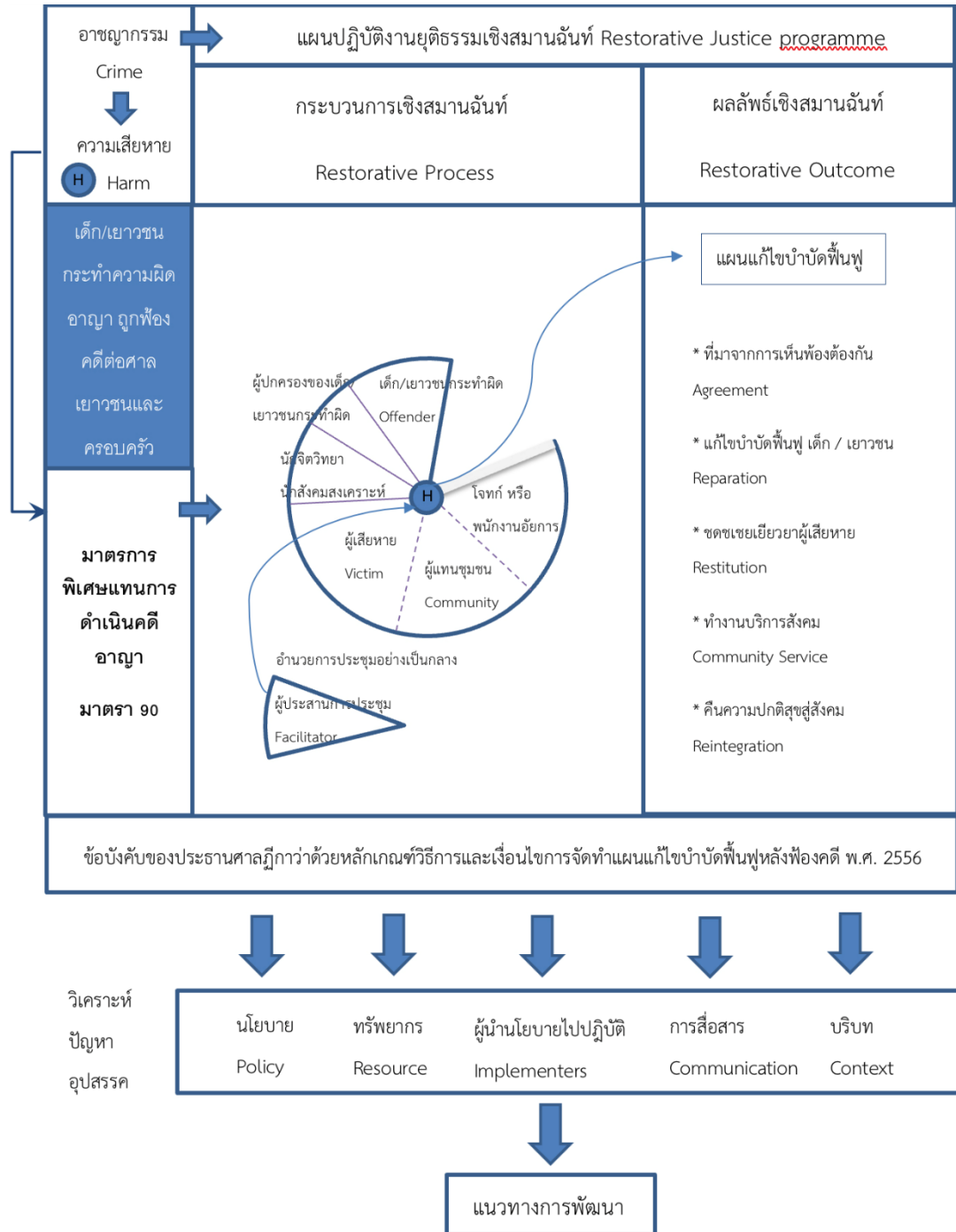
Christina L. McMahan (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “งานยุติธรรมสำหรับเยาวชนในโอเรกอน : การนำยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ (Juvenile Justice in Oregon : Balanced and Restorative Justice in Action) พบว่า ในช่วง 25 ปีที่รัฐโอเรกอน สหรัฐอเมริกา (Oregon, USA) ได้นำโปรแกรมงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Balanced and Restorative Justice, BARJ) เข้ามาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้สำนึกรับผิดชอบกับเหยื่อและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดนั้น เพื่อให้เหยื่อได้รับการตอบสนองชดเชยเยียวยา และเยาวชนได้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมชุมชน มีหลายเมืองที่ได้พยายามปรับใช้ ทำให้สถิติการกระทำความผิดซ้ำต่ำลง เหยื่ออาชญากรรมมีความพอใจเป็นอย่างมากในการได้รับการตอบสนองความต้องการ และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแลแก้ไขเยาวชนที่กระทำความผิดให้มีโอกาสได้ทำสิ่งดีตอบแทนคืนสู่สังคมชุมชนได้ ผ่านคณะกรรมการร่วมที่แตกต่างกันไปในแต่ละเมือง เช่น เมืองแจ๊คสัน (Jackson County) มีอาสาสมัครชุมชนเข้าร่วมใน Community Accountability Board (CAB) ทำการประชุมกับเยาวชนและครอบครัวผู้กระทำความผิด เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบมากที่สุดตามที่เหยื่อและชุมชนเห็นควรเพื่อแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด เมืองดักลาส (Douglas County) ที่มีโปรแกรมสร้างกลุ่มอาสาสมัครจากหลายภาคส่วน ทั้งเอกชนและประชาสังคม The Roseburg Area Youth Services (R.A.Y.S.) ทำงานร่วมกับหน่วยงานตำรวจ เพื่อร่วมกันปรับเปลี่ยนเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก และเมืองแคล็กคามาส (Clackamas County) จัดตั้งหน่วยงาน Clackamas County Juvenile Department (CCJD) ทำงานในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดอบรมคนในชุมชนและหน่วยงานที่ร่วมทำงาน ให้มีความรู้เข้าใจในการใช้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ชุมชนควรมีหน้าที่เข้าร่วมดูแลแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และเป็นผู้ประสานการพูดคุยระหว่างผู้กระทำความผิดกับเหยื่อ ซึ่งผลลัพธ์ทำให้เหยื่ออาชญากรรมมีความพอใจโปรแกรมนี้เป็นอย่างมาก และทั้งหมดนี้เป็นการให้ทุกภาคส่วนเข้ามาให้ความสนใจรับฟังเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และร่วมกันแก้ไขให้บรรเทาความเสียหายจากอาชญากรรม และให้สังคมคืนความเป็นปกติสุข

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัวได้ว่า ยังคงมีปัญหาเรื่องข้อกฎหมายในการกำหนดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดแคลนทรัพยากรและประสิทธิภาพของหน่วยงานหรือผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทและองค์ความรู้ของผู้ประสานการประชุมหรือคนกลางในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งการสื่อสารประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานตามมาตรการ

แก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ยังไม่มีความหลากหลายและประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้บริบทสังคมยังเป็นส่วนสำคัญที่ต้องคำนึงให้เกิดความรู้ความเข้าใจงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ทำให้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นผลสำเร็จ

ผู้วิจัยจะได้นำข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเหล่านี้ ที่แบ่งเป็นกลุ่มปัญหาด้านข้อกฎหมาย(นโยบาย) ด้านทรัพยากรและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านการสื่อสารและปฏิบัติมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สภาพแวดล้อมหรือบริบทในการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษานำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งการได้ทราบข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ จะทำให้เป็นประโยชน์อย่างมากในการวิจัยเชิงนโยบาย โดยการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติครั้งนี้

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย
(พัฒนาโดย ผู้วิจัย)

บทที่ 3

เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย

3.1 ปัญหาในการพิจารณาการกระทำผิดทางกฎหมายของเด็กและเยาวชนทั่วโลก

ในการพิจารณาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั่วโลกกระทำความผิดกฎหมายนั้น มีปัญหาในเรื่องขอบเขตการจำกัดความอยู่ 2 เรื่องคือ การให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันของ อายุ (ages) ที่แสดงถึงความเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ และความแตกต่างในประเภทของการกระทำ (types of acts) ที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมที่กระทำโดยผู้เยาว์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามกฎหมายในแต่ละประเทศ (Philip L. Reichel, 2013) โดยถูกระบุไว้ในรายงานเกี่ยวกับงานยุติธรรมสำหรับคดีเด็กและเยาวชนทั่วโลก

ความแตกต่างทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทำให้แต่ละประเทศมีการให้คำจำกัดความของคำว่า เด็กและเยาวชน (Juvenile) และการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่แตกต่างกัน และถือเป็นปัญหาในการพิจารณาขอบเขตของเด็กและเยาวชนกระทำความผิด เช่น ในสหรัฐอเมริกา แต่ละรัฐนั้น (50 รัฐ) สามารถกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาได้เอง โดยทั่วไปแล้ว รัฐส่วนใหญ่กำหนดที่ 18 ปีเป็นเกณฑ์ แต่มีความแตกต่างกันอย่างมากในการที่แต่ละรัฐจะกำหนดว่าสถานการณ์ใดบ้างที่คดีของเด็กและเยาวชนสามารถรับฟังในศาลของผู้ใหญ่ได้ ในการพิจารณาคดีความบางคดีการโอนย้ายไปยังศาลผู้ใหญ่สามารถทำได้ในช่วงอายุระหว่าง 14-17 ปี ส่วนในบางรัฐนั้นเด็กทุกช่วงอายุสามารถถูกพิจารณาคดีโดยศาลอาญาผู้ใหญ่ได้ ในขณะที่บางรัฐ ปัจจัยในการพิจารณาคือ ประเภทของอาชญากรรมที่ก่อ ซึ่งถ้าเป็นการกระทำผิดอย่างร้ายแรงก็จะไม่ให้อภิปรายโดยศาลเด็กและเยาวชน

ความแตกต่างที่เราพบในสหรัฐอเมริกาต่อการจัดการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างไรนี้เป็นเพียงเสี้ยวเล็กๆของความหลากหลายที่พบในประเทศต่างๆทั่วโลก ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของประเทศต่างๆที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ในกว่า 25 ประเทศ เด็กอายุ 7 ปีเสี่ยงที่จะถูกลงโทษสำหรับการกระทำผิดทางอาญา แต่ในขณะที่บางประเทศอาจจะพิจารณาที่อายุ 16 ปีเลยทีเดียว ยังคงไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับอายุ ว่าอายุเท่าใดถึงจะเหมาะสมที่จะต้องเริ่มต้นรับผิดทางอาญา (Don Cipriani, 2009)

ตารางที่ 7 อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก

(Philip L. Reichel, 2013)

<p>วัยแรกรุ่น (Puberty) ในประเทศ ซาอุดีอาระเบียและ บางส่วนของไนจีเรีย กฏชารีอะห์ Shari'a ได้กล่าวไว้ว่า การรับผิด ทางอาญาจะถูกตัดสิน ขึ้นอยู่กับอายุขั้นต่ำ ช่วงแรกรุ่น</p>	<p>ไม่กำหนด (No minimum) มากกว่า 20 ประเทศไม่ได้ กำหนดอายุขั้นต่ำในการ รับผิดทางอาญาอย่าง ชัดเจน เช่น ฝรั่งเศส โปแลนด์และสหรัฐอเมริกา (มากกว่า 30 รัฐไม่กำหนด อายุขั้นต่ำสำหรับการ พิจารณาการทำผิดของ เด็ก หรือ ไม่มีอายุขั้นต่ำ สำหรับการพิพากษาทาง อาญาของผู้ใหญ่)</p>	<p>อายุ 7 ปี มากกว่า 25 ประเทศ กำหนดให้ความรับผิดทาง อาญาเริ่มต้นที่อายุ 7 ปี เช่น ประเทศบาฮามัส อียิปต์ อินเดีย คูเวต และแอฟริกาใต้</p>	<p>อายุ 8 ปี ประมาณ 10 ประเทศ รวมทั้ง ประเทศบอ สวานา อินโดนีเซีย เคนยา กำหนดให้ความ รับผิดทางอาญาเริ่มต้น ที่อายุ 8 ปี</p>
<p>อายุ 9 ปี น้อยกว่า 10 ประเทศเริ่ม ให้ความรับผิดทางอาญา ที่อายุ 9 ปี เช่น ประเทศ บังกลาเทศ เอธิโอเปีย มอลตา</p>	<p>อายุ 10 ปี ความรับผิดทางอาญา เริ่มต้นที่อายุ 10 ปี ในประเทศต่างๆ ประมาณ 20 ประเทศ เช่น ประเทศ ออสเตรเลีย อังกฤษและ เวลส์ ไอร์แลนด์ ไทย และ นิวซีแลนด์</p>	<p>อายุ 11 ปี ประเทศบาฮาดอส และ ญี่ปุ่น เป็นเพียง 2 ประเทศในไม่กี่ประเทศ ที่ให้การรับผิดทางอาญา เริ่มที่อายุ 11 ปี</p>	<p>อายุ 12 ปี มากกว่า 25 ประเทศ กำหนดให้ความรับผิด ทางอาญาเริ่มต้นที่อายุ 12 ปี เช่น ประเทศ อัฟกานิสถาน เบลเยียม บราซิล แคนาดา อิสราเอล และเม็กซิโก</p>
<p>อายุ 13 ปี ความรับผิดทางอาญา เริ่มต้นที่อายุ 13 ปี ในประเทศแอลจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย สาธารณรัฐโดมินิกัน เฮติ โมนาโก และ ประเทศอื่นๆอีกกว่า 20 ประเทศ</p>	<p>อายุ 14 ปี ราว 40 ประเทศ กำหนดให้ความรับผิดทาง อาญาเริ่มต้นที่อายุ 14 ปี เช่น ประเทศออสเตรเลีย ซิลี จีน เยอรมนี อิตาลี เปรู รัสเซีย สเปน</p>	<p>อายุ 15 ปี น้อยกว่า 10 ประเทศเริ่ม ให้ความรับผิดทางอาญา ที่อายุ 15 ปี เช่น ประเทศ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์</p>	<p>อายุ 16 ปี มีเพียงไม่กี่ประเทศ เท่านั้นที่รอนจนถึงอายุ 16 ปี จึงเริ่มให้มีการรับ ผิดทางอาญา เช่น ประเทศอาร์เจนตินา อิวทอเวเรียลกินี</p>

จากความหลากหลายในการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่แตกต่างกันไปของแต่ละประเทศ ทำให้องค์การสหประชาชาติมีความพยายามที่จะกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กและเยาวชนในการรับผิดทางอาญา หรือ ช่วงอายุใดที่ควรใช้มาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากระบบกฎหมายในบางประเทศไม่ได้ตระหนักถึงแนวคิดเรื่องอายุในการรับผิดทางอาญาเลย ทางองค์การสหประชาชาติ จึงได้ให้แนวทางอย่างกว้างๆ ทั่วไป (general guidelines) ดังกฎ 4.1 ของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) ที่ว่า

“ในระบบกฎหมายที่ได้ตระหนักถึงแนวคิดเรื่องอายุในการรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน อายุเริ่มต้นไม่ควรถูกกำหนดให้ต่ำจนเกินไป โดยให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงในเรื่องวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทางจิตใจ และทางความคิดด้วย” (United Nations, 1986)

เจตนารมณ์ของกฎข้อนี้เพื่อให้ประเทศต่างๆ ที่กำหนดอายุขั้นต่ำที่ต่ำมากเกินไปได้ปรับเพิ่มอายุของเด็กและเยาวชนให้สูงขึ้นเพื่อให้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดนั้นมีประสิทธิผลมากขึ้นกว่าเดิม

มีการวางแนวทางทั่วไปที่คล้ายกันในการอ้างอิงถึงอายุที่หมายถึง เด็กและเยาวชน กฎ 2.2 (a) ของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) ได้ระบุว่า

“เด็กและเยาวชน (Juvenile) คือ เด็กหรือผู้เยาว์ผู้ซึ่งอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายโดยให้จัดการกับความผิดในรูปแบบที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่” (United Nations, 1986)

กฎข้อนี้เป็นเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ ที่ช่วยทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกหันมาพิจารณาถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เยาว์ตามมาตรฐานที่องค์การสหประชาชาติได้วางแนวทางเอาไว้ โดยไม่คำนึงถึงคำจำกัดความเฉพาะของคำว่าเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศเอง

ในส่วน of ความแตกต่างในประเภทของการกระทำที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมที่กระทำโดยผู้เยาว์ ที่กฎหมายในแต่ละประเทศมีการกำหนดไว้แตกต่างกัน ซึ่งบางประเทศมักกำหนดให้ครอบคลุมมากกว่าพฤติกรรมอาชญากรรม แต่รวมเอาพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เป็นการฝ่าฝืนค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคมในประเทศนั้นๆ ไปด้วยสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ในความซับซ้อนนี้ รายงานเสนอว่า การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนถือว่าเป็นปัญหาและบ่อยครั้งที่มีมักจะเป็นปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลก องค์การสหประชาชาติได้สรุปลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ของแต่ละภูมิภาคไว้ ข้อมูลสนับสนุนว่า การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์

(demographic distributions) ที่เหมือนกันอย่างน่าสนใจ (Hartjen & Kethineni, 1996; United Nations, 2003) การศึกษาใน 12 ประเทศ จากรายงานที่ได้ข้อมูลจากผู้การกระทำผิดเอง (self-reported delinquency) มีข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า การกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ของเด็กและเยาวชนในชาติทางตะวันตก (Junger-Tas, 1996)

แม้ว่าอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชนจะแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่คล้ายคลึงกันของประเทศต่างๆทั่วโลก แต่การตอบสนองโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศกลับแตกต่างกัน การปฏิบัติของแต่ละประเทศสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชนประเทศนั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่สอดคล้องกันก็คือ ความคิดที่ว่าเด็กควรจะถูกปฏิบัติแตกต่างจากผู้ใหญ่ จึงมีความพยายามให้ประเทศต่างๆร่วมกันกำหนดมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นมา

3.2 การกำหนดมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

องค์การสหประชาชาติถือเป็นหน่วยงานระดับนานาชาติที่พยายามพัฒนากรอบมาตรฐานสำหรับการจัดการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีเด็กและเยาวชนมากกว่า 1 ล้านคนทั่วโลกอยู่ในสถานที่คุมขังหลังจากที่ละเมิดกฎหมายของประเทศพวกเขาเหล่านั้น บางครั้งการคุมขังก็เป็นความชอบธรรมในการดำเนินตามกระบวนการทางกฎหมาย แต่บ่อยครั้งที่เกิดจากกระบวนการที่ขาดความยุติธรรม (Francesca Musiani, 2006) และปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้ออกกฎหมายมาตรฐานและแนวทางต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างมีมนุษยธรรม โดยมีเครื่องมือ 4 อย่าง ดังนี้

- กฎมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice – 1985 (รู้จักกันในนามของ **the Beijing Rules** กฎแห่งกรุงปักกิ่ง, ซึ่งตั้งชื่อตามสถานที่จัดประชุมที่กฎได้ถูกกำหนดขึ้น)
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก United Nations Convention on the Rights of the Child-1989 (CRC)
- แนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency-1990 (แนวทางริยาร์ด: **the Riyadh Guidelines**)

- กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกจำกัดอิสรภาพ United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty-1990 (JDLs)

กฎและแนวทางต่างๆเหล่านี้ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ โดยได้จัดให้มีการรับประกันการสอบสวนอย่างเป็นธรรม และมีระบบการป้องกันขั้นพื้นฐาน เช่น ข้อเสนอแนะในฐานะเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อน ได้รับการแจ้งสิทธิในการจับกุมตัว และสิทธิในการมีทนาย เป็นต้น และการใช้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกับเด็กและเยาวชนเพื่อกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม อย่างไรก็ตาม การนำมาตราฐานเหล่านี้ไปปฏิบัติในระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบางประเทศยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แต่ก็มีควมคืบหน้าให้เห็น

กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (the Beijing Rules), กฎการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกจำกัดอิสรภาพ (the JDLs), และ แนวทางริยาร์ด (the Riyadh Guidelines) เป็นเครื่องมือที่ไม่ผูกมัด จึงไม่ได้มีภาระผูกพันอย่างเป็นทางการในการนำไปปฏิบัติในแต่ละประเทศ ในขณะที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (the CRC) ซึ่งก็เหมือนกับอนุสัญญาอื่นๆขององค์การสหประชาชาติ เป็นเอกสารผูกมัดโดยประเทศต่างๆต้องลงนามเพื่อปฏิบัติตามโดยกำหนดในกฎหมาย กระบวนการ และนโยบายของประเทศนั้นๆ อนุสัญญานี้ได้กลายเป็นสนธิสัญญาที่ได้รับการยอมรับและใช้กันมากที่สุดในโลก ยกเว้นเพียง 2 ประเทศ ได้แก่ โซมาเลีย และ สหรัฐอเมริกา ที่ปฏิเสธที่จะให้ลงนามยินยอม การที่วุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาไม่ลงนามยินยอมในอนุสัญญา เชื่อว่าเนื่องจากอนุสัญญานั้นจะไปทำลายอำนาจของบิดามารดา เข้าไปแทรกแซงความสามารถของบิดามารดาที่จะเลี้ยงดูบุตรและสร้างวินัยให้กับลูกของพวกเขา และอาจจะเป็นการเพิ่มสิทธิในตัวเด็กให้เหนือกว่าสิทธิของบิดามารดาเอง

เมื่อประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ประเทศเหล่านั้นก็ได้รับอนุญาตให้ตั้งเงื่อนไขที่พวกเขาโต้ตอบทบัญญัตินี้ การดำเนินการนี้เปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆสามารถหลีกเลี่ยงการถูกผูกมัดในบัญญัติบางข้อได้ トラบใดที่ประเทศส่วนใหญ่ไม่คัดค้านเงื่อนไขเหล่านั้น เช่น ประเทศออสเตรเลีย แคนาดา และประเทศอื่นๆ อีก 2-3 ประเทศ ได้ตั้งเงื่อนไขการแยกเด็กที่ถูกคุมขังออกจากผู้ใหญ่ ประเทศเหล่านี้โดยทั่วไปยอมรับหลักการ แต่ยังคงรักษาสิทธิในกรณีเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้การแยกคุมขังนั้นทำไม่ได้ หรือทำได้ไม่เหมาะสม ในหลายประเทศที่ทำตามกฎหมายอิสลาม (Islamic law) ได้ตั้งเงื่อนไขกรณีที่บทบัญญัตินั้นขัดต่อบทบัญญัติของชารีอะห์ Shari'a ส่วนประเทศเยอรมนีและเนเธอร์แลนด์บันทึกไว้ว่าการกระทำผิดเพียงเล็กน้อยสามารถไกล่เกลี่ยโดยไม่ต้องใช้กระบวนการทางกฎหมายได้ เป็นต้น (Philip L. Reichel, 2013) ถึงแม้ว่าจะมีการตั้งเงื่อนไขต่างๆขึ้นมา อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) นี้ก็ยังถือว่าเป็นเอกสารระหว่างประเทศที่สำคัญในการกำหนด

มาตรฐานขั้นต่ำเพื่อจัดการผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกหันมาตระหนักและให้ความเคารพต่อสิทธิเด็ก

ความแตกต่างในเรื่องการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของแต่ละประเทศนั้นเป็นตัวปรับทิศทางของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีความแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมปกติสำหรับผู้ใหญ่ โดยต้องให้ความสนใจอย่างยิ่งในส่วนของกระบวนการที่ใช้เพื่อจัดการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด แนวทางและมาตรฐานสากลที่แตกต่างกันทำให้ไม่มีความชัดเจนเมื่อต้องอธิบายถึงหลักปรัชญาหรือให้เหตุผลว่าจะดำเนินการกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างไร บทบัญญัติเห็นด้วยว่าให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่เด็กและเยาวชนเพื่อกลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม ยิ่งกว่าการลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับ อนุสัญญาสิทธิเด็ก (CRC) และ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) ที่ได้เคร่งครัด เช่น ห้ามตัดสินลงโทษประหารต่อผู้กระทำความผิดที่กระทำในขณะที่ยังเป็นเด็กหรือเยาวชน และ ข้อเรียกร้อง เช่น การกักตัวและการคุมขังเด็กควรจะเป็นทางเลือกสุดท้ายเท่านั้น และ ถ้าต้องทำก็ให้ทำด้วยระยะเวลาที่เหมาะสมและสั้นที่สุด

กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) ส่งเสริมให้ใช้การหันเหคดีจากระบบศาลที่เป็นทางการสำหรับทุกคนโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เยาว์ แนวทางริยาร์ด Riyadh Guidelines เชื่อว่าการกระทำความผิดโดยผู้เยาว์ส่วนมากแล้วเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่นั้น จึงต้องการการปฏิบัติจากสังคมในทางที่จะช่วยส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมได้ การตอบสนองเหล่านี้ได้เสนอแนะรูปแบบเฉพาะของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งบางครั้งอาจถูกเรียกว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชน

กฎ แนวทาง และมาตรฐานขั้นต่ำเหล่านี้ แม้จะช่วยสร้างระบบเพื่อการจัดการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน แต่ในความเป็นจริงแล้ว แต่ละประเทศแตกต่างกันมากมายในเรื่องของระบบกฎหมายครอบครัว ทั้งในเรื่องของการนิยามเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ในทางกฎหมายทั่วไปจะพบว่าประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญอย่างไรอย่างหนึ่ง ระหว่าง การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (treatment) เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ (New Zealand) ที่เป็นประเทศแรกๆ ที่ประยุกต์ใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) กับ การดำเนินตามกระบวนการยุติธรรม (justice) เช่น อังกฤษและเวลส์ (England and Wales) รูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้ผ่านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาเช่นเดียวกับการพัฒนากฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนั้นจากเดิมที่ใช้วิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็อาจจะเปลี่ยนไปเป็นวิธีการลงโทษด้วยการพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรมแทน ถ้าหากคนในสังคมนั้นๆ ต่างก็ต้องการเรียกร้องให้เปลี่ยนเป็นเช่นนั้น ดังนั้น การพัฒนาวิธีการที่จะแยกแยะเพื่ออธิบายถึงความหลากหลายในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจึงไม่ใช่เรื่องที่อธิบายได้ง่ายๆ

การแยกแยะความแตกต่างของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นขึ้นอยู่กับ 2 ข้อ ข้อหนึ่งคือ การใช้วิธีแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กับอีกข้อหนึ่งที่เน้น การดำเนินตามกระบวนการยุติธรรม จากการที่มองว่าเด็กและเยาวชนต่างก็มีเหตุผลจึงต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่ได้ทำลงไป ซึ่งเป็นรูปแบบในอุดมคติ ที่ไม่มีประเทศใดจะมีเหมือนอย่างสมบูรณ์ รูปแบบในอุดมคติทั้ง 2 ข้อนี้ ถูกกำหนดเป็นจุดสิ้นสุดพื้นฐานบนเส้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (continuum) ในสังคมสำหรับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (Neal Hazel, 2008) แนวคิดนี้ตรงกับความเป็นจริงที่ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ระหว่างวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กับ วิธีการลงโทษด้วยการพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรม ต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนของประเทศหนึ่งๆ ในวันนี้ อาจกำลังดำเนินไปสู่อีกจุดหนึ่งซึ่งตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิงในวันพรุ่งนี้ได้ โดยจะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบระหว่างประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษและเวลส์ กับประเทศไทย ต่อไป

3.3 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของประเทศนิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์ก่อนตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ กลุ่มชนชาวพื้นเมืองของนิวซีแลนด์ อย่างชาวเมาลี มีกระบวนการยุติธรรมที่ใช้จัดการต่อปัญหาของเด็กและเยาวชนกระทำ ความผิดแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชนพื้นเมืองโดยส่วนใหญ่ที่ตกเป็นอาณานิคม แต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะคือ กระบวนการยุติธรรมของชนพื้นเมืองนี้กลับกลายมามีบทบาทสำคัญในกระบวนการร่วมสมัยในปัจจุบัน การวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่อังกฤษนำมาใช้กับประเทศอาณานิคมอย่างนิวซีแลนด์นั้นเกิดขึ้นในช่วง กลางทศวรรษที่ 1970 และช่วงต้นทศวรรษ 1980 โดยถูกพูดถึงเรื่องที่ไม่เหมาะสมทางวัฒนธรรมจนถึงการเหยียดเชื้อชาติในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นชนพื้นเมืองและยังเป็นเด็กและเยาวชน เพื่อตอบสนองต่อการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ผสมกับแรงขับเคลื่อนจากการเมือง และพลังของคนสังคม นิวซีแลนด์จึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการที่ใช้ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำ ความผิด ในการเน้นไปที่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน รวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัว ผลลัพธ์คือการผสมผสานรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมุ่งเน้นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของเด็กและเยาวชนเหล่านั้น มากกว่า การกระทำของพวกเขา กับ **รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเอามาจากวัฒนธรรมของชาวเมาลี** (Cavadino & Dignan, 2005) ที่มุ่งเน้นการทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยให้มีผู้กระทำผิด เหยื่อหรือผู้เสียหาย และสมาชิกในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในกระบวนการ

ในปีค.ศ. 1989 นิวซีแลนด์ออกกฎหมายซึ่งได้เปลี่ยนวิธีการไปอย่างสิ้นเชิงต่อการตอบสนองกับอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชนซึ่งหมายถึงบุคคลที่อายุต่ำกว่า 17 ปี โดยได้ออกกฎหมาย เด็ก เยาวชน และครอบครัว ค.ศ. 1989 Children, Young Persons and Their Families Act 1989 (CYPF Act) ซึ่งตั้งแต่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 ได้ถูกเปลี่ยนชื่ออย่างเป็นทางการตามภาษาท้องถิ่นว่า **Oranga Tamariki Act 1989** และมีข้อเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเรื่องอำนาจของศาลเด็กและเยาวชน จากเดิมที่มีอำนาจพิจารณาคดีบุคคลอายุต่ำกว่า 17 ปี ให้ขยายไปเป็น 18 ปีบริบูรณ์ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2019 (Youth Court of New Zealand, 2019) กฎหมายส่งเสริมมาตรการในการหันเหคดีออกจากกระบวนการโดยเฉพาะให้สมาชิกในครอบครัวของเด็กและเยาวชนอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจและความเชี่ยวชาญในการร่วมจัดการเรื่องของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน หลักปรัชญานี้มุ่งเน้นการออกกฎหมายที่เน้นการแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมเพราะเน้นการให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้ชดใช้ในสิ่งที่พวกเขาได้กระทำผิดไปด้วยวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ ได้มีการเอาครอบครัวทั้งของผู้กระทำผิด และผู้เสียหายหรือเหยื่อเข้ามามีบทบาทร่วม ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้ได้ผลในวิธีการที่จะช่วยแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมให้กลับคืนสู่สมดุล รูปแบบเฉพาะที่ใช้กันคือ การประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (the family group conference: FGC) ซึ่งใช้กับ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และผู้เยาว์ที่ต้องการการดูแลและความคุ้มครองสวัสดิภาพ

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์ที่ปรับตามกฎหมาย เด็ก เยาวชน และครอบครัว ค.ศ. 1989 Children, Young Persons and Their Families Act 1989 (CYPF Act) มีส่วนสำคัญในการถ่ายโอนอำนาจของศาลเด็กและเยาวชนไปสู่ชุมชน โดยใช้เครื่องมือการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว ในการให้มีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการที่ทำให้เกิดการชดเชยเยียวยา โดยเป็นการเห็นพ้องต้องกันของทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด ในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Banks & Baker, 2015) ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์ จะขึ้นอยู่กับ อายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด, เด็กและเยาวชนนั้นถูกจับหรือไม่ และเด็กและเยาวชนที่ถูกจับเหล่านั้นได้ยอมรับตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ประเด็นหลักที่ต้องพิจารณาในแต่ละขั้นตอนคือ ขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างไร ระหว่างจับกุมหรือไม่จับกุม ขั้นตอนการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) ระหว่างไม่จับกุมแต่ตั้งข้อกล่าวหาหรือจับกุมและยอมรับตามข้อกล่าวหา และ ขั้นตอนศาลเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกจับกุมและยังปฏิเสธข้อกล่าวหา ซึ่งจะเป็นขั้นตอนหลักๆในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์ที่จะได้กล่าวต่อไปแต่จะเริ่มจากเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกันก่อน

นิวซีแลนด์แยกความแตกต่างระหว่างอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่ 10 ปี และ อายุของการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ที่ 14 ปี และยังสามารถแยกความแตกต่างระหว่างเด็กด้วยอายุที่ต่ำกว่า 14 ปี กับเยาวชนด้วยอายุอย่างน้อย 14 ปี แต่ยังไม่ถึง 17 ปี (ล่าสุดขยายเป็น 18 ปี ตามกฎหมายใหม่) กระบวนการจะแตกต่างกันออกไปสำหรับ 2 กลุ่มนี้เมื่อเด็กและเยาวชนได้ถูกเชื่อว่ากระทำความผิด โดยเด็กที่กระทำความผิดจะได้รับการปฏิบัติภายใต้การดูแลและความคุ้มครองสวัสดิภาพ ในขณะที่เยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับการปฏิบัติภายใต้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน แม้เด็กอาจถูกสั่งให้ตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบเดียวกับเยาวชนได้ แต่สำหรับเด็กแล้วการมุ่งเน้นของกระบวนการจะเป็นเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก มากกว่าเน้นเรื่องการรับผิดชอบต่อการกระทำผิดที่จะเป็นส่วนเน้นของกลุ่มเยาวชนมากกว่า (Morris, 2004)

ในขั้นตำรวจ เมื่อพบว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้น ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ตำรวจจะใช้การปฏิบัติจากเบาไปหาหนัก

- ตักเตือนเพื่อไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก ก็มีการกระทำผิดเล็กๆ น้อยๆ หรือกระทำผิดครั้งแรก
- เบี่ยงเบนคดีโดยจัดให้มีการประชุมได้รับคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการ กับผู้เสียหาย ครอบครัว และเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด เช่น ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดขอโทษต่อผู้เสียหาย, ให้ทำงานสาธารณประโยชน์, หรือให้จ่ายค่าเสียหายที่เกิดขึ้น
- เมื่อมีการตั้งข้อกล่าวหา จะแจ้งไปที่ หน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Child Youth and Family Services) เพื่อเรียกประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) หรือ
- จับกุมและตั้งข้อกล่าวหาเพื่อส่งฟ้อง ต่อศาลเด็กและเยาวชน

ในการพิจารณาใช้อำนาจเบี่ยงเบนคดีในขั้นตำรวจนี้ ส่วนใหญ่จะใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกและไม่ร้ายแรง (Youth Court of New Zealand, 2019) โดยจะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแต่จะได้รับการตักเตือนโดยทันที ซึ่งเรียกว่า “street warning” ถ้าตำรวจพิจารณาว่าจำเป็นต้องมีมาตรการที่มากกว่านี้ ตำรวจสามารถส่งตัวเด็กและเยาวชนนั้นไปที่ **หน่วยงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของตำรวจ (the Police Youth Aid section)** ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ การปฏิบัติของหน่วยงานนี้ จะจัดให้มีการประชุมได้รับคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การตักเตือนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยที่มีผู้ปกครองอยู่ด้วย ให้มีการขอโทษต่อผู้เสียหาย หรือให้ทำงานสาธารณะประโยชน์ในชุมชน

บทบาทสำคัญของตำรวจในการจัดการและปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น มีความชัดเจนในทางสถิติว่า คดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน **ตำรวจจะให้การตักเตือน 44%**, ส่งไปยังหน่วยงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของตำรวจ **32%**, ส่งตรงไปเพื่อจัดการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) **8%** และ **17%** ที่เหลือถูกตั้งข้อกล่าวหาเพื่อส่งฟ้องต่อศาลเด็กและ

เยาวชน ที่จะได้รับการติดตามโดยหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Child Youth and Family Services) (Philip L. Reichel, 2013) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเบี่ยงเบนคดีในชั้นตำรวจนี้ช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลเด็กและเยาวชน และยังลดการถูกตีตราในการให้เด็กและเยาวชนได้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมให้สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น แต่อาจมีข้อวิจารณ์ในการใช้อำนาจของชั้นตำรวจนี้ได้ว่า ถ้าตำรวจไม่ได้ใช้อำนาจอย่างเหมาะสมและมีอคติต่อชนชั้นล่าง อาจทำให้เกิดความเสียหายกับการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ ที่มุ่งเน้นให้ความเสียหายจากอาชญากรรมได้รับการแก้ไข เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้แก้ไขพฤติกรรม และผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา (Judge FWM (Fred) McElrea, 2005)

ต่อไปใน**ขั้นการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (Family Group Conference: FGC)** เป็นการประชุมร่วมกันของ เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ครอบครัวของพวกเขา และผู้เสียหาย จากที่กล่าวมาว่ามี 8% ของคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ที่ตำรวจได้ส่งต่อไปเพื่อจัดการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว รวมถึงคดีที่เยาวชนถูกจับกุมและไม่ปฏิเสธข้อกล่าวหาที่จะถูกส่งต่อไปเพื่อจัดการประชุมกลุ่มแบบครอบครัวเช่นกัน นอกจากนี้ก็ยังมีคดีที่เยาวชนปฏิเสธข้อกล่าวหาแต่ศาลเด็กและเยาวชนเห็นว่าเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นต้องแสดงความรับผิดชอบจึงถูกส่งไปให้ประชุมกลุ่มแบบครอบครัว ทั้ง 2 กรณีหลังนี้ ในคดีที่เยาวชนถูกส่งไปศาลเด็กและเยาวชน การมีขั้นตอนการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว จะมีเพื่อให้คำแนะนำต่อศาลเด็กและเยาวชนในการตัดสินใจ โดยพื้นฐานแล้วการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) จะเป็นทั้ง กระบวนการทางเลือกแทนการใช้ศาล และเป็นกระบวนการหลังมีการฟ้องคดีมาที่ศาลเพื่อให้คำแนะนำต่อผู้พิพากษาก่อนที่จะมีการตัดสินโทษ

ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) นั้นประกอบด้วย เยาวชนที่กระทำความผิด, สมาชิกในครอบครัวของเยาวชน, และใครก็ตามที่ได้รับเชิญ เช่น เพื่อน ครู และองค์กรเกี่ยวกับเยาวชน นอกจากนี้ ผู้เสียหายหรือผู้แทนของผู้เสียหาย ตำรวจ ทนายความกรณีศาลสั่งให้จัดการประชุม และบางครั้งมีนักสังคมสงเคราะห์มาร่วมด้วย **การประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) ได้รับการจัดการโดยผู้ประสานงานด้านความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Coordinator : YJC) ผู้ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Department of Child, Youth, and Family Services : DCYFS)** ผู้ประสานงานจะต้องเตรียมประสานกับผู้เข้าร่วมประชุม และหาทางเลือกต่างๆ หรือทางเลือกที่คิดว่าเหมาะสมไว้ก่อนที่จะมีการเปิดประชุมกลุ่มแบบครอบครัว

ขั้นตอนกระบวนการของแต่ละการประชุมกลุ่มแบบครอบครัวนั้นขึ้นอยู่กับผู้ที่เข้าร่วมประชุม แต่โดยทั่วไปแล้วจะเริ่มด้วยการแนะนำตัวของแต่ละบุคคลที่เข้าร่วมประชุม และอธิบายถึงขั้นตอนต่างๆที่จะต้องปฏิบัติตามในการประชุม ตำรวจจะสรุปข้อมูลพฤติการณ์คดีของการกระทำความผิดและเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นได้บอกถึงความถูกต้องในข้อมูลที่ตำรวจได้กล่าวถึง

เด็กหรือเยาวชนแสดงความสำนึกผิดอย่างเป็นทางการ และผู้เสียหายหรือผู้แทนของผู้เสียหายแสดงความคิดเห็น และการถกเถียงเพื่อให้ได้ซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ ในที่สุด ก็จะได้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เป็นทางการและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย สิ่งสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญจะไม่แสดงบทบาทมากในการประชุมนี้ ผู้ประสานการประชุม (YJC) จะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการประชุม และตำรวจเป็นเพียงผู้ที่อธิบายถึงพฤติการณ์คดีของการกระทำความผิดเท่านั้น และเมื่อไม่มีผู้เสียหายหรือผู้แทนของผู้เสียหายอยู่ด้วยจึงจะพูดถึงผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดครั้งนี้ ถ้ามีที่ปรึกษากฎหมายของเยาวชนเข้าร่วมจะสามารถให้คำแนะนำทางด้านกฎหมายและคุ้มครองสิทธิของเยาวชนได้ พวกเขาอาจจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทลงโทษที่เสนอไปถ้าเห็นว่าบทลงโทษนั้นมากจนเกินไป ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ถ้ามีโดยปกติจะเป็นผู้ให้ข้อมูลภูมิหลังของเยาวชน และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการวางแผนครอบครัวและอนาคตของเยาวชนเท่านั้น

ถ้าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่เคร่งครัดหรือผ่อนปรนมากจนไม่สอดคล้องกับวิธีการจัดการกับความผิดที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่แผนนั้นมักจะได้รับที่ยอมรับโดยผู้พิพากษาศาลเด็กและเยาวชนหรือตำรวจกรณีเป็นคดีที่ตำรวจเป็นผู้ส่งเรื่องมา แต่ถึงแม้จะยอมรับแผนนั้น ผู้พิพากษาก็อาจมีดุลยพินิจที่จะให้ข้อกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมได้ เช่น ค่าปรับ หรือให้ทำงานสาธารณประโยชน์ ตามที่จำเป็นในกรณีนี้ ศาลเด็กและเยาวชนจะมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นๆ

การประชุมกลุ่มแบบครอบครัวเป็นวิธีการที่ประสบความสำเร็จในการหันเหคดีของเยาวชนออกจากศาล, การควบคุมตัว, และสถานที่กักขัง นอกจากนี้ ยังประสบความสำเร็จอย่างดีในการเอาเยาวชนผู้กระทำความผิด, ผู้เสียหาย, และครอบครัวของพวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจถึงวิธีการที่ดีที่สุดในการจัดการกับการกระทำผิดนั้นโดยที่นึกถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหาย ถึงแม้ว่าจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ เช่น ผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหวังว่าจะให้เป็น แต่นับได้ว่ากระบวนการประชุมกลุ่มแบบครอบครัวนี้เป็นนวัตกรรมวิธีการใหม่ของงานยุติธรรมสำหรับเยาวชน ที่ประเทศนิวซีแลนด์ถือเป็นต้นแบบที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ (Oranga Tamariki, 2021)

สำหรับศาลเด็กและเยาวชน (Youth Court) จะจัดการกับคดีของเยาวชนอายุ 14, 15, และ 16 ปี (โดยล่าสุดขยายไปถึง 18 ปี) ซึ่งเยาวชนเหล่านี้ถูกจับกุมตัว หรือผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) แต่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเด็ก เยาวชน และครอบครัวเห็นว่าคดีควรถูกส่งฟ้องต่อศาล เยาวชนที่กระทำความผิดที่ไม่มีการแต่งตั้งทนายมาเอง ศาลจะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อช่วยให้เยาวชนเข้าใจกระบวนการทางศาลและทางเลือกทางกฎหมายที่เป็นไปได้ และเพื่อให้แน่ใจว่าผู้พิพากษาเข้าใจความคิดเห็นของเยาวชนอย่างถูกต้อง ถ้าเยาวชนยอมรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะโอน

ไปยังกระบวนการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) แต่ถ้าปฏิเสธ คดีก็จะดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไปโดยศาลเด็กและเยาวชน (Bradley, Tauri, and Walters, 2006)

อันที่จริงแล้วศาลเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาลสำหรับผู้ใหญ่ แต่กระบวนการและการปฏิบัติ นั้นถูกปรับเปลี่ยนไป สำหรับศาลเด็กและเยาวชนแล้ว ผู้พิพากษาอาจจะรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น จากตำรวจเจ้าของคดี, บุคลากรทางการแพทย์หรือด้านจิตเวช, นักสังคมสงเคราะห์, สมาชิกในครอบครัวของเยาวชน, และจากตัวเยาวชนเอง การตั้งข้อกล่าวหา นั้นจะถูกพิสูจน์ว่าชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย มากกว่าที่จะหาว่าเยาวชนนั้นผิดหรือไม่ผิดเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตีตรา เมื่อข้อกล่าวหา นั้นถูกพิสูจน์ว่าชอบแล้ว **เยาวชนผู้กระทำผิดนั้นจะได้รับคำสั่งศาลให้ไปปฏิบัติตามมากกว่าจะเป็นการพิพากษาโทษ**

ผลลัพธ์ที่ได้จากการส่งคดีไปยังศาลเด็กและเยาวชน ได้แก่ การยกฟ้อง, การตักเตือนให้อยู่ห่างจากความเสี่ยงที่จะทำผิด, การปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข (กรณีนี้การลงโทษจะตามมาถ้ากระทำผิดเงื่อนไขโดยไปละเมิดกฎหมายอีก), คำสั่งให้ชดเชยหรือชดใช้ค่าเสียหาย, การให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Department of Child, Youth, and Family Services: DCYFS), หรือการให้อยู่ในสถานที่ของ DCYFS เป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน ถ้าเป็นคดีที่ร้ายแรงมากก็จะโอนคดีนั้นไปที่ศาลสำหรับผู้ใหญ่ (Philip L. Reichel, 2013)

จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ได้อธิบายการปฏิบัติจากชั้นตำรวจ ชั้นการประชุมกลุ่มครอบครัว (FGC) ที่กำกับดูแลด้วยหน่วยงานเด็ก เยาวชน และครอบครัว (DCYFS) และถึงขั้นศาลเด็กและเยาวชนนั้น วิธีการของประเทศนิวซีแลนด์ที่จัดการต่อเด็กและเยาวชนที่การกระทำผิด เป็นการพยายามที่จะจัดการในแง่มุมมองของการรับรู้ความต้องการและส่งเสริมพัฒนาการของพวกเขา ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นจุดเด่นของรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ และยังได้ผสมผสานกับแง่มุมมองงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อีกด้วย ซึ่งเป็นข้อเด่นที่แตกต่างในการประชุมกลุ่มแบบครอบครัวของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมอย่างเชี่ยวชาญ และได้รับค่าตอบแทน (ให้อาสาสมัครมาปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนน้อย) จะเน้นให้เกิดความเข้าใจ และความเห็นอกเห็นใจกันระหว่าง เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด กับผู้เสียหายในการประชุม ซึ่งมาจากแนวคิดงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มากกว่าจะเป็นการประณามความผิดแม้ทำด้วยรูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) โดยความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการจากคนในครอบครัว โดยมุมมองของชนพื้นเมืองของนิวซีแลนด์มองว่า ครอบครัวเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดของตัวแทนจากชุมชน (Community) จะสามารถควบคุมดูแลให้ไม่ไปกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็ทำให้นานาประเทศสนใจมากขึ้น เนื่องจากประเทศเหล่านั้นต่างก็พยายามหาหนทางที่จะให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย และสมาชิกในครอบครัวใน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Weitekamp & Kerner, 2002; Hayes & Daly, 2003; Toews-Shenk & Zehr, 2001)

3.4 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของ อังกฤษและเวลส์

ในช่วงศตวรรษที่ 20 อังกฤษและเวลส์ มีรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งถือว่าอยู่ในฝั่งที่เน้นวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูบนเส้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (continuum) ในสังคมสำหรับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (Neal Hazel, 2008) โดยในช่วงปี ค.ศ. 1960s วิธีการนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการตีตรา ลดทอนความเป็นมนุษย์ และกลับทำให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรม มากกว่าที่จะช่วยแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังที่ได้กล่าวอ้างไว้ ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1980s นักสิทธิพลเมืองได้วิพากษ์ว่า กระบวนการที่เน้นรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพนี้ เป็นเพียงการให้เหตุผลอันเป็นเท็จและจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิด หรือความต้องการของเด็กและเยาวชน จากการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว อังกฤษและเวลส์จึงได้เคลื่อนไปสู่รูปแบบงานยุติธรรม (justice model) ซึ่งอยู่อีกฝั่งหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ที่เน้นการดำเนินตามกระบวนการยุติธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิด และปกป้องสิทธิผ่านหลักนิติธรรม (Muncie & Goldson, 2006) การมุ่งเน้นได้เปลี่ยนจากการลงโทษตัวบุคคล เป็นการลงโทษต่ออาชญากรรม ในปลายศตวรรษที่ 20 หลักการที่เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำได้ถูกเพิ่มเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของ อังกฤษและเวลส์ ที่เป็นส่วนผสมของการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิด และหลักนิติธรรม ผลลัพธ์จึงทำให้ประเทศอังกฤษและเวลส์อยู่ในตำแหน่งชัดเจนของรูปแบบงานยุติธรรม ที่เน้นวิธีการลงโทษด้วยการพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรม ต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน และต้องการเห็นเด็กและเยาวชนได้รับโทษในสิ่งที่ได้ทำลงไป แต่ต้องมาจากกระบวนการยุติธรรมที่มีหลักนิติธรรมเท่านั้น

พระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมและความไม่สงบเรียบร้อย ค.ศ. 1998 (Crime and Disorder Act 1998 : CDA) บัญญัติเกี่ยวกับโครงสร้างงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของ อังกฤษและเวลส์ในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางส่วนอันเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติงานยุติธรรมอาญา ค.ศ. 2003 (Criminal Justice Act 2003) แต่ CDA ก็ยังเป็นบทบัญญัติโครงสร้างพื้นฐานในการตอบสนองต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนใน อังกฤษและเวลส์ (Philip L. Reichel, 2013)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมและความไม่สงบเรียบร้อย ค.ศ. 1998 (CDA) ก็คือ การยกเลิกแผนกที่จัดการคดีเด็กและเยาวชนในช่วง 3 ประเภทอายุ โดยก่อนที่จะมี CDA เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่สามารถก่ออาชญากรรมได้ สำหรับเด็กอายุ 10-13 ปี เมื่อกระทำผิดจะไม่ต้องรับผิดทางอาญาถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าพวกเขาไม่ได้มีจิตใจแบบผู้ใหญ่ในการทำผิดทางอาญานั้น และเด็กและเยาวชนที่อายุมากกว่า 13 ปี ถือว่าต้องรับผิดทางอาญา แต่อยู่ภายใต้กระบวนการและการลงโทษแตกต่างออกไปจากผู้ใหญ่ แต่เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้ CDA กำหนดอายุในการรับผิดทางอาญาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป แม้เด็กอายุไม่ถึง 10 ปี ละเมิดกฎหมายจะไม่ถูกจับดำเนินคดี แต่ตำรวจสามารถกำหนดห้ามไม่ให้เด็กคนนั้นออกนอกเคสสถานมาในที่สาธารณะโดยไม่มีผู้ปกครองในช่วงเวลา 21:00-06:00น. สูงสุดไม่เกิน 90 วัน เรียกคำสั่งนี้ว่า Local Child Curfew ถ้าเด็กละเมิดข้อกำหนดนี้ หรือกระทำผิดซ้ำอีก จะถูกส่งให้ทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team, YOT) เป็นผู้จัดการแทน ภายใต้คำสั่งที่เรียกว่า Child Safety Order ซึ่งถ้ายังกระทำความผิดอีก อาจถูกส่งตัวให้ศาลพิจารณา และผู้ปกครองอาจถูกสั่งให้เข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วย (GOV.UK, 2015)

ไม่มีข้อแม้หรือข้อยกเว้นสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปีอีกต่อไป แม้ว่าเด็กและเยาวชนที่อายุ 10-17 ปีจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน แต่กระบวนการยุติธรรมถูกกำหนดให้มีการดำเนินการและบทลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนในช่วงอายุนี้นี้แตกต่างไปจากกระบวนการยุติธรรมปกติสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งศาลก็เป็นศาลเด็กและเยาวชน การพิจารณาบทลงโทษก็จะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ และสถานที่ควบคุมตัวก็ไม่ใช่เรือนจำแบบผู้ใหญ่แต่จะเป็นสถานที่เฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน (GOV.UK, 2015) **กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนใน อังกฤษและเวลส์ จะถูกกำกับดูแลด้วย คณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ที่มีภารกิจในการป้องกันการกระทำผิดและการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และยังมีหน้าที่รับผิดชอบให้ความมั่นใจว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมตัวจะได้รับความปลอดภัย มั่นคง และสามารถระบุถึงสาเหตุของพฤติกรรมกระทำผิดนั้นเพื่อพยายามแก้ไขได้ต่อไป**

จุดมุ่งหมายหลักของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น เพื่อป้องกันการกระทำผิดโดยเด็กและเยาวชน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมาย **หน่วยงานท้องถิ่นของรัฐ ได้จัดตั้งทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team, YOT) ซึ่งรับผิดชอบในการประสานงานและให้บริการงานยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น ทีมงาน YOT ที่มาจากตัวแทนจากหลายหน่วยงาน อย่างน้อยที่สุดจะประกอบไปด้วย นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข โดยอาจจะมีตัวแทนจากภาคส่วนอื่นๆ รวมอยู่ด้วยถ้าเหมาะสม**

ผู้ประสานงานของทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (YOT) ในระดับชาติคือ คณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (YJB) แต่ YOT จะเป็นทีมที่ดูแลจัดการในระดับท้องถิ่น รวมถึงตัดสินใจประเด็นใดๆในระดับท้องถิ่น เช่น การแต่งตั้งผู้จัดการทีมงาน การพัฒนา แผนงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับพื้นที่ และการจัดหาทรัพยากรสำหรับการทำงานของทีมงานเป็นต้น YOT ยังสนับสนุนการทำงานของศาล และควบคุมติดตามการใช้มาตรการ ลงโทษในชุมชนอีกด้วย

เนื่องจาก YOT ในแต่ละท้องถิ่น มาจากการรวมกันของตัวแทนจากหลายภาคส่วน จึงตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้อย่างครอบคลุม YOT จะเริ่มเข้ามาทำงานกับเด็กและเยาวชนเมื่อเกิดการกระทำผิดต่อกฎหมายขึ้น และติดตามไปจนครบ กระบวนการยุติธรรม โดยช่วยเหลือในชั้นตำรวจเมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับกุมตัว ช่วยเหลือเด็กและ เยาวชนรวมทั้งครอบครัวของพวกเขาในชั้นศาล กำกับดูแลให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามมาตรการ ลงโทษในชุมชน และติดตามเด็กและเยาวชนถ้าพวกเขาได้รับการลงโทษให้ถูกควบคุมตัว โดย YOT จะพยายามค้นหาข้อมูลภูมิหลังของเด็กและเยาวชนเพื่อหาสาเหตุของการกระทำผิดนั้นและช่วยเหลือ แก้ไขไม่ให้เด็กและเยาวชนนั้นกระทำผิดอีก ด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยง ซึ่งจะบอกถึง ปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนนั้นกระทำผิด สิ่งนี้ทำให้ YOT สามารถจัดทำโครงการป้องกัน อาชญากรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Crime Prevention Programmes) หรือแผนแก้ไขที่ เหมาะสมที่จะรู้ถึงความต้องการของเด็กและเยาวชน และเพื่อป้องกันการกระทำผิดอีกต่อไป ซึ่ง หลายโครงการของ YOT จะดำเนินการร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่น และสามารถให้ครอบครัวของเด็ก และเยาวชนเข้ามาร่วมด้วย โดยผู้เข้าร่วมแต่ละโครงการต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มต้น (GOV.UK, 2015)

การหันเหคดี เยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม รวมถึงกระทำผิดเล็กๆ น้อยๆ อาจจะถูก ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจส่วนท้องถิ่นออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามโดยไม่ต้องขึ้นศาล (pre-court order) คำสั่งเหล่านี้มีเพื่อช่วยหันเหคดีเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ และให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อหยุดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของพวกเขา ทางเลือกในขั้นนี้จะมี การให้ทำ ข้อตกลงในการแสดงพฤติกรรมที่ยอมรับได้ (Acceptable behavior contract) โดย เยาวชนตกลงที่จะหยุดการกระทำที่ก่อให้เกิดความรำคาญต่อผู้อื่น หรือ คำสั่งให้หยุดพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสม (Antisocial behavior order) โดยเยาวชนจะถูกสั่งไม่ให้ไปในสถานที่บางแห่งหรือไม่ทำ บางสิ่งบางอย่าง

เยาวชนที่กระทำผิดเล็กๆ น้อยๆ จะต้องดูว่าเป็นการกระทำครั้งแรกหรือครั้งที่สองหรือไม่ ถ้า เป็นการกระทำครั้งแรก นอกจากคำสั่งให้ปฏิบัติตามโดยไม่ต้องขึ้นศาลแล้ว เยาวชนอาจจะได้รับการ คัดโทษซึ่งเป็นคำเตือนด้วยคำพูดอย่างเป็นทางการของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีต่อเยาวชนที่ยอมรับการ

กระทำผิดเล็กน้อยๆครั้งแรกนั้นๆ นอกจากมีการคาดโทษแล้ว เยาวชนก็สามารถถูกส่งตัวไปยัง YOT เพื่อจัดแผนแก้ไขที่จะช่วยให้เยาวชนจัดการกับพฤติกรรมความผิดของพวกเขาโดยสมัครใจได้ด้วย สำหรับเยาวชนที่ยอมรับว่าเป็นการกระทำผิดเล็กน้อยๆครั้งที่สอง หรือในบางกรณีอาจเป็นครั้งแรก อาจจะได้รับ“คำเตือนครั้งสุดท้าย”จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ การคาดโทษนี้เป็นการเตือนครั้งสุดท้ายด้วย คำพูดอย่างเป็นทางการ แต่เยาวชนยังต้องเข้ารับการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการโดย YOT เพื่อพิจารณาถึงสาเหตุของพฤติกรรมความผิด และเพื่อกำหนดแผนแก้ไขที่ควรใช้จัดการกับ พฤติกรรมนั้นๆ

เครื่องมือเพิ่มเติมในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศอังกฤษและ เวลส์ ที่มีการเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ในช่วงปี ค.ศ. 2000s ในการให้พ่อแม่ผู้ปกครองที่ขาดการดูแล เอาใจใส่เด็กและเยาวชน ทำให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือกระทำผิดกฎหมายซ้ำ เข้ามาร่วม รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ ด้วยการกำหนดมาตรการจากเขาไปหาหนักคือ

- ให้เข้าร่วมโดยสมัครใจ กับโครงการสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Programmes) ที่จัดการ โดย YOT โดยออกแบบแตกต่างกันไปให้เหมาะสมกับสาเหตุของปัญหาและสภาพแวดล้อม ที่จะช่วยให้ผู้ปกครองกำกับดูแลบุตรหลานของตนไม่ให้ไปกระทำผิดได้
- ให้ทำสัญญาโดยสมัครใจ ในการยอมรับที่จะร่วมกำกับดูแลบุตรหลานของตนร่วมกับ YOT ที่ จะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นไม่ไปกระทำผิดซ้ำอีกด้วย สัญญาสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Contracts)
- และถูกออกคำสั่งสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Orders) โดยศาล ซึ่งจะกำหนดเงื่อนไขสิ่งที่ ต้องทำ และสิ่งที่ห้ามทำ ทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกับผู้ปกครองของพวกเขาด้วย โดย สามารถกำหนดสูงสุดได้ถึง 12 เดือน แม้คำสั่งนี้จะไม่ทำให้มีประวัติอาชญากรรม แต่ถ้าไม่ ปฏิบัติตามก็สามารถถูกดำเนินคดีต่อศาลได้

เครื่องมือเหล่านี้เป็นทางเลือกที่ช่วยสนับสนุนให้ทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (YOT) ใช้ในสถานการณ์ที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่ให้ความร่วมมือกับ YOT ในการจัดการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน สัญญาสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Contracts) นี้ได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อวางโครงสร้างในการทำงานอย่างเป็นทางการระหว่าง YOT กับ พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนตามความสมัครใจ สัญญาได้ระบุถึงเงื่อนไขที่ช่วยให้พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถหยุดยั้งเด็กและเยาวชนจากความเสี่ยงที่จะกระทำผิดได้ เช่น

- กำกับดูแลให้เยาวชนอยู่กับบ้านในเวลากลางคืน
- กำกับดูแลให้เยาวชนไปโรงเรียน

- กำกับให้เข้าร่วมโครงการสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Programmes) ด้วย
สัญญาสำหรับผู้ปกครองนี้เป็นไปแบบสมัครใจ ไม่มีการลงโทษพ่อแม่ผู้ปกครองที่ปฏิเสธเข้าร่วมหรือปฏิบัติตามสัญญา แต่จากการที่ปฏิเสธเข้าร่วมหรือปฏิบัติตามสัญญานี้สามารถเป็นหนึ่งในหลักฐานที่จะสนับสนุนให้มีการขอใช้คำสั่งสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Order) ที่สั่งโดยศาลได้

คำสั่งสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Order) ที่สั่งโดยศาล เป็นวิธีการลงโทษพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด มักจะใช้ในกรณีที่สัญญาสำหรับผู้ปกครองใช้ไม่ได้ผลและเมื่อเด็กและเยาวชนนั้นเหลวไหลอยู่เสมอ ถูกพักการเรียน ก่ออาชญากรรม ได้รับคำสั่งให้หยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Antisocial behavior order, ASBO) ในชั้นตำรวจ ได้รับคำสั่งสำหรับเด็ก Child Safety Order หรือได้รับคำสั่งสำหรับผู้กระทำผิดทางเพศ Sex Offender Order

ASBO นี้สามารถใช้กับผู้ใหญ่ได้ด้วยเช่นกัน คำสั่งนี้จะใช้สำหรับผู้ที่ทำพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความกังวลหรือคุกคามต่อผู้อื่น ในขณะที่ Child Safety Order ที่ดูแลด้วย YOT ใช้กับเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ที่กระทำความผิดและละเมิดคำสั่ง Local Child Curfew ของตำรวจ ทั้งสองคำสั่งนี้เป็นคำสั่งเพื่อช่วยหันเหคดี ส่วนคำสั่งผู้กระทำผิดทางเพศที่ห้ามบุคคลจากการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสาธารณะ ซึ่งสั่งกับเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและได้รับการคาดโทษหรือคำเตือนจากตำรวจ

คำสั่งสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Order) มีส่วนประกอบ 2 ส่วน ส่วนแรกคือพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเข้าร่วมรับคำปรึกษาแนะนำเป็นระยะเวลาสูงสุด 3 เดือน โดยเข้ารับคำปรึกษาแนะนำไม่เกิน 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดและบังคับใช้มาตรการให้พฤติกรรมของบุตรหลานของตนเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับอย่างต่อเนื่อง ส่วนที่สอง ศาลอาจสั่งให้พ่อแม่ผู้ปกครองติดตามตรวจสอบบุตรหลานของตน เช่น ตรวจสอบให้แน่ใจว่าบุตรหลานเข้าเรียนหรือหลีกเลี่ยงบุคคลบางคนหรือสถานที่บางแห่ง เป็นระยะเวลาสูงสุด 12 เดือน คำสั่งนี้จะได้รับการกำกับดูแลจากเจ้าหน้าที่ของ YOT และการไม่ปฏิบัติตามอาจจะส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองนั้นต้องเสียค่าปรับสูงถึง 1,000 ปอนด์ (ประมาณ ห้าหมื่นบาท) คำสั่งสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Order) นี้ประยุกต์มาจากข้อค้นพบในงานวิจัยทางอาชญาวิทยา ในความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ไม่ดี กับการพัฒนาการสู่อาชญากร การวิจัยเกี่ยวกับโครงการสำหรับผู้ปกครอง (Parenting Programmes) สรุปลงถึงความสำเร็จอย่างชัดเจนในแง่ของการมีพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับบุตรหลานที่ดีขึ้นแม้เข้าร่วมโครงการในระยะเวลายาวนาน มีข้อมูลทางสถิติบ่งชี้ว่าหลังจากพ่อแม่ผู้ปกครองได้เข้าร่วมโครงการเพื่อฝึกทักษะการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดีแล้ว ในเวลาเป็นปีต่อมาอัตราการทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้

ลดลงเกือบ 1 ใน 3 การกระทำผิดจากเด็กและเยาวชนลดลงไปมากกว่าครึ่ง และจำนวนเฉลี่ยของการกระทำผิดต่อเยาวชนหนึ่งคนลดลงไปครึ่งหนึ่ง ผลลัพธ์ในเบื้องต้นเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าความพยายามที่จะเสริมสร้างและสนับสนุนความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนและน่าจะมีประโยชน์มากที่สุด (GOV.UK, 2015; Ghate & Ramella, 2002; Bottoms & Dignan, 2004)

ศาลเด็กและเยาวชน (Youth Court) ในศาลเด็กและเยาวชน องค์คณะที่พิจารณาคดีมีรูปแบบที่หลากหลายในแต่ละประเทศ แต่มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการนี้โดยตรงในหลายประเทศ อังกฤษและเวลส์ใช้รูปแบบที่เรียกว่า **Magistrates' Courts** ที่พิจารณาพิพากษาโดยบุคคลธรรมดาที่ร่วมกันเป็นองค์คณะโดยมีผู้ที่มีความรู้กฎหมายเป็นผู้ช่วย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เสมือนผู้พิพากษาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษนั้นได้รับการคัดเลือกมาจากคนในสังคมในแบบเดียวกับการคัดเลือกระบบลูกขุน ซึ่งจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะนี้แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการได้ แต่ก็ถ่วงดุลด้วยหลักที่ไม่เชื่อในตัวบุคคลรวมถึงผู้พิพากษาในการยึดมั่นในหลักนิติธรรมด้วย ในการรับฟังจากศาล Magistrate's Court จะมีผู้พิพากษา 3 คน ที่มาจากภาคประชาชนรับฟังคดีในฐานความผิด ยาเสพติด พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขโมยทรัพย์สิน และความผิดที่ไม่รุนแรง ที่เด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10 ถึง 17 ปี ถูกส่งฟ้องเข้ามาในศาล และตัดสินว่าผิดหรือบริสุทธิ์ **แต่ถ้าเป็นฐานความผิด ทางเพศ (ข่มขืน) ฆาตกรรม ปล้นทรัพย์ และความผิดรุนแรง คดีจะถูกส่งต่อไปยังศาลที่เรียกว่า Crown Court** ที่ใช้ระบบลูกขุนในการตัดสินข้อเท็จจริงว่าเยาวชนผิดหรือบริสุทธิ์ แต่แตกต่างจาก Magistrate's Court ที่ใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้กำหนดโทษแทน ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิเศษสำหรับเยาวชนนี้จะไม่เปิดให้สาธารณชนได้ร่วมรับฟัง เยาวชนจะไม่ถูกเรียกว่าจำเลยแต่ศาลจะเรียกตามชื่อจริงของเยาวชน เยาวชนควรมีพ่อแม่ผู้ปกครอง และอาจมีทนายมาด้วยเพื่อต่อสู้คดีหรือช่วยอธิบายต่อศาลได้ บุคคลอื่นๆที่สามารถมาเข้าร่วมรับฟังในศาลได้อาจรวมถึง ผู้เสียหาย หรือเจ้าหน้าที่ของ YOT ทางเลือกในการลงโทษต่างๆที่ศาลเด็กและเยาวชนใช้นี้ประกอบด้วย การใช้มาตรการการลงโทษในชุมชน (Community Sentence) การลงโทษแบบควบคุมตัว (Custody Sentence) แต่ถ้าศาลเห็นว่าการถูกจับกุมดำเนินคดีและการอยู่ในกระบวนการยุติธรรมจนถึงขั้นศาลนี้เป็นการลงโทษที่พอควรกับความผิดเล็กน้อยแล้วก็อาจพิจารณาปล่อยตัวได้เช่นกัน

การใช้มาตรการการลงโทษในชุมชน (ไม่ควบคุมตัว) (Community Sentence) จะมี 3 รูปแบบหลักคำสั่ง ที่สั่งโดยศาลเด็กและเยาวชน ซึ่งการฝ่าฝืนอาจทำให้ได้รับโทษแบบควบคุมตัว มีดังนี้

- **คำสั่งส่งตัว (Referral Order)** เมื่อเยาวชนสำนึกในการกระทำผิดครั้งแรก ศาลจะใช้คำสั่งนี้ส่งตัวเยาวชนให้กับทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (YOT) ซึ่งจะพิจารณาหาวิธีการที่

จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้เยาวชนนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก คณะทำงานนี้นอกจากเจ้าหน้าที่ของ YOT แล้วยังประกอบด้วย อาสาสมัคร 2 คนที่เป็นผู้แทนชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง เยาวชน และผู้เสียหายก็อาจจะเข้าร่วมด้วย (ถ้าเหมาะสม) มีส่วนร่วมยอมรับกับแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูที่ออกแบบร่วมกันนี้ โดยมีกำหนดระยะเวลาประมาณ 3-12 เดือน

- **คำสั่งให้ชดเชยเยียวยา (Reparation Order)** เป้าหมายคือให้เด็กและเยาวชนนั้นชดเชย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกระทำผิดของพวกเขา ซึ่งเป็นไปตามหลักการของยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ (Restorative Justice) ภายใต้คำสั่งให้ชดเชยเยียวยานี้ เยาวชนที่กระทำความผิด จะต้องแก้ไขสิ่งที่เสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย กำจัดวัชพืชในสวนของเหยื่อ หรือลบลูบ วาดหรือสิ่งที่ขีดเขียนบนอาคารออก เป็นต้น ซึ่งมาจากการประชุมพูดคุยรับฟังความต้องการ ของผู้เสียหาย ที่ซึ่งเยาวชนผู้กระทำความผิดมีโอกาสพบผู้เสียหายและกล่าวคำขอโทษ โดยปกติจะ กำหนดเวลาเสร็จสิ้นที่ 24 ชั่วโมง แต่สามารถแบ่งการปฏิบัติออกได้หลายวัน
- **คำสั่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (Youth Rehabilitation Order)** คำสั่งนี้สามารถมีระยะเวลานาน ถึง 3 ปี ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ศาลสั่ง “สิ่งที่ต้องทำ” และ “สิ่งที่ห้ามทำ” คำสั่งจะแตกต่างกันไป ตามแล้วแต่ประเภทอาชญากรรมที่กระทำ และความจำเป็นต่อตัวเยาวชนผู้กระทำความผิดในการ แก้ไขพฤติกรรม เช่น การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพในการรับการรักษากการติดยา เสพติด ให้รับการตรวจหาสารเสพติดอย่างสม่ำเสมอ หรือการกำหนดเวลาในการออกนอก บ้านและกำหนดสถานที่บางแห่งที่ไม่สามารถไปได้ เป็นต้น

ส่วนการลงโทษแบบควบคุมตัว (Custodial Sentence) ศาลเด็กและเยาวชนสามารถ พิจารณาใช้คำสั่งคุมขังและฝึกอบรม (Detention and Training Order, DTO) กับเยาวชนผู้กระทำ ผิดที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี ได้ในช่วงระยะเวลาระหว่าง 4 เดือน จนถึง 2 ปี โดยระยะเวลาที่กำหนด จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ระยะเวลาส่วนครึ่งแรกจะใช้เวลาควบคุมตัว และส่วนที่เหลือจะอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลในชุมชน คำสั่งนี้จะให้กับเยาวชนที่แสดงให้เห็นว่ามีความเสี่ยงสูง มีประวัติการกระทำ ผิดที่ร้ายแรง หรือ ทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก และในกรณีที่ไม่มีความเสี่ยงสูงที่จะมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมมากพอ คำสั่งคุมขังและฝึกอบรม (DTO) หรือการลงโทษแบบควบคุมตัวนั้น จะมี สถานะที่ 3 ประเภทรองรับการลงโทษแบบควบคุมตัวนี้คือ

- Secure children's home เป็นสถานที่สำหรับผู้กระทำความผิดในช่วงอายุน้อยที่สุด ระหว่าง 10-14 ปี รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ หรือเป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้าน จิตเวช สถานที่จะมีขนาดแตกต่างกันไป รองรับเด็กและเยาวชนได้น้อยสุด 8 คน จนมากถึง 40 คน เด็กและเยาวชนในสถานที่นี้จะต้องเข้าชั้นเรียนตามตารางเรียนแบบโรงเรียนและจะ ได้รับการดูแลแบบใกล้ชิดเป็นรายบุคคลในอัตราเจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อ เด็กและเยาวชน 2 คน

- Secure training center ศูนย์ฝึกนี้รองรับเยาวชนได้ 50-80 คน โดยแยกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-8 คน และผู้กระทำผิดอายุไม่เกิน 17 ปี เยาวชนในศูนย์ฝึกนี้จะได้รับฝึกอบรมและการศึกษา 30 ชั่วโมงทุกสัปดาห์ตามตารางเรียนแบบโรงเรียน การดูแลโดยเจ้าหน้าที่ต่อเยาวชน ในสัดส่วน 3 ต่อ 8
- Young offender institution สถานที่เหล่านี้ดำเนินการบริหารดูแลโดยบริษัทเอกชน สำหรับงานบริการเรือนจำ ผู้กระทำผิดในที่นี่จะมีอายุระหว่าง 15 ถึง 21 ปี แต่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีจะแยกไปอยู่แยกกับผู้ที่มีอายุเกิน 18 ปี บางแห่งอาจจะแบ่งพื้นที่มาจากเรือนจำผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถรองรับได้ 60 คน แต่บางแห่งอาจรองรับได้ถึง 400 คน สถานที่ขนาดใหญ่โดยมากแล้วจะแยกตึกเป็นส่วนๆ และแต่ละส่วนมี 30-60 คน เยาวชนจะได้รับการศึกษาและอบรมทักษะหรือทำกิจกรรมต่างๆ มากถึง 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งรวมถึงโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย การดูแลโดยเจ้าหน้าที่ต่อเยาวชน ในสัดส่วน 1 ต่อ 10

สำหรับฐานความผิดรุนแรง เช่น ทางเพศ (ข่มขืน) ฆาตกรรม และปล้นทรัพย์ การกำหนดโทษจากศาลที่เรียกว่า Crown Court ที่ใช้ระบบลูกขุนในการตัดสินข้อเท็จจริงว่าเยาวชนผิดหรือบริสุทธิ์ แต่ใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้กำหนดโทษนั้น เยาวชนสามารถถูกกำหนดโทษในระยะเวลาที่มากกว่าคำสั่ง DTO รวมถึงโทษจำคุกตลอดชีวิตแบบผู้ใหญ่ และอาจถูกกำกับดูแลในชุมชนต่อเมื่อปล่อยตัวได้ในระยะเวลาที่ยาวนานจนถึงตลอดชีวิตในกรณีฐานความผิดฆาตกรรม (Philip L. Reichel, 2013; GOV.UK, 2015)

จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศอังกฤษและเวลส์ ที่ได้อธิบายการปฏิบัติจากชั้นตำรวจ สู่ชั้นศาลเด็กและเยาวชน โดยจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ช่วยกำกับดูแลและสนับสนุนงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างคณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ที่จะทำหน้าที่ประสานงานในระดับชาติ และทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team: YOT) ที่จะเป็ทีมดูแลจัดการในระดับท้องถิ่น เพื่อค้นหาสาเหตุของการกระทำผิด และจัดทำโครงการหรือแผนแก้ไขที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีเครื่องมือที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงาน คือ โครงการ สัญญา และคำสั่ง สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง (Parenting) ที่ขาดการดูแลบุตรหลานของตนอย่างเหมาะสม ได้ให้ความร่วมมือในการจัดการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การกระทำผิดเล็กน้อยๆ และเป็นครั้งแรก จะถูกหันเหคดีในชั้นตำรวจ สำหรับในชั้นศาลจะแบ่งตามประเภทของคดี ฐานความผิดที่ไม่รุนแรง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดย Magistrate's Court แต่ฐานความผิดที่รุนแรง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดย Crown Court ที่ต่างกันในการใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้กำหนดโทษ สำหรับฐานความผิดที่รุนแรง โดยศาลมักเลือกใช้การลงโทษในชุมชนแบบไม่ควบคุมตัว เพื่อให้เยาวชน

แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับคืนสู่สังคม รวมถึงชดเชยเยียวยาความเสียหายกับผู้เสียหาย ตามหลักการของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้วย แต่จะเป็นการประณามความผิดด้วยรูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) แต่การลงโทษแบบควบคุมตัวก็จะใช้เป็นทางเลือกสุดท้ายสำหรับฐานความผิดที่รุนแรง และมีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้ จึงถือเป็นรูปแบบงานยุติธรรมที่เน้นการดำเนินตามกระบวนการ โดยมีหลักการที่เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำได้ถูกเพิ่มเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศอังกฤษและเวลส์ ที่เป็นส่วนผสมของการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิด และหลักนิติธรรม

3.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศกับไทย

ในการเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรม ผู้ศึกษามักจะมุ่งเปรียบเทียบ วิธีการบังคับใช้กฎหมาย วิธีการหรือรูปแบบการลงโทษ และระบบกฎหมายที่ใช้แก้ปัญหาในประเทศนั้นๆ เพื่อทำความเข้าใจและนำมาปรับปรุงใช้ในระบบยุติธรรมของประเทศผู้ศึกษาโดยมุ่งหวังให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการลงโทษได้อย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งไม่ใช่การค้นหาดูแบบเพื่อนำไปใช้ แต่เป็นการเรียนรู้วิธีการมองปัญหาตลอดจนประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาของประเทศอื่น (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554)

สำหรับการเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน การทำความเข้าใจจำเป็นต้องใช้วิทยาการทั้ง 2 แขนงคือพื้นที่อาชญาวิทยาเปรียบเทียบ ที่ศึกษาอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน รวมทั้งตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา และพื้นที่งานยุติธรรมเปรียบเทียบ ที่ศึกษากฎหมายหรือมาตรการของประเทศต่างๆที่จะรักษาระเบียบสังคม รวมทั้งเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จที่ทำงานยุติธรรมบรรลุเป้าหมาย เพราะแม้ทุกประเทศทั่วโลกจะมีปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น แต่กลับพบว่าในพื้นที่ภูมิภาคที่แตกต่างกันจะมีลักษณะพฤติกรรมการกระทำความผิดที่แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภูมิภาคที่คล้ายคลึงกันดูเหมือนจะมีลักษณะพฤติกรรมการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่เพียงได้จากข้อมูลอย่างเป็นทางการเท่านั้น แต่สนับสนุนโดยข้อมูลจากหลายประเทศที่ได้โดยตรงจากผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเองอีกด้วย นอกจากนี้ความซับซ้อนของปัญหายังอยู่ที่การให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันในเรื่องการกำหนดอายุที่แสดงถึงความเป็นเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศ ที่นำไปสู่ความแตกต่างของการกำหนดอายุในการรับผิดชอบทางอาญาที่แตกต่างกัน แม้องค์การสหประชาชาติที่เป็นองค์การกลางระหว่างประเทศที่กำหนดกฎหมายมาตรฐานสากลมากมาย ยังมีความลำบากที่จะกำหนดให้เป็นการสากล ทำได้เพียงกำหนดแนวทางกว้างๆถึงแนวคิดเรื่องอายุในการรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่ไม่ควรถูกกำหนดให้ต่ำเกินไป ซึ่งจะส่งผลต่อการออกแบบการ

ตอบสนองต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ด้วยงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่แต่ละประเทศมักสะท้อนในการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ทำให้พื้นที่แขนงแรกคืออาชญาวิทยาเปรียบเทียบในการทำความเข้าใจเรื่องนี้จึงต้องถูกนำมาศึกษาก่อน

ลักษณะพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันในลักษณะฐานความผิดและสาเหตุปัจจัยในการเกิดปัญหา แต่ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วกำลังพัฒนา หรือประเทศที่ด้อยพัฒนา ก็ล้วนแต่ประสบปัญหาจากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเช่นกัน โดยมีลักษณะร่วมกันของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบการตลาดทุนนิยมนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพวิถีของสังคมที่ทำให้สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักในการขัดเกลาเด็กและเยาวชนในสังคมอ่อนแอลง ประเทศไทยเองก็เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่ความพยายามของนโยบายการพัฒนาจากภาครัฐในการผลักดันไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดกฎหมายมากขึ้นเช่นกัน

ในส่วนการให้คำจำกัดความหมายของคำว่า **เด็กและเยาวชน** ก็มีความแตกต่างหลากหลายกันด้วยเกณฑ์อายุในแต่ละประเทศ แต่โดยส่วนใหญ่จะกำหนดให้บุคคลที่อายุไม่ถึง 18 ปีถือว่าเป็นเด็กและเยาวชน รวมไปถึงการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้เด็กในหลายประเทศที่อายุไม่เกิน 7 ปียังมีความเสี่ยงที่อาจต้องถูกลงโทษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญา และแม้แต่การไม่กำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาเอาไว้ในกฎหมายหรือการให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจได้ตามกฎหมายแบบผู้นำศาสนา ไม่มีแนวคิดหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่เกี่ยวกับว่าอายุเท่าไรที่เหมาะสมในการเริ่มต้นรับผิดทางอาญา เพราะในบางประเทศมีการกำหนดอายุในการรับผิดทางอาญาไว้สูงที่ 16 ปีเลยทีเดียว **สำหรับประเทศไทย** ในปัจจุบัน เด็กตามกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว คือบุคคลที่อายุเกินกว่า 10 ปี (ซึ่งเป็นอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 ที่ได้มีการแก้ไขจากเดิมกำหนดไว้ 7 ปี) แต่ยังไม่เกิน 15 ปี ในเรื่องของ การกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาของไทยนั้นมีความเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่องค์การสากลอย่างสหประชาชาติได้ให้แนวทางไว้ และเป็นเรื่องที่ไม่ได้หยุดนิ่งเพราะแต่ละประเทศทั่วโลกก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเพิ่มขึ้นหรือแม้แต่น้อยลงของอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่เป็นไปตามบริบทของสังคมเช่นเดียวกัน เช่น **อังกฤษและเวลส์** ในปี ค.ศ. 1998 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอายุการรับผิดทางอาญาจาก 13 ปีลดลงเป็น 10 ปี เป็นต้น สำหรับเยาวชนตามกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว คือบุคคลอายุเกินกว่า 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปี การแยกเด็กและเยาวชนในเกณฑ์อายุที่แตกต่างกันของกฎหมายศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นไปเพื่อความสอดคล้องกับเกณฑ์อายุในหมวดความรับผิดชอบทางอาญาของประมวลกฎหมายอาญา ที่จะบ่งบอกถึงวิธีการที่จะปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา และในย่อหน้านั้นนับว่าเป็นเนื้อหาที่ใช้พื้นที่ของวิทยากรเปรียบเทียบ 2 แขนงที่ทับซ้อนกันของอาชญาวิทยาเปรียบเทียบที่ศึกษาที่ตัว

เด็กและเยาวชนกระทำความผิด และงานยุติธรรมเปรียบเทียบที่ดูเรื่องการกำหนดกฎหมายที่แตกต่างกันไปในเรื่องอายุในการรับผิดทางอาญาของแต่ละประเทศ แต่การพิจารณาเพียงเกณฑ์อายุอาจทำให้การแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่ได้ เจตนาและความรุนแรงของการกระทำความผิดโดยเด็กและเยาวชนควรจะเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วย เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในวิธีการตอบสนองอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชนในปี ค.ศ. 1989 เป็นไปในรูปแบบที่เน้นการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถปกป้องหรือรักษาผลประโยชน์ของตนได้ ผสมผสานกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนประเทศต้นๆของโลก โดยได้กำหนดอายุของการรับผิดทางอาญาที่ 10 ปี และเยาวชนระหว่าง 14 ถึง 18 ปีเท่านั้นที่จะถูกดำเนินคดีฟ้องต่อศาลได้ แต่ท้ายที่สุดถ้าคดีที่ขึ้นสู่ศาลเด็กและเยาวชนเป็นคดีที่ร้ายแรงมากก็จะโอนคดีนั้นไปยังศาลคดีธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่ให้พิจารณาแทน เป็นต้น สำหรับไทยแม้มีการกำหนดเกณฑ์อายุในการพิจารณาคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัวสำหรับเด็กและเยาวชนที่อายุยังไม่ถึง 18 ปี กระทำความผิดอาญาแยกจากศาลคดีธรรมดาก็ตาม แต่ก็สามารถโอนคดีไปมาระหว่างศาลคดีธรรมดากับศาลเยาวชนและครอบครัวได้ด้วยการพิจารณาจากสภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และนิสัย สำหรับบุคคลที่อายุไม่เกิน 20 ปีกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 ซึ่งมีนัยในการใช้ดุลพินิจได้ว่า ลักษณะการกระทำความผิดนั้นเหมาะสมที่จะใช้ศาลคดีธรรมดาหรือศาลพิเศษชั้นต้นอย่างศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาคดี ไม่เพียงดูเกณฑ์อายุเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งในการที่องค์การสหประชาชาติได้ระบุไว้ในกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ที่ระบุไว้อย่างกว้างๆว่า “เด็กและเยาวชน อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายโดยให้จัดการกับความผิดในรูปแบบที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่” เป็นการให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แทนการคำนึงและใส่ใจมากเกินไปกับคำจำกัดความเฉพาะที่แตกต่างกันไปของคำว่าเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ และเป็นการนำเข้าสู่พื้นที่งานยุติธรรมเปรียบเทียบ ที่ศึกษารูปแบบงานยุติธรรมของประเทศต่างๆที่ใช้แก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำความผิด รวมทั้งเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จที่ทำให้งานยุติธรรมบรรลุเป้าหมายในส่วนตัว

การเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดของนิวซีแลนด์ กับ อังกฤษ และเวลส์ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยให้เห็นภาพและเข้าใจนั้น คงไม่อาจอาศัยมุมมองทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว การให้ความสำคัญในการเปรียบเทียบทางประวัติศาสตร์การเกิดขึ้นและการพัฒนาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมและการเมืองของแต่ละประเทศ ที่ปัญหาหนึ่งๆนั้น ไม่ได้มีวิธีการใดวิธีการเดียวในการแก้ปัญหา ฉะนั้นการศึกษาเปรียบเทียบโดยตระหนักถึงแนวคิด Ethnocentrism ที่ไม่ได้มองวิธีของตนเองถูกต้องหนึ่งเดียวในการแก้ปัญหา และแนวคิด Relativism ที่ไม่ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันก็สามารถเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญากันได้นั้น จะทำให้เราเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของนานาชาติ กับของประเทศไทยได้อย่างเข้าใจและเกิดประโยชน์

อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมาจากพื้นฐานปรัชญา 2 แนวทางที่แตกต่างกัน แนวทางหนึ่งสนใจที่ตัวผู้กระทำความผิดซึ่งในที่นี้เป็นเด็กและเยาวชนที่อาจมีสาเหตุปัจจัยหลากหลาย ทั้ง กาย จิตใจ และปัจจัยสังคมที่ทำให้พวกเขาแสดงพฤติกรรมอาชญากรรม การแก้ไขตามความเชื่อพื้นฐานในแนวทางนี้คือการเน้นแก้ไขที่สาเหตุโดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบนี้อาจถูกเรียกว่ารูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ (Welfare model) ในอีกแนวทางหนึ่งที่ตรงกันข้ามกันคือการที่มองว่าเด็กและเยาวชนต่างก็มีเหตุผลและมีอิสระในการแสดงพฤติกรรมจึงต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่ได้ทำลงไป โดยเน้นที่ความผิดที่ได้กระทำลงไปและลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบนี้อาจถูกเรียกว่ารูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก (Justice model) ซึ่งรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่แต่ละประเทศเลือกใช้สำหรับสังคมตัวเองนั้นไม่ได้หยุดนิ่งอยู่ที่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่มีความเป็นไปในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องระหว่างแนวทางตามพื้นฐานปรัชญา 2 แบบที่อยู่ตรงกันข้ามกันโดยรูปแบบที่ประเทศหนึ่งดำเนินการในวันนี้อาจจะกำลังดำเนินไปอีกจุดหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามกันโดยสิ้นเชิงในวันพรุ่งนี้ก็ได้ขึ้นกับรูปแบบการกำหนดนโยบายของสังคมแต่ละประเทศ

รูปแบบงานยุติธรรม ในปัจจุบันคงจะเป็นการง่ายต่อการอธิบายและให้เหตุผลในระดับสากลสำหรับการใช้รูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ที่เน้นแก้ไขที่สาเหตุโดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ยิ่งกว่าการลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติ กฎมาตรฐานขั้นต่ำงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ส่งเสริมการหันเหคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดจากระบบศาลคดีธรรมดา และเรียกร้องการใช้โทษแบบควบคุมตัวให้เป็นทางเลือกสุดท้ายที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตัวอย่างประเทศที่มีรูปแบบชัดเจนในปัจจุบันคือ ประเทศนิวซีแลนด์

ถ้าจะชี้ว่างานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยปัจจุบันควรจัดอยู่ในรูปแบบใดจากพื้นฐานปรัชญา 2 แนวทางที่แตกต่างกันระหว่าง รูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ (Welfare model) กับ รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก (Justice model) คงต้องบอกว่าของไทยอยู่ระหว่าง 2 แนวทางนี้แต่ค่อนข้างไปทางรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ ที่เห็นได้จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรมสั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ เหมือนกับรูปแบบของหลายประเทศที่ตามกฎหมายก็ให้หลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกกับเยาวชน การพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยถูกสร้างบนหลัก ผู้ปกครองแห่งรัฐ *parens patriae* ซึ่งหมายความว่า รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลเด็กที่อยู่ในสถานะที่ไม่พึงประสงค์และสภาพร่างกายและจิตใจมีความเสี่ยงที่จะปฏิบัติตามกฎหมายขั้นพื้นฐานไม่ได้ เนื่องจากรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนี้ ศาลเด็กและเยาวชนจะพิพากษาต่อผู้เยาว์ผู้ซึ่งถือว่าดูแลตัวเองไม่ได้หรือถูกทอดทิ้ง หรือผู้ซึ่งได้ฝ่าฝืนประมวลกฎหมายอาญาที่จะให้เด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามกฎหมายขั้นพื้นฐาน สิ่งนี้ได้เน้นย้ำว่าความเป็นอยู่ที่ดีโดยทั่วไปของเด็กเป็นลักษณะสำคัญของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยได้มีการกล่าวถึงระบบดังกล่าวนี้เป็นพิเศษในสหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์ (ปพนศิริ ธีระพันธ์, 2561) อย่างไรก็ตามแม้อังกฤษและเวลส์จะมีรูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจัดอยู่ในรูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลักที่เน้นการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่ได้ทำลงไป แต่การลงโทษกลับเน้นไปเป้าหมายของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ไม่ไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งก็กลับมาสอดคล้องกับหลักการของงานยุติธรรมรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่าการลงโทษไม่ว่าจะเป็นรูปแบบงานยุติธรรมแบบใด สำหรับเด็กและเยาวชนแล้วควรเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มากกว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ซึ่งในทุกประเทศที่ได้นำมาวิเคราะห์ก็มิมีแนวโน้มเป้าหมายของการลงโทษไปทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต่างกันที่ขั้นตอนกระบวนการ และวิธีพิจารณาที่ใช้เท่านั้น

ช่วงเวลาของการปฏิรูประบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กระทำคามผิดอาญาครั้งใหญ่ในประเทศนิวซีแลนด์ เกิดขึ้นช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการให้ความสำคัญกับสิทธิเด็ก และมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจากสังคมโลก ซึ่งเราเห็นได้จากความสอดคล้องกันตามที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่มาจากเหตุที่แตกต่างกัน นิวซีแลนด์เป็นการปรับเปลี่ยนตามความเรียกร้องของสังคมในการนำกระบวนการของชนพื้นเมือง (ชาวเมารี) มาใช้จัดการปัญหาของเด็กและเยาวชนแทนระบบจากอังกฤษที่นำมาในสมัยล่าอาณานิคม ในขณะที่อีกหลายประเทศเป็นการปรับเปลี่ยนในมิติการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่เริ่มจากการแยกศาลเด็กและเยาวชนจากศาลยุติธรรมมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาเป็นระยะ แม้มีการกำหนดให้หลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด แต่ก็ยัง

ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างไม่เสมอภาค แต่ก็ไม่ได้เป็นแนวทางมาตรฐานการเปลี่ยนแปลงงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของทุกประเทศ ในทางตรงกันข้ามสำหรับอังกฤษและเวลส์ กลับมาใช้รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก (Justice model) ที่มองว่าเด็กและเยาวชนต้องได้รับการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลงไป แต่ต้องผ่านกระบวนการที่มีหลักนิติธรรมเท่านั้น โดยเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนจากการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมและความไม่สงบเรียบร้อย ค.ศ. 1998 (Crime and Disorder Act 1998: CDA) ซึ่งก่อนหน้านี้มีการใช้รูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงประสิทธิภาพในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามใช้การผสมผสานการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นเป้าหมายในการลงโทษแทน

สำหรับประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเกิดจากแนวคิดการพัฒนา ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลในขณะนั้นได้ส่งตัวแทนไปดูงานศาลต่างประเทศ และมีความคิดที่จะจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนแยกจากศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2494 พร้อมบัญญัติกฎหมาย 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับอำนาจศาลและวิธีการพิจารณาคดี (พจนนธีร์ธีระพันธ์, 2561) การก่อตัวของนโยบายทางอาญานี้เป็นไปในลักษณะบนลงล่าง Top-down เช่นเดียวกับหลายประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นเหมือนตัวแบบการกำหนดนโยบายในวัฒนธรรมของสังคมประเทศไทย แตกต่างจากเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้ในนิวซีแลนด์ และอังกฤษและเวลส์ ที่เป็นไปในลักษณะล่างขึ้นบน Bottom-up ที่ภาคประชาสังคมผลักดันให้รัฐตอบสนองความต้องการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในเรื่องนี้มีข้อสังเกตว่างานยุติธรรมที่มาจากตัวแบบระบบในการกำหนดนโยบายที่รัฐตอบสนองข้อเรียกร้องและแรงผลักดันจากคนในสังคมนั้น จะมีผลลัพธ์ที่ดีกว่างานยุติธรรมที่มาจากกำหนดนโยบายด้วยตัวแบบผู้นำ ที่พัฒนาจากบนลงล่างเป็นไปตามค่านิยมความคิดของกลุ่มผู้นำเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นได้จากทั้งนิวซีแลนด์ที่เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศที่ใช้งานยุติธรรมในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ และอังกฤษและเวลส์ที่เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศที่ใช้งานยุติธรรมในรูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลักที่มีหลักนิติธรรม

เมื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม นิวซีแลนด์จะใช้หน่วยงานที่เป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจ เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการคดีและเป็นหน่วยตัดสินใจหลักในลักษณะ Serial decision making (ศุภกิจ แยมประชา, 2558) เพราะจากสถิติเกือบ 80% ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตำรวจจะเป็นผู้ให้คำตัดสินอย่างเป็นทางการสำหรับความผิดเล็กน้อยและหันเหคดีสู่หน่วยงานที่เชี่ยวชาญเรื่องเด็กและเยาวชนของตำรวจเองที่จะจัดการในหลายรูปแบบที่มีลักษณะของการจัดการแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ และใส่ใจกับผู้เสียหาย ส่วนคดี

ที่เหลือประมาณ 20% กรณีเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพ จะมีการส่งไปเพื่อจัดการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (Family Group Conference: FGC) ที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Department of Child Youth and Family Services: DCYFS) ที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวิธีการที่ดีที่สุดในการจัดการกับการกระทำผิดนั้นโดยนึกถึงความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและให้ความสำคัญกับผู้เสียหายแบบ Restorative Justice หรือกรณีเด็กหรือเยาวชนปฏิเสธก็จะส่งคดีไปยังศาลเด็กและเยาวชน ถ้าเป็นคดีที่ไม่ร้ายแรงมากมักจะสั่งให้จัดการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (FGC) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับศาลในการจะใช้วิธีหรือมาตรการแทนการลงโทษแบบควบคุมตัวที่จะเป็นวิธีสุดท้ายที่จะเลือกใช้และในเวลาอันสั้นด้วยความดูแลเป็นอย่างดีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จะมีความคล้ายคลึงกับการออกแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ผสมผสานหลักนิติธรรม (Due process) ของอังกฤษและเวลส์ ที่ใช้หน่วยงานที่เป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจ เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการคดีและเป็นหน่วยตัดสินใจหลักในลักษณะ Serial decision making เช่นกัน โดยออกแบบมาในลักษณะที่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักดำเนินการตามหน้าที่ไปในลักษณะมีการกระจายอำนาจให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นคาดโทษด้วยการให้คำเตือนอย่างเป็นทางการสำหรับความผิดเล็กน้อยครั้งแรกที่เด็กหรือเยาวชนยอมรับสำนึกในการกระทำนั้นเป็นการช่วยการบริหารจัดการคดีที่จะเข้าสู่ศาลในเบื้องต้น ถ้าคดีไปถึงที่ศาล จะได้รับการพิจารณาโดยศาล Magistrate's court ที่เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจตุลาการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการคัดเลือกบุคคลธรรมดาด้วยกันเป็นองค์คณะโดยมีที่ปรึกษากฎหมายเป็นผู้ช่วยพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ในฐานะความผิดที่ไม่รุนแรง ส่วนฐานความผิดที่รุนแรงจะถูกส่งต่อไปยังศาล Crown Court ที่ใช้ระบบลูกขุนในการตัดสินข้อเท็จจริงว่าเยาวชนผิดหรือบริสุทธิ์ ในขณะที่ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้กำหนดโทษ ซึ่งทางเลือกในการพิพากษาลงโทษจะมีทั้งการใช้มาตรการการลงโทษในชุมชนกับตัวเด็กและเยาวชน รวมถึงมาตรการกับผู้ปกครองของพวกเขา ในการรับการอบรมเพิ่มทักษะในการเลี้ยงดูบุตร และการลงโทษแบบควบคุมตัวในสถานที่ที่จัดแยกตามช่วงอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเริ่มตั้งแต่อายุ 10 ปี โดยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในอังกฤษและเวลส์นี้จะถูกควบคุมดูแลและรับการสนับสนุนเป็นคู่ขนาน ด้วยคณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ซึ่งมีคณะทำงานป้องกันกระทำความผิดของเยาวชน (Youth Offending Team: YOT) ที่มีที่มาจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญในเรื่องเด็กและเยาวชน เป็นกลไกในการดำเนินการในระดับท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการดูแลสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัว การค้นหาสาเหตุของการกระทำ ความผิดเพื่อออกแบบวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมที่จะไม่ให้เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดซ้ำอีก

ในขณะที่อีกหลายประเทศ ศาลจะเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาและตัดสินใจในกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด โดยเพิ่มกระบวนการพิจารณาคดีเบื้องต้นสำหรับเด็กและเยาวชน กระทำความผิดเล็กน้อยและไม่เป็นอาชญา เพื่อเป็นกลไกในการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติเป็นไปตามกฎหมายที่ให้หลีกเลี่ยงการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มากเกินไปจนความจำเป็นหรือการใช้โทษจำคุกกับเยาวชน หน่วยงานอื่นๆในกระบวนการยุติธรรมสามารถหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด แต่ศาลมักถูกออกแบบให้ตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานอื่นๆในกระบวนการยุติธรรม และสามารถปรับเปลี่ยนคำสั่ง เป็นการบริหารจัดการคดีในลักษณะ Parallel decision making ที่ใช้ศาลเป็นหน่วยงานร่วมตัดสินใจคู่ขนานกับหน่วยงานอื่นๆในกระบวนการยุติธรรม

ส่วนการตัดสินใจหลักในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมไทย ศาลจะเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาและตัดสินใจในกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด เป็นการบริหารจัดการคดีในลักษณะ Parallel decision making แม้มีช่องทางในการหันเหคดีในทุกขั้นตอน ทั้งชั้นผลิตฟ้องหรือก่อนฟ้อง ชั้นหลังฟ้อง หรือแม้แต่ก่อนมีคำพิพากษา โดยศาลเด็กและเยาวชนจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในชั้นหลังฟ้องหรือก่อนมีคำพิพากษา และตรวจสอบการดำเนินการ ตั้งแต่ชั้นตำรวจในการตรวจสอบการจับ ชั้นสถานพินิจในการตรวจสอบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง โดยแม้หน่วยงานอื่นตัดสินใจดำเนินการอย่างไรก็ต้องผ่านการพิจารณาจากศาลเยาวชนร่วมด้วย ซึ่งจะมีความแตกต่างจากนิวซีแลนด์ และอังกฤษและเวลส์ ที่ใช้หน่วยงานที่เป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือตำรวจ เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการคดีและเป็นหน่วยตัดสินใจหลักในลักษณะ Serial decision making มีข้อสังเกตว่าประเทศที่หน่วยงานของรัฐมีการทำงานอย่างมีธรรมาภิบาล จะมอบหมายให้ตำรวจที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการคดีและเป็นหน่วยตัดสินใจหลัก สำหรับไทยและอีกหลายประเทศที่กำลังพัฒนา ที่มีตัวเลขที่ไม่ดีนักในเรื่องธรรมาภิบาลของหน่วยงานรัฐ จึงต้องฝากการตัดสินใจหลักกับหน่วยงานศาลที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากกว่าจากคนในสังคม แม้จะทำให้อ่อนด้อยด้านประสิทธิภาพในการทำงานของกระบวนการยุติธรรมไปบ้างที่คดีไม่ได้รับการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นทางโดยตำรวจ แต่ก็สอดคล้องกับวัฒนธรรมและการให้คุณค่าจากคนในสังคมอย่างประเทศไทย

องค์คณะที่พิจารณาคดี ในศาลเด็กและเยาวชนมีรูปแบบที่หลากหลายในแต่ละประเทศ แต่มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการนี้โดยตรงในหลายประเทศ อังกฤษและเวลส์ใน Magistrates's courts พิจารณาพิพากษาโดยบุคคลธรรมดาที่ร่วมกันเป็นองค์คณะโดยมีผู้ที่มีความรู้กฎหมายเป็นผู้ช่วย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เสมือนผู้พิพากษาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษนั้นได้รับการคัดเลือกมาจากคนในสังคมในแบบเดียวกับการคัดเลือกระบบลูกขุน สำหรับไทยจะใช้รูปแบบใกล้เคียงโดยที่มีบุคคลธรรมดาที่ผ่านการคัดเลือกอบรมความรู้เข้ามาเป็นวาระ ได้ทำ

หน้าที่ผู้พิพากษา ซึ่งเรียกว่าผู้พิพากษาสมทบวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ ในการพิจารณาคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะนี้แม้จะถูกรวบรวมพิจารณาในเรื่องความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการได้ แต่ก็ถ่วงดุลด้วยหลักที่ไม่เชื่อในตัวบุคคล รวมถึงผู้พิพากษาในการยึดมั่นในหลักนิติธรรมด้วย แม้ศาลเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์จะไม่ได้มีรูปแบบองค์คณะที่มีประชาชนหรือบุคคลธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมก็ตาม แต่ก็เป็นการไม่ต้องเน้นวิธีที่เป็นทางการแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก โดยใช้วิธีที่เรียกว่า Restorative Justice ที่ผู้วิจัยตั้งใจจะใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษเช่นนี้เพราะเป็นมิติในการเปรียบเทียบงานยุติธรรมอีกด้านหนึ่งคือ ด้านภาษา ต่อไป

ด้านภาษาและวัฒนธรรม ต้องยอมรับกันว่าสำหรับเรื่องงานยุติธรรม ประเทศไทยมักนำแนวคิดหรือวิธีการของต่างประเทศมาใช้ และมีการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยขึ้นมา ซึ่งบางครั้งละเลยความหมายในทางภาษาและวัฒนธรรมของสังคมนั้น และ Restorative Justice ก็ถือเป็นตัวอย่างหนึ่ง มีการบัญญัติศัพท์นี้ในภาษาไทยว่า ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเมื่อผู้ปฏิบัติงานยึดติดกับคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทย จึงทำให้การดำเนินงานในความพยายามที่จะให้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อหันเหคดียอกจากกระบวนการปกติในประเทศไทย (ศุภกิจ แย้มประชา, 2558) ทำได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพเหมือนกับประเทศนิวซีแลนด์ที่เกิดมาจากรากฐานของวัฒนธรรมเดิมของชนพื้นเมือง ที่มุ่งแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและแก้ไขพฤติกรรม ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดเชย ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้น โดยมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งหลักใหญ่คือการร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมให้สังคมกลับคืนปกติสุขดังเดิม ที่จะเข้าใจได้จากคำว่า Restorative แต่เมื่อใช้คำว่า เชิงสมานฉันท์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการจึงอาจละเลยการสื่อถึงความหมายแท้จริงของงานยุติธรรมในแนวทางนี้ ส่วนอังกฤษและเวลส์ จะเป็นการประณามความผิดด้วยรูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) ที่เน้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม เป็นการลงโทษต่ออาชญากรรมแต่ยังให้โอกาสผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ให้ได้แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับคืนสู่สังคม รวมถึงชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมด้วย

การใช้ข้อมูลประกอบดุลพินิจ ข้อสังเกตในการพิจารณาของศาลเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์ จะมีการรวบรวมข้อมูลรายงานที่เป็นข้อมูลส่วนตัวภูมิหลังของเยาวชน สภาวะครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบร่วมในการพิจารณาวินิจฉัยในคดี เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศนี้เป็นไปในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ยิ่งกว่าการลงโทษ ในรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) จึงมีความต้องการข้อมูลที่มากกว่าพฤติการณ์คดีที่จะใช้ตัดสินว่า

ผิดหรือถูกเท่านั้น ในขณะที่ศาลเด็กและเยาวชนของอังกฤษและเวลส์ ที่เน้นกระบวนการยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม ยังต้องการข้อมูลเพื่อตัดสินว่าผิดหรือถูกตามหลักนิติธรรม ต่อเมื่อมาถึงการกำหนดโทษ ศาลจะใช้ข้อมูลภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และสาเหตุของการกระทำความผิด ที่ได้จากค้นหาโดยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด นำมาพิจารณากำหนดมาตรการการลงโทษที่เหมาะสมในเป้าหมายที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ชดเชยความเสียหาย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และกลับคืนสู่สังคมได้ ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษและเวลส์นี้ เป็นไปตามหลักของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เช่นเดียวกับของนิวซีแลนด์ แต่ต่างกันที่การดำเนินกระบวนการจะเป็นการประณามความผิดด้วยรูปแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming)

สำหรับการใช้ข้อมูลรายงานที่เป็นข้อมูลส่วนตัว ภูมิหลังของเยาวชน สภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบร่วมในการพิจารณาวินิจฉัยในคดี ที่มากไปกว่าข้อมูลพฤติการณ์คดีที่จะใช้ตัดสินผิดหรือถูกเท่านั้น เป็นวิธีการที่ศาลเด็กและเยาวชนทั้งนิวซีแลนด์ รวมทั้งประเทศไทยใช้ในการพิจารณา ซึ่งในไทยข้อมูลนี้ถูกเรียกว่ารายงานการสืบเสาะ ตามถ้อยคำนี้บ่งบอกถึงความละเอียดที่จะมีประโยชน์ในทางสังคมสงเคราะห์ที่จะมีต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแนวทางของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อไป และนี้อาจเป็นอีกข้อหนึ่งของการที่จะจำแนกว่าทั้ง 2 ประเทศนี้ จัดอยู่ในกลุ่มของประเทศที่ใช้งานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ เพราะอังกฤษและเวลส์ ที่จัดอยู่ในประเทศที่มีรูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลักสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการกล่าวถึงข้อมูลลักษณะเช่นนี้ในขั้นตอนพิจารณาคดีเพื่อค้นหาความจริง แต่ไปปรากฏในการเลือกใช้วิธีลงโทษที่เหมาะสม ซึ่งในประเทศอังกฤษและเวลส์มีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกลไกในการหาวิธีลงโทษเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็น คนๆไป ทั้งนี้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของทั้งนิวซีแลนด์ และอังกฤษและเวลส์ มีความเหมือนกันในการใช้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เข้าร่วมร่วมจัดการในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การใช้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ นิวซีแลนด์ใช้หน่วยงานเชี่ยวชาญเฉพาะนี้สนับสนุนแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ขั้นตำรวจ โดยหน่วยงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของตำรวจ (Police Youth Aid section) และขั้นการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (Family Group Conference: FGC) โดยนิวซีแลนด์เน้นใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้เข้าใจในหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นผู้ประสานการประชุม (Youth Justice Coordinator: YJC) จนถึงขั้นศาล โดยหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว

(Department of Child Youth and Family Services: DCYFS) ซึ่งเป็นไปในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับของอังกฤษและเวลส์ ที่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะถูกกำกับดูแลด้วยคณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ที่เป็นผู้ประสานงานในระดับชาติ แต่จะจัดตั้งทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team, YOT) รับผิดชอบในการประสานงานและให้บริการงานยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชนในระดัท้องถิ่น ที่มาจากการรวมตัวกันของตัวแทนจากหลายภาคส่วนที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชน ซึ่งเริ่มเข้ามาทำงานตั้งแต่เริ่มต้นและติดตามไปจนครบกระบวนการยุติธรรม

เมื่อเปรียบเทียบการใช้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ สนับสนุนแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น ทั้งประเทศนิวซีแลนด์ กับ อังกฤษและเวลส์ มีความคล้ายคลึงกันในการใช้หน่วยงานพิเศษ ที่มาจากการรวมตัวกันของตัวแทนจากหลายภาคส่วนที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชน ซึ่งเริ่มเข้ามาทำงานตั้งแต่เริ่มต้นและติดตามไปจนครบกระบวนการยุติธรรม ส่วนของไทย ไม่ได้มีการใช้หน่วยงานที่เชี่ยวชาญแยกเป็นอิสระในการทำงานสนับสนุนแบบคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แต่ปรากฏแบบแยกส่วนกัน ในหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ต่างก็มีบุคลากร เจ้าหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือผู้พิพากษาสมทบ ทำงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามเป้าหมายของหน่วยงานตน แบบขาดการบูรณาการ แม้จะมีข้อมูลที่สนับสนุนกันบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้การทำงานเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแนวทางของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ขาดประสิทธิภาพตามที่ควรจะเป็น

หลักการของการนำพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือพฤติกรรมอาชญากรรมของบุตรหลานตนด้วย โดยนิวซีแลนด์เน้นใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้เข้าใจในหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นผู้ประสานการประชุม (Youth Justice Coordinator: YJC) ให้ได้ซึ่งวิธีการที่จะใช้แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน หรือชดเชยผู้เสียหาย ที่มาจากการเห็นพ้องร่วมกันจากทุกฝ่ายในที่ประชุม รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองที่ชนพื้นเมืองของนิวซีแลนด์มีมุมมองว่าครอบครัวเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดของตัวแทนจากชุมชน (Community) ที่จะสามารถติดตามควบคุมดูแลเยาวชนไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับของอังกฤษและเวลส์ ที่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขพฤติกรรมตามสาเหตุการกระทำผิดโดย YOT จะมีการให้เข้าร่วมโดยสมัครใจจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ต่อเมื่อไม่ได้รับความร่วมมือหรือขาดการดูแลเอาใจใส่เด็กและเยาวชนที่ดี กฎหมายก็มีเครื่องมือภาคบังคับที่เข้มข้นขึ้นในการนำพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วยสัญญา หรือคำสั่งโดยศาล โดยจะมีโทษถ้าไม่ปฏิบัติตามได้

สำหรับไทย กฎหมายกำหนดให้ผู้ปกครองของเยาวชนผู้กระทำความผิด เข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่ประยุคต์มาจากงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมีกิจกรรมโครงการบางส่วนที่ให้ผู้ปกครองเข้าร่วม แต่ไม่ได้มีภาคบังคับด้วยโทษทางกฎหมาย

เรื่องสุดท้ายในการเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนก็คือ **การลงโทษ** ซึ่งประเทศที่มีงานยุติธรรมในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ ชอบที่จะให้เรียกว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้แก้ไขพฤติกรรมอาชญากรรม กลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข และผู้เสียหายได้รับชดเชยเยียวยา ในแบบแนวทางการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แต่จากที่กล่าวไว้ข้างต้นของการวิเคราะห์ว่า การพิจารณาเพียงเกณฑ์อายุอาจทำให้การแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่ได้ เจตนาและความรุนแรงของการกระทำความผิดโดยเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ทุกประเทศไม่ว่าจะมีงานยุติธรรมในรูปแบบใดยังคงเปิดช่องทางการลงโทษในแบบควบคุมตัวไว้อยู่ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศนิวซีแลนด์ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนประเทศต่างๆของโลก แต่ท้ายที่สุดถ้าคดีที่ขึ้นสู่ศาลเด็กและเยาวชนเป็นคดีที่ร้ายแรงมากก็จะโอนคดีนั้นไปยังศาลคดีธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่ให้พิจารณาแทน ในทางกลับกัน ประเทศอย่าง อังกฤษและเวลส์ที่มีรูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก ที่มองว่าเด็กและเยาวชนต่างก็มีเหตุผลและมีอิสระในการแสดงพฤติกรรมจึงต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่ได้ทำลงไป โดยเน้นที่ความผิดที่ได้กระทำลงไปและลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดนั้น แต่การลงโทษก็เกินไปเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นไปได้ทั้งระบบเปิดคือการไม่ควบคุมตัว และระบบปิดแบบควบคุมตัว ตามความรุนแรงของการกระทำความผิดที่จะเห็นได้จากการใช้ศาลที่มีลักษณะแตกต่างกันในการรับฟังคดีที่มีฐานความผิดที่รุนแรงต่างกันตามที่ได้กล่าวไปแล้ว สำหรับไทยแล้วที่เห็นได้จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรมสั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ แม้จะลงโทษก็ให้ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนเป็นคนๆไป แม้จะกระทำความผิดร่วมกัน รวมทั้งยังมีช่องทางในการหันเหคดีออกจากกระบวนการปกติที่มีอยู่ในทุกชั้นตอนนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่างานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยมุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นหลัก การลงโทษแบบควบคุมตัวโดยหลักแล้วศาลไทยจะพิจารณาใช้เป็นทางเลือกสุดท้าย ถ้าพฤติการณ์ของคดีไม่รุนแรง และดูถึงเรื่องการมีสถาบันครอบครัวหรือผู้ปกครองยังเอาใจใส่ดูแลได้อยู่

และจากการศึกษาเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของนิวซีแลนด์ อังกฤษ และเวลส์ กับ ไทย ด้วยแนวการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้ ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการและประสบการณ์ การแก้ปัญหาในการออกแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก และเยาวชนของนิวซีแลนด์ อังกฤษและเวลส์ เปรียบเทียบกับไทย ในหลายประเด็นที่มีความแตกต่าง หรือสอดคล้องกันตามตารางสรุป ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 วิเคราะห์การศึกษาเปรียบเทียบการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย (โดยผู้วิจัย)

ประเด็นเปรียบเทียบ	เกณฑ์อายุ เด็ก/เยาวชน และอายุในการรับผิดทางอาญา
นิวซีแลนด์	เด็ก อายุต่ำกว่า 14 ปี/ เยาวชน อายุ 14 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 (ถูกฟ้องคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนได้)/ อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่ 10 ปี
อังกฤษและเวลส์	เด็ก/เยาวชน อายุระหว่าง 10 – 17 ปี (ถูกฟ้องคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนได้)/ อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่ 10 ปี
ไทย	เด็ก อายุเกินกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี/ เยาวชน อายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปี/ อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาที่ 10 ปี
ประเด็นเปรียบเทียบ	รูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
นิวซีแลนด์	รูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพด้วยงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเอามาจากวัฒนธรรมของชาวเมารี ที่มุ่งเน้นการแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ ด้วยรูปแบบการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว
อังกฤษและเวลส์	รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลักที่เน้นการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่ได้ทำลงไป แต่การลงโทษกลับเน้นไปเป้าหมายของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ไม่ไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งก็กลับมาสอดคล้องกับหลักการของงานยุติธรรมรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ
ไทย	อยู่ระหว่าง 2 รูปแบบแต่ค่อนข้างไปทางรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เห็นได้จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ และช่องทางหันเหคือออกจากการดำเนินคดีอาญาตามช่องทางปกติ ซึ่งงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นรูปแบบหนึ่งที่ศาลใช้ภายใต้การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี

ประเด็นเปรียบเทียบ	การปฏิรูประบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
นิวซีแลนด์	ปรับเปลี่ยนตามความเรียกร้องของสังคมในการนำกระบวนการของชนพื้นเมือง (ชาวเมาลี) มาใช้จัดการปัญหาของเด็กและเยาวชนแทนระบบจากอังกฤษที่นำมาในสมัยล่าอาณานิคม
อังกฤษและเวลส์	กลับมาใช้รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก ที่มองว่าเด็กและเยาวชนต้องได้รับการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลงไป แต่ต้องผ่านกระบวนการที่มีหลักนิติธรรมเท่านั้น ซึ่งก่อนหน้านี้มีการใช้รูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงประสิทธิภาพในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามใช้การผสมผสานการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นเป้าหมายในการลงโทษแทน
ไทย	การเปลี่ยนแปลงเกิดจากแนวคิดการพัฒนา การก่อตัวของนโยบายทางอาญานี้เป็นไปในลักษณะบนลงล่าง Top-down ซึ่งเป็นเสมือนตัวแบบการกำหนดนโยบายในวัฒนธรรมของสังคมประเทศไทย
ประเด็นเปรียบเทียบ	การตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
นิวซีแลนด์	ตำรวจ หน่วยงานต้นทางกระบวนการยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการคดีในลักษณะ Serial decision making กว่า 80% ของคดีเยาวชน ตำรวจจะให้คำตัดสิน และหันเหคดีสู่หน่วยงานที่เชี่ยวชาญที่จัดการด้วยงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
อังกฤษและเวลส์	ตำรวจท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการคดีในลักษณะ Serial decision making สำหรับความผิดเล็กน้อยที่เยาวชนสำนึกในการกระทำ และส่งต่อให้หน่วยงานที่เชี่ยวชาญ เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
ไทย	ศาลจะเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาและตัดสินใจในกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด บริหารจัดการคดีในลักษณะ Parallel decision making ตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม และมีบทบาทในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นหลังฟ้องคดี
ประเด็นเปรียบเทียบ	องค์คณะที่พิจารณาคดีในศาลเด็กและเยาวชน
นิวซีแลนด์	ไม่ได้มีรูปแบบของคณะที่มีประชาชนหรือบุคคลธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วม แต่ก็ยังเป็นเพราะไม่ต้องการเน้นวิธีที่เป็นทางการแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก โดยใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นหลัก

ประเด็นเปรียบเทียบ	องค์คณะที่พิจารณาคดีในศาลเด็กและเยาวชน
อังกฤษและเวลส์	ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการ Magistrates's courts พิจารณาพิพากษาโดยบุคคลธรรมดาที่ร่วมกันเป็นองค์คณะโดยมีผู้ที่มีความรู้กฎหมายเป็นผู้ช่วย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เสมือนผู้พิพากษาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษนั้นได้รับการคัดเลือกมาจากคนในสังคมในแบบเดียวกับการคัดเลือกระบบลูกขุน ส่วนฐานความผิดที่รุนแรงจะถูกส่งต่อไปยังศาล Crown Court ที่ใช้ระบบลูกขุนในการตัดสิน ข้อเท็จจริงว่าเยาวชนผิดหรือบริสุทธิ์ ในขณะที่ใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้กำหนดโทษ
ไทย	ประชาชนบุคคลธรรมดาที่ผ่านการคัดเลือกอบรมความรู้เข้ามาเป็นวาระได้ทำหน้าที่ผู้พิพากษา ซึ่งเรียกว่าผู้พิพากษาสมทบวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพเป็นองค์คณะ
ประเด็นเปรียบเทียบ	ด้านภาษาและวัฒนธรรม
นิวซีแลนด์	เกิดมาจากรากฐานของวัฒนธรรมเดิมของชนพื้นเมือง ที่มุ่งแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและแก้ไขพฤติกรรม ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดเชย ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้น โดยมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งหลักใหญ่คือการร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมให้สังคมกลับคืนปกติสุขดั้งเดิม ที่จะเข้าใจได้จากคำว่า Restorative
อังกฤษและเวลส์	เป็นการประณามความผิดด้วยรูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) ที่เน้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ด้วยหลักนิติธรรม เป็นการลงโทษต่ออาชญากรรมแต่ยังให้โอกาสผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ให้ได้แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับคืนสู่สังคม รวมถึงชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมด้วย
ไทย	มักนำแนวคิดหรือวิธีการของต่างประเทศมาใช้ และมีการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยขึ้นมา ซึ่งบางครั้งละเลยความหมายในทางภาษาและวัฒนธรรมของสังคมนั้น “Restorative Justice” บัญญัติ ศัพท์นี้ในภาษาไทยว่า “ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เมื่อผู้ปฏิบัติติดกับคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทย จึงทำให้การดำเนินงานอาจละเลยการสื่อถึงความหมายแท้จริงของงานยุติธรรมในแนวทางดั้งเดิมได้

ประเด็นเปรียบเทียบ	การใช้ข้อมูลประกอบดุลพินิจ
นิวซีแลนด์	ข้อมูลรายงานที่เป็นข้อมูลส่วนตัวภูมิหลังของเยาวชน สภาวะครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบพร้อมในการพิจารณาวินิจฉัยในคดี เพราะเน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ยิ่งกว่าการลงโทษ ในรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) จึงมีความต้องการข้อมูลที่มากกว่าพฤติการณ์คดีที่จะใช้ตัดสินว่าผิดหรือถูกเท่านั้น
อังกฤษและเวลส์	ยังต้องการข้อมูลเพื่อตัดสินว่าผิดหรือถูกตามหลักนิติธรรม ต่อเมื่อมาถึงการกำหนดโทษศาลจะใช้ข้อมูลภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และสาเหตุของการกระทำความผิด ที่ได้จากค้นหาโดยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด นำมาพิจารณากำหนดมาตรการการลงโทษที่เหมาะสมในเป้าหมายที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดชดเชยความเสียหาย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และกลับคืนสู่สังคมได้ ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษและเวลส์นี้ เป็นไปตามหลักของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เช่นเดียวกัน
ไทย	ข้อมูลรายงานที่เป็นข้อมูลส่วนตัว ภูมิหลังของเยาวชน สภาวะครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบพร้อมในการพิจารณาวินิจฉัยในคดี ที่มากไปกว่าข้อมูลพฤติการณ์คดีที่จะใช้ตัดสินผิดหรือถูกเท่านั้น เรียกว่ารายงานการสืบเสาะ ตามถ้อยคำนี้บ่งบอกถึงความละเอียดที่จะมีประโยชน์ในทางสังคมสงเคราะห์ที่จะมีต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแนวทางของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อไป
ประเด็นเปรียบเทียบ	การใช้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ
นิวซีแลนด์	หน่วยงานเชี่ยวชาญเฉพาะทำงานสนับสนุนแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ชั้นตำรวจ โดยหน่วยงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของตำรวจ (Police Youth Aid section) และชั้นการประชุมกลุ่มแบบครอบครัว (Family Group Conference: FGC) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้เข้าใจใน

	<p>หลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)</p> <p>เป็นผู้ประสานการประชุม (Youth Justice Coordinator: YJC) จนถึงชั้นศาล โดยหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Department of Child Youth and Family Services: DCYFS)</p>
อังกฤษและเวลส์	<p>กระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนถูกควบคุมดูแลและรับการสนับสนุนเป็นคู่ขนาน ด้วยคณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ซึ่งมีคณะทำงานป้องกันกระทำความผิดของเยาวชน (Youth Offending Team: YOT) ที่มีที่มาจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญในเรื่องเด็กและเยาวชน เป็นกลไกในการดำเนินการในระดับท้องถิ่น ในการดูแลสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัว การค้นหาสาเหตุของการกระทำความผิดเพื่อออกแบบวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมที่จะไม่ให้เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดซ้ำอีก</p>
ไทย	<p>ไม่ได้มีการใช้หน่วยงานที่เชี่ยวชาญแยกเป็นอิสระในการทำงานสนับสนุนแบบคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แต่ปรากฏแบบแยกส่วนกัน ในหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ต่างก็มีบุคลากร เจ้าหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือผู้พิพากษาสมทบ ทำงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามเป้าหมายของหน่วยงานตน แบบขาดการบูรณาการ แม้จะมีข้อมูลที่สนับสนุนกันบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้การทำงานเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแนวทางของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ขาดประสิทธิภาพ</p>
ประเด็นเปรียบเทียบ	การนำพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม
นิวซีแลนด์	<p>เน้นใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว ให้ได้ซึ่งวิธีการที่จะใช้แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน หรือชดเชยผู้เสียหาย ที่มาจากการเห็นพ้องร่วมกันจากทุกฝ่ายในที่ประชุม รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองที่ชนพื้นเมืองของนิวซีแลนด์มีมุมมองว่า ครอบครัวเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดของตัวแทนจากชุมชน (Community) ที่จะสามารถติดตามควบคุมดูแลเยาวชนไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

ประเด็นเปรียบเทียบ	การนำพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม
อังกฤษและเวลส์	การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือร่วมกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขพฤติกรรมตามสาเหตุการกระทำผิดโดย YOT จะมีการให้เข้าร่วมโดยสมัครใจจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ต่อเมื่อไม่ได้รับความร่วมมือ หรือขาดการดูแลเอาใจใส่เด็กและเยาวชนที่ดี กฎหมายก็มีเครื่องมือภาคบังคับที่เข้มขันขึ้นในการนำพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วยสัญญา หรือคำสั่งโดยศาล โดยจะมีโทษถ้าไม่ปฏิบัติตาม
ไทย	กฎหมายกำหนดให้ผู้ปกครองของเยาวชนผู้กระทำความผิด เข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่ประยุกต์มาจากงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมีกิจกรรมโครงการบางส่วนที่ให้ผู้ปกครองเข้าร่วม แต่ไม่ได้มีภาคบังคับด้วยโทษทางกฎหมาย
ประเด็นเปรียบเทียบ	การลงโทษ
นิวซีแลนด์	แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้แก้ไขพฤติกรรมอาชญากรรม กลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข และผู้เสียหายได้รับชดเชยเยียวยา ในแบบแนวทางการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แต่คดีที่ร้ายแรงมากก็จะโอนคดีนั้นไปยังศาลคดีธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่ให้พิจารณาแทน
อังกฤษและเวลส์	เด็กและเยาวชนต่างก็มีเหตุผลและมีอิสระในการแสดงพฤติกรรมจึงต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่ได้ทำลงไป โดยเน้นที่ความผิดที่ได้กระทำลงไปและลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดนั้น แต่การลงโทษก็เป็นไปเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใช้ระบบเปิด แต่คดีที่มีความร้ายแรงจะพิจารณาลงโทษในระบบปิดคือควบคุมตัว
ไทย	มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นหลัก การลงโทษแบบควบคุมตัวโดยหลักแล้วศาลไทยจะพิจารณาใช้เป็นทางเลือกสุดท้าย ถ้าพฤติการณ์ของคดีไม่รุนแรง และดูถึงเรื่องการมีสถาบันครอบครัวหรือผู้ปกครองยังเอาใจใส่ดูแลได้อยู่

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่างานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหรืองานที่จะตอบสนองต่อเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น มีหลักกว้างๆจากองค์การสหประชาชาติว่าการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดชอบทางอาญาไม่ควรกำหนดให้ต่ำเกินไป และงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและ

เยาวชนควรให้จัดการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ว่างานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศจะจัดอยู่ในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก ในทางหนึ่ง มีความสนใจในการที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชน ในขณะที่อีกทางหนึ่ง มีความต้องการที่จะให้ปฏิบัติในทางที่ปกป้องสังคม หรือรูปแบบใดก็ตาม **งานยุติธรรมทางเลือกอย่าง Restorative Justice ควรนำเข้ามาใช้อย่างมีความเข้าใจ** ที่เริ่มจากผู้กระทำผิดได้สำนึกและแก้ไข พฤติกรรม ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดเชย ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้น โดยมีส่วนร่วมจาก ครอบครัวและชุมชน ซึ่งหลักใหญ่คือการร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมให้สังคม กลับคืนปกติสุขดั้งเดิม ที่จะเข้าใจได้จากคำว่า “Restorative” หรือจะเป็นการประณามความผิดด้วย รูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) ที่เน้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ด้วยหลักนิติธรรม เป็นการลงโทษต่ออาชญากรรมแต่ยังให้โอกาสผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ให้ได้แก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับคืนสู่สังคม รวมถึงชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม **และปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม** ที่เห็นได้จากงานยุติธรรมที่มาจากกำหนดนโยบายที่รัฐ ตอบสนองข้อเรียกร้องและแรงผลักดันจากคนในสังคม Bottom-up จะมีผลลัพธ์ที่ดีกว่างานยุติธรรม ที่มาจากกำหนดนโยบายด้วยตัวแบบผู้นำ Top-down และควรให้ความสำคัญและใส่ใจดูแลจากทั้ง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง **ที่ควรมีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชน สนับสนุนแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรม** รวมทั้งดึงชุมชนและผู้ปกครอง ของเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและคอยติดตามดูแล การให้ โอกาสไม่ใช่การละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ แต่กลับต้องทำงานที่ หนักกว่า ในการพยายามหาข้อมูลภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และสาเหตุของการกระทำผิด ใน การจัดการแก้ไขเด็กและเยาวชนนั้น และติดตามผลของการให้โอกาสนั้น ไม่ให้ไปกระทำผิดอีก **หน่วยงานต้นทางกระบวนการยุติธรรมอย่างตำรวจที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชน จะมี ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีในแบบงานยุติธรรมที่ไม่เป็นทางการ** อย่างงานยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ แต่ศาลก็มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากกว่าจากคนในสังคมที่หน่วยงานรัฐ อ่อนด้อยในเรื่องธรรมาภิบาล ทางเลือกหนึ่งของศาลคือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ อำนาจตุลาการนี้โดยตรง ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษ ขั้นการค้นหาความจริงใน กระบวนการก็ควรทำด้วยหลักนิติธรรม ส่วนขั้นการกำหนดโทษไม่ว่ารูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนจะเป็นแบบใดก็ควรเป็นการลงโทษที่เน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มากกว่าการลงโทษเพื่อแก้ แค้นทดแทน ที่จะเป็นการตีตราเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับมากระทำผิดซ้ำอีก แต่ทั้งนี้ การ พิจารณาเพียงเกณฑ์อายุอาจทำให้การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดไม่ได้ เจตนา และความรุนแรงของการกระทำผิดโดยเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา

ควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ทุกประเทศไม่ว่าจะมีงานยุติธรรมในรูปแบบใดยังคงเปิดช่องทางการลงโทษในแบบควบคุมตัวไว้อยู่

แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือการต้องทำความเข้าใจกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยเองเสียก่อน ว่าที่เป็นอยู่นั้นเป็นอย่างไร เหตุใดจึงดำเนินการในลักษณะเช่นนั้น มีเงื่อนไขทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างไรที่เอื้อต่อรูปแบบที่เป็นอยู่ และวิธีที่จะได้มาซึ่งคำตอบเหล่านี้ คือ การทำวิจัย เพราะถ้ายังไม่เข้าใจตนเองก่อน การเปรียบเทียบก็จะไม่ทำให้แน่ใจได้ว่าจะนำวิธีของต่างประเทศมาใช้ได้ผลหรือไม่ ซึ่งเราไม่คุ้มที่จะใช้สังคมของเราเป็นห้องทดลองนโยบายต่างๆ ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ จะได้นำไปเป็นกรอบแนวคิดในการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้ต่อไป

บทที่ 4

การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มาจาก งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: บทวิเคราะห์ และ ปัญหาและอุปสรรค

การศึกษาเพื่อที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยศาลเยาวชนและครอบครัวผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนา และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำความผิด มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามกฎหมายของศาลเยาวชน และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวหรือผู้ที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้จึงต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆ เหล่านี้และนำเสนอความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้เข้ามา แล้วจึงวิเคราะห์และอภิปรายผล เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีต่อไป ดังนั้นในส่วนของบทวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับเรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” จึงจะแบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

4.1 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นเครื่องมือทางกระบวนการยุติธรรมในการผันเด็กออกจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 คือ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสั่งเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 119, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 49) โดยคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคนๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน และให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น รวมทั้งเยียวยาผู้เสียหาย คู่คุ้มครองสังคม

ซึ่งมาจากแนวความคิดคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีวุฒิภาวะความคิดที่ถูกชักจูงได้ง่าย และไม่รู้จักการปฏิเสธ บางครั้งไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำผิด หรือมีนิสัยที่จะมีพฤติกรรมอาชญากรรม การให้โอกาสในการให้เขาไม่ต้องมีคำพิพากษาหรือความผิดติดตัว ซึ่งเป็นมาตรการที่ขยายเพิ่มมาจากกฎหมายเดิมที่ใช้วิธีการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ แต่วิธีเดิมนี้นักศาลจะต้องพิพากษาว่าเขามีความผิดเพียงแต่อาจไม่ต้องรับโทษ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์ บางส่วนที่ว่า

“แต่ถ้าใช้มาตรการพิเศษนี่จะเป็นเครื่องมือที่เลี้ยงมาเลยว่า ถ้าไม่ได้เจตนาจะกระทำผิดแต่แรก ปรับปรุงตัวซะ ถ้าปรับปรุงตัวได้ก็ถือว่าไม่เคยมีความผิดมาก่อน และมีสหวิชาชีพหรือนักจิตวิทยาหรือคุณหมอมที่ เราจะส่งไปช่วยดูแลให้มีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเขาได้ เมื่อก่อนเดิมที่รอการลงโทษตามคดีอาญาเราก็จะส่งให้คุณประพจน์ อาจแต่ให้มารายงานตัว มาบริการสังคม ซึ่งอาจจะไม่ใช่วิธีแก้ไขจริงๆ แต่มาตรการพิเศษเราจะลึกลงมากกว่านั้นครับ”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2565)

ซึ่งเครื่องมือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ถูกออกแบบเป็นกระบวนการคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมปกติในการดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยนำหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ว่า เมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับอนุญาตให้กำหนดมาตรการที่จะใช้แก่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม บางส่วนที่ว่า

“มาตรการพิเศษ เป็นมาตรการที่จะดึงเด็กออกมาเหมือนกระบวนการแทนการลงโทษ การลงโทษบางทีความรู้สึกกับเด็กมันเหมือนเป็นเรื่องใหญ่โตมาก เป็นปมที่จะติดตัวเด็กไปนาน คำว่าเด็กเหมือนกับประสบการณ์ยังน้อยอยู่ แต่ถ้าเราใช้มาตรการช่วยๆกันขัดเกลาเขาให้เขาไปในทางที่ถูกต้องมากกว่า เป็นการช่วยเยียวยา เป็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก ต้องค่อยๆเรียนรู้ ถ้าจะลงโทษเขาเลยมันไม่ใช่ เหมือนผ้าขาวที่ต้องค่อยๆ ใส่เข้าไป”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่ เครื่องมือคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม เกิดจากแนวคิดที่ว่าเด็กควรอยู่ในกระบวนการยุติธรรมให้สั้นที่สุด การจับกุมคุมขังเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและจะใช้เป็น

มาตรการสุดท้ายเท่านั้น ให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม เท่าที่จำเป็น เครื่องมือคัดกรองเด็ก และเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม มี 5 ขั้นตอนคือ

- มาตรการตาม มาตรา 73 วรรคท้าย ชั้นตรวจสอบการจับ
- มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง มาตรา 86
- มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง (ชั้นพิจารณา) มาตรา 90
- มาตรการแทนคำพิพากษา มาตรา 132
- มาตรการโดยคำพิพากษา

ในทางปฏิบัติ การจะเลือกใช้มาตรการพิเศษใดจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และดุลยพินิจองค์คณะผู้พิพากษาเป็นหลัก ดังข้อมูลที่ได้พบจากการสัมภาษณ์ บางส่วนที่ว่า

“จากการอบรมความรู้จะเข้าใจว่า แต่ละมาตรามีความแตกต่างกันอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติก็จะทำตามที่ผู้พิพากษามีคำสั่งลงมาให้ดำเนินการตามมาตรการพิเศษนั้นๆ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

4.1.1 มาตรการตาม มาตรา 73 วรรคท้าย ชั้นตรวจสอบการจับ

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน พนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เด็กหรือเยาวชนมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 72, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 35) เมื่อศาลตรวจสอบการจับและการปฏิบัติต่อเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร หรือปล่อยตัวชั่วคราวถ้าเยาวชนไม่มีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง โดยมอบตัวเยาวชนให้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเยาวชนในระหว่างดำเนินคดี หากปรากฏต่อศาลว่าเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำ หรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใดๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นนั้นด้วยก็ได้ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 73, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 35)

ในช่วงนี้พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลให้ทันภายใน 30 วัน หากไม่สามารถฟ้องได้ทัน

สามารถผัดผ่อนได้ 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน ซึ่งในช่วงนี้ศาลจะดำเนินกระบวนการมาตรการพิเศษจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบดุลยพินิจของศาล และเริ่มกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกับตัวเยาวชนทันที ซึ่งจะประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนตัวของเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครอง รวมถึงการทำแบบประเมินเบื้องต้นตามมาตรฐานของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางกำหนด ประเมินเรื่องยาเสพติด ความเข้มแข็งทางจิตใจ ในส่วนของผู้ปกครองจะมีการประเมินตนเอง เพื่อดูผลกระทบความสามารถในการดูแลเด็กเยาวชนให้ได้ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“แต่การที่ท่านจะสั่ง ก็จะมาจากข้อมูลต่างๆ ที่นำเสนอเพื่อประกอบดุลยพินิจของศาล ในส่วนศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ก็จะมีส่วนในการนำเสนอข้อมูลให้ศาล ตามที่เราได้ให้คำปรึกษาเด็กตามมาตรา 73 วรรคท้าย ซึ่งจะประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนตัวของเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครอง และก็จะมีการทำแบบประเมินเบื้องต้นของเด็กก็จะเป็นมาตรฐานตามศาลเยาวชนและครอบครัวกลางกำหนดมา บางครั้งเด็กมาไม่มีข้อหาหรือมีอาการชัดเจนเรื่องยาเสพติด แต่พอคุยไปแล้วมีเรื่องยาเสพติดเกี่ยวข้องด้วย”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

ซึ่งเป็นวิธีที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัวในการจัดการกับเยาวชนที่พลัดหลงเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม ขึ้นก่อนฟ้องศาลอาญามอบตัวเยาวชนให้ผู้ปกครองดูแล จะมีการนัดให้รับคำปรึกษา และอาจให้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือถ้าเยาวชนไม่ได้รับการประกันตัวต้องไปสถานพินิจฯ รายงานข้อเท็จจริงของสถานพินิจ และข้อมูลที่ได้จากการให้คำปรึกษา จะนำไปประกอบการพิจารณาของศาลต่อไป แม้ในที่สุดจะมีการสั่งฟ้องโดยพนักงานอัยการเป็นคดีเข้ามาที่ศาลหรือไม่ แต่ถือว่าศาลได้เป็นกลไกหนึ่งในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน รวมถึงปัญหาในสถาบันครอบครัวให้กับสังคมไปด้วย

“อาจไม่ 100% แต่ก็ดีกว่า เพราะบางครั้งช่วงรอฟ้องแต่คดีไม่ฟ้อง ถ้าแบบเดิมไม่ได้ทำอะไรเลยเด็กก็ไม่รู้สึกว่ามีผลกระทบกับชีวิตเขาเลยในการที่เขาทำผิดพ่อแม่ก็ช่วยได้ประกันกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม แต่ถ้าผ่านการแก้ไขตามมาตรการ ทำให้รู้ว่าเป็นผู้ทำคดีนี้ขึ้น แม้หลายครั้งคดีไม่ฟ้อง เช่น หลักฐานไม่พอ อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง หรือครบกำหนดฟ้องแต่ท่านอัยการทำไม่ทัน บางครั้งท่านก็ไปฟ้องภายหลัง แต่ถ้าเด็กไม่ได้มาหาเราก็จะไม่มีใครอธิบายให้เขาเข้าใจกระบวนการได้ อย่างแบบใหม่นี้เด็กก็ได้รับการแก้ไขไปแล้ว ก็เป็นประโยชน์กับตัวเด็กเอง”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

4.1.2 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง

เป็นการนำแนวทางการปฏิบัติงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการผันเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยการตีความขยายบทบัญญัติมาตรา 63 ของกฎหมายศาลเยาวชนและครอบครัวเดิม พ.ศ. 2534 มาประยุกต์กับแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และเพิ่มเงื่อนไขให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความชอบของกระบวนการจัดทำแผนมาตรการพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประกันตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เมื่อเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและอยู่ในระหว่างการสอบสวนก่อนมีการฟ้องคดี กรณีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หากเยาวชนสำนึกในการกระทำและไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเยาวชนอาจกลับตนเป็นพลเมืองดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติของเยาวชน หรือชดเชยความเสียหายของผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม เสนอต่อพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบ ทั้งรายงานให้ศาลทราบ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 86, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 41)

เยาวชนกลุ่มนี้ ถือเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีที่มีอัตราโทษไม่ร้ายแรง มีพฤติกรรมที่สามารถแก้ไขได้ ไม่สมควรจะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป จะถูกคัดกรองไปด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยเร็วที่สุด หากปฏิบัติตามแผนครบถ้วนพนักงานอัยการเห็นชอบมีอำนาจสั่งไม่ฟ้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าสิทธิมนุษยชนของเยาวชนได้รับการเคารพอย่างเต็มที่จึงกำหนดให้ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบ กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในมาตรการพิเศษชั้นก่อนฟ้อง

4.1.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง (ชั้นพิจารณา)

เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี เยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน ก่อนมีคำพิพากษา หากเยาวชนสำนึกในการกระทำ ผู้เสียหายให้ความยินยอม โจทก์ไม่คัดค้าน พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 90, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 43) โดยแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมเพื่อจัดประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอต่อศาลภายใน 30 วัน หากศาลเห็นชอบให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ส่วนมาตรา 90 เป็นการประสานการประชุมโดยมีผู้ประสานการประชุมเข้าร่วมกันในการวางแผน บางกรณีก็จะมีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ขึ้นกับว่าตอนคุยกับเด็กเบื้องต้นเพื่อหาข้อมูลว่าใครควรมีส่วนให้เข้าร่วมประชุมด้วย โดยผู้ประสานการประชุมต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมจากหลักสูตรของศาลเยาวชนฯกลาง และได้แต่งตั้งเป็นผู้ประสานการประชุมประจำศาล พอศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการประชุม นักจิตวิทยาประจำศูนย์ก็จะมีหน้าที่ประสานงานว่าจะจัดการประชุมทำแผนร่วมกันวันไหน โดยนัดให้แยกพูดคุยกับผู้ประสานทั้งจำเลยรอบหนึ่ง และผู้เสียหายรอบหนึ่ง แล้วถึงจะประชุมร่วมกันว่าจะหาแนวทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างไร ในที่ประชุมนอกจากเจ้าหน้าที่ศาล นักจิตวิทยา ผู้ประสานฯ แล้วก็มีท่านอัยการเข้าร่วมด้วย จะได้มาซึ่งแผนที่เยาวชนยอมรับและทุกคนมีส่วนร่วม”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

โดยแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำขึ้นต้องอยู่ในวิสัยที่ปฏิบัติได้จริง ไม่มีลักษณะจำกัดสิทธิเสรีภาพ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กเยาวชน โดยเกิดจากการเสนอแนะร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและปัจจัยแวดล้อมของเด็กเยาวชนและครอบครัวที่กระทำผิด และต้องเอื้อต่อการฟื้นฟูเยียวยาผู้เสียหาย ในระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนไม่เกินกว่าเด็กเยาวชนมีอายุครบ 24 ปี แผนอาจมีมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ให้มารายงานตัว รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด เข้ารับการศึกษา หรือฝึกวิชาชีพ ชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ให้ทำงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่เกิน 30 ชม. โดยทั้งหมดอาจให้ผู้ปกครองเข้าร่วมได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ถ้าเราเห็นว่าพฤติกรรมของเขาสมควรที่จะเข้าโครงการ มันคือสิ่งที่ปรับให้เขาดีขึ้น เพราะการเลี้ยงดูของพ่อแม่เขา อาจทำให้เขาไม่รู้วาระเบียบวินัยเป็นแบบไหนหรือเปล่า โดยรวมแล้วคนที่ดูแลแต่ละคนจะใช้วิธีต่างกัน บางคนก็จะใช้จากเอกสารที่สืบเสาะมา แต่สำหรับตัวเองจะใช้การพูดคุยมากกว่าเวลาที่เรให้คำปรึกษา Counseling เราไม่ต้องมุ่งทุกประเด็น แต่ดูว่าจุดใหญ่ของเขาคืออะไร สมมติว่าเป็นระเบียบวินัย เรื่องอื่นก็จะได้ตามมา การพูดคุยจะได้มากกว่าดูจากเอกสาร มันต้องนั่งคุยกันนะ การเลือกกิจกรรมต้องทั้งสองฝ่าย ถ้าเด็กกำลังเรียนอยู่ ผู้ปกครองไม่ว่างจะให้เขามาหยุด 7 วันเพื่อไปเข้าค่ายทหารคงเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องดูต้องเลือก ดูความเหมาะสมมีความยืดหยุ่น”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

กรณีปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนสำเร็จ ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ แต่หากไม่สำเร็จหรือไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วน ต้องกลับเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมปกติ ทำการพิจารณาพิพากษาต่อไป

4.1.4 มาตรการแทนคำพิพากษา

กฎหมายยังออกแบบเครื่องมือ สำหรับศาลใช้คัดกรองเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้ได้รับการดูแล แก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรม อีกประการหนึ่งคือมาตรการแทนคำพิพากษา โดยไม่มีการกำหนดอัตราโทษอย่างสูง หรือการที่เยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกมาก่อนเอาไว้ เพียงแต่มีหลักเกณฑ์ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาที่ว่า เด็กหรือเยาวชน ในขณะที่ถูกดำเนินคดีมีอายุไม่เกิน 24 ปี คดีต้องเสร็จการพิจารณาแล้ว เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อสังคม เกินสมควร เป็นมาตรการที่สามารถนำมาใช้เมื่อศาลเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษา เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้วศาลอาจมีคำสั่งเอง หรือสั่งเมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ร้องขอ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 132, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 52)

ศาลอาจมีคำสั่งได้ทั้ง ระบบเปิด คือให้ปล่อยตัวชั่วคราวแล้วมอบเยาวชนให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัย โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยหรือผู้ปกครองไปรายงานตัวเพื่อเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรม ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร โดยผู้พิพากษาองค์คณะผู้สั่งจะมีการพูดคุยกับเด็ก ถ้าสถานภาพทางครอบครัวยังสามารถดูแลเด็กเยาวชนต่อไปได้ รวมถึงรายงานข้อมูลจากศูนย์ให้คำปรึกษาฯ และรายงานสืบเสาะของสถานพินิจด้วย หรือให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชนโดยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร กรณีศาลเห็นว่าจำเป็นต้องมีแผน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“การใช้มาตรการ ผู้พิพากษาจะมีการพูดคุยกับเด็ก... รวมถึงรายงานสืบเสาะของสถานพินิจด้วย เราอาจจะคิดว่าเด็กคนนี้มีข้อบกพร่องตรงนี้ หรือปัญหาทางบ้านมีอย่างนี้ในการใช้มาตรการก็อาจจะให้กรอบไปเพื่อเน้นในเรื่องสำคัญที่จะทำให้ถูกต้อง แม้ไม่เข้าเกณฑ์ในการใช้มาตรการพิเศษก่อนหน้าแต่พฤติการณ์ดูแล้ว เขาสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ เราจะใช้มาตรการตอนช่วงนี้แทนการที่จะพิพากษาคดีไป ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไม่ได้ ก็จะนำกลับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีไปตามปกติ”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2565)

ซึ่งในปัจจุบันศาลฎีกาได้วางหลักการในการใช้มาตรการ สำหรับคดีที่ไม่มีผู้เสียหายเป็น ปัจเจกชน หรือเป็นความผิดต่อรัฐโดยแท้ เช่น พ.ร.บ. ยาเสพติด จราจร และการพนัน เป็นต้น ว่าศาล เยาวชนและครอบครัวไม่สามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 90 ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าต้องมีผู้เสียหายให้ความยินยอม ทำให้ต้องใช้มาตรการแทนคำ พิพากษา ตามมาตรา 132 ที่กฎหมายบัญญัติเพียงว่าให้ศาลสอบถามผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะแถลง อย่างไรก็ได้ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการนี้อยู่แล้วแทน ซึ่งในทางปฏิบัติไม่มีจุดเด่นของการมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนร่วมกัน

ส่วนระบบปิด คือส่งเยาวชนไปสถานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล เป็นการชั่วคราว หรือใช้วิธีการสำหรับเยาวชนไปพลาถก่อน ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะมีคำสั่งส่งตัว เยาวชนไปดูแลที่สถานพินิจฯ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง จะเป็นการปล่อยตัวให้ผู้ปกครองดูแล ให้เด็กเยาวชน ปฏิบัติตามเงื่อนไข แต่ถ้าเป็นวรรคท้ายก็จะอยู่ที่สถานพินิจเป็นคนดูแล เป็นมาตรการพิเศษ เหมือนกันแต่เป็นแบบไม่ได้ปล่อยตัว”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

หากเยาวชนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งศาลในมาตรการดังกล่าวสำเร็จ เยาวชนจะถูกคัดกรอง ออกจากกระบวนการยุติธรรม ศาลจะสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา และให้ถือว่าสิทธิการนำ คดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แต่หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขศาลสามารถยกคดีขึ้นพิพากษาต่อไป

4.1.5 มาตรการโดยคำพิพากษา

เยาวชนที่ไม่ได้คัดกรองออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรการต่างๆดังกล่าว เยาวชน เหล่านั้นต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมตลอดสายซึ่งในปัจจุบันจะพบน้อยลง ดังข้อมูลที่พบจาก การสัมภาษณ์

“ส่วนมาตรา 138 จะเข้ามาศูนย์ให้คำปรึกษาน้อยมาก”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2564)

โดยเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมทั้งแนวนโยบายของทางสำนักงานศาลยุติธรรม ก็สนับสนุน ถ้าเงื่อนไขสามารถใช้มาตรการได้ จะแนะนำให้ใช้มากกว่าการตัดสินคดี ถือเป็น เจตนารมณ์กฎหมายของทางสำนักงานศาล (ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว3, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2565) อย่างไรก็ตามแม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีคำพิพากษา คำพิพากษาก็

เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษ หากแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อ
การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ในกรณี
ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาว่าเยาวชนมีความผิด ยังคงมีมาตรการแทนการลงโทษทางอาญา
ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเยาวชนแต่ละคนไปได้ 2 รูปแบบคือ

1 การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยไม่จำกัดอิสรภาพ ศาลจะพิพากษาว่าผิดแต่รอการ
กำหนดโทษ หรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนเคยถูกจำคุกมาก่อน รวมทั้ง
การใช้วิธีการสำหรับเด็กตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 อ้างอิงในการใช้วิธีกับเยาวชนจาก
มาตรา 75

2 การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยจำกัดอิสรภาพ หรือการส่งเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรม
ยังหน่วยงานในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานอื่นที่จัดตั้งขึ้นตาม
กฎหมายและศาลเห็นสมควร ได้แก่ การเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม

ทั้งนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ว่าจะเป็นศาลซึ่งพิพากษาหรือศาลในท้องที่ที่เด็กหรือ
เยาวชนกำลังรับโทษอยู่ ยังคงมีบทบาทในการติดตามดูแลเยาวชนเหล่านั้น โดยศาลมีอำนาจ
เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้
ตลอดเวลา เมื่อพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป และศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควร ตามกฎหมาย
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
มาตรา 137

ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยเยาวชนไป ทั้งจากการยกฟ้องเนื่องจากจำเลยไม่ได้กระทำ
ความผิดหรือเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญาจึง
ต้องปล่อยตัวไป ถ้าศาลเห็นว่าเยาวชนมีพฤติกรรม อยู่ในสภาพแวดล้อม หรือสถานที่อันอาจชักนำที่
เสี่ยงต่อการกระทำผิด เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของจำเลย ศาลจะว่ากล่าวตักเตือนเยาวชน รวมทั้ง
ผู้ปกครอง และมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดของเยาวชนด้วยก็ได้ แต่ในระยะเวลาไม่
เกิน 1 ปี เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาข้อเดียวหรือหลายข้อเท่าที่จำเป็น ดังต่อไปนี้

(1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันอาจชักนำให้เด็กหรือ
เยาวชนนั้นกระทำความผิด

(2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมี
เหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

(3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลที่อาจชักนำไปสู่การกระทำผิด

(4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติดนอันอาจนำไปสู่การกระทำผิด

(5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาล พนักงานคุมประพฤติ หรือนักสังคม
สงเคราะห์เป็นครั้งคราว

(6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม รับคำปรึกษาแนะนำ รับการรักษาแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบสัมมาชีพ หรือให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการอบรมศีลธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง

(7) ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนนั้น กระทำหรือห้ามมิให้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนตามที่ศาลกำหนด

(8) กำหนดเงื่อนไขอื่นใดเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 138, เล่ม 127 ตอนที่ 72ก หน้า 54)

ดังนั้น จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจะศึกษากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เข้าใจได้ดีนั้น ต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งเครื่องมือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ ได้ถูกออกแบบให้เป็นทางเลือกคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมปกติ ตั้งแต่เริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการ ชั้นตรวจสอบการจับถ้าศาลปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดี ศาลก็มีอำนาจกำหนดมาตรการให้ปฏิบัติตามได้ ตามมาตรา 73 วรรคท้าย แต่ถ้าศาลสั่งให้ควบคุมตัวในสถานพินิจ ระหว่างการสอบสวนก่อนมีการฟ้องคดี กรณีโทษไม่ร้ายแรง ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอต่อพนักงานอัยการโดยไม่ต้องฟ้องคดี ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งรายงานให้ศาลทราบ ตามมาตรา 86 กรณีมีการฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนฯ ก่อนมีคำพิพากษา ศาลเห็นว่าเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ตามมาตรา 90 และศาลยังมีทางเลือกหลังคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว เมื่อศาลเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษา ศาลอาจมีคำสั่งได้ทั้ง ระบบเปิด คือให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข หรือให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือระบบปิด คือส่งเยาวชนไปสถานพินิจ เพื่อดูแลเป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 132 แต่แม้ศาลจะมีคำพิพากษา คำพิพากษาก็เพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งไม่จำกัดอิสรภาพ โดยรอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษ และโดยจำกัดอิสรภาพที่จะใช้เป็นทางเลือกสุดท้าย แม้กรณีศาลพิพากษาปล่อยเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่าเยาวชนมีความเสี่ยงต่อการกระทำผิด ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเยาวชนในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ตามมาตรา 138 ในการดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2553 โดยนำหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ว่า เมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนาให้กำหนดมาตรการที่จะใช้แก่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยได้มีการประยุกต์ใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และแนวคิดใหม่ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ มาเป็นวิธีการสำหรับแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน รวมทั้งครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหากระทำความผิด แทนการมุ่งลงโทษตามกฎหมายอาญา

ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง “แนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน” ที่การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรจะต้องแตกต่างไปจากผู้ใหญ่กระทำผิด เพราะความอ่อนด้อยของประสบการณ์ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจเลือกกำหนดพฤติกรรมได้ตามเจตจำนงเสรีได้อย่างสมบูรณ์ ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่ไม่สมควรใช้การลงโทษด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์แบบการลงโทษผู้ใหญ่ แต่เมื่อเห็นเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการที่อาจเป็นการตีตราเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นอาชญากรต่อไป แต่หาทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ไปกระทำผิดซ้ำ และสอดคล้องกับ “เจตนารมณ์และลักษณะพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัว” ที่มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำสามารถเติบโตกลับตัวเป็นพลเมืองดีกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังคงคำนึงถึงการชดเชยความเสียหายตามความต้องการของผู้เสียหาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนจึงมีช่องทางมากมายในการที่จะหันเหคดีออกจากการดำเนินคดีอาญาตามช่องทางปกติ

4.2 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัวผ่านรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง (ชั้นพิจารณา)

งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือกที่แตกต่างไปจากเดิมในการปฏิบัติต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมุ่งเน้นการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม โดยปฏิเสธการลงโทษแบบข่มขู่ ยับยั้ง และการจำคุก แต่เน้นการสำนึกผิดขอโทษ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิด แก้ไขเยียวยาผู้เสียหาย และกลับคืนความปกติสุขสู่สังคมและชุมชน ด้วยระบบงานยุติธรรมที่มีทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมนั้นเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ประชุมร่วมกันเพื่อได้เข้าใจสาเหตุและผลของอาชญากรรมนั้น และหาทางแก้ไขให้ได้มาซึ่งผลของกระบวนการเชิงสมานฉันท์ที่เห็นพ้องร่วมกันนี้ผ่านการพูดคุยที่ได้รับการประสานเตรียมจากผู้ประสานการประชุมที่ได้รับการฝึกฝนให้เข้าใจถึงกระบวนการเชิงสมานฉันท์ ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมในหลากหลายสถานการณ์

สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวของไทยได้ปรับปรุงกฎหมายของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่จัดตั้งศาลมาจนถึงปัจจุบันทั้งหมด 3 ฉบับ พ.ศ. 2494 พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2553 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก ซึ่งเมื่อเห็นเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย จึงมีการนำงานยุติธรรมทางเลือก คือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งในชั้นหลังฟ้องคดีเข้ามาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว รูปแบบที่ใช้ถูกเรียกว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้อง หรือชั้นพิจารณาคดี ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องทันสมัย ด้วยเหตุที่ได้ทำงานในคดีเยาวชนมาเป็นเวลานาน ได้ใช้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ พ.ศ. 2494 พ.ศ. 2534 แล้วก็มาถึงปี พ.ศ. 2553 ซึ่งใช้มาจนทุกวันนี้ จึงได้ทราบความเปลี่ยนแปลง ในปี พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ทันสมัยมาก รับแนวคิดจากต่างประเทศในระดับสากลมาใช้ ที่ไม่ยอมให้เด็กเยาวชนเกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาพิพากษาแบบปกติ (แบบผู้ใหญ่) โดยมีการบัญญัติมาตรการต่างๆ มาให้ศาลเยาวชนๆ เลือกใช้ ซึ่งถ้าเข้าองค์ประกอบและสามารถใช้ได้ตรงตามกฎหมาย แนวปฏิบัติ หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกาที่ได้วางไว้ ก็จะดีกว่าการใช้วิธีพิจารณาพิพากษาแบบปกติแน่นอน”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“มาตรา 90 เป็นการช่วยเด็กที่จะทำให้เด็กที่กระทำความผิดในคดีไม่ต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยการให้โอกาสให้เขาได้ปฏิบัติตามแผนหรือเงื่อนไขที่มีการประสานการประชุมไว้ โดยที่มีทั้งตัวผู้เสียหายและตัวจำเลยก็คือเยาวชนกับผู้ปกครอง รวมถึงชุมชนกับสหวิชาชีพ มาร่วมเกี่ยวข้องออกแบบแผนเพื่อให้เด็กปฏิบัติตามเงื่อนไข หากเด็กปฏิบัติตามครบก็จะเป็นความผิดติดตัว จะถูกจำหน่ายคดี”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 90 - 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ด้วยกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการ

จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งบุคลากรของศาลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ต้องมีความเข้าใจกฎหมายทั้งสองส่วนนี้ประกอบกัน (นัจจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

โดยเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเยาวชนกระทำความผิดอาญา แม้เคยไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องตามมาตรา 86 มาแล้ว ไม่ว่าเวลาใดๆก่อนมีคำพิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจมีคำสั่งให้นำวิธีการจัดทำมาตรการ แนวทาง ขั้นตอนและวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดโดยที่ประชุมการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ปฏิบัติ รวมทั้งการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งพิจารณาภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- กระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี กรณีความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์

- ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ

- สำนึกในการกระทำ (ซึ่งไม่ใช่เพียงการรับสารภาพ)

- ผู้เสียหายยินยอมและใจทกไม่คัดค้าน (โดยศาลสอบถาม)

- พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร

- อาจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับตนเป็นคนดีได้

- ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามสมควร

- เป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณา

พิพากษา

ซึ่งองค์คณะที่พิจารณาคดีจะร่วมกันพิจารณาตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ ก่อนที่จะออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ส่วนมากผมก็จะคุยทั้งหมดเลย ไม่ติดปัญหาทุกอย่างก่อนลงไปทำแผน คุยทุกส่วนในเรื่องค่าทดแทนเยียวยากันยังไง ไม่จำเป็นต้องทำเป็นตัวเงินก็ได้ ความเสียหายบางที่เป็นเรื่องของจิตใจ ก็จะมีการกราบขอขมา กราบขอโทษกัน พยายามปรับความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น ให้เยียวยาทั้งด้านจิตใจและทรัพย์สินเป็นรองลงมาแต่ก็ต้องมี สมมติเราคุยกันจบทุกส่วนจนถึงการให้อภัย เราค่อยถามเรื่องความยินยอมในการที่จะส่งทำแผน ผมจะคุยเรื่องสารภาพ

รู้สึกสำนึกก่อน เรื่องการขอโทษก่อน เรื่องค่าสินไหมทดแทน ค่อยมาจับด้วย หากศาลจะใช้ มาตรการพิเศษผู้เสียหายมีเหตุขัดข้องใหม่ ส่วนมากเขาจะยินยอม ”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

กรณีมีเยาวชนหลายคนถูกฟ้องในคดีเดียวกัน ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ข้างต้นเป็นรายบุคคลไป ซึ่งข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประกอบดุลพินิจของผู้พิพากษาในการประเมินว่าจะใช้มาตรการ พิเศษหรือวิธีการปกติ กับเยาวชนนั้นๆ โดยพิจารณาข้อมูลทั้งจากสถานพินิจฯ และจากศูนย์ให้ คำปรึกษาตามมาตรา 73 วรรคท้าย ของศาล ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ตอนกฎหมายออกใหม่ๆ เราตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อรองรับมาตรการตรงนี้ ซึ่งต่างจากกระบวนการพิจารณาพิพากษาแบบปกติ เราก็ค้นหาต้นตอของปัญหา เพื่อจะได้แก้ได้ ถูกต้อง รายละเอียดเกี่ยวกับเด็กเยาวชน ผู้ปกครอง เราได้ข้อเท็จจริงผ่านสถานพินิจฯ และ ความเห็นของสถานพินิจฯ เข้าสู่สำนวนเหมือนเดิม ศูนย์ให้คำปรึกษา ตั้งขึ้นเพื่อรู้ข้อมูลจาก เยาวชนอีกทางหนึ่ง ซึ่งเราหวังว่าจะได้มีความละเอียดรอบคอบมากกว่าสถานพินิจฯ เป็นคน ทำหรืออย่างน้อยก็ไปเสริม ซึ่งในทุกศาลจะมีศูนย์ให้คำปรึกษา ที่สามารถประเมินแล้วก็ เสนอได้ เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาในนัดแรก ผู้พิพากษาก็จะมีข้อมูล ทั้งจากสถานพินิจฯ ทั้ง จากศูนย์ให้คำปรึกษา มาประเมินว่าจะใช้มาตรการพิเศษหรือวิธีการปกติ”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“ซึ่งข้อมูลก็ต้องจากรายงานสถานพินิจเป็นหลักและดูข้อมูลตามมาตรา 73 วรรค ท้ายที่ได้จากการให้คำปรึกษาในศูนย์ให้คำปรึกษาของศาลฯ ประกอบด้วยครับ ดูสองอย่าง ประกอบกันซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะทำให้เราดูเป็นรายๆไปได้”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งหลักเกณฑ์เหล่านี้ประยุกต์มาจากหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เมื่อผู้กระทำ สำนึกผิด ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ ที่ผู้กระทำรู้ถึงผลความ เสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ต้องการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และต้องการชดเชย เยียวยาผู้เสียหาย เพื่อกลับคืนสู่สังคมปกติสุข แทนการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ดังข้อมูลที่พบจาก การสัมภาษณ์ และจากการอภิปรายกลุ่ม

“ในตอนร่างกฎหมาย มาตรการพิเศษมาจากเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย หลักคิดในเรื่องนี้ ผู้เสียหายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เป็นที่มาว่ากฎหมายระบุว่าให้ผู้เสียหายยินยอม ถ้าผู้เสียหายไม่ยินยอมก็ไม่สามารถทำได้ เพราะไม่เป็นกระบวนการของการสมานฉันท์แล้ว”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

“กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของ 90 มั่นพัฒนามาจากกระบวนการสมานฉันท์นะคะ คือ RJ พัฒนามาจนถึงเขาใช้คำชัดเจนว่ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จาก พ.ร.บ. 2553 ของศาลเยาวชนและครอบครัว”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, **สัมภาษณ์**, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“เคยไปอบรมที่ New Zealand พร้อมกับท่านอธิบดีจรินทร์ หะวานนท์ ซึ่งจะมีส่วนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ นำมาออกแบบภาคการปฏิบัติตอนที่เรทำการประชุมจัดทำแผนฯ”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, **อภิปรายกลุ่ม**, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

และทำให้เชื่อมั่นได้ว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามสมควรและเยาวชนที่กระทำผิดอาจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับตนเป็นคนดีได้ ด้วยรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ ซึ่งจะแตกต่างจากมาตรการอื่น เช่น มาตรการแทนคำพิพากษา ตามมาตรา 132 ที่ศาลเพียงสอบถามผู้เสียหาย และไม่ได้มีการประชุมจัดทำแผนฯ ที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ถ้าใช้มาตรา 90 ได้พูดคุยกับผู้เสียหายมากกว่า ถ้าเราใช้มาตรา 132 หรือดำเนินคดีปกติอย่างมากที่สุดสอบถามว่าผู้เสียหายตกลงด้วยไหมกับค่าเสียหายที่จำเลยเสนอมาให้ แต่ถ้ามาตรา 90 เนี่ย ได้พูดคุยสอบถามแล้วเราก็จะทราบรายละเอียดลึกลงไป ที่มาที่ไป ความเสียหายที่เขาได้รับจริง แล้วถ้าเราให้ชำระค่าเสียหายก็ถือเป็นเงื่อนไขหนึ่งของแผนในการแก้ไขเหมือนกัน ก็จะมีโอกาสให้เยียวยาผู้เสียหาย เขาจะได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้เต็มตามจำนวนที่เขาเรียกร้องมา เราก็ต้องคอยดูแลเป็นระยะๆ ให้กับผู้เสียหายเหมือนกัน แต่ถ้าพิพากษาไปบังคับให้เขาชดเชย กว่าที่จะดำเนินการบังคับคดีหรือติดตามให้เขาชดเชยมันก็เป็นที่ยากมากกว่า”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, **สัมภาษณ์**, 24 มกราคม 2565)

“กรณีอื่นอาจไม่มีโอกาสได้ถามความเห็น จะเป็นว่าผู้เสียหายแจ้งเข้ามาในคำฟ้อง หรืออัยการร้องขอมาอยู่ในสำนวนอยู่แล้ว ศาลก็ให้ตามนั้น แต่ส่วนนี้อาจได้รับการเยียวยา มากกว่า แต่ผู้เสียหายต้องเข้ามาประชุมแผนด้วย มีโอกาสได้บอกสิ่งที่ต้องการจริงๆ อาจ ไม่ใช่เป็นรูปตัวเงิน อาจจะเป็นสิ่งที่เขาต้องการได้รับจากเยาวชน”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“ในส่วนของผู้เสียหาย ก็เป็นประโยชน์ ก่อนที่จะเข้ามาตราการตัวนี้ ในบัลลังก์เอง ศาลก็ต้องถามความยินยอมก่อน โดยจะมีหลักการอยู่ข้อหนึ่งว่าผู้เสียหายต้องยินยอม การที่เรา ทำตัวนี้ หลักๆก็เพื่อเยียวยาผู้เสียหายด้วย แต่การเยียวยาเราไม่ได้เน้นตัวเงินเท่าเดียว เรานั้น ให้เขามีความสำนึกผิด และอาจจะทดแทนโดยการไปทำงานบริการสังคมให้กับผู้เสียหาย แทนค่าปรับก็ได้ค่ะ และก็ให้กล่าวคำขอโทษ ผู้เสียหายเขาก็โอเคนะ แล้วตัวผู้เสียหายเองพอ เข้ามาตรา 90 เหมือนมีเจ้าหน้าที่ไปช่วยดูแลใกล้ชิดในเรื่องของการที่ชำระค่าเสียหาย เขา ชอบเหมือนมีคนกลางแล้วเขาก็จะได้รับเต็มจำนวน เขาก็จะรู้ว่าถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามแผน ให้ ผู้บริหารแผนไปตามให้หน่อยเขาก็สบายใจขึ้น แล้วเด็กเองก็ได้รับการกระตุ้น เหมือนต้องจ่าย ให้ตรงเวลานะ มองว่าผู้เสียหายชอบนะ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“ได้มีการให้โอกาสผู้เสียหายได้ระบาย ได้ทราบความต้องการของผู้เสียหาย เพราะ ผู้เสียหายรู้สึกโกรธแค้นหรือว่าอยากทำให้จำเลยได้ชดใช้เยียวยาอะไรบ้าง และได้รับความ เสียหายอะไรบ้าง เป็นลักษณะของการสมานฉันท์ โดยที่ให้จำเลยได้รับทราบสิ่งที่ผู้เสียหาย หรือฝั่งตรงข้ามเขาได้รับการสูญเสีย แล้วก็นำความต้องการนั้นมาเป็นเงื่อนไขในการออกแบบ แผนให้เยาวชนปฏิบัติตามในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งจะช่วยให้เยียวยาผู้เสียหาย และช่วยป้องกันชุมชนไม่ต้องได้รับผลกระทบของการกระทำผิดของเยาวชนในอนาคต”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จากนั้นให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้ประสานการประชุม ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มาจาก ผู้อำนวยการ สถานพินิจ หรือ บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรผู้ประสานการ ประชุม เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และได้จัดแจ้งในบัญชี เป็นผู้ประสานการประชุมของศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่นั้นๆ ซึ่งในทางปฏิบัติปัจจุบัน

บุคคลที่ศาลเห็นสมควร จะเป็นการคัดเลือกจากผู้พิพากษาสมทบประจำศาลนั้นๆ ให้เป็นผู้ประสานการประชุม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ตั้งแต่สมัยท่านอธิบดี จิรนิติ หะวานนท์ ท่านมาเพื่อการนี้เลย เรื่องมาตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ตามกฎหมายใหม่ สิ่งแรกเลยคือเรา(ผู้พิพากษาสมทบ) จะต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาก่อน สมทบเพิ่งเริ่มเรียนรู้งานการให้คำปรึกษาช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วถึงจะมีผู้ประสานการประชุม โดยคัดเลือกจากผู้พิพากษาสมทบที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ประสานการประชุม”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, **อภิปรายกลุ่ม**, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

“ถ้าเป็นผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับเป็นผู้ประสานการประชุม ต้องได้รับการอบรมก่อน แล้วก็มีการจัดแจ้ง ถึงจะเข้ามาทำงานกับเราได้ตามมาตรา 90 เพราะว่าการอบรมจะสอนเรื่องทักษะ แล้วก็เจตนาารมณ์แนวคิดของกฎหมาย และฝึกปฏิบัติด้วย จากนั้นจะมีการจัดแจ้งขึ้นทะเบียนให้ประสานการประชุมได้”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, **สัมภาษณ์**, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งการอบรมตามหลักสูตรผู้ประสานการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จะมีรูปแบบการอบรมทั้งภาคทฤษฎี ในเรื่องจิตวิทยา และขั้นตอนการดำเนินการประชุมตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนภาคปฏิบัติที่มีความสำคัญมากในการแบ่งกลุ่มย่อย และจำลองคดีตัวอย่างให้ทดลองปฏิบัติ แบบ Role Play โดยวิทยากรผู้ชำนาญ ที่อาจเป็นผู้พิพากษานักจิตวิทยา และแพทย์ (ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, **อภิปรายกลุ่ม**, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ประสานการประชุมที่ได้รับการแต่งตั้ง จะต้องดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มิคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งขยายเวลาได้ตามเหตุจำเป็นสมควร โดยให้ผู้ประสานการประชุมดำเนินการดังต่อไปนี้

ก่อนการประชุม

- ตรวจสอบจำนวนข้อมูลคดี วิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหาย อาจเชิญมาพบเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วยก็ได้
- กำหนดตัวบุคคลที่จำเป็นต้องเชิญเข้าร่วมประชุม จากบุคคลต่อไปนี้

- 1 เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกฟ้อง และผู้ปกครองที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- 2 ผู้เสียหาย กรณีเป็นผู้เยาว์ให้มีผู้ปกครองที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ร่วมด้วย
- 3 นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์
- 4 กรณีมีเหตุสมควร อาจเชิญผู้แทนชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบ หรือ พนักงานอัยการ

- กำหนดวัน เวลา และสถานที่ประชุมภายใน 10 วัน นับแต่วันที่มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม โดยสถานที่ประชุมให้อยู่ในบริเวณศาลแต่ไม่ใช่ห้องพิจารณาคดี หรืออาจเป็นสถานที่อื่นอันสมควรเพื่อความสะดวกของทุกฝ่าย โดยศาลเห็นชอบ

- ให้นักจิตวิทยาในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ติดต่อประสานงาน เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลที่ถูกเชิญเข้าร่วมประชุมทราบกำหนดวัน เวลา และสถานที่ประชุม

ซึ่งจากการสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ช่วงก่อนการประชุม ทั้ง 2 ครั้ง นอกจากผู้ประสานการประชุมจะได้กำหนดบุคคลที่จะเชิญเข้าร่วมประชุมแล้ว ในวันประชุมก่อนเริ่มการประชุม ผู้ประสานการประชุมจะเชิญแต่ละฝ่ายแยกคุยเพื่อสอบถามข้อมูลและข้อเสนอเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“และถ้าเข้ามาแล้วประชุมโดยไม่เตรียมกันมาก่อน สามชั่วโมงไม่จบ แต่พอมาทันทีมีการเตรียมก่อนประชุม คุยกับแต่ละฝ่ายก่อน สมมติผู้เสียหายมาก่อน เราก็คุยว่าที่มาวันนี้ ต้องการอะไร อยากให้เราช่วยอะไร อยากให้เด็กทำอะไร เพราะแผนนี้วัตถุประสงค์แบบนี้ะ ลองช่วยออกแบบมา ลักก็ข้อเราก็เก็บไว้ก่อน พอเขาออกไปเราก็เรียกเยาวชนกับผู้ปกครองมาคุย ถามเด็กว่าจะแสดงเจตนาเยียวยาผู้เสียหายยังไง คุณรู้สึกยังไง คุณจะช่วยให้เขาหายโกรธยังไงบ้าง ถ้าเป็นเรื่องตัวเงิน เราจะถามว่ามีจะช่วยเหลือมาได้เท่าไร แล้วเราก็จะให้เด็กพูดต่อหน้าในที่ประชุมเอง เราไม่ได้เสียมะ แต่เราให้พวกเขาได้เตรียมเรียงเรียงความคิด”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว 1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

ในการประชุม

- ชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการประชุม รวมถึงการรักษาความลับจากการประชุม และบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในระหว่างและหลังการประชุม

- ให้เยาวชนผู้กระทำผิดได้เล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับรู้ เข้าใจความรู้สึกและผลกระทบอันเนื่องมาจากเหตุการณ์นั้น

- ให้เยาวชนได้แสดงความรู้สึกสำนึก ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของตนเอง และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน
- ผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่ายแสวงหาแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนมิให้ไปกระทำผิดอีก รวมทั้งคำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยไม่คำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ
- เพื่อให้การประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้ประสานการประชุมอาจเชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดออกจากที่ประชุม เลื่อนการประชุมกรณีมีเหตุจำเป็น และยกเลิกการประชุมเมื่อเห็นว่าการดำเนินการประชุมไม่อาจบรรลุผลสำเร็จ (กรณียกเลิก ให้รายงานต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่ง)
- ให้นักจิตวิทยาในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุม ในการจัดแจ้งรายละเอียดและผลสรุปของการประชุม
- ให้ที่ประชุมกำหนดผู้สมัครใจเป็นผู้บริหารแผนจากผู้มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะอบรมสั่งสอนเยาวชน เช่น ครู ผู้นำชุมชน อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ที่เยาวชนอาศัยอยู่
- ให้ผู้ประสานการประชุมอ่านผลสรุปของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ผู้เข้าร่วมประชุมฟัง หากไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือโต้แย้ง ให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงลายมือชื่อไว้ แล้วเสนอต่อศาลให้พิจารณา
- ให้ผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นตามระเบียบกำหนด

ซึ่งจากการสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ช่วงระหว่างการประชุมทั้ง 2 ครั้ง จะมีการเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวทุกคนในที่ประชุม มีการอธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการประชุม ให้เยาวชนได้เล่าเหตุการณ์ก่อนผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าใจความรู้สึกและผลกระทบ เยาวชนได้แสดงความรู้สึกสำนึก ผู้เข้าร่วมประชุมแสวงหาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกันที่จะแก้ไขพฤติกรรมและป้องกันมิให้เยาวชนกระทำผิดอีก รวมทั้งชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยจะมีการกำหนดผู้บริหารแผนเพื่อติดตามการปฏิบัติตามแผนฯ ก่อนที่จะสรุปแผนฯให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ฟังก่อนลงลายมือชื่อร่วมกัน และปิดการประชุม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“พอดตอนที่เข้ามาประสานการประชุม เราบอกรวัตถุประสงค์การประชุม แนะนำตัวเราก็ให้เด็กเล่าเรื่อง และให้ผู้เสียหายบอกว่าเขารู้สึกอย่างไรและต้องการอะไรบ้าง แล้วค่อยให้เด็ก feedback กลับ เด็กรู้สึกสำนึกยังไง อยากขอโทษ พอมันผ่านการขอโทษ มันก็จะ

soft ลงนิดนึง พูดเรื่องเงินก็จะขึ้นมาใหม่ จะได้ช่วยทั้งสองฝ่ายดีกว่าให้เด็กติดคุก คุณไม่ได้
เลยซักบาทอะไรอย่างนี้ แถมจะได้มหาโจรเพิ่มมาอีก 1 คน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จากที่กฎหมายกำหนดให้มีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไข
บำบัดฟื้นฟู เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนมิให้ไปกระทำผิดอีก
รวมทั้งคำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยไม่
คำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ นับเป็นรูปแบบที่จะเป็นประโยชน์ในการร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น
ได้เป็นอย่างดี ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นพ้องต้องด้วยกับการที่จะทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มาตรการ
พิเศษตามมาตรา 90 ผู้เสียหายมีส่วนได้รับทราบถึง สำนักในการกระทำคดี หรือได้รับการขอ
โทษ ทั้งได้ร่วมกันคิดว่าควรที่จะให้จำเลยได้แก้ไขสิ่งที่เขากระทำได้อย่างไรบ้าง ซึ่งอาจไม่ใช่
ตัวเงินเสมอไป แล้วก็ผู้เสียหายมีโอกาสที่จะได้พูดแสดงความรู้สึกได้เรียกร้องได้ต่อรอง
ปรึกษาหารือและตกลงกัน ถ้ามว่า ผู้เสียหายจะได้มากได้น้อยอย่างไร คงแล้วแต่เรื่องแล้วแต่
การพูดคุยตกลงกัน แต่สิ่งที่จะได้คือความรู้สึกอันดีว่าอยู่ในสังคมที่มีความเอื้อเพื่อ มีการให้
อภัย มีการพูดคุยได้บรรยากาศ ของความเป็นมิตร ฉะนั้นสิ่งที่คุณเสียหายจะได้มากกว่าคือ
อย่างอื่นที่ไม่เพียงจำนวนเงิน หรือค่าสินไหมทดแทน”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“หลังจากที่ได้สอบถามพูดคุยกันทั้งจำเลยกับผู้เสียหายแล้ว โอกาสที่จะเป็น
ประโยชน์เป็นผลดีก็มีอยู่ เพราะเราจะได้รู้ความต้องการที่แท้จริง หรือสาเหตุของการกระทำ
ความผิดนั้นจริงๆ และจะได้รู้ว่าแนวทางในการแก้ไขเยียวยา หรือทำให้เยาวชนปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมจะมีแนวทางที่ดี แล้วเราก็สามารถสังเกตติดตามเป็นระยะๆไปได้ ถ้าไม่ดีขึ้นเราก็
จะได้ปรับใช้อีกโครงการหนึ่งในการแก้ไขได้”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

โดยขั้นตอนที่สำคัญคือการอธิบายทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมประชุมถึงวัตถุประสงค์และ
เป้าหมายของการประชุมจัดทำแผนฯตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งต้องขึ้นกับประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ
ของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุมของแต่ละบุคคล ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม

“สิ่งแรกเลย ควรมีเอกสารที่อธิบายให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจว่าวันนี้เรามาทำอะไร ซึ่งรูปแบบส่วนตัว จะเอากฎหมายมาตรา 90 นั้นแหละมาวาง เตรียมไว้ 3 แผ่น แผ่นนึงไฮไลท์ประโยชน์ของผู้เสียหาย อีกแผ่นนึงไฮไลท์ประโยชน์ของเยาวชน เคยถามท่านผู้พิพากษาแล้วว่าพิมพ์แจกได้ไหม ท่านว่าได้ครับมันคือกฎหมายที่ชาวบ้านต้องรู้ อันนี้จะยากกับทุกคนว่าตั้งใจฟังนะเพราะเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนฯให้ดำเนินการแล้วมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ปุ่ชชนธรรมดาตามท้องถนนจะไม่รู้จักประโยชน์นี้ พี่จะขึ้นไปที่แฟ้มคดีเหมือนกับว่าเอาคดีนี้แขวนเอาไว้ชั่วคราว ถ้าไม่สำเร็จ เกร เราจะทำทำเอาคดีนี้หยิบจากฝาผนังมา นำคดีขึ้นมาพิจารณาพิพากษาต่อไป”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งการดำเนินการประชุมจัดทำแผนฯ นอกจากผู้ประสานการประชุมจะมีบทบาทในการดำเนินการประชุมแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้นักจิตวิทยาในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมในการจัดการประชุมอีกด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ นักจิตวิทยาทำหน้าที่เสมือนดังธุรการของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาด้วย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“นักจิตวิทยาเริ่มตั้งแต่ตั้งสำนวน ทำหนังสือเชิญผู้เข้าประชุมทั้งสองฝ่าย แล้วก็เชิญชุมชนร่วมประสานการประชุมด้วย จนถึงกระทั่งติดตามเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผน และทำเรื่องยุติคดีเสนอให้ศาล ทำตั้งแต่ต้นจนจบเลย ตามหลักการผู้ช่วยประสานการประชุมที่นักจิตเป็นในการประชุม คือ หน้าที่ในการประชุม แนะนำตัว ทำให้ทั้งสองฝ่ายคุยกัน บอกวัตถุประสงค์การประชุม ถ้ามีอะไรระหว่างการประชุม ผู้ประสานการประชุมต้องสามารถจัดการได้ ส่วนผู้ช่วยแค่ตัวเสริม เวลามีปัญหาอะไรขึ้นมา เกิดมีปัญหาระหว่างการประชุมต้องแยกประชุมกัน ผู้ประสานไปคุยหนึ่งพัก นักจิตวิทยาไปคุยหนึ่งพัก แล้วมาเจอกัน นี่คือหลักการของการเป็นผู้ช่วย แต่ ณ ปัจจุบัน ผู้ช่วยทำทุกอย่าง”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

“บทบาทหน้าที่ของนักจิตตั้งแต่เริ่มต้นที่เป็นเจ้าหน้าที่ในการประสานงาน ในขณะที่ผู้ประสานงานจัดการประชุมเราก็จะมาเป็นผู้ช่วย และสุดท้ายเราอาจจะต้องเป็นผู้บริหารแผนในการติดตามเด็ก ที่ศาลเราจะเขียนเป็น 3 ขั้นตอน ก่อนหน้าทำยังไง มาตรา 90 นะคะ ต้องติดต่อประสานงานอะไรอย่างนี้ แล้วระหว่างขณะที่ประชุมต้องทำยังไง และก็หลังจากที่

ประชุมแล้วเราต้องตามอะไรยังไง พอเรามีการจัดทำฝั่ง 3 ขั้นตอนเหล่านี้เสร็จ เรามีการทำ ความเข้าใจกับบุคลากรในศาลทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบ และกึ่งผู้พิพากษา ทั้ง 3 ส่วน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ จะได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง คนละ 500 ไม่ว่าจะ เป็นผู้เสียหาย หรือผู้ร่วมอื่น แต่ถ้าเป็นครอบครัว เยาวชนกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองได้ 500 แต่เยาวชน จะได้ 300 รวมเป็นครอบครัวได้ 800 (นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

เงื่อนไขของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

- เกิดจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมและคำสั่งศาล
- สอดคล้องกับสภาพปัญหา และปัจจัยแวดล้อมของเยาวชน และครอบครัว
- เอื้อต่อการฟื้นฟู เยียวยา ผู้เสียหาย
- ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเยาวชนผู้กระทำความผิด
- ระยะเวลาปฏิบัติตามแผนไม่เกินกว่าเยาวชนมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์
- ไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเยาวชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของเยาวชนนั้น หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ
- แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาจมีมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังนี้
 - 1 กำหนดให้เยาวชนชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย
 - 2 กำหนดให้เยาวชนทำงานสาธารณะประโยชน์ไม่เกิน 30 ชั่วโมง
 - 3 กำหนดให้เยาวชนรายงานตัวรับค่าปรึกษาแนะนำ
 - 4 กำหนดให้เยาวชนเข้ารับการศึกษาหรือฝึกอาชีพ
 - 5 กำหนดให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก โดยอาจ กำหนดให้ผู้ปกครองซึ่งเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรมด้วยก็ได้

เงื่อนไขของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จึงเป็นดังผลของกระบวนการเชิงสมานฉันท์ที่เห็นพ้อง ร่วมกันนี้ผ่านการพูดคุย และเป็นประโยชน์มากกว่าการมีคำพิพากษา ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 90 ได้ถูกออกแบบให้คนอื่นมีส่วนร่วม เป็นมิตรร่วมกัน ว่าควรแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กเยาวชนอย่างไร ที่จะตรงกับประเด็นและ สามารถบรรลุผลได้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการดูแลผู้เสียหาย ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเด็กเยาวชนที่

เป็นจำเลย จุดแข็งที่กฎหมายออกแบบมาตรา 90 ไว้ก็คือ มติร่วมกัน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสสมานพุดคุยเชิงปรึกษาหารือ ถ้าใช้อย่างถูกต้องก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

“โดยส่วนตัวผมก็ใช้ 90 เป็นหลักและอยู่ที่เด็กเยาวชน ถ้าคดีเขาไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับสังคม ไม่ได้ร้ายแรง ยิ่งเป็นเด็กเรียนหนังสือ ผมจะใช้ 90 แทบทุกคดีเลยครับถ้าทำได้นะครับ เราจะได้ติกรอบให้เขาได้เรียนได้มีเวลาดูเขาด้วย ถ้าเราตัดสินไป เราจะมีแค่รอการลงโทษ รอการกำหนดโทษแต่เขาก็จะมีคำพิพากษาคิดคิดว่าเขากระทำผิด และเราก็ไม่ได้ดูเขาจนจบทุกขั้นตอน ถ้าเราใช้มาตรา 90 เราก็ยังดึงเขาอยู่ในกรอบ อยู่ในเงื่อนไขของเรา เรายังไม่มีคำพิพากษา ยังไม่ตัดสินคดี ยังไม่ยุติ เราก็สามารถดูแลเขาได้ในช่วง 1-2 ปี ตามแผน ประวัตินี้จะไม่มีด้วย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“โดยลองให้จัดทำแผนเป็นรายบุคคล เด็กก็ไม่ได้มีการกระทำผิดซ้ำ มีการปรับปรุงตนเอง และการพัฒนาของเขา มองว่าเป็นประโยชน์แน่นอน ดีกว่าการลงโทษเยอะ เพราะว่าลงโทษไปยังไงก็ไม่ดีขึ้นค่ะ อนาคตอาจเป็นอาชญากรได้อีก ก่อนหน้านั้นเราจะใช้การลงโทษแบบผู้ใหญ่ซึ่งไม่ได้เหมาะกับเด็กเนอะ กระบวนการต่างๆ ก็จะไม่มีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็จะตัดสินให้เขามีประวัติ เราจะส่งศูนย์ฝึกหรือคุมประพฤติเขาก็มีประวัติ ทำให้บางทีในอนาคตเขาจะไปสมัครงานบางที่เป็นข้าราชการไม่ได้ โอกาสเขาเราไปตัดเขาไป จากประสบการณ์ทำงานมา ด้วยมาตรการพิเศษจริงๆ แล้วเด็กก็ไม่ได้กลับมากระทำผิดซ้ำนะค่ะ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, **สัมภาษณ์**, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“มาเป็นเวลา 11 เดือนแล้ว รอบนี้รายงานตัวครั้งสุดท้าย... ศาลให้โอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยได้ไปอยู่กับ ตา ยาย และแม่ข้างนอก โดยไม่ต้องเจอกับเด็กเกรข้างใน... ตอนถูกจับรู้สึกกลัว แต่เมื่อศาลให้โอกาสก็รู้สึกโล่งอก และอยากปรับเปลี่ยนตัวเอง เพราะกลัว และสงสารแม่ ตา และยาย ไม่อยากให้ลำบากได้ชดเชยค่าเสียหายไปแล้ว ไม่อยากกลับไปจุดนั้นแล้ว... ตอนโดนจับเคยอยู่ข้างในมา 3 เดือน มันไม่ดี มันไม่ชิน เพราะเขาก็บีบด้วย มันบังคับครับ... อยู่ข้างนอกบังคับด้วยตัวเราเอง ช่วยยายเลี้ยงน้อง ทำข้าวโพดขาย เพราะยายไม่มีคนช่วย... ที่โดนคดีศาลให้มารายงานตัวทุก 3 เดือนเป็นเวลา 1 ปี เขาคอยมาถาม ถามยายว่าเป็นอย่างไร ให้มารายงานตัวกับผู้ให้คำปรึกษา ให้ไปศึกษาต่อ ห้ามยุ่ง

เกี่ยวกับยาเสพติด ไม่คบเพื่อนคนเดิมที่ไม่ดี ตอนนี้มีความสุขกว่า รายได้ดี งานไม่หนัก ก็ไม่กลัวไม่กังวลแล้ว มีความสุขมากขึ้น”

(เยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ1, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2564)

ศาลพิจารณาแผน

- ศาลเห็นชอบ ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว
- ศาลเห็นควรแก้ไข กรณีมีข้อผิดพลาด แก้ไขโดยไม่ต้องจัดให้มีการประชุมใหม่ กรณีแผนยังไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด แก้ไขโดยนำกลับไปประชุมเพื่อแก้ไขปรับปรุงใหม่
- ศาลไม่เห็นชอบ ให้มีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

โดยในทางการปฏิบัติ ผู้พิพากษาเจ้าของคดีผู้มีคำสั่งให้ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะเป็นผู้พิจารณา ว่าจะเงื่อนไขที่กำหนดมามีความเหมาะสมที่เยาวชนจะปฏิบัติตามได้ไหม และดูว่าเหมาะสมและเป็นธรรมเรื่องการชดเชยเยียวยาให้กับผู้เสียหายด้วย (ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

บริหารแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

- ผู้บริหารแผนที่ได้กำหนดด้วยความสมัครใจจากที่ประชุม ดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1 ศึกษาทำความเข้าใจมาตรการต่างๆ ของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
 - 2 ให้คำแนะนำ ติดตามประสานงาน และแก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามแผนได้
 - 3 รายงานผลการบริหารแผนให้ผู้ประสานการประชุมทราบเป็นระยะ โดยในระหว่างที่เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ผู้บริหารแผนโดยทางปฏิบัติจะให้ผู้ปกครองของเยาวชนคอยดูแลและสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รายงานให้ทราบในวันที่นัดมารายงานตัวเพื่อรับคำปรึกษาที่ศาลเป็นระยะ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“แม่อีกยว่าดีใจนะ ที่ศาลให้ออกมาทำปรับตัวเองให้ดีขึ้น ศาลได้สอนหลายอย่างให้เขาจากที่แม่ไม่ได้สอน ที่แม่สังเกตเขาปรับเปลี่ยนได้เยอะดีกว่าเดิมเยอะ คือเมื่อก่อนติดเพื่อนไม่สามารถพูดอะไรได้ แต่ตอนนี้แม่พูดฟังทุกอย่าง แม่พูดอะไรเชื่อแม่ แม่โทรถามอยู่ที่ไหนอยู่บ้านก็อยู่จริงๆ ก็แม่ก็โทรเช็คคลุกด้วยและก็เช็คตากับยายว่าจริงไหม บางทีให้โทรวิดีโอคอล เห็นหน้าเห็นว่าอยู่บ้าน ทำให้แม่เชื่อใจทุกวัน”

(ผู้ปกครองเยาวชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู1, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2564)

- หากปรากฏว่าผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผน ฝ่าฝืนหรือไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามแผน หรือมีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ ให้ผู้บริหารแผนรายงานให้ผู้ประสานการประชุมทราบ เพื่อรายงานต่อศาล ซึ่งศาลสั่งตามที่เห็นสมควรดังนี้

1. แก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูข้อหนึ่งข้อใดหรือหลายข้อตามที่เห็นสมควร ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม และการสัมภาษณ์

“แต่ต้องทำครบทุกข้อนะ แต่ถ้าข้อไหนทำไม่ได้จริงๆ เราต้องมาพิจารณาใหม่ อาจจะทำให้เขาทำอย่างอื่น เพื่อจะได้จบไปทำมาหากินต่อ”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

“สมมติทำแผนแล้วปฏิบัติไม่ได้ เราก็ต้องแก้ไข โดยมีหลักว่าต้องเรียกมาคุยที่ศาล มีข้อไหนจะต้องปรับเปลี่ยน อยู่ที่สถานการณ์ ส่วนใหญ่ก็ทำได้ตามแผน ยกเว้นที่เห็นจะมีปัญหาที่เรื่องเรียน กับเรื่องทำงาน บริการสังคมก็ไม่มีปัญหนะ ส่วนเรื่องค่าเสียหายมีบางเคสอยู่ที่การตกลงสองฝ่าย บางทีตอนแรกอยากให้จบทำแผนก็ยอมหมดแหละ แต่พอระยะผ่านไป ตกลงงานบ้างก็มีปัญหา ศาลก็จะเรียกมาคุย”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ศาลสั่งยุติแผนและให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป (กรณีนี้ ห้ามมิให้นำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่มาจากการประชุมจัดทำแผน มาใช้อ้างต่อศาล)

- เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว ให้ผู้ประสานการประชุมรายงานให้ศาลทราบ หากศาลเห็นว่ายังไม่ครบถ้วน จะมีคำสั่งขยายเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ถ้าศาลเห็นชอบ ให้มีคำสั่งดังต่อไปนี้

- 1 จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ
- 2 สั่งในเรื่องของกลาง (สั่งให้รับหรือคืนของกลาง)
- 3 พิจารณาคำขอในส่วนแบ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 44/1 เรื่องค่าสินไหมทดแทนสำหรับผู้เสียหาย หรือถ้าผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาตามแผนแก้ไข

บำบัดฟื้นฟูและแกลงไม่ติดใจดำเนินคดีแพ่งแล้ว ศาลสามารถยกคำขอในส่วนแพ่งได้ แต่ถ้าไม่มีคำขอ ศาลก็ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง

เมื่อเยาวชนปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว เยาวชนรายนั้นก็จะมีประวัติการกระทำผิดกฎหมาย ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม

“ข้อสำคัญที่สุด เธอจะไม่มีประวัติว่าเคยกระทำผิด ผู้ปกครองพอได้ยินอย่างนี้ช่วยดูแลลูกเลยให้ทำตามแผนให้สำเร็จ แต่ก็มีความคิดต้องวิ่งกลับมาขอใบบริสุทธิ เพราะยังมีข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของตำรวจ เราก็ไม่อยากจะ โรงพักนั้นไม่ปลดเรื่องประวัติของเด็กออก”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ดังนั้น จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวโดยสรุปจากการศึกษากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวได้ว่า การดำเนินการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 90 - 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการด้วยกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งแทนการพิจารณาพิพากษาคดีแบบปกติ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวว่าเยาวชนกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเวลาใดๆก่อนมีคำพิพากษา เมื่อองค์คณะที่พิจารณาคดีร่วมกันพิจารณาตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเป็นรายบุคคลไปแม้เยาวชนหลายคนถูกฟ้องในคดีเดียวกัน ซึ่งประยุกต์มาจากหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ผู้กระทำสำนึกผิดซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายผ่านการพูดคุย ให้ได้ผลเชิงสมานฉันท์ที่ผู้เสียหายหรือความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมได้รับการชดเชยเยียวยา และผู้กระทำความผิดได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมด้วยดี โดยศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม ให้ดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่มีการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการผ่านกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยผู้ประสานการประชุมจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการทำหน้าที่เป็นคนกลางทำความเข้าใจวัตถุประสงค์กับผู้เข้าร่วมประชุม และอำนวยความสะดวกให้ทุกฝ่ายร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก รวมถึงฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยมีการสนับสนุนงานธุรการจากนักจิตวิทยาในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมใน

การจัดประชุม ให้ได้มาซึ่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เยาวชน และผู้ปกครองได้ปฏิบัติตาม หากศาลพิจารณาแผนฯ แล้วเห็นชอบ ก็จะมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว และให้มีคำสั่งให้ดำเนินการตามแผนฯ โดยมีผู้บริหารแผนที่ได้กำหนดด้วยความสมัครใจจากที่ประชุมเป็นผู้ติดตาม แนะนำ แก้ไขให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามแผนได้ และรายงานผลต่อศาลเป็นระยะ เมื่อปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว ศาลจะจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เยาวชนรายนั้นจะไม่มีประวัติกระทําผิดกฎหมาย หากปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จแม้ผ่านการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วนั้น ศาลจะสั่งยุติแผนและให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดีนี้ตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมไว้ โดยแสดงเป็นแผนผังตามภาพที่ 4 ในบทที่ 2

โดยเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง “แนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม” ที่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นทางเลือกใหม่ของงานยุติธรรมทางอาญา เข้ามาแก้ไขปัญหาและส่วนที่ขาดหายไปของระบบยุติธรรมกระแสหลัก บนฐานคติที่เน้นการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ผ่านการประชุมพูดคุยโดยการมีส่วนร่วมอย่างสมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายของสถานการณ์นั้น ซึ่งควรเป็นเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิดหรือชุมชน แทนรัฐที่ควรเป็นผู้ประสานการประชุมที่มีความเข้าใจในหลักการ ให้ได้มาซึ่งผลที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในการฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม และผู้กระทำผิดได้แก้ไขความประพฤติไม่กระทำผิดซ้ำ กลับคืนสู่สังคมโดยไม่ใช้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนหรือข่มขู่ขัง ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งรวมถึงการนำไปใช้กับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม จึงไม่ควรยึดติดกับรูปแบบการปฏิบัติไปกว่าการให้ความสำคัญกับหลักการ ที่เน้นฟื้นฟูความเสียหายของทุกฝ่ายจากอาชญากรรม และสอดคล้องกับ “นโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว” ที่ผู้บริหารออกนโยบายเน้นให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ทั้งประธานศาลฎีกา และอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ทำให้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ถือเป็นวิธีการที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมและได้รับความสนใจ เพราะกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไม่ใช่เป็นเรื่องระหว่างศาลกับเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ผู้เสียหายที่ต้องให้ความสำคัญ ชุมชนและสังคมส่วนรวมอีกด้วย

4.3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในรูปแบบที่ดำเนินการอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัว

ในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักการและกฎหมายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาให้เห็นถึงปัญหาในแต่ละด้านของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี การพิจารณาผ่านปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปประกอบการวิเคราะห์และพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการในอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้มีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในมิติต่างๆ ดังนี้คือ

4.3.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมาย

การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ถูกกำกับไว้ด้วยกฎหมายในมาตรา 90 - 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการด้วย ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งข้อกำหนดตามกฎหมายเหล่านี้ พบว่ามีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติ และมีปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ ตามข้อค้นพบตามข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

1 เงื่อนไขอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี นับเป็นข้อกำหนดที่ไม่มีความยืดหยุ่นเหมาะสมในการพิจารณาคดีที่ควรจะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 เพราะคดีเด็กเยาวชนกระทำความผิดไม่ควรคำนึงถึงอัตราโทษเท่ากับการที่ควรพิจารณาประเภทคดี คดีที่สังคมให้ความสนใจ พฤติการณ์ความรุนแรงของคดี และการกระทำผิดซ้ำซากแม้เป็นคดีเล็กน้อยแทน ถ้ามีความสำนึก และสามารถแก้ไขตามสาเหตุที่กระทำผิดได้ งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ก็จะประโยชน์กับผู้เสียหาย เยาวชน และสังคมมากกว่า ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ไม่ควรมีเงื่อนไขเรื่องอัตราโทษ เพราะที่มี 20 ปีก็หนักมากแล้ว ถ้าเป็นคดีที่ไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการปกติ ศาลก็สามารถใช้มาตรา 132 ได้อยู่แล้ว ตรงนี้ (มาตรา 90) จึงน่าจะเป็นเรื่องมตร่วมกัน แต่จริงๆ ในคดีเด็กและเยาวชนเราไม่คำนึงถึงโทษถูกไหม เราจึงไม่ควรเอาเรื่องโทษมาเป็นเงื่อนไขตรงนี้ แม้คดีโทษสูง แต่ถ้าเขาสามารถตกลงกันได้ เช่น

ข้อหาข่มขืน เป็นเด็กหญิงเด็กชายที่รักกัน แต่เงื่อนไขกฎหมายโทษสูง ถ้าเขาสามารถที่จะมีมติร่วมกันได้ผู้ปกครองทั้งสองฝ่าย ก็ไม่น่าจะไปติดที่เรื่องโทษ เราคำนึงถึงว่าเด็กเยาวชนรู้สำนึกใหม่ รู้ผลเสียจากการกระทำใหม่ และผู้เสียหายเข้าใจในกระบวนการจะได้รับการเยียวยาทางด้านจิตใจ ทางด้านค่าสินไหมทดแทนใหม่”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

“ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา กำหนดไว้ว่าหากเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์ ถ้ากรรมใดกรรมหนึ่งมีอัตราโทษสูงเกินกว่า 20 ปี ก็จะใช้มาตรานี้ไม่ได้ บางทีการกระทำความผิดในข้อหาที่อัตราโทษร้ายแรงก็จริง แต่คำว่าร้ายแรงของฐานะเด็กเยาวชนเนี่ย เรายังไม่รู้ว่ามีมูลเหตุ แรงจูงใจ หรือสาเหตุใด ถึงต้องมีการฆ่ากันเกิดขึ้น แต่พอโทษเกิน 20 ปี ก็ใช้ไม่ได้ทันที”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, **สัมภาษณ์**, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“ต้องแยกจากคดีผู้ใหญ่ที่มีปัญหาขึ้นมาตราฐานการลงโทษ ลักทรัพย์เท่านั้นเท่านั้น ลงโทษเท่านั้นเท่านั้น เรียกว่าคือ พอมาอยู่เยาวชนเราต้องลิมตรงนั้นให้หมด แยกข้อหาอยู่ที่พฤติการณ์รุนแรง หรือเป็นคดีที่มันดัง และแยกเด็กเป็นคนๆ ง่ายๆ ไป เช่น เด็กเรียนหนังสือดี เป็นคดีมีอัตราโทษสูง จากการสืบเสาะเป็นแค่เด็กถูกใช้ให้มาร่วม ผมก็ขึ้นไปปรึกษาท่านอธิบดีขอทำแผน ท่านก็อนุญาตเพราะเด็กเรียนดี ก็ทำแผน ก็เรียนจนจบมหาลัย ต้องดูเป็นรายๆไป บางทีคดีเล็กน้อยแต่เด็กกระทำเป็นประจำไม่อยู่เป็นหลักแหล่งก็ต้องส่งสถานพินิจ กับเด็กเร่ร่อนอาจจะดีกว่าที่จะปล่อยไป ไม่ดูโทษละ ดูเรื่องการแก้ไขเป็นรายบุคคล”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ในเรื่องเงื่อนไขอัตราโทษนี้ จะมีข้อสังเกตจากการทบทวนวรรณกรรมกรอบแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ไม่ได้จำกัดในการนำไปใช้กับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมในหลากหลายสถานการณ์ จึงไม่ควรยึดติดกับเรื่องอัตราโทษไปกว่าการให้ความสำคัญกับหลักการ และแนวคิดของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่เน้นฟื้นฟูความเสียหายของทุกฝ่ายจากอาชญากรรม ทั้งปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องอัตราโทษนี้ ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ เหมฟ้าศิริ อามาตย์มนตรี (2560) และ สุภธิตา สุภใส (2555) ที่พบปัญหาและอุปสรรคในเงื่อนไขที่กำหนดคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี เช่นเดียวกันอีกด้วย

2 เงื่อนไขเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ เป็นปัญหาที่ผู้พิพากษามักตีความว่าการสำนึกในการกระทำที่เป็นรูปธรรมในกระบวนการยุติธรรมคือการรับสารภาพ ซึ่งผิดหลักการและวัตถุประสงค์ของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องการความรู้สึกสำนึกจริงๆ จากผู้กระทำความผิดที่จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองให้ดีขึ้น และยังเป็นความเข้าใจผิดของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่ได้ให้คำแนะนำที่ไม่ถูกต้องทำให้กระบวนการยุติธรรมขาดความน่าเชื่อถือ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“สำนึกจะมาตีตามตัวบทกฎหมายไม่ได้ว่ายอมรับสารภาพ เพราะจริงๆ ยอมรับอาจจะกลัวก็ได้ แต่จริงๆ ไม่สำนึกจริงๆ เราต้องคุยให้ถึงว่าให้สำนึกจริงๆ อยู่ดีๆ ก็อยากขอโทษเอง ต้องดูท่าทีทั้งพฤติกรรมภายนอกและภายในของเขาจริงๆ คำว่าสำนึกไม่ใช่ยอมรับ ชั้นตำรวจเป็นอย่างนี้ บางอย่างเขาบอกว่าเขาไม่ได้ทำ หนูก็เชื่อว่าเขาไม่ได้ทำ แต่ตำรวจ และที่ปรึกษากฎหมายบอกรับไปหอะเดี๋ยวจะได้ใช้มาตรการ จริงๆ มันไม่ถูกหลัก ปฏิเสธไปเลยแล้วค่อยไปสืบเอาในชั้นศาล เพราะยังไงก็ต้องดูจากพยานหลักฐานอยู่แล้ว”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“และที่เงื่อนไขว่าเด็กสำนึกถึงจะใช้มาตรการ ไม่ใช่ดูว่ายอมรับสารภาพอย่างเดียว เพราะถ้าเด็กเยาวชนบริสุทธิ์และหลักฐานพยานไม่พอก็ต้องปล่อย แต่ถ้ายังกังวลก็ไปใช้มาตรา 138 ควบคุมดูแลแทน”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

ในเรื่องเงื่อนไขการสำนึกในการกระทำ จากการทบทวนวรรณกรรมกรอบแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การที่ผู้กระทำสำนึกผิดนับเป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่ผู้กระทำรู้ถึงผลความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เพียงแต่ว่าทางปฏิบัติจะประเมินได้อย่างไรว่าผู้กระทำสำนึกผิด ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ สุภธิดา สุกใส (2555) ที่พบว่ามีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติ เงื่อนไขหากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ว่าการใช้เกณฑ์การรับสารภาพยังเป็นเรื่องที่ยากจะตัดสินว่าเด็กและเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำของตน

3 สำหรับเงื่อนไขผู้เสียหายยินยอม บางคดีความผิดเกิดขึ้นนานแล้วแต่เพิ่งจับตัวเยาวชนที่เป็นจำเลยได้ ก็ตามผู้เสียหายมาให้อินยอมตามเงื่อนไขได้ยาก หรือเป็นคดีลึกลับๆ เล็กๆ น้อยๆ ผู้เสียหายก็มักไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยปล่อยให้ดำเนินการไปตามกฎหมาย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“เงื่อนไขสำคัญของมาตรา 90 คือ ผู้เสียหายต้องยินยอม และโจทก์ไม่ค้ำ บางทีผู้เสียหายตามไม่ได้ก็มี อย่างคดีลักทรัพย์เล็กๆน้อยๆ บางทีผู้เสียหายเขาก็ไม่ยอมมา ของไม่ก็บาทไม่กี่ร้อย ผู้เสียหายเขาก็คิดว่าเสียเวลาที่ต้องมาศาล พอไม่มาเราก็ใช้มาตรา 90 ไม่ได้ ก็ต้องไปใช้มาตรา 132 ซึ่งก็ต้องให้เสร็จการพิจารณาคดีอีก ทั้งที่ความจริงเราใช้ตั้งแต่ต้นเลย ถ้าเราแจ้งผู้เสียหายแล้วผู้เสียหายไม่มา เราก็ไม่สามารถที่จะใช้ได้ มาตรา 90 ถ้าเราปรับตรง ยินยอมเป็นไม่ค้ำ หรือว่าค้ำแต่ไม่มีเหตุผลอันสมควรอย่างนี้ ก็น่าจะทำให้กระบวนการพิจารณาสิ้นไหลไปได้มากกว่า ปัญหาตรงนี้เยอะ บางทีความผิดเกิดขึ้นนานแล้ว แต่ว่าเพิ่งถูกจับ ผ่านไป 5-6 ปี ผู้เสียหายก็ตามไม่ได้แล้วบางคน ที่จะมีปัญหาเลยก็คือ กรณีผู้เสียหายไม่มานี้ละครับ ตามเท่าไรก็ไม่มา ผมก็จะใช้ไม่ได้ละครับ หรือมาบางทีเขาก็บอกว่าไม่มีเวลาที่จะไปร่วมทำแผนก็มีนะครับ เราก็เลี่ยงไปใช้ 132 ทั้ๆที่ตัวเองใจอยากใช้ 90 มากกว่า ผมว่าทุกศาลก็มีปัญหานะครับท่าน แต่ถ้าเราเปลี่ยนเป็นแจ้งแล้วไม่ค้ำค้ำ หรือค้ำค้ำไม่มีเหตุอันควร ก็น่าจะพอแก้ไขปัญหาดังนี้ไปได้”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

และบางคดีก็เป็นการยากที่จะใช้มาตรการพิเศษที่มีเงื่อนไขให้ผู้เสียหายยินยอม เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายมักไม่อยากจะเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดอีก ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ถ้าใช้มาตรา 90 เนี่ย ก่อนที่จะใช้เราต้องสอบถามความยินยอมจากผู้เสียหายด้วย ซึ่งในบางคดีที่เจออย่างคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ นัดสอบถามจำเลยกับผู้เสียหาย ทั้งสองก็ตกลงที่จะให้จำเลยไปจัดทำแผนตามมาตรา 90 เนี่ยแหละ แต่ว่าในระหว่างที่กำลังจัดทำแผนเจ้าหน้าที่จะต้องสอบถามผู้เสียหายให้เล่าเหตุการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายยังเป็นคดีเกี่ยวกับเพศก็จะรู้สึกอับอายหรือไม่อยากพูดถึงเรื่องนี้ก็ส่งคืนเรื่องนี้มา ก็ถือว่าผู้เสียหายไม่ยินยอมจะให้ถ้อยคำอีกแล้วก็ไม่สามารถใช้มาตรา 90 ได้ อันนี้ก็เป็นปัญหาที่เจอในคดีเกี่ยวกับเพศนะ แต่คิดว่าข้อหาอื่นไม่ได้มีปัญหาอะไร”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

และเงื่อนไขให้ผู้เสียหายยินยอม ในระหว่างการดำเนินกระบวนการประชุมจัดทำแผนแก้ไข ฟันฟู ถ้าผู้เสียหายเปลี่ยนใจก็ถือว่าผิดเงื่อนไข การประชุมจัดทำแผนฯก็ต้องล้มเลิกทันที

“เพราะมาตรา 90 ใช้คำว่า ผู้เสียหายต้องยินยอม ถ้าเขายินยอมตอนแรกแต่ไม่ ยินยอมตอนหลังแผนก็ถือว่าล้ม อันนี้ก็เป็นจุดหนึ่งของอุปสรรคจากข้อกำหนด เพราะคำว่า ยินยอมคงไม่ใช่ว่ายินยอมตั้งแต่แรก มาฟังดูเป็นยังไงก่อน ถ้าโอเคเขาถึงจะยินยอม”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

ทำให้ความผิดต่อรัฐ หรือคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย ไม่สามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องตามมาตรา 90 เพราะไม่มีผู้เสียหายมายินยอมตามที่กฎหมายกำหนด เงื่อนไขว่าผู้เสียหายยินยอม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“เกิดปัญหากับมาตรา 86 ที่เป็นมาตรการพิเศษที่มีลักษณะใกล้เคียงกับมาตรา 90 ว่ากระทรวงยุติธรรมโดยสถานพินิจฯ นำมาตรการก่อนฟ้องมาใช้ในคดีที่ไม่มีผู้เสียหายเป็น ปัจเจกชน เป็นความผิดต่อรัฐโดยแท้ เช่น พ.ร.บ. ยาเสพติด พ.ร.บ. การพนัน พ.ร.บ. จราจร กระทรวงยุติธรรมเคยชินกับตอนที่คิดการดำเนินการพวกนี้โดยอาศัยกฎหมายฉบับเดิมที่ไม่ได้ ระบุไว้ชัดเจน มาทำคล้ายๆ มาตรการพิเศษมาโดยตลอด โดยมองว่าความผิดเหล่านี้เป็น ความผิดเล็กน้อย สถานพินิจฯเคยส่งแผนให้ศาลเยาวชนฯตรวจสอบ ศาลเยาวชนฯชลบุรีเนี่ยแหละ ตรวจสอบแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่มีผู้เสียหายเป็นปัจเจกชนให้ความยินยอม ผอ. สถานพินิจฯก็อุทธรณ์ ฎีกาเป็นประเด็น ศาลฎีกายืนยันในหลักการว่า กฎหมายบัญญัติไว้ ชัดเจนว่าต้องมีผู้เสียหายให้ความยินยอม เมื่อไม่มีก็ไม่สามารถทำได้ แม้ว่าจะเป็นความผิด เล็กน้อยเพียงใด”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

ทำให้คดีส่วนใหญ่ที่เป็นคดีความผิดต่อรัฐเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย จึงไม่สามารถใช้มาตรการ พิเศษตามมาตรา 90 ที่ออกแบบให้ใช้ ณ เวลาใดก็ได้ก่อนมีคำพิพากษา ซึ่งทำให้กระบวนการยุติธรรม รวดเร็วขึ้นโดยที่สามารถใช้ก่อนการสืบพยานและพิจารณาคดีได้ จำต้องไปใช้มาตรการพิเศษตาม มาตรา 132 แทน ที่ต้องรอให้เสร็จกระบวนการพิจารณาคดีถึงจะใช้ได้ ดังข้อมูลที่พบจากการ สัมภาษณ์

“ต้องเรียนว่ามาตรา 90 เป็นการแทนการพิจารณา แต่มาตรา 132 จะเป็นการแทนคำพิพากษา ที่นี้มาตรา 90 จะติดตรงที่เป็นคดีมีผู้เสียหาย ส่วนคดีที่เป็นความผิดต่อรัฐ ไม่สามารถใช้มาตรา 90 ได้ ถ้าเราอยากทำแผนกับเยาวชนคนนั้น ก็ต้องไปใช้มาตรา 132 ซึ่งมาตรา 132 ต้องรอให้เสร็จการพิจารณาคดีถึงจะใช้ได้ บางทีเราก็มักมีปัญหาว่าเราอยากใช้ตั้งแต่ชั้นก่อนสืบพยาน ก่อนคดีเสร็จการพิจารณาเลย แต่เป็นความผิดต่อรัฐส่วนๆ ก็เลยใช้มาตรา 90 ไม่ได้ ความผิดส่วนใหญ่ไม่ใช่ความผิดที่มีผู้เสียหาย อย่างยาเสพติดเล็กๆ น้อยๆ ก็น่าจะใช้ 90 เหมือนกัน ไม่ต้องไปรอสิ้นสุดการพิจารณาคดี สามารถแทนการพิจารณาได้เลย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งในส่วนของชั้นก่อนฟ้องโดยสถานพินิจได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สามารถใช้รูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ แม้เป็นคดีที่เป็นความผิดต่อรัฐ หรือคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย แต่ศาลเยาวชนฯ ยังคงเงื่อนไขว่าผู้เสียหายยินยอมกับการใช้มาตรา 90 ไว้เพราะอธิบายว่า ในคดีที่ไม่มีผู้เสียหายนี้สามารถใช้มาตรการแทนคำพิพากษตามมาตรา 132 ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติไม่ได้มีรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ในที่สุด กระทรวงยุติธรรม ก็ไปแก้กฎหมายมาตรา 86 ขจัดอุปสรรคตรงนี้ โดยระบุว่า หากมีผู้เสียหายจึงให้ผู้เสียหายยินยอม ถ้าไม่มีเช่นความผิดต่อรัฐก็ไม่จำเป็น แก้กฎหมายเพื่อใช้มาตรการพิเศษ ก็เป็นเรื่องของการแก้กฎหมายเพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งเรื่องนี้ในส่วน of ศาลเยาวชนฯ กฎหมายก็คงค้างถึงจึงไปเปิดช่องในมาตรา 132 ถ้าผู้พิพากษาเห็นว่าในคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย คดียาเสพติดหรือความผิดต่อรัฐอะไรเนี่ย ไม่สามารถใช้มาตรา 90 ได้ ก็ไปใช้ 132 ได้ ทำให้ศาลแก้ไขปัญหาดตรงนี้ได้อีกชั้นตอนหนึ่ง”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้พบทวนวรรณกรรมไว้ของ เมอฟ้า ศศิ อามาศย์มนตรี (2560) สุภธิดา สุกใส (2555) และพชรพรรณ ขำคุ้ม (2560) ที่พบปัญหาและอุปสรรคในเงื่อนไขที่กำหนดว่าผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน จึงขาดโอกาสที่จะใช้งานยุติธรรมกับคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย หรือความผิดต่อรัฐ เช่น คดียาเสพติด ที่มีปริมาณคดีจำนวนมาก เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมในหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ไม่ได้จำกัดในการนำไปใช้กับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง รวมถึงไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมีผู้ประสานการประชุม และผู้กระทำความผิด อยู่ในทุกรูปแบบของการประชุม แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมในหลากหลายสถานการณ์

4 **การกำหนดตัวบุคคลหลายฝ่ายให้เข้าร่วมจัดการประชุม** จัดทำแผนแก้ไขข้อบกพร่องที่ไม่ยืดหยุ่นกับผู้เสียหาย ซึ่งบางคดีเช่นคดีความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายรู้สึกไม่สบายใจที่ต้องเผชิญหน้าผู้กระทำผิดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยการจัดการประชุมให้ครบองค์ตามกฎหมายกำหนด ก็ถือเป็นอุปสรรคด้วยเช่นกัน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“การจัดทำแผนในการประชุม ต้องใช้บุคคลหลายฝ่าย ซึ่งบางคดีทั้งจำเลย ผู้เสียหาย และผู้ปกครองเขา ซึ่งบางคนหาเข้ากินคำ ถ้าเราจะให้เขามานั่งร่วมประชุมจัดทำแผนของเรา หรือต้องรอให้ครบองค์ประชุม บางทีก็อาจเป็นปัญหาอุปสรรค แล้วในทางปฏิบัติ เราก็กำหนดแผนให้เขาชวนเขาปฏิบัติ ให้มารายงานตัว ถ้าพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปหรือทำผิดเงื่อนไข แล้วเจ้าหน้าที่รายงานมา เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงหรือยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่เช่นเดียวกับ 132 เหมือนกันไม่ต่างกัน”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

“ในการที่เป็นผู้ประสานการประชุม จัดโต๊ะคุยก็คล้ายกับการไกล่เกลี่ยเลย ขวามือของเราคือผู้เสียหายหรือโจทก์ ซ้ายมือคือเยาวชนที่กระทำผิด โดยมีพ่อแม่หรือญาติเขา เอาเท่าที่จำเป็น อย่าเชิญมาเยอะๆเลย เยอะๆแล้วจะคุยไม่รู้เรื่อง คิดว่าการประสานการประชุมเบื้องต้นแรกแค่โจทก์กับจำเลยก็พอแล้ว”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ สุมณทิพย์ จิตสว่าง (2559) ที่พบว่า ด้วยขั้นตอนที่ซับซ้อนและยุ่งยาก ถือเป็นอุปสรรคในส่วนการจัดทำแผนแก้ไขข้อบกพร่องตามมาตรา 90 เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมในหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยในทุกรูปแบบการประชุมกลุ่มจะมีผู้ประสานการประชุม และผู้กระทำความผิด เป็นอย่างน้อย จนไปถึงรูปแบบที่มีการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ก็ยังนับเป็นการประยุกต์ใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แปรผันไปตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมในหลากหลายสถานการณ์

5 **เรื่องการขดเขยผู้เสียหาย** แม้การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 กฎหมายไม่ได้กำหนดเรื่องทางแพ่ง โดยกำหนดเพียงให้สิ่งในเรื่องของกลาง จำหน่ายคดีออกจากสารบบความและสิทธิการดำเนินคดีอาญาระงับเมื่อทำตามแผนแล้ว ส่วนแพ่งให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิจะดำเนินคดีได้ ตามมาตรา 92 ผู้พิพากษามักละเลยเรื่องทางแพ่งที่ผู้เสียหายยื่นเรียกค่าสินไหม

ทดแทนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 เอาไว้ แม้มีการวางหลักการโดยคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ในปี พ.ศ. 2562 โดยให้ผู้พิพากษาทำคดีส่วนแบ่งให้แล้วเสร็จไปด้วย แต่ก็ต้องมีการตีความ เพราะถ้าคดีอาญาพิพากษา คดีส่วนแบ่งก็ฟังข้อเท็จจริงตามคดีอาญา เมื่อเป็นละเมิดก็ต้องชดใช้ส่วนแบ่ง แต่พอใช้มาตรการพิเศษ กฎหมายรับรองคดีส่วนอาญาว่าเรียบร้อยแต่กลับให้ผู้เสียหายไปฟ้องคดีแบ่งเอง ซึ่งอาจดูไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย (อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

แต่โดยปกติจะกำหนดการชดเชยค่าเสียหายไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้ด้วย กฎหมายจะกำหนดคำแนะนำให้คำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยไม่คำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ **แต่ในแผนที่กำหนดการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายมักนิยามกำหนดเป็นตัวเงิน** ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผู้เสียหายมักคิดค่าชดเชยเป็นตัวเงินส่วนใหญ่ แต่ก็เข้าใจนะครับว่าสูญเสียไปเหมือนกัน อย่างน้อยก็เวลาทำมาหากินก็ต้องมาสถานีตำรวจ มาศาลก็ต้องเสียเวลา เขาก็จะคิดกลับเป็นตัวเงิน แต่จะไปเอาเงินเอาทรัพย์สินจากเด็กบางที่มันก็ลำบาก เพราะเด็กบางคนไม่มีงานไม่มีเงิน แต่ผมก็จะบอกอย่างคดีประมาทรถชน ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บต้องนอนอยู่บ้าน ให้ไปเยี่ยมไปช่วยดูแล ทำให้เขาลดความรุนแรง ความต้องการค่าเสียหายเป็นตัวเงินก็ลดลงบ้างเหมือนกัน บางที่ผู้เสียหายก็จะแรงหน่อย เราก็แนะนำให้เด็กขอโทษเพื่อลดความรุนแรงลงหน่อย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“ในสังคมปัจจุบัน เยียวยาเป็นตัวเงินน่าจะทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์มากที่สุด เพราะอย่างอื่น ถ้าเราจะไปหาเงื่อนไขอย่างอื่นผู้เสียหายก็คงไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่เท่ากับตัวเงินเยียวยา”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, **สัมภาษณ์**, 24 มกราคม 2565)

“ผู้เสียหายส่วนใหญ่จะต้องการการชดเชยเยียวยาเป็นเงิน บางที่เขาถูกมาแต่บ้านแล้วด้วย เช่น โอยเรียกไปไม่มีปัญญาจ่ายหรอก ให้มันติดคุกเถอะดีแล้ว มันจะไม่ได้ไปสร้างภาระกับสังคมอีก”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, **สัมภาษณ์**, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จากที่กำหนดการชดเชยผู้เสียหายเป็นตัวเอง ก็มักประสบปัญหาเป็นสาเหตุให้
 เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“คดีที่ทำแผนไม่สำเร็จสำหรับผม 80% มาจากเรื่องค่าสินไหมทดแทน บางทีเด็ก
 อยากรบคดี เราก็จะตกลงกันไปอย่างนั้น จะผ่อนเท่านั้นเท่านั้น แต่ถึงเวลาผ่อนไม่ได้
 โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด บางทีพ่อแม่ตกลงด้วยครับ ไม่มีปัญหาชดเชย ก็ถือว่าผิด
 แผน ต้องเรียกเข้ามาทำความเข้าใจกับผู้เสียหาย ขอให้ยืดระยะเวลาหรือว่าลดค่าสินไหม
 ทดแทนได้ไหม ต้องลองคุยอีกรอบ เพราะถ้าเป็นเงื่อนไขอื่นเขาไม่ผิดเลย ไม่ประพฤติเสีย
 หายขาดแต่เรื่องค่าสินไหมทดแทน ส่วนมากก็พยายามคุยกับผู้เสียหายขอให้ลดลงมาอีกก็ดู
 เป็นเรื่องๆไป แต่ก็ต้องคุยกับจำเลยในเบื้องต้นไว้เลยว่าต้องเอาที่เราไหวด้วยนะ ถ้าทำไม่ได้ก็
 จะกลายเป็นเราผิดเงื่อนไขการปฏิบัติตามแผน”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“เด็กที่ไม่จบแผนมาจากคดีเรื่องเงินเลย ไม่มีตั้งค์ ค่าเสียหายแพง และเด็กหางานทำ
 ไม่ได้ เพราะว่าไม่มีใครรับ เด็กอายุต่ำกว่า 18 เขาไม่กล้ารับกัน เงื่อนไขที่กระทำได้ยาก เช่นให้
 เด็กทำงานหาเงินแล้วนำเงินมาใช้ผู้เสียหาย แต่พ่อแม่ต่ำกว่า 18 ไม่มีใครรับแล้วไง ข้อหนึ่ง
 ไม่ได้ ข้อสองก็ไม่ได้ แต่เด็กบางคนหาได้ไงก็เลยพูดลำบาก ว่าจะรู้ได้ไงว่าจะหาได้ไม่ได้จริงๆ
 เพราะถ้าเอาตามจริงตามกฎหมายต้องอายุ 18 จะทำใบขับขี่ไปขับ Grab อะไรได้”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รวมถึงการใช้สิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญามาตรา 44/1 แต่เพราะจำเลยเป็นเยาวชนถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดชัดเจนให้
 ผู้ปกครองเข้ามาร่วมรับผิดชอบทางแพ่งนี้ แต่กลับไปกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ชดเชยเยียวยาของ
 แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ก็เป็นปัญหาให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จตามที่ได้
 กล่าวไว้ข้างต้น ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“จริงๆแล้วผู้เสียหายโดยพื้นฐานของสิทธิของเขาที่ได้รับความเสียหายจากการ
 กระทำความผิด ไม่ว่าผู้กระทำจะเป็นเด็กเยาวชนหรือผู้ใหญ่ เขาก็มีสิทธิที่จะดำเนินคดีด้วย
 ตัวเอง เรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำได้อยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญามาตรา 44/1 ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็น
 โจทก์ฟ้องจำเลยเพื่อขอสินไหมทดแทน และผู้พิพากษาที่พิจารณาในคดีนั้นเมื่อพิจารณาใน

ส่วนคดีอาญาเสร็จแล้ว ก็จะพิจารณาต่อไปในคดีแพ่งให้แล้วเสร็จไปโดยไม่ต้องไปแยกฟ้องร้องคดีเอง ซึ่งกฎหมายยกเว้นค่าขึ้นศาลในคดีส่วนแพ่งให้ นับเป็นกระบวนการพิพากษาแบบปกติ การยื่น 44/1 เป็นคดีละเมิดทางแพ่ง กรณีในคดีผู้ใหญ่ จะมีการเรียกนายจ้างเข้ามารับผิดชอบร่วม เป็นการร้องสอดในส่วนแพ่ง ศาลชั้นต้นเรียกแต่ศาลฎีกาบอกเรียกไม่ได้ แต่โดยส่วนตัวนี้ เคยคิดว่า จำเลยที่เป็นผู้เยาว์แน่นอนว่าไม่มีเงินจะชำระค่าสินไหมทดแทนถ้าผู้ปกครองเขาไม่เข้ามา ศาลน่าจะใช้อำนาจในการร้องสอดเข้ามาในคดีตามมาตรา 57 ของวิแพ่ง เรียกผู้ปกครองของจำเลยที่เป็นผู้เยาว์เข้ามาเป็นจำเลยในส่วนแพ่งเขาจะได้ไม่ต้องไปฟ้องที่หลัง เพราะในกระบวนการกฎหมายแพ่งมาตรา 429 ที่ว่าถ้าผู้เยาว์ไปทำละเมิดใคร บิดามารดาต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ระมัดระวังพอสมควรแล้ว ไม่ต้องให้ผู้เสียหายไปฟ้องแพ่งในคดีใหม่ น่าจะเข้าไปในคดีเดียว”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“ต้องดูด้วยว่าผู้เสียหายมียื่นคำร้อง 44/1 ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาหรือไม่ ถ้ายื่นเข้ามาเราก็ต้องกลับไปสืบค่าสินไหมทดแทนกันนะครับ ต้องยกเลิกแผนมาตรา 90 ไป แต่ว่าโอกาสที่จะได้รับจากเด็กเยาวชนยากมากนะครับ แต่ก็ต้องแนะนำผู้เสียหายว่ายังมีสิทธิตามกองทุนผู้เสียหายของรัฐ ถ้าเป็นรถยนต์ ถ้ามีประกันก็จะแนะนำผู้เสียหายให้ติดต่อเรียกร้อง เราต้องแนะนำตั้งแต่ต้น เราเอาตามสิทธิที่เราทำตามกฎหมายก่อนแล้วค่อยมาเอากับจำเลยให้เขาชดใช้ด้วย ซึ่งศูนย์ให้คำปรึกษาผู้เสียหายในศาลเยาวชนก็ควรต้องบอกแนะนำสิทธิเหล่านี้ให้เขาได้รับการบรรเทาเบื้องต้นไปก่อน ถึงจะไม่พอกับความเสียหายที่เขาได้รับ แต่อย่างน้อยก็จะได้เงินบางก้อนไปก่อน”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

รวมถึงเป็นอุปสรรคในการจัดการประชุมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ทำให้กลายเป็นเวทีที่คุยตกลงกันแต่เรื่องเงินค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดผลลัพธ์เชิงสมานฉันท์มากกว่า ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“จริงๆ มาตรา 90 มันเหมือนไกล่เกลี่ยคดีอาญา เพราะว่าปกติไกล่เกลี่ยคดีแพ่งเรื่องเงินต่อรองกันแต่อันนี้เป็นคดีอาญาที่มีเรื่องเงินมาเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ มาตรา 90 ไม่ควรคุยเรื่องเงินเลย เพราะว่าคุยเรื่องเงินแล้วมันไม่จบ เราถึงได้มีการไกล่เกลี่ยเงิน เพราะว่าแยกระหว่างแพ่งกับอาญา ถ้าแพ่งคุณก็ไปตกลงเรื่องเงินกัน แต่ถ้าเรื่องอาญาก็มาทำกับเรา ทีนี้มันเกิดปัญหาที่ว่าแล้วพอทำเสร็จปั๊บเงินไม่จ่ายแล้วทำไปทำไม ก็เกิดปัญหาได้อีก บางทีเด็ก

ตั้งใจทำจิตอาสา ทำเสร็จไม่มีเงินส่งตามแผน ส่งยังไม่ครบ เด็กบอกว่าไม่มีเงินจริงๆ ท่านก็มองว่าเด็กไม่มีตังค์ก็ไม่ผิดนะ ถ้ามันทำครบก็ตัดให้มันจบ แต่ที่นี้ผู้เสียหายไม่ยอม เลยกลายเป็นว่าทางอาญาคดีจบ แต่ทางแพ่งคุณไปคุยกันเอาเอง มันก็เลยกลายเป็นไม่จบอยู่ดี บางรายก็เลยตัดไปเลย 132 ผู้เสียหายไม่ต้องมาจะได้จบไป อยากช่วยเด็ก”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

“ค่าเสียหายตามหลักต้องมาคุยในที่ประชุมใช้ไหมคะ แต่ถ้าเมื่อไหร่เราเอาเข้าที่ประชุมไม่จบท่าน ในทางปฏิบัติจะให้ท่านผู้พิพากษาคุยให้ตั้งแต่ในบัลลังก์ พอมาถึงชั้นประสานการประชุมเราเอาตามในบัลลังก์เลย และพูดในเรื่องการเยียวยาอย่างอื่นเป็นหลัก ไม่นั้น 3-4 วันก็ไม่จบเรื่องค่าเสียหายนะ ต้องให้ผู้พิพากษาที่เป็นคนกลางที่ดีที่สุดเคลียร์มาเลย”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งผู้เสียหายโดยนิตินัยที่มักได้รับความชอบธรรมเรียกร้องการชดเชยเยียวยาในกระบวนการยุติธรรมอาจยังไม่ครอบคลุมผู้เสียหายทางความรู้สึกและจิตใจโดยไม่คำนึงถึงตัวเงิน เป็นสำคัญที่เหมาะสมกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“จะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นกับแผนปฏิบัติได้จริงไหม และผู้เสียหายยินยอมเห็นด้วยกับแผนหรือเปล่า เพราะผู้เสียหายบางคนมานั่งแน่นแต่จะเอาตังค์ อย่งอื่นไม่สนใจ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

“มีเคสเดียวที่ทำไม่ได้ เลิกเลยนะ ผู้เสียหายถูกจำเลยเยาวชนยิงตาย แม่ของคนที่ยิงตายเลิกกับพ่อ พ่อก็ไปมีเมียใหม่ แม่ก็ไปมีสามีใหม่ เด็กโตขึ้นมาจากคนอื่นคือคนที่ตายนะ ตอนเสียชีวิตอายุเกิน 18 แล้วมีการทำงานทำมาหากินแล้ว แล้วที่นี้แม่มาเรียกร้องหลักล้าน ผู้เสียหายพ่อก็ไม่มา แม่ก็เลยพอลูกตายเนี่ยฉันได้ตังค์แล้ว จริงๆไม่อยากจะคิดแบบนั้น แต่มันเป็นแบบนั้นจริงๆ แล้วแม่ก็ไม่เคยอยู่กับลูกคนที่ตายด้วย เห็นแล้วตัวเลขคุยไม่ได้ เยาวชนผู้กระทำอยู่ในสลัมแต่เป็นเด็กดีนะมีการงานทำ เพราะฉะนั้นก็เลยตกลงกันตรงนี้ได้”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ในเรื่องการชดเชยผู้เสียหาย จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวมานี้ พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติ ที่กฎหมายไม่มีความชัดเจนในการกำหนดเรื่องทาง

แพ่ง ทำให้ทางปฏิบัติเน้นการชดเชยเยียวยาเป็นตัวเงิน และทำให้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เยาวชนปฏิบัติ ตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จ รวมทั้งทำให้การประชุมร่วมกันเพื่อให้ได้ซึ่งผลลัพธ์เชิงสมานฉันท์ จึงกลายเป็นเวทีที่คุ้ยตลกกันแต่เรื่องเงินค่าสินไหมทดแทนเป็นหลักมากกว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เยาวชนให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ในเรื่อง เจตนารมณ์และลักษณะพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัว

4.3.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร

ในการจัดการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี พบว่ามี 1 ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยกิจกรรมโครงการที่มีงบประมาณสนับสนุนจะเป็นกิจกรรมโครงการที่มาจากส่วนกลาง เช่น กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมค่ายคุณธรรม หรือกิจกรรมครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน ซึ่งจะ เป็นการแก้ไขทั่วไป ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม

“การเอาเด็กมาเข้าอบรมเรื่องครอบครัวสัมพันธ์ เป็นการเรียนรู้การสื่อสารภายใน ครอบครัว สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว บางครอบครัวอาจมีวิธีการเลี้ยงดูที่ยังไม่เข้าใจ ตรงกันเรื่องเป็นเวลา การฝึกระเบียบวินัย เช่นกิจกรรมครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน หรือ การส่งเด็กไปบำเพ็ญประโยชน์ หรือค่ายคุณธรรมในการเรียนรู้จริยธรรม คุณธรรม ทางด้าน ธรรมะเข้ามาเกี่ยวข้อง”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

แต่สำหรับกิจกรรมโครงการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละท้องถิ่นที่ได้จัดขึ้นให้เหมาะกับ วัฒนธรรมและการแก้ไขเด็กและเยาวชนเป็นรายๆไปนั้น กลับไม่มีงบประมาณที่แน่นอนและ ต้องรอเงินตอบแทนค่าป่วยการจากการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบที่สะสมเป็นเงินกองกลางในการ ทำกิจกรรม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“กิจกรรมที่เป็นหลัก ศาลทั่วไปจัดและมีงบประมาณคือ ครอบครัวสัมพันธ์ กระบวนการดีนะ แต่พอทำเสร็จตัววัดก่อนหลังไม่ค่อยชัดเจน ตามความเห็นนะ แควัดความ พึงพอใจไม่ได้ประโยชน์อะไรเท่าไร แต่กระบวนการดี”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“การทำหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบเราไม่ได้คำนึงถึงค่าตอบแทน เพราะมันเป็นงาน จิตอาสา ได้หรือไม่ก็ได้ก็ไม่มีปัญหา เดิมเราทำโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่ต่อมาโดยท่านอธิบดี

และกระบวนการ ก็เลยได้เป็นคำตอบแทนของผู้ประสานการประชุม เราให้ไว้เป็นกองกลาง รวมทั้งคำตอบแทนในการมาทำหน้าที่เป็นองค์คณะฉบับลี้ลับด้วย เรารับแล้วเอาเข้ากองกลางของคุณ์ เพื่อใช้ในกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่ไม่สามารถเบิกได้”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

2 ปัญหาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบงาน และขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในการทำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพียงพอ และขาดความต่อเนื่องในการทำงานในงานยุติธรรมซึ่งเป็นวิธีพิเศษสำหรับเยาวชนที่แตกต่างไปจากวิธีพิจารณาพิพากษาแบบปกติที่ต้องอาศัยความชำนาญ และเข้าใจงานอย่างแท้จริง โดยมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ผู้พิพากษาผู้มีคำสั่งในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ขาดการเตรียมความพร้อมที่เพียงพอและเหมาะสมกับผู้พิพากษาที่โยกย้ายเข้ามาทำงานในศาลเยาวชนและครอบครัว ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผู้พิพากษาที่ต้องได้ไปอยู่ศาลเยาวชนฯ รอบแรก ไม่ว่าจะป็นระดับหัวหน้าหรือผู้พิพากษาศาล ทางสถาบันจะมีหลักสูตรเตรียมความพร้อมให้ ประมาณ 2-3 วัน แนนอนอาจดูไม่เพียงพอ แต่อย่างน้อยก็ได้แนวทาง ถ้ามีปัญหาข้อขัดข้องก็จะได้สอบถามมาได้ และมีอบรมโดยศาลเยาวชนกลาง จัดให้กับผู้พิพากษาที่หมุนเวียนเข้ามาในศาลเยาวชนฯ ปีละประมาณ 2 ครั้ง แต่ปีนี้ไม่ได้จัดเพราะติดโควิด แต่สถาบันยังจัดโดยผ่าน Zoom ข้อจำกัดของเรา ต้องให้ผู้พิพากษาไม่ได้ทำงานมาอบรมกับศาลเยาวชนฯกลาง ก็จะมีปัญหา แต่ทางสถาบันจัดเป็นช่วงที่ท่านเขาเตรียมโยกย้ายก็ไม่ได้มีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

ซึ่งการขาดการอบรมเตรียมความพร้อมให้กับผู้พิพากษาที่จะย้ายมาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัวครั้งแรกจะมีผลต่อการเข้ามาทำงานกับศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีกระบวนการในรูปแบบที่ต่างไปจากปกติ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ปกติแล้วทุกปีคนที่ไม่เคยอยู่ศาลเยาวชนมาก่อน ถ้าจะมาทำงานก็ต้องไปอบรมก่อนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ด้วยสถานการณ์โควิดตอนที่เข้ามาไม่มีการจัดอบรม ที่มาก็ต้องมาศึกษาเองด้วย สอบถามเพื่อนในรุ่น รวมทั้งรุ่นพี่ที่เคยอยู่มาก่อน

การทำคดีแรกๆ ในช่วง 3-4 เดือนแรกๆ รู้สึกว่ายังจับต้นชนปลายไม่ได้ว่าแนวปฏิบัติจะเป็นอย่างไร การดำเนินคดีของเด็กเยาวชนจะแตกต่างจากศาลจังหวัดกับศาลแขวงพอสมควร ปกติจะทำหน้าที่ศาลจังหวัดมาตลอดแล้วก็มาศาลแขวงกว่า 10 ปี การตัดสินคดีก็จะสืบพยานเสร็จ เราก็มีคำพิพากษาได้เลย แต่พอมาศาลเยาวชนฯ ต้องดูพฤติการณ์ของเด็กด้วย ดูอายุของเด็กด้วย เราต้องใช้เงื่อนไขอะไรหรือมาตรการส่งไปฝึกได้ไหม ส่งไปได้ถึงอายุเท่าไร มันจะมีทั้งเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่แตกต่างกัน ต่างจากคดีของผู้ใหญ่ ตอนแรกใช้การพิพากษาไปแล้วรอการลงโทษจำคุก ท่านหัวหน้าก็ให้คำแนะนำว่ามันจะไม่เหมือนคดีผู้ใหญ่ ถ้าเราไปพิพากษาเลย โดยที่ไม่ได้ใช้มาตรการแทนการพิพากษา มันเหมือนเป็นการไปสร้างตราบาปให้เด็กแล้ว ว่าเขาได้รับการพิพากษาแล้ว แต่อันนี้น่าจะให้โอกาสก่อน คือเราไม่รู้ไม่เข้าใจขั้นตอนว่าของเด็กเรามีทางเลือกตรงนั้นะ มีหลายอย่างเลย ต้องดูพฤติการณ์คดีไปด้วย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

“กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ยื่นคำร้องก็คือ ผู้พิพากษา ซึ่งต้องการคนที่มีความรู้ความเข้าใจเจตนารมณ์ของการใช้มาตรการพิเศษว่า มีเพื่อประโยชน์อะไรก่อน แต่อย่างหัวหน้าเองไม่เคยได้มาปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนฯ มาก่อน จึงอาจไม่เข้าใจทำไมกฎหมายอยากให้ใช้มาตรา 90 นี้ ในเมื่อวิธีการหันเหคดีมีทั้งก่อนฟ้องมาตรา 86 และก็มีมาตรา 132 มาตรา 90 ถือว่าเป็นตรงกลางคืออยู่ระหว่างพิจารณาาคดีคือศาลไม่มองเรื่องสืบพยาน ศาลสามารถใช้มาตรา 90 ได้ เพราะฉะนั้นผู้ใช้ต้องเข้าใจ แต่ส่วนใหญ่ผู้พิพากษาอาจไม่ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องนัก บางครั้งเลยไม่ได้ใช้”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

ทั้งนี้เมื่อเริ่มมีทักษะและความเข้าใจในการทำงานกับแนวปฏิบัติกระบวนการของเด็กเยาวชนแล้ว ผู้พิพากษาโดยส่วนใหญ่ก็ต้องโยกย้ายไปสู่ศาลอื่น ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงานกับศาลชำนาญการพิเศษที่ต้องการประสบการณ์ทำงานเพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผู้พิพากษาที่ย้ายไปเรื่อย ทำได้ที่ละ 2 ปี พอปีที่ 2 ตั้งหลักได้ก็ย้ายอีกแล้ว เป็นปัญหาอุปสรรคเหมือนกัน เพราะอย่างผู้พิพากษาจะมีสิทธิ์อยู่ได้แค่ 2 ปี แต่ถ้าเป็นหัวหน้าคณะได้ 3 ปีคะ พอคนใหม่มาก็ไม่รู้ว่าจะได้รับการอบรมอย่างไร”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

“ผู้พิพากษาเยาวชน บางคนก็เปลี่ยนไปทุกปี มันไม่ต่อเนื่อง ถ้าหม่อมองในฐานะผู้ปฏิบัติ มองว่าท่านที่จะมาอยู่ศาลเยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจในเยาวชนจริง ซึ่งบางคน ลูกเต๋าก็ไม่มีเขาไม่เข้าใจเยาวชน เปลี่ยนบ่อยนโยบายไม่ต่อเนื่องผู้บริหารไม่ต่อเนื่อง ล่าสุดในศาล 3 คน ไปหมดเลย งานที่ทำก็ไม่ต่อเนื่อง ต้องทำความเข้าใจกันใหม่อีก น่าจะเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ด้วยค่ะ ส่วนนักจิตเราทำอยู่แล้ว แต่เราเป็นลูกน้อง บางทีเราก็ต้องตามนโยบายของผู้ใหญ่ท่านว่าอย่างไรเราก็ต้องว่าตามนั้น ความเข้าใจของผู้มีอำนาจในการออกคำสั่ง มีการผลิตเปลี่ยนบ่อยเลยไม่ได้ใช้ 90 มากเท่าที่ควร”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“ต้องได้รู้และเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า 90 กับ 132 ต่างกันอย่างไร 132 วรรคหนึ่งวรรคสอง ต่างกันอย่างไร คือวรรคหนึ่งทำไมศาลต้องอบรมเอง วรรคสองทำไมศาลต้องส่งสถานพินิจ แล้วส่งสถานพินิจต้องเท่าไร ส่วนใหญ่ทำงานมานานในศาลจังหวัดใช้การลงโทษ กว่าจะปรับความเข้าใจกับคดีเยาวชนก็ต้องใช้เวลา ช่วงแรกๆอาจใช้ภาษาก็เรียกว่ามือหนัก แต่พอเริ่มเข้าใจงานของเยาวชนก็ย้ายอีกแล้ว”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

โดยการโยกย้ายเข้ามาเป็นผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องจากใช้ระบบอาวุโสของผู้พิพากษาได้เลือกศาลก่อน ทำให้เป้าหมายโดยส่วนใหญ่ของผู้พิพากษาที่เลือกมาศาลเยาวชนและครอบครัว จะเป็นเพราะสาเหตุอื่นมากกว่าการเลือกเพราะมีความถนัดหรือความสนใจงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน ทำให้ไม่เข้าใจความสำคัญและเจตนารมณ์แท้จริงของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“เดี๋ยวนี้ใช้ระบบอาวุโสให้เลือกก่อน หัวหน้าอาวุโสกว่าเพื่อนก็มีสิทธิเลือกศาลก่อน เราก็จะเลือกศาลที่มีประโยชน์ต่อเรา เช่น งานน้อย ค่าตอบแทนสูงในการทำเวร ซึ่งทำให้คนที่อาจไม่ได้มีเจตนาความตั้งใจดูแลเยาวชน ก็มาเพื่อหลบพัก ก็เป็นปัญหามาตลอดก็เป็นส่วนหนึ่งเพราะคดีเยาวชนไม่ได้หนักเหมือนศาลจังหวัด บางศาลเยาวชนต่างจังหวัดหน่อยมีสถิติคดีน้อยมาก ก็เป็นตัวเลือกในการตัดสินใจในการไปดำรงตำแหน่งที่ศาลนั้น”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“จาก พ.ศ. 2557 ถึงปัจจุบันก็ 8 ปีครับ เป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางต่อเนื่อง โดยสำหรับส่วนกลางอยู่ได้ยาวต่างจากต่างจังหวัด โดยผมสละสิทธิไม่ออกหัวหน้าคณะชั้นต้น และไม่ออกหัวหน้าศาล ต่อได้มาอีก 6 ปี จากที่ต้องย้ายตามวาระในปี 2559 แต่ปีนี้ต้องออกหัวหน้าคณะแล้วครับ ส่วนศาลเยาวชนต่างจังหวัดทำไม่ได้ครับ ต่อได้อย่างมาก 3 ปีสำหรับหัวหน้าคณะชั้นต้น แต่เหตุผลหลักคือ ลูกเรียนในกรุงเทพเราต้องรับส่งครับ ก็ยังไม่อยากเปลี่ยนไปไกลมาก เพราะตอนแรกได้ออกหัวหน้าคณะที่สมุยครับซึ่งไกลไป”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

2.2 ผู้ประสานงานการประชุมผู้ดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

การจัดการฝึกอบรมที่มีคุณภาพต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง จึงขาดความต่อเนื่องและคุณภาพในการจัดการฝึกอบรมผู้ประสานงานประชุม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผู้ประสานงานประชุม เมื่อก่อนโดยกระทรวงยุติธรรม ชื่อหลักสูตรการอบรมมาจากต่างประเทศ ตอนนั้นเป็นรองอธิบดีศาลเยาวชนฯกลาง ก็ได้รับเชิญไปเป็นแขกในการเปิดโครงการนี้ และมีความสนใจมาก มีชาวต่างประเทศมาเป็นวิทยากร หลักสูตรใช้เงินเป็นล้านเลย ได้เข้าร่วมอบรมด้วยเป็นการอบรมเพื่อสร้างวิทยากรเพื่อไปสร้างผู้ประสานงานประชุมอีกที่ น่าสนใจมาก มีการฝึกทักษะ ความรู้ด้านจิตวิทยา ถ้าทำได้ตามที่กำหนดไว้ก็จะเป็นผู้ประสานงานประชุมที่มีประสิทธิภาพ แต่เท่าที่มาสัมผัสงานในช่วงนี้ เหมือนกับว่า ทำงานกันเป็น routine ตามแบบฟอร์ม มากกว่า”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

การจัดการฝึกอบรมบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรซึ่งต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตร ผู้ประสานงานประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และได้จัดแจ้งในบัญชีเป็นผู้ประสานงานประชุมของศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องถิ่นๆ ซึ่งในทางปฏิบัติบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจะเป็นการคัดเลือกจากผู้พิพากษาสมทบประจำศาลนั้นๆ นับว่าเป็นข้อจำกัดหนึ่ง ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“บุคคลที่ศาลเห็นสมควรให้เป็นผู้ประสานงานประชุมส่วนใหญ่ศาลจะใช้ผู้ที่ศาลเห็นสมควรคือผู้พิพากษาสมทบ ที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ประสานงานประชุม ซึ่งจริงๆ กฎหมายไม่ได้กำหนดเลยว่าต้องเป็นผู้พิพากษาสมทบ เพียงแต่ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตร จึงไม่ได้เป็นเรื่องอุปสรรคจากข้อกำหนด แต่เป็นการปฏิบัติกันมาอย่างนี้ แทนที่อาจจะ

บุคคลในท้องถิ่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานภายนอก การต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตร ได้เชิญชวนบุคคลภายนอกหรือเปล่า ผู้ที่ผ่านการอบรมก็จะมีจำนวนน้อย บางศาลมีเพียงคนเดียว เพราะเป็นการสมัครใจอบรมไม่ใช่การบังคับ จึงมีผู้ประสานการประชุมไม่กี่ท่าน และเมื่อหมดวาระไปบางท่านก็ไม่ได้ต่อ ผู้พิพากษาสมทบที่เข้ามาใหม่วาระแรกก็ต้องเรียนรู้ก่อนกว่าจะมีการอบรมเป็นผู้ประสานก็ต้องใช้เวลาอีก”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งการจัดฝึกอบรมตามหลักสูตรของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มีการจัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น และเนื่องจากมีเนื้อหามากจึงต้องใช้เวลาอบรมหลายวัน ทำให้บุคคลที่จะเข้ามาอบรมจากศาลเยาวชนฯในต่างจังหวัดมีภาระการเดินทางและค่าใช้จ่ายที่ไม่เอื้อต่อการได้ผู้ประสานการประชุมสำหรับศาลในต่างจังหวัด ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม

“ส่วนใหญ่เขาใช้พื้นที่ศาลเยาวชนฯกลาง ถ้าเป็นสมทบต่างจังหวัดก็จะมาอบรมที่โรงแรม ทั้งพักอยู่แล้วก็อบรมประมาณ 2 วันเต็ม...ค่าใช้จ่ายจากต่างจังหวัดคนที่มาอบรมต้องรับผิดชอบกันเอง”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

รวมทั้งผู้พิพากษาสมทบบางท่านที่เข้ามาอบรมก็ไม่ได้มีความสนใจหรือเป้าประสงค์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติเป็นผู้ประสานการประชุมจริง ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“แต่ถ้าเป็นผู้พิพากษาสมทบมีการอบรมทุกปี ทุกปีก็ให้ส่งคนใหม่เข้ามาแต่บางครั้งคนที่ส่งเข้ามาก็เป็นแค่คนเก่าเมื่อ 3 ปีที่แล้ว 4 ปีที่แล้ว อยากมีชื่ออบรมแต่ไม่ยอมทำก็มี”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

โดยในกระบวนการในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ คนกลางอย่างผู้ประสานการประชุมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำให้เกิดความเข้าใจและร่วมกันจากผู้ที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ให้เข้ามาร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้ประสานการประชุมที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่มีทักษะและความชำนาญที่เพียงพอ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนกับผู้เสียหายให้สมดุลงัน อาจต้องรู้เรื่องอาชญาวิทยา ความรู้ข้อกฎหมายด้วยเพราะบางอย่างถ้าไม่รู้ข้อกฎหมายก็อาจติดขัดในการแนะนำเรื่องเกี่ยวกับจิตวิทยาก็จำเป็น บางทีคุณเป็นผู้ประสาน ประสานให้ราบรื่นไม่พอ ทำยังไงให้เกิดความสมานฉันท์ในที่ประชุมนั้น หลังจากออกจากการประชุมแล้วไม่ติดใจติดค้างอะไรกันอีกต้องมีเทคนิค”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“ท่านสมทบก็ต้องด้านจิตวิทยาเด็ก แล้วก็เรื่องทักษะการไกล่เกลี่ย เรื่องการอบรมเด็ก อาจจะมีข้อกฎหมายเบื้องต้นด้วย เรื่องใครเป็นผู้เสียหาย ค่าสินไหมทดแทน เรื่องตรงนี้น่าจะต้องรู้จะได้แนะนำผู้เสียหายได้ ในการประชุมจะต้องมีทักษะเรื่องการไกล่เกลี่ย มีจิตวิทยา แล้วก็ควบคุมกระบวนการ บางทีอาจมาทะเลาะกันอีกในชั้นจัดการประชุมนี้ ถ้าเราไปรื้อฟื้นอดีตมากมันก็จะทะเลาะกันอีก อาจต้องเชิญที่ละลายคุ้ย แนะนำที่ละลาย เห็นทำไม่ดีก็แยกคุ้ย เรื่องนี้สำคัญ เพราะถ้าทักษะการไกล่เกลี่ยไม่ดีให้ต่างคนต่างฝ่ายต่างพูดอาจทำให้การทำแผนล้มไปเลย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“ผู้ประสานการประชุมมีบทบาทมากเลยคะ เรื่องจริงเราจัดห้องคล้ายกับห้องไกล่เกลี่ย ถ้าสมทบที่มาเป็นผู้ประสานการประชุมไม่มีประสบการณ์เป็นผู้ประนีประนอมมา งานนี้จะลำบาก เพราะท่านจะวางตัวไม่ถูก การเป็นผู้ประนีประนอมจะรู้ว่าจะวางตัวอย่างไร คำพูดจะไม่เข้าข้างใครหรือเกิดประโยชน์กับข้างใดข้างหนึ่ง บอกเลยว่าผู้ประสานการประชุมควรมีพื้นฐานตรงนี้มาหน่อย”

(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, อภิปรายกลุ่ม, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

อย่างไรก็ตามกฎหมายยังกำหนดผู้ที่สามารถมาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุมได้ โดยตำแหน่งคือ ผู้อำนวยการสถานพินิจ ซึ่งไม่ต้องผ่านหลักสูตรการอบรมของศาลเยาวชนฯกลาง และไม่ต้องได้รับการจัดแจ้งเป็นผู้ประสานการประชุมในบัญชีผู้ประสานการประชุมของศาลเยาวชนฯแห่งท้องที่นั้นๆ ซึ่งมักพบปัญหาในการเชิญมาปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ทางปฏิบัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวมักเลือกที่จะใช้ผู้ที่ศาลเห็นสมควรที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรของผู้ประสานการประชุมมากกว่า ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผู้ประสานการประชุม มีทั้งผู้พิพากษาสมทบที่ไปอบรมแล้วมาขึ้นทะเบียน และก็ ผอ.สถานพินิจ ซึ่งทำมาแล้วทั้ง 2 แบบ ผอ.สถานพินิจปีแรกเชิญมา ปรากฏคนนั้นเป็นคนที่มี ปัญหาต้องเลื่อนไปอีกรอบ เหมือน ผอ. เขาไม่มีทักษะ คือ โดยตำแหน่งเขาทำได้ จริงๆ มาตรฐาน 90 จะใกล้เคียงมาตรฐาน 86 ที่สถานพินิจทำแต่เขาจะให้พนักงานคุมประพฤติเป็นคน ดำเนินการ กฎหมายเขียนว่า ผอ.สถานพินิจ ทำได้โดยตำแหน่ง หนูเลยลองให้เชิญมาดู เขา คุมเคลียร์ไม่ได้ หลังจากนั้นหนูเอาสมทบเรดิกว่าต่างกันเห็นๆ ของสมทบเราไม่เคยเลื่อนเลย ท่าน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

2.3 นักจิตวิทยาผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ยังคงมีปัญหาความขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่นักจิตวิทยาของศาลฯ ที่ทำหน้าที่ในกลุ่ม งานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ซึ่งในทุกศาลเยาวชนฯ จะมีศูนย์ให้คำปรึกษาโดยนักจิตวิทยาซึ่งไม่พอ จึงให้ผู้ พิพากษาสมทบไปทำหน้าที่ตรงนี้ ตรงนี้ถ้าทำกันอย่างเต็มที่ได้อะไรเชิงลึก สามารถที่จะ นำเสนอกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้ให้คำปรึกษาไปได้”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

และเนื่องจากต้องรับผิดชอบงานที่ค่อนข้างมาก ทำให้นักจิตวิทยาได้รับการฝึกอบรมให้ เข้าใจงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามมาตรา 90 ได้อย่างจำกัด ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“มีการอบรมตอนที่เข้ามาในศาล ทางศาลเยาวชนฯจะจัดอบรมเรื่องมาตรา 90 และ การประสานการประชุมว่ามีขั้นตอนอย่างไร วัตถุประสงค์คืออะไร และเป็นงานที่ นักจิตวิทยาต้องเข้าไปทำทุกคนอยู่แล้ว การ follow up ส่วนมากเราจะใช้เป็น streaming ก็ไม่ดีเท่าไรหรอก ไม่เข้าใจ แต่มีก็ดีกว่าไม่มีเลย ถ้าไม่มีก็ไม่ว่าอะไรเลย ส่วนมากนักจิตไม่ ค่อยได้อบรม จะได้อบรมแค่ครั้งเดียวตอนเข้ามาหนเดียว แล้วเรียนรู้จากหน้างาน ประสบการณ์ที่ต้องได้ทำจริงๆเอา”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าปัญหาและอุปสรรคด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร มีผลกระทบต่อการดำเนินงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ที่จากการทบทวนวรรณกรรมกรอบแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องการผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้พิพากษาผู้เลือกสั่งมาตรการ นักจิตวิทยาผู้ช่วยดำเนินงาน และคนกลางทำหน้าที่ผู้ประสานการประชุมที่ได้รับการอบรมให้เข้าใจหลักการทำงานของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นอย่างดี สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ มณีรัตน์ ชื่นเจริญ (2562) พัฒนพงษ์ ทองเนื้อสูง (2562) และณัฐนันท์ รุ่งจำ (2548) ที่พบว่าคนกลางมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติพัฒนาตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างสม่ำเสมอ และจากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนกับต่างประเทศ นิวซีแลนด์ กับ อังกฤษและเวลส์ ได้มีการใช้หน่วยงานที่เชี่ยวชาญและผู้ที่ได้รับการฝึกฝนให้เข้าใจในหลักการทำงานของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นผู้ประสานการประชุม และจัดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ทั้งการขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงานแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็เป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมนทิพย์ จิตสว่าง (2559) ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ด้วย

4.3.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านลักษณะหน่วยงานผู้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีไปปฏิบัติ

1 เรื่องโครงสร้างหน่วยงานที่เหมาะสมในการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเน้นใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชน แต่ยังไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนมารับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นเพียงศูนย์ให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนและครอบครัวต่างจังหวัด และส่วนมาตรการพิเศษและคุ้มครองสวัสดิภาพในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ที่ดูแลโดยนักจิตวิทยาประจำศาลซึ่งยังต้องทำงานธุรการของศาลร่วมไปด้วย ทำให้งานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดำเนินไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ควรมีกุุ่มงานของนักจิตวิทยาที่มีทั้งนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ สักประมาณ 4-5 คนต่อศาล เพื่อจะได้ช่วยกันทำงานโดยคิดกิจกรรมขึ้นมาบำบัดเด็กไม่ใช่ทำกิจกรรมที่เป็น routine แล้วแยกเป็นกลุ่มงานบำบัดโดยเฉพาะที่ไม่ขึ้นกับใครเลย หน่วยนี้เข้าเรื่องแก้ไขอย่างเดียวไม่ต้องไปทำงานธุรการ เพราะทุกวันนี้ นักจิตอย่างหนูต้องโดนทำงานธุรการวันๆ เข้าประชุม 4-5 รอบ ไร้สาระมากเลย ที่ทำงานด้านจิตวิทยา บางครั้งมันรู้สึกละลาออกไปทำงานด้านจิตวิทยาดีไหมเนี่ยะ มันรู้สึกว่าการทำงานปัจจุบันมันไม่ตอบโจทย์นะ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว 1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

“โครงสร้างมันยังไม่โอเค ศาลหนูยังเอานักจิตไปฝากกับหน่วยงานช่วยพิจารณาคดีอยู่เลย ไม่ได้เกี่ยวกับงานแก้ไข ก็ทำงานค่อนข้างลำบาก ทำงานมาสิบปีเหมือนทำงานคนเดียวที่หัวหน้าเขาจะไม่ค่อยเข้าใจงานของเราค่ะ ถ้ามีปัญหาจะโทรถามนักจิตที่ศาลกลาง เหมือนตามงานเอง ถ้าเฉยๆก็ไม่มีการพัฒนาอะไร จริงๆนักจิตเริ่มโตมีชำนาญการพิเศษกันหลายคนแล้ว ก็น่าจะแยกกลุ่มงานกันได้แล้ว เพราะกระบวนการนี้เราศึกษามาด้ำนนี้โดยเฉพาะ เราจะเข้าใจมากกว่า เราเหมือนนักวิชาชีพจะคนละเรื่องกับเจ้าหน้าที่เลย จึงควรเป็นส่วนงานเฉพาะที่แยกมาจากส่วนกลาง มาตราการพิเศษเนอะ เราควรมีกุุ่มของเราเอง ทำงานเอง manage เอง แล้วก็เพิ่มคนให้เราหน่อย แต่ละที่ควรมีนักจิตวิทยาน้อย 2 คน และก็นักสังคมอีก 1 เพื่อทำเชิงรุก คนละเรื่องเลยนักจิตกับนักสังคม แต่คนที่ไม่เข้าใจก็จะคิดว่าเหมือนกัน นักจิตเขาเน้นการแก้ไข จัดกิจกรรม แต่นักสังคมเขาจะเน้นการส่งต่อ ช่วยเหลือแล้วไปเยี่ยมบ้าน มันจะเป็นเชิงรุก ระบบติดตามมันจะดีขึ้นด้วย”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งการมีโครงสร้างของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทับซ้อนกันก็อาจเกิดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันได้ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“อีกกิจกรรมนึง พาเด็กไปถือศีล 8 หนูโดนสมทบโจมตีมากเลยจะไปแย้งเด็กเขาทำกิจกรรม ที่ ณ.ปีนั้นก็มีการจัดเข้าค่ายคุณธรรม ทำทับกับเขาทำไม ซึ่งหนูก็บอกมันไม่เหมือนกันนะ เด็กของหนูเหมือนเราให้คำปรึกษาเองแล้วเรารู้จักเด็กทุกคนใหม่ะ และเด็กมา 10-15 คนเนี่ยะ ที่เรารู้จักสนิท และเราถามความเห็นแล้วว่าเด็กอยากทำไหม ถ้าทำกิจกรรมอย่างนี้ แล้วเด็กอยากมา ปรากฏว่าดีขึ้น เด็กยอมถือศีล 8 นะ ยกนะท่าน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

แต่ถ้าผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรา 90 สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกันได้ ก็จะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“มีนะที่ท่านสมทบ ที่ศาลเวลาจัดครอบครัวสัมพันธ์จะไม่เอาคนนอกมานะ หนูจะเอาท่านสมทบหนู ท่านรู้กระบวนการต้องทำยังไง หนูสามารถลาป่วยได้เลย เมื่อประชุมร่วมกันนักจิตพูดเรื่องปัญหาอัตรากำลังตลอด แต่เราก็มีตัวช่วยท่านสมทบไป ไม่จำเป็นต้องจบจิตวิทยาหรอก มีทักษะของท่านเขาอยู่แล้ว แค่ว่าให้ท่านเขาสื่อออกมายังไง สำคัญมากนะ

ความสัมพันธ์ระหว่างนักจิตวิทยากับท่านสมทบ สำคัญมากนะหนุบบอกเลย ถ้านักจิตเข้ากับท่านสมทบได้งานที่ท่านจะทำเราก็มาเขียนโครงการให้ เราต้องเข้าใจนะท่านเขาไม่ค่อยมีเวลา แต่เขามีตังค์ เราเอาปัจจัย 2-3 อย่างนี้มาช่วย ทำอย่างไรให้เขาทำงานได้สะดวกรวดเร็ว แต่เอาเจ้าหน้าที่มาช่วย บอกได้เลยว่าศาลหนูเรามีความร่วมมือกัน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

2 ทัศนคติของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษตามมาตรา 90 อย่างนักจิตวิทยาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มองว่าการใช้มาตรา 132 ที่ไม่ต้องมีผู้เสียหายเข้ามาเกี่ยวข้องเหมือนมาตรา 90 จะทำให้ออกแบบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ง่ายกว่า ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“90 มีผู้เสียหาย มันยากในการที่ผู้เสียหายจะยินยอม แต่ถ้า 132 ไม่มีผู้เสียหายเข้ามาเกี่ยวข้อง นักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาก็ออกแบบเด็กได้ตรงกับสภาพปัญหา แล้วก็คุยกับเด็กแค่ 2 คน 2 ฝ่ายก็ง่ายกว่าที่จะคุยกับผู้เสียหาย เพราะว่าพอมีตัวผู้เสียหายเข้ามาเกี่ยวข้อง มันก็เป็นเรื่องของหนึ่งความโกรธแค้น อยากได้รับการเยียวยาเรื่องเงิน เรื่องเงินเป็นประเด็นหลักที่จะทำให้แผนไม่จบเพราะจะมีการเรียกร้องเรื่องเงินสูงเกินไป ทำให้เด็กไม่สามารถที่จะหาเงินมาชดเชยได้ ทำให้มาตรา 90 ไม่ค่อยเป็นที่นิยม แต่จริงๆแล้วมีประโยชน์ในแง่ของจิตใจที่ทำให้เขาเข้าใจหัวอกคนอื่น และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

รวมทั้งทัศนคติของผู้พิพากษาที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก็มักมีมุมมองว่ามาตรา 90 มีการดำเนินการที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่ามาตรา 132 ที่เป็นมาตรการแทนการพิพากษาคดีเช่นกัน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“อย่างมาตรา 90 ก็ข้ามไปใช้ 132 เลย เพราะไม่มีอะไรยุ่งยาก ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับคนมากมาย ทั้งที่กฎหมายเรื่องนี้ออกแบบให้เกี่ยวข้องกับผู้คนเยอะๆ ผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งความสำคัญของผู้เสียหายน้อยลงไป เพราะกฎหมายบัญญัติแค่เพียงว่า ให้ถามผู้เสียหายเพียงประกอบดุลยพินิจ เพื่อจะใช้มาตรการหรือพิจารณาพิพากษา คดีเล็กน้อย เช่นการขโมยของในห้างเล็กน้อย แต่เจ้าของร้านไม่ยอมความ ไม่ให้ความร่วมมือใดๆ เพราะจะเป็นแบบอย่าง เพราะฉะนั้นไม่สามารถใช้ 90 ได้ จึงหลุด

มาถึง 132 ผู้พิพากษาจะเห็นว่ามันเป็นเรื่องเล็กน้อย แม้ผู้เสียหายไม่ยินยอมก็ไม่เป็นไร เราไม่ควรมีความพิพากษา”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“จะใช้มาตรการแทนการพิพากษามีให้เลือกทั้งมาตรา 90 และ 132 ซึ่ง 132 มีให้เลือกทั้งวรรคหนึ่งและวรรคสอง ในขั้นตอนการดำเนินการที่จะใช้มาตรา 132 จะไม่ซับซ้อนเหมือนมาตรา 90 ที่จะต้องมีการแต่งตั้งผู้จัดทำแผน ต้องมีการประชุมด้วย ผู้วางแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แล้วศาลก็ต้องพิจารณาแผนอีกครั้งว่าชอบไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งมันต้องใช้ระยะเวลามากกว่าการใช้มาตรา 132 ที่เราก็ดูพฤติการณ์ในการทำความผิดประกอบกับความเห็นของสถานพินิจ และมีการปรึกษากันระหว่างองค์คณะในการที่ใช้มาตรการ 132 ที่จะใช้กับจำเลยรายนั้นไป ก็จะสะดวกกว่า”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

แล้วเนื่องจากกฎหมายเปิดให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจได้อย่างมากทำให้แม้มีนโยบายให้ใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา 90 ก่อนถ้าเข้าใจเงื่อนไขใช้ได้ โดยไม่เข้าไปใช้มาตรา 132 เลย ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ก็ยังคงเลือกใช้มาตรการแทนคำพิพากษา มาตรา 132 มากกว่ามาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี มาตรา 90 ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“เท่าที่มองถ้าใช้มาตรา 90 ต้องผ่านผู้ประสานการประชุม ผ่านการทำแผนอะไรต่างๆ และส่งกลับมาที่ศาลอีกรอบ แต่ถ้ามาตรา 132 ศาลมองเลยมองจากเยาวชน ใช้วรรคไหนดี จากข้อมูลเบื้องต้นเท่าที่ตัวเองมีแล้วก็ใช้ไป ถ้าใช้แล้วมีปัญหาอะไรก็เอามาดูเปลี่ยนแปลงได้หรือมีคำพิพากษาไป แต่มาตรา 90 จะให้อำนาจผู้ประสานการประชุม ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าผู้ประสานการประชุมคือทำอะไร เพราะท่านไม่เห็น อาจใช้คำว่าศาลไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการด้วย เอาจริงๆ มุมมองของนักกฎหมายมองว่า ทำไมต้องมีทั้ง 90 และ 132 เพราะก็ได้ต่างกัน แทนการมีคำพิพากษาทั้งคู่ก็เบี่ยงเบนทั้งคู่เพียงแค่คนละรูปแบบกัน ต้องให้ท่านได้รู้และเข้าใจ”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวในการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนมารับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่จาก

การทบทวนวรรณกรรมในเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้ลู่ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้นั้น ต้องมีการบริหารจัดการองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายการทำงาน เพื่อเผชิญกับปัจจัยต่างๆ ในสภาพบริบทที่แท้จริงที่มีผลกระทบ ให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และจากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนกับต่างประเทศ ได้มีการตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีความเชี่ยวชาญสนับสนุนงานแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยนิวซีแลนด์ มีหน่วยงานที่ดูแลเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Department of Child Youth and Family Services: DCYFS) กับ อังกฤษและเวลส์ มีคณะกรรมการงานยุติธรรมสำหรับเยาวชน (Youth Justice Board: YJB) ในระดับชาติ และทีมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team, YOT) ในระดับท้องถิ่น ที่มีความเหมาะสม

และจากการทบทวนวรรณกรรม ที่การกำหนดนโยบายทางอาญาของไทยมักมีลักษณะการกำหนดนโยบายด้วยตัวแบบผู้นำ ถ้าไม่มีความชัดเจนในการกำหนดข้อบังคับ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจให้กับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว ทศนคติที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก็จะเป็นปัญหาและอุปสรรคได้

4.3.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล

1 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูล ด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการกับประชาชนหรือ คู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“จุดหนึ่งเป็นช่องว่างที่ประชาชนเขาไม่เข้าใจ ตาสีตาสาลูกโดนจับวันๆเอาแต่ทำงาน มาเจอศาลกลัวไหม กลัว เขาก็สับสนอยู่แล้วตกใจที่โดนจับ ใครพูดอะไรมาที่ดูมีความ น่าเชื่อถือหน่อย ตัวอย่างที่ปรึกษากฎหมายพูดอะไรเขาก็ฟังหมด เขาคิดว่าพวกที่มีความรู้ น่าจะช่วยเขาได้ มีเคสหนึ่งที่ปรึกษากฎหมายไปเรียกตั้งค์เขา ผู้ปกครองเป็นแม่บ้าน เขาบอกว่า ทนายเขาจะช่วย หนูบอกว่าแม่มันไม่มีนะกระบวนการนี้ ยังไงศาลก็ช่วยอยู่แล้ว การตัดสินใจของเด็กมันเป็นมาตรการเขาจะช่วยเด็กไม่ต้องเอาตั้งค์ให้เขา มันเกิดจากความที่เขาไม่เข้าใจ นะ ส่วนหนึ่งฝ่ายประชาสัมพันธ์ของศาล คุณต้องอธิบายให้เขารู้สิทธิ เช่น ที่ปรึกษากฎหมาย ฟรีนะที่ศาลจ้างอยู่แล้ว ที่ปรึกษากฎหมายเองไม่ควรเรียกอะไรอย่างนี้ที่เคยเจอส่วนตัวมา”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือและให้ความสำคัญในกระบวนการของการใช้มาตรการพิเศษ แม้จะมีนโยบายที่มีการตั้งศูนย์ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายแต่กลับไม่ค่อยได้มี

การปฏิบัติงาน รวมทั้งการติดตามให้เยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้เสียหายก็ไม่มีกลไกติดตามที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เสียหาย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ตั้งศูนย์ผู้เสียหายเพื่อรองรับมาตรา 90 เมื่อจับจำเลยได้จะติดต่อผู้เสียหายให้เข้ามาที่ศาล มีเงินกองทุนให้ค่าเดินทาง ค่าพยาบาลกับผู้เสียหาย เพื่ออธิบายให้มีความรู้ความสำคัญของมาตรการพิเศษที่ทำแล้วจะแก้ไขจำเลยได้ ขณะเดียวกันผู้เสียหายก็จะมีส่วนเข้าร่วมประชุม เสนอแนะ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในแผน แต่ผู้เสียหายแทบไม่ได้เข้ามาเลย อาจเพราะรู้สึกทำให้เข้ามาเพื่อให้มีการดำเนินการตามมาตรการได้ แต่ไม่ได้รับความสำคัญ”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“มีหนังสือเชิญไปร่วมประชุม ในการประชุมมีการอธิบายนะ แต่ไม่ได้เป็นประโยชน์กับเราที่เป็นผู้เสียหาย มีการอ่านเงื่อนไขให้ฟังยังมีส่วนแสดงความคิดเห็นให้เขาเข้มข้นกับเงื่อนไขด้วย เขาประมาททำให้สามีเราเสียชีวิต เราเรียกไปหนึ่งล้านสี่แสนบาท จะจ่ายเราแค่หนึ่งแสน แล้วไม่ได้ทำตามนี้ด้วย ถึงวันนี้ผ่อนจ่ายครั้งละสามพันบาทมาแค่ 3 ครั้ง และไม่รู้ระบบการติดตามอย่างไร เราต้องตามเอง กระบวนการนี้ไม่ได้ให้ความสนใจดูแลผู้เสียหายเท่าที่ควร แบบนี้เยาวชนควรได้รับการลงโทษมากกว่าการให้อภัย ดูบางเบามากในการติดตาม เขาก็ดำเนินชีวิตเหมือนเดิมสังเกตได้เพราะอยู่ใกล้กัน ยังไม่มีจิตสำนึก แต่เราก็กว้านรายไม่รู้อะไรไปร้องกับใคร เราก้ทำดีกับสังคมแต่ทำไม่ได้การตอบแทนแบบนี้”

(ผู้เสียหาย1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

2 เรื่องการปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งโดยตำแหน่งจะเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางผู้ให้นโยบายโดยสอดคล้องกับนโยบายของประธานศาลฎีกา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาจะเป็นนโยบายหลักๆ ที่ผู้บริหารมักกำหนดทิศทางและแนวทางการใช้ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“โดยส่วนตัวแล้วมีนโยบายให้ผู้พิพากษาใช้คู่กันไประหว่างการใช้มาตรการพิเศษและวิธีการปกติตามความเหมาะสม เพราะบางศาลใช้แต่มาตรการพิเศษเพราะไม่ต้องคิดอะไรมาก แค่จดรายงานกระบวนการพิจารณาแล้วก็นัดสอบถาม ผู้พิพากษาไม่ต้องเขียนคำพิพากษาก็สบายดี ปรากฏว่าเด็กเยาวชน ผู้ปกครอง ไม่ได้เอาความจริงมาพูดกับเรา เมื่อใช้มาตรการพิเศษกับเด็กเหล่านี้ให้ไปอยู่สังคมภายนอก สังคมก็จะสอบถามว่ารู้ไหมว่าเด็กต้องกลับตัว ทำให้เจตนาดีหลักการดีในมาตรการทำให้ไม่ค่อยได้ผล แต่กฎหมายก็เปิดให้ดุลยพินิจกับผู้

พิพากษาไว้มาก เมื่อมารับผิดชอบตรงนี้ก็มีความแนะนำว่า ท่านจะใช้ยังไงอย่างหนึ่งไปเลยมันไม่ได้เราต้องมาคิดว่าอันไหนเหมาะกับเด็กเยาวชนรายไหนควรใช้วิธีการอย่างไร ไม่ใช่เราไปอุดช่องว่างว่าคดีร้ายแรงเพียงใดก็ไม่มีคำพิพากษา ใช้มาตรการกันไปหมด เมื่อได้มารับตำแหน่งได้เฟิกถอนคำสั่งในคดีรุนแรงแต่ใช้มาตรการเหล่านี้ไปหลายเรื่อง”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

โดยการให้นโยบายจะแปรเปลี่ยนไปตามผู้บริหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ซึ่งสามารถออกเป็นคำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“คำแนะนำของอธิบดีศาลเยาวชนกลาง ถ้าออกมาแล้วไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็ยังใช้ได้อยู่ เพราะออกโดยตำแหน่ง ตามคำแนะนำที่อธิบดีออกไป อยากให้ใช้มาตรา 90 ก่อนถ้าเข้าเงื่อนไขโดยไม่ข้ามไปใช้มาตรา 132 ส่วนใหญ่ท่านอธิบดีที่มาท่านก็จะดูของเก่าส่วนใหญ่ท่านก็จะแค่ปรับให้ทันสมัยขึ้น โดยส่วนตัวแล้วจะออกคำแนะนำอะไรก็จะศึกษาของเก่าว่าเป็นอย่างไร”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, **สัมภาษณ์**, 16 กันยายน 2564)

แต่ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาก็จะใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้มาตรการพิเศษในรูปแบบตามที่เห็นสมควร ซึ่งไม่ได้ยึดตามนโยบายจากฝ่ายบริหารเป็นหลัก ทำให้การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ไม่ได้ถูกสั่งแต่ข้ามไปใช้มาตรา 132 ที่สะดวกรวดเร็วกว่า

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“นโยบายในส่วนมาตรา 90 ส่วนใหญ่แล้วในมุมมองผู้บริหารเป็นนโยบายเชิงบริหาร ไม่ใช่กฎหมายจริงๆ ผู้พิพากษาจะเลือกมาตราไหนมาใช้ก็ได้ ศาลจะใช้มาตรา 132 เพราะมันสะดวกรวดเร็ว”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, **สัมภาษณ์**, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“ดูหน้างานมากกว่า จำเลยเขาเป็นอย่างไร พฤติการณ์เป็นอย่างไร ผู้เสียหายด้วย ไม่ใช่ว่าจะต้องใช้มาตรานี้ตามนโยบายอย่างเดียว แต่ว่าเราก็ต้องมีเหตุผลว่าทำไมเราถึงใช้ 132 แทน 90 เพราะ 132 ก็มีวรรคหนึ่งวรรคสอง การชำระหนี้ค่าเสียหายเราก็กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของแผนได้เหมือนกัน โดยวรรคหนึ่งเราปล่อยแต่มีแผนให้เขาปฏิบัติ และมีการมา

รายงานตัวจะ 3 เดือนครั้ง 2 เดือนครั้ง ให้ทำงานบริการสังคมด้วย หรือให้เข้าร่วมโครงการแล้วแต่คดี ความประพฤติ ความเสียหาย ต้องดูว่ายังไง”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

3 เรื่องการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทางศาลเยาวชนและครอบครัว มีความพยายามที่จะพัฒนาระบบในการติดตามเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ จากปัญหาที่พบทั้งกลไกภายในศาลเอง ที่ยังเป็นการตั้งรับในการติดตามจากการรับรายงานตัวตามช่วงระยะเวลากับศาล และขาดความต่อเนื่องในการติดตามอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ส่วนมากนะผู้ประสานมาแค่ประสานวันแรกแล้วก็ทิ้งเคส จะมีน้อยรายที่ติดตามเคสนี้ขอฉันดูอะไรอย่างนี้ เพราะตามหลักการ จะมอบผู้ประสานการประชุมเป็นผู้บริหารแผน แต่หลักปฏิบัติผู้ประสานการประชุมก็โยนนักจิตฯ ตามทุกครั้ง ยกเว้นบางท่านติดตามเด็กและอยากเจอกับเด็กท่านจะมาด้วยตนเองก็มี”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งในปัจจุบันมีความพยายาม โดยนโยบายของผู้บริหารในการนำร่องดำเนินการโครงการศูนย์ติดตาม แนะนำ ช่วยเหลือเยาวชน เริ่มต้นที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง แต่ก็ยังเป็นเพียงการเริ่มต้นที่ยังไม่มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ช่วงหลังที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ตั้งศูนย์ติดตามแนะนำช่วยเหลือเยาวชน จะมีท่านผู้พิพากษาสมทบประจำศูนย์ แล้วท่านอธิบดีมีนโยบายว่าถ้าเราส่งเด็กให้ทำแผนฯ ตามมาตรา 90 จะมีทั้งติดตาม และช่วยเหลือแนะนำ ไม่ให้กระทำผิดซ้ำ ทำให้เด็กทำตามแผนได้ตลอด สมมติเขาอยากฝึกอาชีพ อยากทำอะไร เราก็จะพยายาม ประสานงานกันกับหน่วยงานข้างนอกช่วยเหลือเขา หน่วยงานที่ทำ MOU กับศาลให้น้องเขาได้ไปฝึกงาน ช่วยหางาน ผมว่าน่าจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม จะมีผู้พิพากษาสมทบเข้าไปช่วยเหลือเป็นรายบุคคลด้วย มีกลไกในการติดตามช่วยได้เยอะ ดีกว่าเดิมที่ทำตามแผนแบบไม่มีคนช่วยดูช่วยติดตาม ช่วยแนะนำ แต่เขาก็ต้องอธิบายเด็กนะคิดว่าติดตามไม่ได้ไปสอดส่องดู คือติดตามเป็นการช่วยเหลือ แนะนำทุกอย่าง ถ้ามีปัญหาอะไรก็มาบอก”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

และการขาดความร่วมมือจากกลไกภายนอกที่มีประสิทธิภาพในการติดตามดูแลเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ในที่อยู่อาศัยและในชุมชนของเยาวชนอีกด้วย ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“อย่างที่เราให้เขาปฏิบัติตามแผนแล้วปล่อยให้ผู้ปกครองรับไปดูแล แต่ในความเป็นจริงแล้ว หลายคดีเลยผู้ปกครองทำมาหากินไม่มีเวลาดูด้วยซ้ำ บางทีบอกอยู่กับย่ากับปู่กับยาย แต่บุคคลเหล่านั้นก็ไม่ได้ดูแลสอดส่องตลอดเวลา อาจต้องมีกลไกตั้งผู้กำกับดูแลในชุมชนนั้น เหมือนเราปล่อยตัวชั่วคราว ให้ถามความสมัครใจและมีค่าตอบแทนให้เขาคอยสอดส่องดูแล และทำเป็นรายงานความประพฤติของเด็กนั้นเข้ามาเป็นระยะ ตรงนี้ถ้าทำได้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ แต่ต้องใช้งบประมาณด้วย”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

เพราะความร่วมมือและความเอาใจใส่จากผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนให้ดีขึ้นได้ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ผมรู้สึกอยากขอโทษ ผมได้กราบขอโทษภรรยาผู้ตาย และขอขมาเยียวยาด้วยการผ่อนชำระเป็นเงินหนึ่งแสนบาทครับ ทางศาลฯ ก็ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้แนวทาง ให้ทำกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมให้ใจเย็นมีสมาธิมากขึ้น ผมอยากขอบคุณศาลฯ ที่ช่วยสอนผม ที่สำคัญคือ พ่อและแม่ที่ให้โอกาส บอกว่าไม่เป็นไร ทำให้ผมก็อยากกลับตัว เพราะข้างนอกก็หลากหลายบางคนก็ให้อภัยเรา บางคนก็ต่อว่าอยากให้ลงโทษ”

(เยาวชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู 1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

“เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับความคิดดีๆ มีกำลังใจ ระยะเวลาหลายวันในค่ายกิจกรรม... เลย์รู้ว่าถ้าไม่ได้เเรก็ดี แล้วที่มาฟังคำปรึกษาทุก 3 เดือน ต้องทำตัวเองให้ดี... รู้ว่าแม่กับยายเป็นที่พึ่งไปกับผมทุกที่ไม่เคยทอดทิ้ง แม่เข้าใจไม่บังคับ ให้คิดเปลี่ยนแปลงตนเอง”

(เยาวชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู 2, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2565)

รวมทั้งการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและติดตามดูแล ก็ไม่สามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้ในทุกพื้นที่ โดยเขตเมืองใหญ่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจชุมชนเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังข้อมูลที่พบจากการอภิปรายกลุ่ม

“คือศาลเยาวชนกลาง ไม่รู้จะไปเชิญตัวแทนชุมชนที่ไหนมา ระบบการปกครอง
กรุงเทพ กับต่างจังหวัดไม่เหมือนกัน กรุงเทพมหานครที่ชุมชนจะไปตามผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อสม.
เข้ามาศาลเยาวชนกลางก็ลำบาก เราเลยไม่ได้เชิญคนเหล่านี้มา แต่ต่างจังหวัดอาจจะเชิญมา”
(ผู้ประสานการประชุมศาลเยาวชนและครอบครัว, **อภิปรายกลุ่ม**, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งแตกต่างจากชนบทในต่างจังหวัดที่ชุมชนมีความใกล้ชิดกันมากกว่า และเป็นประโยชน์ใน
การทำงานร่วมกันให้คอยติดตาม ควบคุม และดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ดัง
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“คนที่ไปใกล้ได้กว่าก็คือผู้แทนชุมชน เพราะบางที่ผู้ปกครองเองก็เข้าข้างเด็กตัวเอง
เปิดบ้านเล่นไฟก็มี ปลอมให้เด็กนั่งกินเหล้าไป แต่มาบอกเราอีกแบบหนึ่ง โทรไปถามผู้ใหญ่บ้าน
ก็บอกไม่ใช่เฉพาะเด็กหรอก แม่กับพ่อก็เป็นเนี่ยนั่งกินเหล้าอยู่เลย ใครๆก็รักลูกเขาเข้าข้าง
ลูกเป็นปกติ ผู้แทนชุมชนเชิญเข้ามาทำแผนทุกเคสยกเว้นคดีเพศ การสร้างเครือข่ายผู้แทน
ชุมชน เราทำมาตั้งแต่ปี 58 แล้วก็ทำมาเรื่อยถึงปัจจุบัน แต่แล้วแต่ยุค ว่าท่านผู้พิพากษา
หัวหน้าศาลเขาเข้ามาแนวไหน เราต้องการคนที่เห็นเด็กทุกวัน ผู้ใหญ่บ้านเขาจะมีหลักการ
ดูแลเขาจะตรวจหมู่บ้านอยู่แล้ว ถ้าเราไปหาคนนี้เขาจะรู้ลูกของใครอยู่มานานหรือยัง
พฤติกรรมเขาเห็น ถ้าเป็นชุมชนเขาอยู่กันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายเขารู้จักกัน อีกส่วนถ้าเด็กที่
เรียนอยู่ในระบบ ครูก็สำคัญที่ล่าสุดที่เคยเอามาจะเป็นน้องเรียนสารพัดช่างเป็นเด็กเรียนดีนะ
แต่ตัวพ่อ-แม่ไม่ค่อยสนใจ กินแต่เหล้า พอมาเข้าสู่กระบวนการแผน เราให้คำปรึกษาอะไรไป
เลยเอาอาจารย์ที่ปรึกษามาด้วยให้ช่วยดูที่โรงเรียนว่าพฤติกรรมเขาเป็นอย่างไร ตอนนี้เด็กก็
จบแล้วสำเร็จแล้ว น่าจะทำงานแล้วตอนนี้ ต้องหาจุดข้อดีของเขามาใช้ในแผนด้วย”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, **สัมภาษณ์**, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

ในเรื่องการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติ ที่ขาดกลไกภายในศาลเองที่ยังเป็นการตั้งรับและขาดความ
ต่อเนื่องในการติดตามอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และขาดการประสานความร่วมมือจากเครือข่าย
ชุมชน รวมถึงการสร้างความร่วมมือจากผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรม ให้เป็นกลไกภายนอกในการ
ติดตามควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ **สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่**
ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ สมุนทิพย์ จิตสว่าง (2559) และนันทน์ภัส ศิริชัชวาลวงศ์ และคณะ
(2559) ที่เสนอให้มีระบบติดตามที่ให้ครอบครัวและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและ
สอดคล้องดูแลเยาวชนในพื้นที่ต้นด้วย และ**จากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานยุติธรรมสำหรับ**

เยาวชนกับต่างประเทศ นิวซีแลนด์ กับ อังกฤษและเวลส์ ได้มีการใช้หน่วยงานผู้เชี่ยวชาญที่มาจาก ส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นรวมถึงผู้ปกครองเยาวชน เข้ามากำกับดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้เกิดผลสำเร็จ ที่จากการทบทวนวรรณกรรมกฎหมายก็บัญญัติเปิดทางไว้ให้มีการ กำหนดผู้บริหารแผน จากผู้สมัครใจที่เหมาะสมจะอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน เช่น อาสาสมัครที่ ทำงานร่วมกับรัฐในพื้นที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีการบริหารจัดการองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายการทำงาน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

4 รวมถึงกิจกรรมโครงการที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนได้เข้า ร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสงเคราะห์สร้างโอกาสให้เยาวชนกลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมนั้น ยังคงเป็นกิจกรรมโครงการที่ออกแบบมาจากส่วนกลางและใช้โดยทั่วไปกับทุกศาลเยาวชนและ ครอบครัวทั่วประเทศ ที่อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ที่อาจจะไม่ เหมาะสมกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่มีปัญหาแตกต่างกันเป็นรายๆ ไปได้ ดังข้อมูลที่พบจากการ สัมภาษณ์

“แต่งงานตรงส่วนนี้ในทุกวันนี้ ที่ดูทำกันเป็นทุกเรื่องเป็นเหมือนกันหมด กิจกรรมที่ให้ เด็กไปเข้าก็ไม่ได้ดูเลยว่า เด็กรายนี้ต้นตอในการกระทำความผิดมันคืออะไรอย่างไร กิจกรรม ต่างๆ มีอะไรบ้างก็สั่งให้ไปเข้า แนนอนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เรา ยังทำงานกันไม่เต็มศักยภาพ จริงๆแล้ว งานของเราไม่ได้ทำเลื่อไหล เราไม่ออกยาชุด แต่ต้อง ยาเป็นการเฉพาะโรค”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“กิจกรรมที่ศาลกำหนด ส่วนใหญ่ที่สอบถามก็จะเป็นนักจิตวิทยาของศาลเป็นคน กำหนดโครงการขึ้นมา ตามที่เคยไปเป็นผู้สังเกตการณ์ เราก็ดูเขาร่วมกิจกรรม เห็นว่าเด็กบาง คนก็ใส่ใจร่วมมือ แต่บางคนก็ทำไปอย่างนั้นให้จบโครงการ เลยคิดว่าน่าจะต้องการจัด โครงการที่ทำให้เขานอกจากสร้างสัมพันธ์มิตรกับผู้ปกครองเขาเนี่ย ก็น่าจะมีโครงการอะไร ทำให้เขารู้สึกว่าสำนึกในการกระทำหรือว่าควรจะต้องปรับตัวให้เป็นพลเมืองที่ดี”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

“สมมติว่าผิด พ.ร.บ. จราจร ชิงรถ แต่อันดับแรกศาลจะให้ตรวจยาเสพติด ไม่เห็นมี อบรมวินัยจราจรบางทีมันเป็น pattern เกินไป ไม่ได้ปรับเปลี่ยนตามมูลเหตุของคดี ไม่ดูเป็น รายๆไป เด็กวันไหนเราอาจให้เขาไปทำกิจกรรมที่เห็นว่าการที่เขาฝึกคะนองมันจะไปส่งผล

กระทบกับคนอื่นอย่างไร ให้เขาเห็นอาจช่วยเปลี่ยนทัศนคติของเขาได้ง่ายกว่า หรือให้รู้สึกตัว มีคุณค่า โดยอบรมความรู้ที่ติดตัวเขาไป สามารถนำไปใช้กับคนข้างเคียงเขาได้ เช่น การทำ CPR ช่วยเหลือคนอื่นได้”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“อันนี้ให้ตอบแบบจริงหรือให้ตอบแบบสวยงาม ขึ้นขอปิดการบันทึกเสียงได้ไหม... เอาเข้าจริงกิจกรรมโครงการไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำไปในแบบ routine ควรเพิ่มการสร้างกิจกรรมโครงการจากความสนใจของเด็ก/เยาวชน และควรมีวิทยากรที่มีความรู้จริง มีความเข้าใจในทุกกิจกรรม ไม่ใช่ทำเพราะตามรูปแบบ จะจ้างมืออาชีพเข้ามาก็ได้ ไม่ได้มีการจัดกิจกรรมให้เกิดจิตสำนึกตามพฤติกรรมของเด็ก/เยาวชนแต่ละคนที่ควรแก้ไข สวมตีกิจกรรมในพื้นที่ต่างกันภาคใต้ ภาคกลาง มันวัฒนธรรมแตกต่างกัน ให้มาจากวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ด้วย ไม่ใช่เอากิจกรรมที่คิดจากส่วนกลางแล้วใช้เหมือนกันหมดทั้งประเทศ เป็นกิจกรรมไม่ต้องกลุ่มใหญ่ แต่เป็นกลุ่มเล็กที่มีจากความต้องการของเขาว่าเขาต้องการอะไร เราก็จัดให้เขา กลุ่มเล็กดีกว่ากลุ่มใหญ่ เพราะมาจากความสมัครใจ และมาจากใจที่อยากมา”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งกิจกรรมโครงการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน ควรต้องมีทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไป แต่ยังไม่ได้ถูกพิจารณา กำหนดในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างครบถ้วน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ต้องแยกเป็นแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ที่เราลืมไม่ได้คือต้องส่งเสริมพัฒนาเขาด้วยในสิ่งที่เขาชอบสนใจด้วย บางที่เราลืมที่จะใส่ในแผน เป็นกลุ่มกิจกรรมแก้ไขด้านความประพฤติ ด้านความรุนแรง ด้านจริยธรรม ด้านระเบียบวินัยค่ายทหารก็ต้องแยกไปกลุ่มหนึ่ง ด้านฝึกอาชีพกลุ่มหนึ่ง ถ้าส่งเด็กเข้าทำแผนควรระบุให้ชัดไปเลยว่า เด็กคนนี้จะเข้ากิจกรรมในรูปแบบใดเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเขา เช่น เด็กเกเร ตีกัน อยู่บ้านเล่นแต่เกมส์ นอนตื่นสาย ไม่มีระเบียบวินัยก็ควรเข้ากิจกรรมด้านระเบียบวินัยค่ายทหารพวกนั้นไป แต่ขาดเรื่องจริยธรรมเล็กน้อย เรื่องเพศ อาจต้องด้านจริยธรรม แต่เราก็ต้องดูความพร้อมของเด็กความสนใจของเด็กด้วย เช่น เด็กมีความสนใจด้านตัดผม ด้านช่าง ด้านคอมพิวเตอร์ ก็ต้องมีกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม ที่เขามีความสามารถและเขาต้องการ บางที 1 โครงการก็ไม่พอนะครับ เราต้องทำควบคู่กันไป 2 อย่าง แก้ไขกับส่งเสริมนะครับ ต้องดูพฤติกรรมเขาทำผิดเพราะอะไร ต้องแยกเป็นส่วนแก้ไข ขาดอะไรแล้วส่งเสริมตามที่เขาชอบ

สนใจ ทำอาชีพที่ง่าย ๆ ไม่ต้องใช้ต้นทุนเยอะ ศาลก็น่าจะต้องมีฝึกอาชีพที่ไม่ต้องใช้ต้นทุนมาก บางอาชีพใช้ต้นทุนมากเด็กก็จะไม่พร้อม ง่ายๆ ก็ตัดผม ทอดปาท่องโก๋ หมูπίง ไม่ต้องใช้ต้นทุนอะไรมาก เขาเรียนเขาก็สามารถใช้พื้นที่หน้าบ้านได้เลย เปิดได้เลย ที่ผมมองนะครับ”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ในเรื่องกิจกรรมโครงการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติ ที่กิจกรรมโครงการมาจากส่วนกลางไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ และไม่ได้มีแนวทางในการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไป จากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนกับต่างประเทศ นิวซีแลนด์ กับ อังกฤษและเวลส์ ได้มีหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญที่มาจากส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ค้นหาสาเหตุของการกระทำผิดและข้อมูลภูมิหลังสภาพแวดล้อม เพื่อออกแบบวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม จากการศึกษา **วรรณกรรม**กฎหมายก็บัญญัติเงื่อนไขให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และปัจจัยแวดล้อมของเด็กเยาวชน และครอบครัว ซึ่งจะเกิดสิ่งนั้นได้การวิจัยพัฒนากิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็น **สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ Mercian J. Brooks, et al (2020) ที่ศึกษาพบว่า วิธีการสัมภาษณ์ แบบสร้างแรงจูงใจ (Motivational interviewing, MI) ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เป็นเทคนิคซึ่งเหมาะกับงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนที่เน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและในแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นต้น

5 **เกี่ยวกับข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา** ที่ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ เป็นเพียงการทำตามนโยบายของผู้บริหารที่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็ไม่ได้มีการดำเนินการต่อ ทำให้ไม่สามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้อย่างชัดเจนว่ามีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“และเคยขอสถิติไป ตามนโยบายเอาไปอยู่ที่นักจิตศาลกลาง แต่หนูก็ไม่ได้เห็นผลนะ ก็อยากให้เห็นผลอยู่เหมือนกัน แต่ผู้นำเปลี่ยนนโยบายก็ไม่ค่อยต่อเนื่องเก็บไปหาย แต่ส่วนของเราปฏิบัติเราก็อยากเห็นเก็บมา 2 ปีแล้วเป็นไง มีการใช้แล้วสำเร็จ กระทำผิดซ้ำใหม่ ก็รายทั่วประเทศ เพื่อจะเป็นประโยชน์กับส่วนรวมในการปรับปรุงงาน”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว 2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

“ถ้าเราสามารถรู้ข้อมูลได้ว่า เด็กที่ผ่านมาตรการกลับมาทำผิดอีกไหม แล้วเปรียบเทียบกันกับเด็กในกระบวนการปกติ ที่มารับตำแหน่งก็มุ่งมั่นตั้งใจเพิ่มเติมในเรื่องการติดตามหลังจากที่เด็กผ่านกระบวนการของเรา ไม่ว่าจะลักษณะไหน ประคับประคองให้เขาอยู่ในสังคม และไม่หวนไปทำความผิด แล้วเก็บสถิติไว้ เพื่อที่จะบอกกล่าวแก่สังคมให้เป็นที่ประจักษ์ว่าผลงานของเรา เพื่อมาทบทวนว่ามีจุดบกพร่องตรงไหน ถ้าหากกลับตัวได้จริงถือว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก ตรงนี้ทางศาลเยาวชนฯกลาง ได้ตั้งศูนย์ติดตามด้วยความห่วงใย เพื่อให้เข้าไปติดตามเด็กเยาวชนในสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกฯ เพราะทุกวันนี้เราไม่ได้เก็บเป็นสถิติตัวเลข เราเก็บเป็นแค่ความภาคภูมิใจส่วนตัวที่เรามีเด็กคนนี้เราแก้ไขได้”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

4.3.5 ปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทในการดำเนินงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้

1 **ปัญหาการได้รับการยอมรับจากสังคม** สำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงความเป็นศาลที่มีผลต่อความศรัทธาและความเชื่อมั่นของคนในสังคม งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามมาตรา 90 นี้ ศาลต้องดำเนินการให้ผลที่ออกมามีความสมดุลและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย มิใช่เพียงเพียงเบนิยเยาวชนที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“เราเป็นคนทำงานเกี่ยวกับเยาวชน เรามักจะคิดว่างานของเราดีที่สุดเป็นประโยชน์สูงสุด แต่ว่าคนที่ได้รับผลกระทบ เขาก็ไม่ได้ชื่นชมแบบเราเท่าที่ควร เมื่อเราปล่อยเด็กเยาวชนไปง่ายๆ ซึ่งเยาวชนบางรายไปทำความผิดร้ายแรงทำหลายครั้ง เป็นเหตุให้สังคมวิจารณ์และตั้งคำถามกับเรา เป็นเหตุให้มาออก คำแนะนำที่ผู้พิพากษาท่านต้องคิดให้ดีที่กฎหมายไว้วางใจ และให้ใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวาง เพราะว่าตามข่าวก็จะเป็นกระเจกเงาให้เราเห็นผลงานของเราได้รับการยอมรับเพียงใด จึงต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะมาตรการพิเศษเป็นอะไรที่มากกว่าเจตนาธรรมณ์ เป็นแนวทางที่ดี”

(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2564)

“ขึ้นกับกระแสสังคม ส่วนใหญ่ก็จะให้โอกาสกับเยาวชน แต่เมื่อไหร่เด็กทำผิดในข้อหาที่หนักขึ้น ก็อาจจะกลับมาที่ศาลว่าเราไม่ลงโทษเด็กพวกนี้กระแสสังคมตีกลับ ขึ้นกับช่วงเวลานั้นๆ และก็เหตุการณ์รุนแรงมากน้อยแค่ไหน”

(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด1, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2565)

“มันก็ต้องแยกกันเป็นฝ่ายจำเลย ฝ่ายผู้เสียหาย และฝ่ายคนที่ยังไม่เคยมีคดีในศาล ฝ่ายจำเลยอาจยอมรับได้ ฝ่ายผู้เสียหายอาจยอมรับไม่ได้ ส่วนสังคมมันต้องแยกเป็นข้อหาด้วย ถ้าเราไปใช้กับข้อหาที่มันรุนแรงหรือเป็นคดีที่มันดัง ถ้าเราไปทำมันก็ไม่ได้ สังคมก็จะมีข้อครหาได้ ถ้าเป็นคดีเล็กน้อย เช่นลักทรัพย์ในเซเว่นผมว่าถ้าทำสังคมยอมรับได้”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ซึ่งการทำความเข้าใจเชิงรุกต่อคนในสังคม จะเป็นผลให้เกิดความเข้าใจและยอมรับได้มากขึ้น ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ส่วนแรกพอเด็กทำผิดทุกคนก็ยังไม่ปล่อย จากคนภายนอกที่ยังกลัวเด็กอยู่ ในอีกส่วนซึ่งเป็นส่วนใหญ่นะ เขาให้โอกาสนะที่เด็กทำผิดเนี่ยะ บางที่เราติดต่อไปเรื่องของการไปขอฝึกงาน เขาก็เปิดโอกาสให้เด็ก อยู่ที่ตัวคนในสังคมว่าเขาจะเข้าใจแบบไหน ถ้าเราสร้างความเข้าใจในเชิงรุกมากขึ้น อาจจะทำให้เขายอมรับมากขึ้น”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

2 อุปสรรคการดำเนินกระบวนการในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด กระบวนการยุติธรรมต้องปรับรูปแบบการดำเนินการให้ทันกับสถานการณ์ ซึ่งก็เป็นอุปสรรคทั้งการจัดการอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ปกติเราจะมีการอบรมทุกปี แต่พอโควิดไม่มีอบรมนักจิตของศาลทั่วประเทศอีกเลย หนูคิดว่าน่าจะอบรมผ่านไลน์ก็ได้เนาะ มองว่าการอบรมความรู้จากส่วนกลางเป็นสิ่งสำคัญ เพราะบางที่เราทำงานไปบางเรื่องเราก็ลืม แต่เราก็พยายามทบทวน ในทุกปีถ้ามีโอกาสก็จัดอบรมให้กับผู้พิพากษาสมทบด้วยในเรื่องนี้ เกี่ยวกับการทำหน้าที่ผู้ประสานมองว่าท่านสมทบอายุมาก อบรมไปก็ลืมบ้าง แต่ตัวคู่มือก็มีให้อยู่แล้ว สงสัยก็มาถามได้”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

รวมทั้งการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ของผู้พิพากษาก็ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการสั่งให้ประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกัน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“ในสถานการณ์โควิด จริงๆคงถึงวันที่เราจะต้องพิจารณาว่าจะใช้มาตรการแทนการ พินาศ หรือจะต้องพิพากษาแก่จำเลยรายนั้น ก็ไม่ควรต้องรอเพื่อให้สถานการณ์โควิดดีขึ้น แล้วในการประชุมจัดทำแผนในส่วนของผู้ร่วมประชุม ก็ใช้ Zoom Google Meet ได้ แต่จะมี ในส่วนของจำเลย ผู้ปกครอง แล้วก็ผู้เสียหายและผู้ปกครองของเขาก็คงถามว่าเขาจะสะดวก ใหม่ในการมีหรือใช้เทคโนโลยีตรงนี้เพื่อในการสื่อสารกับเราในการจัดทำแผนขึ้นมาได้ นี่ก็เป็น ส่วนหนึ่งที่ไม่เลือกสั่งมาตรา 90 ในช่วงสถานการณ์โควิดนี้”

(ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว1, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

โดยยังมีผลต่อการจัดกิจกรรมโครงการที่เป็นเงื่อนไขเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแผน แก่ไขบับัดฟื้นฟูที่ต้องถูกระงับหรือเลื่อนไปเช่นกัน ดังข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์

“แต่พอยุคโควิดต้องปรับหมดทำไม่ได้ มีการปรับกิจกรรม เน้นการเว้นระยะห่าง แต่ จุดประสงค์ของครอบครัวสัมพันธ์แล้วไม่ถูกต้อง เพราะต้องให้ครอบครัวมาร่วมกันทำแล้ว เปลี่ยนแปลงตนเอง พอเจอโควิดกิจกรรมนี้ไม่ค่อยเหมาะ น่าจะไปแบบอื่น นอกจากปัจจัย เรื่องครอบครัว ยังมีปัจจัยอื่นอีก เช่นเรื่องเพื่อน ส่วนกิจกรรมอื่นเช่น ครอบครัวอุ่นใจได้ ลูกหลานคืน ตอนนี้อยู่โควิดจะทั้งหมดเลย ตอนนีศาลเองจะเน้นกิจกรรมง่ายๆ อาจจะไปปรึกษาต่างๆไปก่อน ใจหนูอยากให้ปรับกิจกรรมเป็นระบบออนไลน์ ต้องปรับได้แล้ว โควิด เข้าตั้งแต่ 63 ตอนนี 65 ยังไม่มีกิจกรรมออนไลน์เลย ตอนนีที่ทำอยู่ไม่มีประโยชน์เลย เหมือน เราจะงัดตามโควิด ซึ่งมันไม่ถูก จะเอาพระมาเทศน์ผ่านระบบก็ต้องลองทำสิทำไม่ไม่ทำ แต่ข้อ ที่จะติดอีกอย่างคือตัวเด็ก บางที internet ไม่ดีประมาณนี้ ถ้าเลื่อนก็จะพอกไปเรื่อยๆ”

(นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว2, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า หากการดำเนินงานยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ผิดไปจากเป้าประสงค์ที่เน้นฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านการมีส่วนร่วม อย่างสมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายแล้ว เป็นแต่เพียงหันเหคดีเยาวชนกระทำความผิดออก จากกระบวนการยุติธรรม สังคมก็จะวิจารณ์และตั้งคำถามกับงานยุติธรรมสมานฉันท์นี้ และเป็น อุปสรรคให้ผลของงานไม่เป็นผลสัมฤทธิ์ได้ สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัย ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ของ สุมนทิพย์ จิตสว่าง (2559) ที่พบว่า ทศนคติของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะเหยื่ออาชญากรรมต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการลงโทษที่มีความรุนแรงจาก พฤติกรรมการกระทำผิดที่ไม่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ดังนั้นการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ จึงต้อง ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้นๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวน

วรรณกรรมไว้ของ Nur Rochaeti and Pujiyono Pujiyono (2018) และ Christina L. McMahan (2019) ที่ศึกษาการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในเกาะสุลาเวสี อินโดนีเซีย และรัฐโอเรกอน สหรัฐอเมริกา ตามลำดับ ที่การนำไปใช้ต้องเป็นวิธีแก้ปัญหที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมนั้นๆ ด้วย

สำหรับอุปสรรคจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้ลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้นั้น มักต้องเผชิญกับปัจจัยต่างๆ ในสภาพบริบทที่แท้จริงที่มีผลกระทบ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งในเรื่องนี้คือศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องมีการบริหารจัดการ เพื่อเผชิญกับปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ให้เกิดความสำเร็จของการนำงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านการพูดคุยไปปฏิบัติให้ได้

ดังนั้น จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อาจกล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคผ่านปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้คืองานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยศาลเยาวชนและครอบครัวผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตั้งที่ปรากฏไปแล้วข้างต้น 5 ด้านคือ

1. ด้านกฎหมาย (Policy) พบว่ามีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติ และมีปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติตามกฎหมาย จากเงื่อนไขและข้อกำหนดเหล่านี้

“ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี” สำหรับคดีเยาวชนไม่ควรเอาเรื่องโทษมาเป็นเงื่อนไข ซึ่งปิดโอกาสการใช้ดุลพินิจในการเลือกวิธีแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุของการกระทำผิด

“เยาวชนสำนึกในการกระทำ” การใช้เกณฑ์การรับสารภาพในทางปฏิบัติ ยังเป็นเรื่องที่ยากจะตัดสินว่าเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำของตนจริงๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเลือกใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และทำให้เกิดคำแนะนำที่ไม่ถูกต้องในกระบวนการยุติธรรมที่ให้เยาวชนรับสารภาพเพื่อจะได้ใช้มาตรการพิเศษ ทำให้กระบวนการยุติธรรมขาดความน่าเชื่อถือ

“ผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน” ในการดำเนินกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา การมีเงื่อนไขให้ผู้เสียหายยินยอมจนกว่าจะจัดประชุมทำแผนฯเสร็จเท่านั้น ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาที่ผู้เสียหายไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมในคดีเล็กน้อย และไม่สามารถใช้กับคดีส่วนใหญ่เช่น พ.ร.บ. ยาเสพติด การพนัน และจรรยาที่เป็นคดีความผิดต่อรัฐเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหายได้

กฎหมายยังกำหนดให้มืองค์ประชุมจากบุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งไม่ยืดหยุ่นหรือเอื้อให้กับผู้เสียหายในคดีบางประเภทเช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่ผู้เสียหายอาจไม่สะดวกที่จะเผชิญหน้าผู้กระทำอีก ในทางตรงข้าม กฎหมายไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจน

และเหมาะสมในเรื่องทางแพ่ง เพียงกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า “ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร” และให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่ายคำนึงถึงผู้เสียหายที่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยไม่คำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ แม้ต่อมาจะมีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักให้ทำคดีส่วนแพ่งให้แล้วเสร็จไปด้วย แต่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก็มักนิยมกำหนดการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายเป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ เพราะผู้เสียหายโดยนิตินัยที่เข้ามาร่วมในกระบวนการอาจยังไม่ครอบคลุมผู้เสียหายทางความรู้สึกและจิตใจที่เหมาะสมกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้

2. ด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร (Resources) มีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะมีงบประมาณสนับสนุนเฉพาะโครงการที่มาจากส่วนกลางที่เป็นการแก้ไขทั่วไป ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและการแก้ไขต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชนเป็นรายๆไปได้ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ พบว่าขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่นักจิตวิทยาประจำศาลฯ ที่ทำหน้าที่ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ขาดการเตรียมความพร้อมด้วยการอบรมที่เหมาะสมและขาดความต่อเนื่องในการทำงานกับศาลชำนาญการพิเศษที่ต้องการประสบการณ์ทำงาน เพราะระบบการโยกย้ายที่มีความถี่สูงและเป็นระบบอาวุโสได้เลือกศาลที่จะมาดำรงตำแหน่งได้ก่อน จึงอาจทำให้ผู้พิพากษาที่มีความถนัดหรือมีความสนใจงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนเสียโอกาสไป ส่วนผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการประชุมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่มีระบบการคัดเลือกและการอบรมที่ดีพอ ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันไม่มีทักษะและความชำนาญที่เพียงพอในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

3. ด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers) แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเน้นใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชน แต่ยังไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนรองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นเพียงศูนย์ให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนและครอบครัวต่างจังหวัด และส่วนมาตรการพิเศษและคุ้มครองสวัสดิภาพในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ที่ดูแลโดยนักจิตวิทยาประจำศาลซึ่งยังต้องทำงานธุรการของศาลร่วมไปด้วย ทำให้งานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดำเนินไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และโครงสร้างการทำงานที่ไม่ชัดเจนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันได้ รวมทั้งทัศนคติของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานอย่างนักจิตวิทยาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และผู้พิพากษาที่มีอำนาจใช้ดุลยพินิจออกคำสั่ง ก็มักมีมุมมองว่ามาตรา 90 มีการดำเนินการที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่ามาตรา 132 ที่เป็นมาตรการแทนการพิพากษาคดีเช่นกัน โดยมองข้ามประโยชน์ของการใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามมาตรา 90 ไป

4. ด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication) ขาดการให้ข้อมูลด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการกับประชาชนหรือคู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ที่จะทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในกระบวนการของการใช้มาตรการพิเศษ แม้จะมีนโยบายที่มีการตั้งศูนย์ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายแต่ยังไม่มีกลไกติดตามที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เสียหาย โดยนโยบายของผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งโดยตำแหน่งจะเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มักสอดคล้องกับนโยบายของประธานศาลฎีกา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาจะเป็นนโยบายหลักๆ ที่ผู้บริหารมักกำหนดทิศทางและแนวทางการใช้ ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามผู้บริหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง แต่ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาก็จะใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้มาตรการพิเศษในรูปแบบตามที่เห็นสมควร ซึ่งไม่ได้ยึดตามนโยบายจากฝ่ายบริหารเป็นหลัก ในส่วนเรื่องการควบคุมดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พบปัญหาในระบบในการติดตามทั้งกลไกภายในศาลฯเอง ที่ยังเป็นการตั้งรับและขาดความต่อเนื่องในการติดตามอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และการขาดความร่วมมือจากกลไกภายนอกที่ไม่สามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ที่ชุมชนเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการติดตามดูแลเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯได้ รวมถึงกิจกรรมโครงการที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนได้เข้าร่วมที่ควรต้องมีทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสงเคราะห์สร้างโอกาสส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไปนั้น ยังไม่ได้ถูกพิจารณากำหนดในแผนฯอย่างครบถ้วน ยังคงเป็นกิจกรรมโครงการที่ออกแบบมาจากส่วนกลางและใช้โดยทั่วไปกับทุกศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ ที่อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ทั้งไม่เหมาะสมกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่มีปัญหาแตกต่างกันเป็นรายๆ ไปได้ และไม่ได้มีการเก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้อย่างชัดเจนว่ามีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

5. ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) การดำรงความเป็นศาล ต้องได้รับการยอมรับเชื่อมั่นศรัทธาจากคนในสังคม การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนเยาวชนออกจากกระบวนการเกินสมดุลงกว่าการให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เสียหาย ก็เป็นเหตุให้สังคมวิจารณ์และตั้งคำถามได้ และช่วงสถานการณ์โรคระบาดทำให้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ต้องการบุคลากรที่มีความเข้าใจและมีองค์ความรู้ ขาดการอบรมที่เหมาะสมรวมทั้งกิจกรรมโครงการในการแก้ไขบำบัดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนตามมาตรการพิเศษก็ต้องถูกระงับและเลื่อนไป และด้วยความไม่พร้อมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ทำให้ผู้พิพากษา

ไม่เลือกที่จะสั่งดำเนินการตามมาตรการนี้ที่ต้องมีการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผ่านการพูดคุยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ที่อาจมีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคได้

จากการศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อทำความเข้าใจงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัว และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคผ่านปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 5 ด้าน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ทั้งนี้จะได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้อย่างเหมาะสมในบทต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

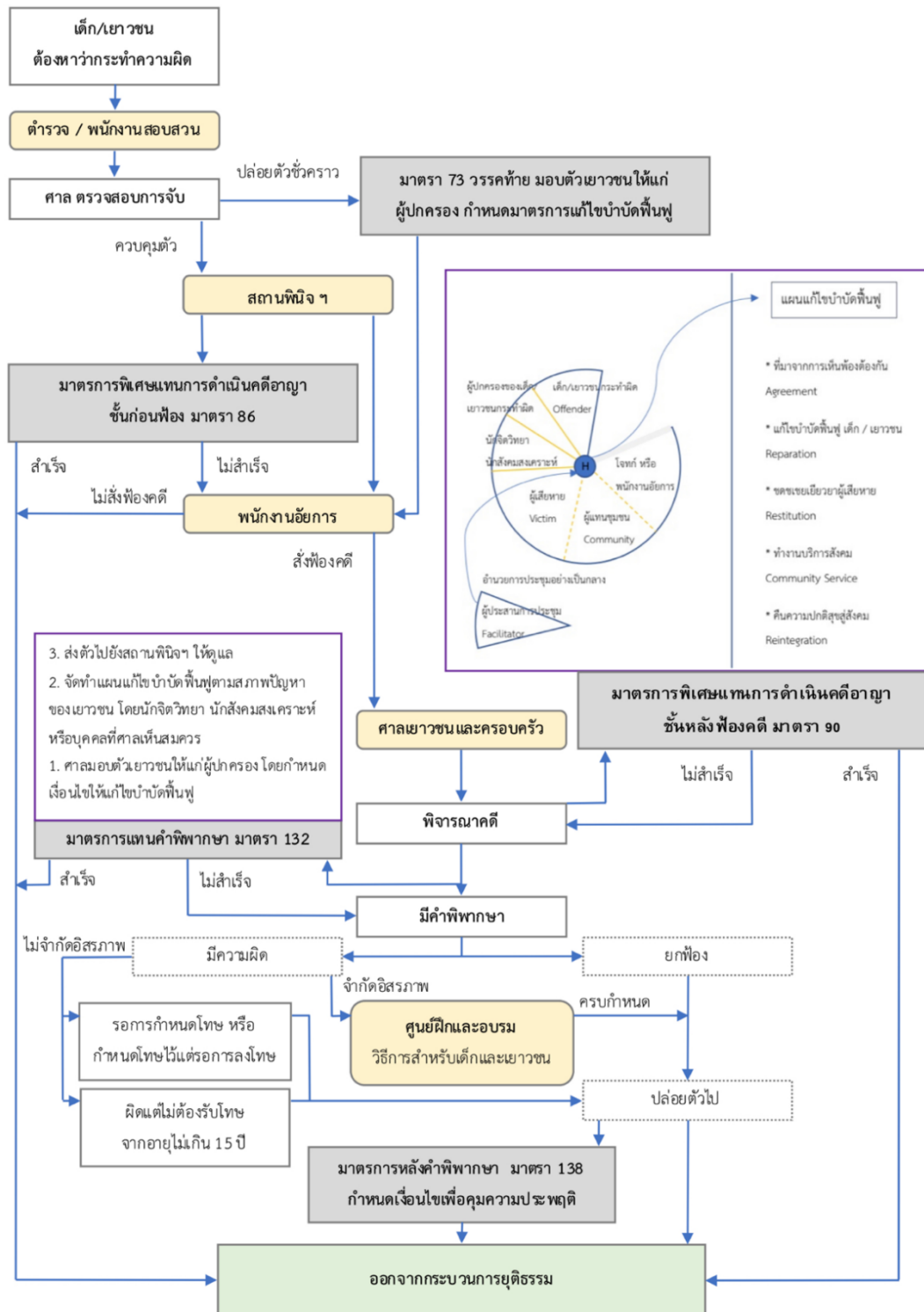
การศึกษาเรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวหรือผู้ที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง และศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับของไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และด้วยการวิจัยสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) ด้วยแนวการอภิปรายกลุ่ม และการสังเกต (Observation) ด้วยแบบสังเกต เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ทุกฝ่าย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบอุปนัยสร้างเป็นข้อสรุปเพื่อตอบคำถามในการวิจัยนี้ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมดังนี้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.1 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีเป็นทางเลือกหนึ่งในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ได้ถูกออกแบบให้เป็นทางเลือกคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมปกติสำหรับเด็กและเยาวชน ตามภาพที่ 6 ในชั้นที่มีการฟ้องคดีว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ก่อนมีคำพิพากษา หากศาลเห็นว่าเยาวชนสำนึกในการกระทำซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปีและอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ถ้าโจทก์(พนักงานอัยการ)ไม่คัดค้าน ผู้เสียหายยินยอมและอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ตามกฎหมายที่ถูบบัญญัติไว้ในมาตรา 90 - 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ

ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้รายละเอียดในการดำเนินการ ด้วยกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการ จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งแทนการพิจารณาพิพากษา คดีแบบปกติ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวว่าเยาวชนกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะ เวลาใดๆก่อนมีคำพิพากษา เมื่อองค์คณะที่พิจารณาคดีร่วมกันพิจารณาตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ กฎหมายกำหนดเป็นรายบุคคลไปแม้เยาวชนหลายคนถูกฟ้องในคดีเดียวกัน ซึ่งประยุกต์มาจาก หลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ผู้กระทำสำนึกผิดซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญในการ เริ่มต้นกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายผ่านการพูดคุย ให้ได้ผลเชิงสมานฉันท์ที่ผู้เสียหาย หรือความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมได้รับการชดเชยเยียวยา และผู้กระทำความผิดได้แก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมด้วยดี โดยศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม ให้ดำเนินการประชุม จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่มีการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการผ่านกฎหมายที่เป็น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ตามแผนผังการดำเนินกระบวนการด้วยมาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ตามภาพที่ 3 ที่แสดงไว้ในบทบทวนวรรณกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ หลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยผู้ประสานการประชุมจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการทำ หน้าที่เป็นคนกลางทำความเข้าใจวัตถุประสงค์กับผู้เข้าร่วมประชุม และอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วม ประชุมให้ทุกฝ่าย ร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก รวมถึงฟื้นฟูความ เสียหายที่เกิดขึ้น โดยมีการสนับสนุนงานธุรการจากนักจิตวิทยาในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาที่เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมในการจัดประชุม ให้ได้มาซึ่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้เยาวชน และผู้ปกครองได้ปฏิบัติตาม หากศาลพิจารณาแผนฯ แล้วเห็นชอบ ก็จะมีคำสั่ง จำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว และให้มีคำสั่งให้ดำเนินการตามแผนฯ โดยมีผู้บริหารแผนที่ได้กำหนดด้วย ความสมัครใจจากที่ประชุมเป็นผู้ติดตาม แนะนำ แก้ไขให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามแผนได้ และ รายงานผลต่อศาลเป็นระยะ เมื่อปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว ศาลจะจำหน่ายคดีออกจากสารบบ ความ เยาวชนรายนั้นจะไม่มีประวัติกระทำผิดกฎหมาย หากปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จแม้ผ่านการแก้ไข เปลี่ยนแปลงแล้วนั้น ศาลจะสั่งยุติแผนและให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

ภาพที่ 6 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (โดยผู้วิจัย)

5.2 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคผ่านปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 5 ด้าน พบว่า งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยศาลเยาวชนและครอบครัวผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

5.2.1 ด้านกฎหมาย (Policy)

พบว่ามีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติ และมีปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติตามกฎหมาย จากเงื่อนไขและข้อกำหนดเหล่านี้

“ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี” สำหรับคดีเยาวชนไม่ควรเอาเรื่องโทษมาเป็นเงื่อนไข ซึ่งปิดโอกาสการใช้ดุลพินิจในการเลือกวิธีแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุของการกระทำผิด

“เยาวชนสำนึกในการกระทำ” การใช้เกณฑ์การรับสารภาพในทางปฏิบัติ ยังเป็นเรื่องที่ยากจะตัดสินว่าเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำของตนจริงๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเลือกใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และทำให้เกิดคำแนะนำที่ไม่ถูกต้องในกระบวนการยุติธรรมที่ให้เยาวชนรับสารภาพเพื่อจะได้ใช้มาตรการพิเศษ ทำให้กระบวนการยุติธรรมขาดความน่าเชื่อถือ

“ผู้เสียหายยินยอมและใจทักไม่คัดค้าน” ในการดำเนินกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา การมีเงื่อนไขให้ผู้เสียหายยินยอมจนกว่าจะจัดประชุมทำแผนฯเสร็จเท่านั้น ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาที่ผู้เสียหายไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมในคดีเล็กน้อย และไม่สามารถใช้กับคดีส่วนใหญ่เช่น พ.ร.บ. ยาเสพติด การพนัน และจราจรที่เป็นคดีความผิดต่อรัฐเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหายได้

กฎหมายยังกำหนดให้มืองค์ประชุมจากบุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งไม่ยืดหยุ่นหรือเอื้อให้กับผู้เสียหายในคดีบางประเภทเช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่ผู้เสียหายอาจไม่สะดวกที่จะเผชิญหน้าผู้กระทำผิด ในทางตรงข้าม กฎหมายไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสมในเรื่องทางแพ่ง เพียงกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า “ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร” และให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่ายคำนึงถึงผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยไม่คำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ แม้ต่อมาจะมีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักให้ทำคดีส่วนแพ่งให้แล้วเสร็จไปด้วย แต่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก็มักนิยมกำหนดการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายเป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ เพราะผู้เสียหายโดยนิตินัยที่เข้าร่วมในกระบวนการอาจยังไม่ครอบคลุมผู้เสียหายทางความรู้สึกและจิตใจที่เหมาะสมกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้

5.2.2 ด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร (Resources)

มีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะมีงบประมาณสนับสนุนเฉพาะโครงการที่มาจากส่วนกลางที่เป็นการแก้ไขทั่วไป ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและการแก้ไขต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชนเป็นรายๆไปได้ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ พบว่าขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่นักจิตวิทยาประจำศาลฯ ที่ทำหน้าที่ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ขาดการเตรียมความพร้อมด้วยการอบรมที่เหมาะสมและขาดความต่อเนื่องในการทำงานกับศาลชำนาญการพิเศษที่ต้องการประสบการณ์ทำงาน เพราะระบบการโยกย้ายที่มีความถี่สูงและเป็นระบบอาวุโสได้เลือกศาลที่จะมาดำรงตำแหน่งได้ก่อน จึงอาจทำให้ผู้พิพากษาที่มีความถนัดหรือมีความสนใจงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนเสียโอกาสไป ส่วนผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดการประชุมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่มีระบบการคัดเลือกและการอบรมที่ดีพอ ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันไม่มีทักษะและความชำนาญที่เพียงพอในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

5.2.3 ด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers)

แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเน้นใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชน แต่ยังไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนมารองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นเพียงศูนย์ให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนและครอบครัวต่างจังหวัด และส่วนมาตรการพิเศษและคุ้มครองสวัสดิภาพในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ที่ดูแลโดยนักจิตวิทยาประจำศาลซึ่งยังต้องทำงานธุรการของศาลร่วมไปด้วย ทำให้งานแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดำเนินไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และโครงสร้างการทำงานที่ไม่ชัดเจนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันได้ รวมทั้งทัศนคติของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานอย่างนักจิตวิทยาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และผู้พิพากษาที่มีอำนาจใช้ดุลยพินิจออกคำสั่ง ก็มีมุมมองว่า มาตรา 90 มีการดำเนินการที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่ามาตรา 132 ที่เป็นมาตรการแทนการพิพากษาคดีเช่นกัน โดยมองข้ามประโยชน์ของการใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามมาตรา 90 ไป

5.2.4 ด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication)

ขาดการให้ข้อมูลด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการกับประชาชนหรือคู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในกระบวนการของการใช้มาตรการพิเศษ แม้จะมีนโยบายที่มีการตั้งศูนย์ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายแต่ยังไม่มีการติดตามที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เสียหาย โดยนโยบายของผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งโดยตำแหน่งจะเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

มักสอดคล้องกับนโยบายของประธานศาลฎีกา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาจะเป็นนโยบายหลักๆ ที่ผู้บริหารมักกำหนดทิศทางและแนวทางการใช้ ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามผู้บริหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง แต่ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาก็จะใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้มาตรการพิเศษในรูปแบบตามที่เห็นสมควร ซึ่งไม่ได้ยึดตามนโยบายจากฝ่ายบริหารเป็นหลัก ในส่วนเรื่องการควบคุมดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พบปัญหาระบบในการติดตามทั้งกลไกภายในศาลฯเอง ที่ยังเป็นการตั้งรับและขาดความต่อเนื่องในการติดตามอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และการขาดความร่วมมือจากกลไกภายนอกที่ไม่สามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ที่ชุมชนเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการติดตามดูแลเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯได้ รวมถึงกิจกรรมโครงการที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนได้เข้าร่วมที่ควรต้องมี ทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสงเคราะห์สร้างโอกาสส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไปนั้น ยังไม่ได้ถูกพิจารณากำหนดในแผนฯอย่างครบถ้วน ยังคงเป็นกิจกรรมโครงการที่ออกแบบมาจากส่วนกลางและใช้โดยทั่วไปกับทุกศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ ที่อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ทั้งไม่เหมาะสมกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่มีปัญหาแตกต่างกันเป็นรายๆ ไปได้ และไม่ได้มีการเก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้อย่างชัดเจนว่ามีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

5.2.5 ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context)

การดำรงความเป็นศาล ต้องได้รับการยอมรับเชื่อมั่นศรัทธาจากคนในสังคม การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนเยาวชนออกจากกระบวนการเกินสมดุลงกว่าการให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเช่น ผู้เสียหาย ก็เป็นเหตุให้สังคมวิจารณ์และตั้งคำถามได้ และช่วงสถานการณ์โรคระบาดทำให้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ต้องการบุคลากรที่มีความเข้าใจและมีองค์ความรู้ ขาดการอบรมที่เหมาะสม รวมทั้งกิจกรรมโครงการในการแก้ไขบำบัดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนตามมาตรการพิเศษก็ต้องถูกระงับและเลื่อนไป และด้วยความไม่พร้อมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ทำให้ผู้พิพากษาไม่เลือกที่จะสั่งดำเนินการตามมาตรการนี้ ที่ต้องมีการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผ่านการพูดคุยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ที่อาจมีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคได้

5.3 เปรียบเทียบรูปแบบและการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำผิดของนิวซีแลนด์ กับ อังกฤษและเวลส์ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยให้เห็นภาพและเข้าใจการประยุกต์ใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น โดยที่ผู้วิจัยมุ่งเปรียบเทียบ วิธีการบังคับใช้กฎหมาย วิธีการหรือรูปแบบการลงโทษ และระบบกฎหมายที่ใช้แก้ปัญหาในประเทศนั้นๆ เพื่อทำความเข้าใจและนำมาปรับปรุงใช้ในระบอบยุติธรรมของประเทศผู้ศึกษาโดยมุ่งหวังให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการลงโทษได้อย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งไม่ใช่การค้นหาตัวแบบเพื่อนำไปใช้ แต่เป็นการเรียนรู้วิธีการมองปัญหาตลอดจนประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาของประเทศอื่น ซึ่งคงไม่อาจอาศัยมุมมองทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว การให้ความสำคัญในการเปรียบเทียบทางประวัติศาสตร์การเกิดขึ้นและการพัฒนาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมและการเมืองของแต่ละประเทศ ที่ปัญหาหนึ่งๆ นั้นไม่ได้มีวิธีการใดวิธีการเดียวในการแก้ปัญหา ฉะนั้นการศึกษาเปรียบเทียบโดยตระหนักถึงแนวคิด Ethnocentrism ที่ไม่ได้มองวิธีของตนเองถูกต้องหนึ่งเดียวในการแก้ปัญหา และแนวคิด Relativism ที่ไม่ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันก็สามารถเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญากันได้นั้น จะทำให้เราเปรียบเทียบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ กับของประเทศไทยได้อย่างเข้าใจ และเกิดประโยชน์ต่อการสร้างข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่มีประสิทธิภาพได้ต่อไป ดังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

งานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหรืองานที่จะตอบสนองต่อเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น มีหลักกว้างๆ จากองค์การสหประชาชาติว่าการกำหนดอายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาไม่ควรกำหนดให้ต่ำเกินไป และงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนควรให้จัดการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ว่างานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศจะจัดอยู่ในรูปแบบการคุ้มครองสวัสดิภาพ รูปแบบงานยุติธรรมกระแสหลัก ในทางหนึ่ง มีความสนใจในการที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชน ในขณะที่อีกทางหนึ่ง มีความต้องการที่จะให้ปฏิบัติในทางที่ปกป้องสังคม หรือรูปแบบใดก็ตาม งานยุติธรรมทางเลือกอย่าง Restorative Justice ควรนำเข้ามาใช้อย่างมีความเข้าใจ ที่เริ่มจากผู้กระทำผิดได้สำนึกและแก้ไขพฤติกรรม ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดเชย ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้น โดยมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งหลักใหญ่คือการร่วมกันแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมให้สังคมกลับคืนปกติสุขดังเดิม ที่จะเข้าใจได้จากคำว่า “Restorative” หรือจะเป็นการประณามความผิดด้วยรูปแบบแบบไม่ตีตรา (Reintegrative shaming) ที่เน้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ด้วยหลักนิติธรรม เป็น

การลงโทษต่ออาชญากรรมแต่ยังให้โอกาสผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ให้ได้แก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับคืนสู่สังคม รวมถึงชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม และปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ที่เห็นได้จากงานยุติธรรมที่มาจากกำหนดนโยบายที่รัฐตอบสนองข้อเรียกร้อง และแรงผลักดันจากคนในสังคม Bottom-up จะมีผลลัพธ์ที่ดีกว่างานยุติธรรมที่มาจากกำหนดนโยบายด้วยตัวแบบผู้นำ Top-down และควรให้ความสำคัญและใส่ใจดูแลจากทั้งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ที่ควรมีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเด็กและเยาวชน สนับสนุนแบบคู่ขนานไปตลอดในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งดึงชุมชนและผู้ปกครองของเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและคอยติดตามดูแล การให้โอกาสไม่ใช่การละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ แต่กลับต้องทำงานที่หนักกว่า ในการพยายามหาข้อมูลภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และสาเหตุของการกระทำความผิด ในการจัดการแก้ไขเด็กและเยาวชนนั้น และติดตามผลของการให้โอกาสนั้น ไม่ให้ไปกระทำผิดอีก หน่วยงานต้นทางกระบวนการยุติธรรมอย่างตำรวจที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชน จะมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีในแบบงานยุติธรรมที่ไม่เป็นทางการอย่างงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แต่ศาลก็มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากกว่าจากคนในสังคมที่หน่วยงานรัฐอ่อนด้อยในเรื่องธรรมาภิบาล ทางเลือกหนึ่งของศาลคือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการนี้โดยตรง ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและกำหนดโทษ ขั้นการค้นหาความจริงในกระบวนการก็ควรทำด้วยหลักนิติธรรม ส่วนขั้นการกำหนดโทษไม่ว่ารูปแบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะเป็นแบบใดก็ควรเป็นการลงโทษที่เน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มากกว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ที่จะเป็นการตีตราเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับมากระทำผิดซ้ำอีก แต่ทั้งนี้การพิจารณาเพียงเกณฑ์อายุอาจทำให้การแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่ได้ เจตนาและความรุนแรงของการกระทำความผิดโดยเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ทุกประเทศไม่ว่าจะมีงานยุติธรรมในรูปแบบใดยังคงเปิดช่องทางการลงโทษในแบบควบคุมตัวไว้อยู่

ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ จะได้นำไปเป็นกรอบแนวคิดในการนำเสนอ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้ต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

จากผลการศึกษาระบบการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อทำความเข้าใจงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคผ่านปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 5 ด้าน และจากการศึกษาเปรียบเทียบการใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของต่างประเทศกับไทย ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นำมาสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ดังต่อไปนี้

5.4.1 ข้อเสนอด้านกฎหมาย (Policy)

เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติตามกฎหมายที่พบว่ามีความไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสมในบทบัญญัติ และยังสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงเสนอให้แก้ไขปรับปรุงเงื่อนไขและข้อกำหนดในบทบัญญัติเหล่านี้

“ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี” แก้ไขโดย ไม่นำอัตราโทษมาเป็นเกณฑ์ หรือเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา แต่ให้ใช้หลักเกณฑ์เรื่อง พฤติการณ์ในการกระทำผิดร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคม ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เดิมว่า “พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร” ประเภทคดีที่มีผลกระทบมากต่อสังคม เช่น คดีก่อการร้าย คดีความมั่นคง คดีค้ายาเสพติด หรือคดีที่สังคมให้ความสนใจ เป็นต้น และ การกระทำความผิดซ้ำหากแม้เป็นคดีเล็กน้อย เป็นเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาแทน โดยยังเปิดโอกาสให้ว่าถ้าจะใช้มาตรการพิเศษกับคดีเหล่านี้ต้องปรึกษาอธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก่อน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ คำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เกี่ยวกับแนวทางการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 และแนวทางการใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่ได้ออกไว้ในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2564 ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้

“เยาวชนสำนึกในการกระทำ” การสำนึกในการกระทำเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเลือกใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงควรคงไว้ในบทบัญญัติ แต่การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาหรือองค์คณะในระหว่างการพิจารณาในห้องพิจารณาคดีอาจมีข้อจำกัดที่จะตัดสินได้ว่าเยาวชนสำนึกในการกระทำ ความผิดของตน จึงควรมีกุุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ที่รับรายงานตัวให้คำปรึกษาในระหว่างการดำเนินคดีและเยาวชนได้ปล่อยตัวชั่วคราว หรือสถานพินิจฯ รับผิดชอบตัว

ได้ให้ความเห็นจากการสืบเสาะข้อมูลและให้คำปรึกษาว่าเยาวชนรู้สึกสำนึกในการกระทำหรือไม่ รายงานต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

“ผู้เสียหายยินยอมและใจทักไม่คัดค้าน” **แก้ไขเป็น** “แจ้งแล้วใจทักไม่คัดค้าน หรือคัดค้านไม่มีเหตุอันควร และให้แจ้งผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” เพื่อให้สามารถใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับคดีส่วนใหญ่เช่น พ.ร.บ. ยาเสพติด การพนัน และจรรยา ที่ เป็นคดีความผิดต่อรัฐเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหายได้ เพราะหลักการของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มุ่งแก้ไขชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นคดีอาชญากรรมที่มีเหยื่อหรือไม่มีเหยื่อ (Victimless crime) ก็ตาม ก็สามารถใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ และลดอุปสรรคในกรณีผู้เสียหายไม่ได้เข้ามา ร่วมในกระบวนการยุติธรรมสำหรับคดีเล็กน้อย

“กฎหมายกำหนดให้มีองค์ประชุมจากบุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ซึ่งไม่ยึดหยุ่นหรือเอื้อให้กับผู้เสียหายในคดีบางประเภท” **แก้ไขโดย** กำหนดเพียงเยาวชน ที่กระทำผิด ผู้ปกครองที่เยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้เข้าใจในหลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นอย่างน้อย และเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือตัวแทนผู้เสียหาย ผู้แทนชุมชน หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของเยาวชนเข้าร่วมประชุมได้โดยความสมัครใจ เพราะจากการ ทบทวนวรรณกรรม งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะไม่ได้จำกัดที่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่แปรผันไป ตามความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นฟื้นฟูความเสียหายผ่านการมีส่วนร่วมด้วยความ สมัครใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบผ่านการพูดคุยให้ได้ผลที่มาจากความเห็นพ้องของทุกฝ่ายมากที่สุด เป็นสำคัญ และจากการศึกษาเปรียบเทียบงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของประเทศ นิวซีแลนด์ มองว่าครอบครัวหรือผู้ปกครองเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดของตัวแทนจากชุมชน (Community)

“กฎหมายไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสมในเรื่องทางแพ่ง” **แก้ไขโดย** ให้ผู้ปกครอง ของเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาเข้ามาเป็นจำเลยในส่วนแพ่ง เพื่อทำหน้าที่ชดเชยเยียวยา ผู้เสียหายในรูปตัวเงินแทนเยาวชน โดยไม่มีการกำหนดการชดเชยเยียวยาเป็นรูปตัวเงินไว้ในแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งเป็นส่วนของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเยาวชน แต่คง การชดเชยเยียวยาในรูปแบบอื่นๆไว้ได้ เพราะตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 429 ก็ให้ผู้ปกครองรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ที่ทะเลาะเมิด และประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาตรา 57 ที่ในส่วนแพ่งสามารถร้องสอดให้ผู้ปกครองเข้ามาเป็นจำเลยแทนที่ เยาวชนได้ ทำให้ผู้เสียหายยังได้รับการชดเชยเยียวยา และลดสาเหตุหลักที่ทำให้เยาวชนปฏิบัติตาม แผนฯไม่สำเร็จ และสอดคล้องกับผลที่คาดหวังจากกระบวนการเชิงสมานฉันท์ด้วย

5.4.2 ข้อเสนอด้านคุณภาพและความเพียงพอของทรัพยากร (Resources)

เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

“การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” **แก้ไขโดย** ให้ส่วนกลางจัดสรรงบประมาณประจำปีให้แต่ละศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศอย่างเหมาะสม เพื่อให้จัดกิจกรรมโครงการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและการแก้ไขต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชนเป็นรายๆไปได้ โดยเฉพาะโครงการที่มาจากส่วนกลางที่เป็นการแก้ไขทั่วไป โดยแต่ละศาลมีกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาดำเนินงานด้านธุรการสำหรับการทำรายงานเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีในส่วนนี้

“การขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ ที่มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” **แก้ไขโดย** เนื่องจากงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแน่นอน แต่ต้องการการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้นๆ จึงเป็นหลักการ ปรัชญา และแนวคิดที่ต้องการการฝึกฝนปฏิบัติให้มาก การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจทบทวนคดีของกฎหมาย หลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความต่อเนื่องในการทำงาน จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยให้หมื่นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ ทำหน้าที่ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาประจำแต่ละศาลฯ จัดตารางฝึกอบรมความรู้และฝึกปฏิบัติเป็นระยะ ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และมีหน้าที่เป็นการภายในของแต่ละศาลฯ ทั้งผู้ที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ก็กับการทบทวนความรู้ให้กับบุคลากรเดิมในศาลด้วย

“การโยกย้ายผู้พิพากษามีความถี่สูงและเป็นไปตามระบบอาวุโสมากกว่าความถนัด” **แก้ไขโดย** คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) เตรียมความพร้อมด้วยหลักสูตรเฉพาะที่มีความเข้มข้นให้กับผู้พิพากษาที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นครั้งแรก โดยพิจารณาผู้พิพากษาที่เลือกมาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนฯ จากความสนใจหรือความถนัดมากกว่าระบบอาวุโสเพียงอย่างเดียว และให้ผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลชำนาญการพิเศษที่ต้องการประสบการณ์ทำงาน สามารถอยู่ได้วาระละ 3 ปี และขอย้ายต่อได้อีก 2 วาระ โดยพิจารณาจากผลงานและความเห็นของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้นๆ

“คนกลางอย่างผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการประชุมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่มีระบบการคัดเลือกและการอบรมที่ดีพอ” **แก้ไขโดย** ไม่จำกัดการคัดเลือกผู้ประสานการประชุมจากผู้พิพากษาสมทบเท่านั้น แต่ให้คัดเลือกจาก “บุคคลที่ศาลเห็นสมควร” ตามที่กฎหมายบัญญัติเปิดทางเอาไว้ โดยทำการคัดเลือกบุคคลในท้องถิ่น ที่ผ่านการอบรมและทดสอบความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่จัดโดยกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาประจำแต่ละศาลฯ โดยผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นผู้ประสานการประชุมครั้งแรก ต้องทำ

หน้าทีเป็นผู้สังเกตการณ์ และเป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมเดิม เพื่อมีทักษะและความชำนาญก่อนปฏิบัติหน้าที่จริง

5.4.3 ข้อเสนอแนะด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers)

เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขด้านโครงสร้างหน่วยงานและทัศนคติของผู้ปฏิบัติจึงมีความสำคัญ ตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

“ศาลเยาวชนและครอบครัวยังไม่มี การจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนมารองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” **แก้ไขโดย** ศาลเยาวชนและครอบครัวจัดโครงสร้างองค์กรให้มีกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาประจำแต่ละศาลฯ เพื่อมารองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้ชัดเจน ซึ่งดำเนินงานโดยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ประสานการประชุม และผู้ให้คำปรึกษาของศาล รวมทั้งเครือข่ายชุมชนที่จะสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ โดยกลุ่มงานนี้จะมีหน้าที่และภารกิจ ดังต่อไปนี้

- 1 ทำงานติดตามเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนครบกระบวนการยุติธรรม
- 2 ให้คำปรึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลสาเหตุของการกระทำผิด และความรู้สึกสำนึกผิด
- 3 จัดทำรายงานความเห็นต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษ
- 4 ให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา
- 5 ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยคำสั่งศาลเยาวชนฯ
- 6 จัดทำกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ
- 7 ดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน
- 8 จัดการฝึกอบรมความรู้และฝึกปฏิบัติให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 9 ทำบัญชีเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีในส่วนงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
- 10 เก็บข้อมูลสถิติประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนของประเทศอังกฤษและเวลส์ ก็มีหน่วยงานที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Youth Offending Team, YOT) ที่มีทีมงานจากหลายภาคส่วนในแต่ละท้องถิ่น เข้ามาทำงานกับเด็กและเยาวชนเมื่อเกิดการกระทำผิดต่อกฎหมายขึ้น ตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการยุติธรรม เพื่อกำกับดูแลช่วยเหลือแก้ไขไม่ให้กระทำผิดซ้ำ โดยการค้นหาข้อมูลสาเหตุการกระทำผิด และจัดทำแผนกิจกรรมโครงการที่เหมาะสม โดยร่วมกับชุมชน

“ทัศนคติของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน” **แก้ไขโดย** รั้งฟังมุมมองของผู้ปฏิบัติงานจริงเพื่อมาปรับแก้ตามที่ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านกฎหมายไว้ข้างต้น โดยลดความยุ่งยากและซับซ้อนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ที่เป็นงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายได้มากกว่า

5.4.4 ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication)

เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารข้อมูลและกลไกการควบคุมดูแลการดำเนินงาน ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เป็นไปตามนโยบาย จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

“ขาดการให้ข้อมูลด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการกับคู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้อง” **แก้ไขโดย** จัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการเป็นภาพสรุป (Infographic) เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายแก่คู่ความ รวมทั้งให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์และกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของศาล ให้คำปรึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายและผู้ที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการยุติธรรม ไม่ให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้

“ขาดความต่อเนื่องและการไม่ปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัว” **แก้ไขโดย** ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางผู้บริหารโดยตำแหน่ง ออกนโยบายการ ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กำหนดทิศทางและแนวทางการใช้ให้ชัดเจน โดยออกเป็น “คำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง” เพื่อให้เกิดผลบังคับใช้

“กลไกในการควบคุมดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” **แก้ไขโดย** ให้มีกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทั้งนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ที่สามารถทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อติดตามควบคุมดูแล และให้การช่วยเหลือแนะนำเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“กิจกรรมโครงการในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเยาวชนเป็นรายๆ ไป และไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่” **แก้ไขโดย** ให้กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละพื้นที่ ค้นหาข้อมูลสาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชน และจัดทำกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ โดยกิจกรรมโครงการที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในแผนฯ ควรมีทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสงเคราะห์สร้างโอกาสส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไป อย่างครบถ้วน และสอดคล้องกับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

“ไม่มีการเก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ” **แก้ไขโดย** ให้กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนฯ แต่ละพื้นที่ เก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และประมวลเป็นสารสนเทศของแต่ละศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อสามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้อย่างชัดเจน

5.4.5 ข้อเสนอด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context)

เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

“การยอมรับจากคนในสังคม ต่องานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้อาสาสมัครมากกว่าการลงโทษ” **แก้ไขโดย** สร้างความเข้าใจเชิงรุกต่อผู้คนในสังคม ให้เห็นถึงผลประโยชน์จากการใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของความสงบสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืนกว่า รวมทั้งให้ผู้พิพากษาที่ได้เสนอแนะในด้านคุณภาพของทรัพยากรบุคคล ที่ต้องมีความสนใจหรือความถนัด และได้โอกาสทำงานอย่างต่อเนื่องในศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลชำนาญการพิเศษ ได้ใช้ความระมัดระวังในการสั่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามข้อเสนอแนะในหลักเกณฑ์ใหม่เรื่อง พุทธการณในการกระทำผิดร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคม ประเภทคดีที่มีผลกระทบมากต่อสังคม และการกระทำความผิดซ้ำซากแม้เป็นคดีเล็กน้อย เป็นเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะใช้ดุลพินิจพิจารณาแทน เพื่อให้เกิดความสมดุลเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่เป็นเหตุให้สังคมวิจารณ์และตั้งคำถามได้

“สถานการณ์โรคระบาดเป็นอุปสรรคต่องานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องมีการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผ่านการพูดคุยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” **แก้ไขโดย** มีมาตรการคัดกรองและแนวปฏิบัติรองรับถ้าเกิดการแพร่เชื้อที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนตามมาตรการพิเศษไม่ให้ถูกระงับและเลื่อนไป และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เพื่อสามารถจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคได้

ตารางที่ 9 สรุปปัญหาและอุปสรรค และ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษ
 แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว
 (โดยผู้วิจัย)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
1 ด้านกฎหมาย (Policy)	
1.1 เงื่อนไข “ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี” ปิดโอกาสการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนตามสาเหตุของการกระทำผิด	<p>แทนเกณฑ์อัตราโทษเป็นเงื่อนไข ด้วยเกณฑ์ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ● ไม่มีผลกระทบมากต่อสังคม หรือคดีที่สังคมให้ความสนใจ ● ไม่มีพฤติกรรมกระทำความผิดซ้ำซากแม้เป็นคดีเล็กน้อย <p>ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับคดีเหล่านี้ โดยต้องปรึกษาอธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก่อน</p>
1.2 ความไม่ชัดเจนในการพิจารณาเงื่อนไข “เยาวชนสำนึกในการกระทำ”	กำหนดให้ศาลฯ พิจารณาว่าเยาวชนสำนึกในการกระทำจากการให้ความเห็นของกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของศาลฯ ที่รับรายงานตัวให้คำปรึกษา และสถานพินิจที่ทำการสืบเสาะข้อมูลของเยาวชน
1.3 ข้อจำกัดของเงื่อนไข “ผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน” ที่ทำให้ไม่สามารถใช้กับคดีความผิดต่อรัฐที่ไม่มีผู้เสียหาย และคดีเล็กน้อยที่ผู้เสียหายมักไม่ได้เข้ามาร่วมในกระบวนการยุติธรรม	แก้ไขเป็น “แจ้งแล้วโจทก์ไม่คัดค้าน หรือคัดค้านไม่มีเหตุอันควร และให้แจ้งผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” เพื่อให้สามารถใช้กับคดีความผิดต่อรัฐที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless crime) หรือคดีเล็กน้อยที่ผู้เสียหายไม่ได้เข้ามาร่วมในกระบวนการยุติธรรม
1.4 กฎหมายกำหนดให้มีองค์ประชุมจากบุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งไม่ยืดหยุ่นหรือเอื้อให้กับผู้เสียหายในคดีบางประเภท	<p>กำหนดผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เยาวชนที่กระทำผิด ● ผู้ปกครองของเยาวชนที่กระทำผิด ● นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ประสานการประชุม <p>และให้บุคคลเหล่านี้เข้าร่วมโดยความสมัครใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้เสียหายหรือผู้แทน ● ผู้แทนชุมชน ● โจทก์/พนักงานอัยการ ● ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
1.5 กฎหมายไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสมในเรื่องทางแพ่ง	กำหนดให้ผู้ปกครองเยาวชนที่กระทำผิดเข้ามารับผิดชอบในส่วนแพ่ง (ตัวเงิน) แทนการกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเยาวชน
2 ด้านคุณภาพและความพอเพียงของทรัพยากร (Resources)	
2.1 ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีเพียงงบประมาณเฉพาะโครงการที่จัดทำมาจากส่วนกลางที่เป็นการแก้ไขทั่วไป ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและการแก้ไขต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชนเป็นรายๆ ไปได้	ให้ส่วนกลางจัดสรรงบประมาณประจำปีให้แต่ละศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ เพื่อให้จัดกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและการแก้ไขต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชนเป็นรายๆ ไปได้ โดยให้กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของแต่ละศาลฯ ทำรายงานเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีในส่วนนี้
2.2 ขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ ที่มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	ให้ความสำคัญในการจัดการอบรมความรู้ความเข้าใจ บทบัญญัติของกฎหมาย หลักการงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความต่อเนื่องในการทำงาน โดยจัดตารางฝึกอบรมความรู้และฝึกปฏิบัติเป็นระยะ ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่เป็นการภายในของแต่ละศาลฯ ทั้งผู้ที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ กับการทบทวนความรู้ให้กับบุคลากรเดิมในศาลด้วย
2.3 การโยกย้ายผู้พิพากษามีความถี่สูงและเป็นไปตามระบบอาวุโสมากกว่าความถนัด	ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) จัดหลักสูตรอบรมเฉพาะที่มีความเข้มข้นให้กับผู้พิพากษาที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นครั้งแรก โดยพิจารณาผู้พิพากษาที่เลือกมาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนฯ จากความ

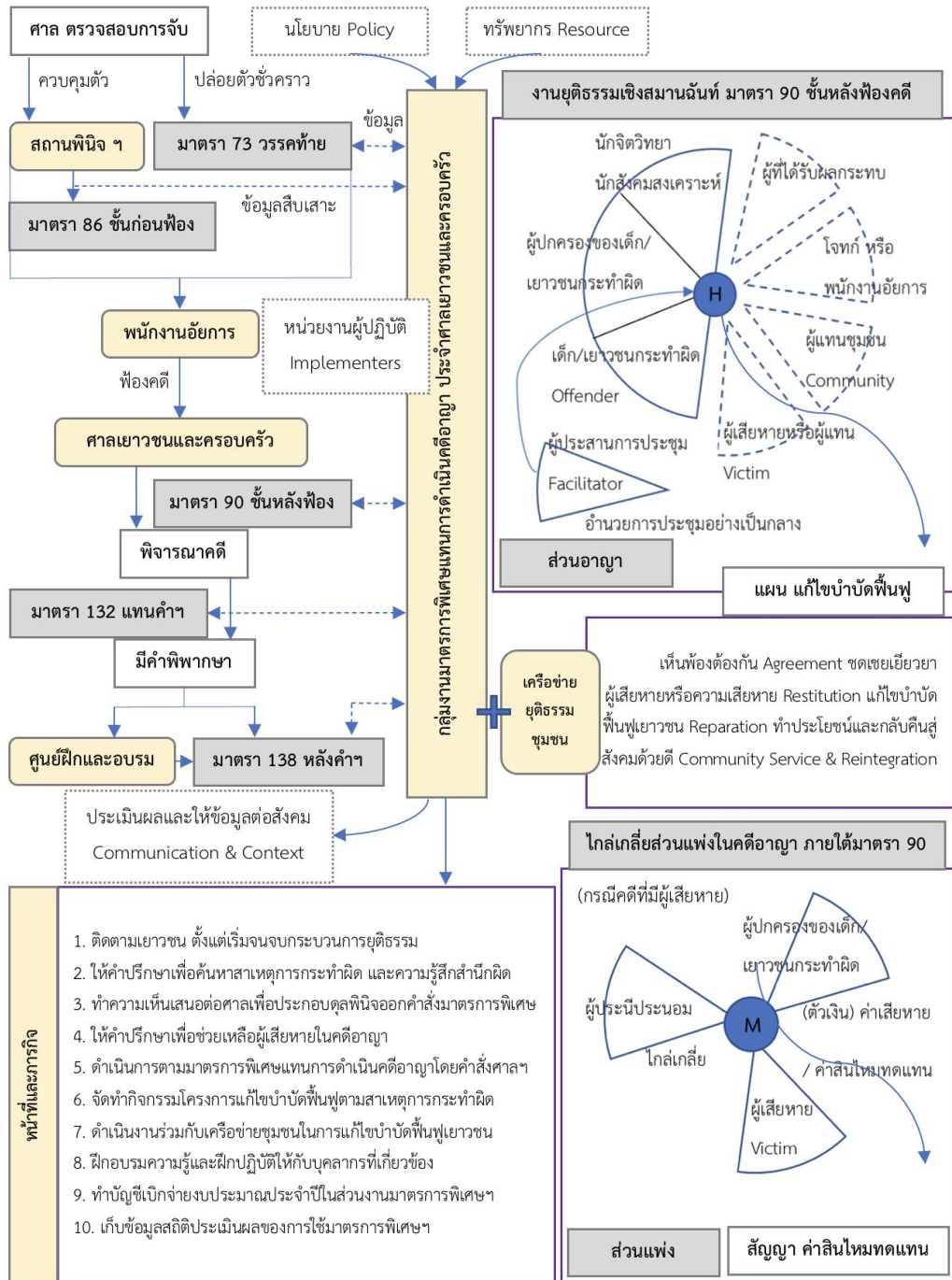
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
	สนใจหรือความถนัดเป็นหลักมากกว่าระบบอาวุโส และให้ผู้พิพากษามีวาระในการดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนฯ ได้ระยะเวลาที่มากขึ้น และขอยุติข้อโต้แย้งโดยพิจารณาจากผลงานและความเห็นของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้นๆ
2.4 ไม่มีระบบคัดเลือกและการฝึกอบรมที่ดีพอ สำหรับคนกลางอย่างผู้ประสานการประชุมที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการประชุมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	ไม่จำกัดการคัดเลือกผู้ประสานการประชุมจากผู้พิพากษาสมทบเท่านั้น แต่ให้คัดเลือกจาก "บุคคลที่ศาลเห็นสมควร" ตามที่กฎหมายบัญญัติเปิดทางเอาไว้ อบรมและทดสอบความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่จัดโดยกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาประจำแต่ละศาลฯ โดยผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นผู้ประสานการประชุมครั้งแรก ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ และเป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมเดิม เพื่อมีทักษะและความชำนาญก่อนปฏิบัติหน้าที่จริง
3 ด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ (Implementers)	
3.1 ศาลเยาวชนและครอบครัวยังไม่มีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนมารองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา	จัดโครงสร้างองค์กรให้มีกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาประจำแต่ละศาลเยาวชนและครอบครัว มารองรับการทำงานด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้ชัดเจน โดยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ประสานการประชุม และผู้ให้คำปรึกษาของศาลฯ รวมทั้งเครือข่ายชุมชนที่จะสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ซึ่งมีหน้าที่และภารกิจดังนี้ 1 ติดตามเยาวชนที่กระทำผิด ตั้งแต่เริ่มต้นจนครบกระบวนการยุติธรรม 2 ให้คำปรึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุการกระทำผิด และความรู้สึกสำนึกผิด

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
	<p>3 ทำความเห็นต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษ</p> <p>4 ให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา</p> <p>5 ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัว</p> <p>6 จัดทำกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ</p> <p>7 ดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู</p> <p>8 จัดการฝึกอบรมความรู้และฝึกปฏิบัติงาน</p> <p>9 จัดทำบัญชีเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีในส่วนงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา</p> <p>10 เก็บข้อมูลสถิติประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา</p>
<p>3.2 ทศนคติของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 มีมุมมองว่ามีการดำเนินการที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่า การใช้มาตรการแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 โดยมองข้ามประโยชน์ของผลของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามมาตรา 90 ไป</p>	<p>รับฟังมุมมองของผู้ปฏิบัติงานจริงเพื่อมาปรับแก้ขั้นตอนการดำเนินงาน โดยลดความยุ่งยากและซับซ้อนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 และให้ความรู้ความเข้าใจในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายได้มากกว่า</p>
<p>4 ด้านการสื่อสารและควบคุมดูแล (Communication)</p>	
<p>4.1 ขาดการให้ข้อมูลด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการกับประชาชนหรือคู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ที่จะทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในกระบวนการของการใช้มาตรการพิเศษ แม้จะมีนโยบายที่มีการตั้งศูนย์ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายแต่ยังไม่มีการติดตามที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เสียหาย</p>	<p>จัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับด้านสิทธิและขั้นตอนกระบวนการเป็นภาพสรุป (Infographic) เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายแก่คู่ความ รวมทั้งให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์และกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของศาล ให้คำปรึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ไม่ให้เกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้</p>

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
4.2 ขาดความต่อเนื่องและการไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัว	ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้บริหารโดยตำแหน่ง ออกนโยบายการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กำหนดทิศทางและแนวทางการใช้ให้ชัดเจน โดยออกเป็น “คำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง” เพื่อให้เกิดผลบังคับใช้
4.3 ขาดกลไกในการติดตาม ควบคุม ดูแลให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งกลไกภายในศาลเอง ที่ยังเป็นการตั้งรับและขาดความต่อเนื่องในการติดตามอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และขาดการประสานความร่วมมือจากเครือข่ายชุมชนให้เป็นกลไกภายนอกในการติดตามดูแลเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯได้	ให้มีกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ที่สามารถทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อติดตามควบคุมดูแลและให้การช่วยเหลือแนะนำเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4.4 กิจกรรมโครงการที่กำหนดในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเยาวชน ไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเยาวชนเป็นรายๆ ไป และไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่	ค้นหาข้อมูลสาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชน โดยกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละพื้นที่ (ที่เสนอแนะไว้ในด้านลักษณะหน่วยงานผู้ปฏิบัติ) และจัดทำกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสาเหตุเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ ซึ่งควรมีทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสงเคราะห์สร้างโอกาสส่งเสริมพัฒนาในสิ่งที่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นรายๆ ไป อย่างครบถ้วน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่
4.5 ไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้อย่างชัดเจนว่ามีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่	เก็บข้อมูลสถิติของผลที่เกิดจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และประมวลเป็นสารสนเทศของแต่ละศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อสามารถประเมินความสำเร็จของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้อย่างชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
5 ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context)	
<p>5.1 การยอมรับจากผู้คนในสังคม ต่องาน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้ออกามากกว่าการลงโทษ</p>	<p>สร้างความเข้าใจเชิงรุกต่อผู้คนในสังคม ให้เห็นถึงผลประโยชน์จากการใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของความสงบสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืนกว่า และให้ผู้พิพากษาที่ได้เสนอแนะในด้านคุณภาพของทรัพยากรบุคคล ที่ต้องมีความสนใจหรือความถนัด และได้โอกาสทำงานอย่างต่อเนื่องในศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลชำนาญการพิเศษ ได้ใช้ความระมัดระวังในการสั่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้เกิดความสมดุลเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่เป็นเหตุให้สังคมวิจารณ์และตั้งคำถามได้</p>
<p>5.2 สถานการณ์โรคระบาดเป็นอุปสรรคต่องาน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องมีการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผ่านการพูดคุยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู</p>	<p>มีมาตรการคัดกรองและแนวปฏิบัติรองรับถ้าเกิดการแพร่เชื้อที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมโครงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนตามมาตรการพิเศษไม่ให้ถูกระงับและเลื่อนไป และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เพื่อสามารถจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคได้</p>

จากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะทั้ง 5 ด้าน ที่เกิดขึ้นจากการนำไปปฏิบัติโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นเหล่านี้ นำไปสู่การประยุกต์ใช้งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ที่มีการเสนอให้ปรับเปลี่ยนทั้งทางด้านกฎหมายที่บัญญัติไว้ ด้านทรัพยากรในการจัดสรรงบประมาณและการเตรียมบุคลากรให้เหมาะสม ด้านโครงสร้างขององค์กรที่ต้องการกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซึ่งมีหน้าที่และภารกิจทำงานคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมปกติสำหรับเยาวชน โดยผู้เชี่ยวชาญร่วมกับเครือข่ายชุมชนเป็นกลไกในการติดตาม ควบคุม และดูแล เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนอย่างเหมาะสมและสมดุลกับบริบทของสังคม เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี ตามภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แนวทางการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี (โดยผู้วิจัย)

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณผสมกับเชิงคุณภาพให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมคนกลางอย่างผู้ประสานการประชุมที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และได้บุคคลที่เหมาะสมเข้ามาทำงานในรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องการผู้ที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานที่ผู้กระทำสำนึกผิด ความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมหรือผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และผู้กระทำผิดได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมด้วยดี โดยผ่านกระบวนการที่ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมผ่านการพูดคุยที่อำนวยความสะดวกอย่างเป็นกลางโดยผู้ประสานการประชุม

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Akers, Ronald L. (2017). *Criminological theories Introduction, Evaluation, & Application* (Seventh edition). New York : Oxford University Press.
- Allison Morris. (2004). *Youth Justice in New Zealand*, in *Crime and Justice: A Review of Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Annan, Kofi. (2004). *The rule of law in conflict and post conflict societies*. New York : United Nations.
- Anthony Bottoms and James Dignan. (2004). *Youth Justice in Great Britain*, in *Crime and Justice: A Review of Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Christina L. McMahan. (2019). *Juvenile Justice in Oregon : Balanced and Restorative Justice in Action*. *Juvenile and Family Court Journal* 70, No.1, Mar. 2019, 59-72.
- Clayton A. Hartjen & Sesha Kethineni. (1996). *Comparative Delinquency: India and the United States*. New York: Garland.
- Cyndi Banks and James Baker. (2015). *Comparative, International, and Global Justice Perspectives from Criminology and Criminal Justice*. USA: Sage Publications.
- Deborah Ghate & Marcelo Ramella. (2002). *Positive Parenting: The National Evaluation of the Youth Justice Board's Parenting Programme*. Policy Research Bureau for the Youth Justice Board (online). accessed October 18, 2021, https://www.gov.uk/search/research-and-statistics?parent=youth-justice-board-for-england-and-wales&content_store_document_type=research&level_one_taxon=206b7f3a-49b5-476f-af0f-fd27e2a68473&organisations%5B%5D=youth-justice-board-for-england-and-wales&order=updated-newest.
- Don Cipriani. (2009). *Rights and Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, *Advanced in Criminology*. Burlington VT: Ashgate.

- Francesca Musiani. (2006). Prison Is Not for Kids: Children in Conflict with the Law. UN Chronicle XLIII, No.4, 2006, 38-40.
- Frank Tannenbaum. (1938). Crime and the Community. New York : Columbia University Press.
- Gordon Bazemore and Mara Schiff. (2011). Juvenile Justice Reform and Restorative Justice: Building theory and policy from practice. New York : Routledge.
- GOV.UK. (2015). Crime, justice and the law, Young people and the law, (online). Accessed October 15, 2021, <https://www.gov.uk/browse/justice/young-people>.
- Harris, N. (2003). Repositioning restorative justice. Portland, OR : Willan.
- Hayes and Daly. (2003). Youth Justice Conferencing and Re-Offending. Justice Quarterly, 20, 725-764.
- Howard Becker. (1963). Outsiders : Studies in the Sociology of Deviance. New York : Macmillan.
- Howard Zehr. (2002). The Little Book of Restorative Justice. Intercourse, PA : Good Books.
- Jasine Junger-Tas. (1996). Delinquency Similar in Western Countries. Overcrowded Times 7, No.1, 1996, 13.
- John Muncie and Barry Goldson. (2006). England and Wales: The New Correctionalism, in Comparative Youth Justice. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Judge FWM (Fred) McElrea. (2005). The New Zealand experience of restorative justice legislation (online). accessed October 11, 2021, <http://restorativejustice.org/am-site/media/the-new-zealand-experience-of-restorative-justice-legislation-copy-2.pdf>.
- McCold, P., & Wachtel, T. (2002). Restorative justice: Theoretical foundations. Portland, OR : Willan.

- Mercian J. Brooks, et al (2020). MI Implementation in Juvenile Justice: A Case Report. *Juvenile and Family Court Journal* 71, No.4, Dec. 2020, 53-62.
- Michael Cavadino and James Dignan. (2005). *Penal Systems: A Comparative Approach* (Fourth edition). London: Sage Publications.
- Nur Rochaeti and Pujiyono Pujiyono. (2018). Implementation Study of Restorative Justice for Juvenile Criminal Justice System by Customary Court in Mainland Sulawesi. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science*, 156 (2018) 012044.
- Oranga Tamariki. (2021). Youth Justice, Youth Justice family group conferences (online). accessed October 11, 2021, <https://www.orangatamariki.govt.nz/youth-justice/family-group-conferences/>.
- Philip L. Reichel. (2013). *Comparative Criminal Justice Systems : a Tropical Approach* (Sixth edition). Boston: Pearson.
- Ross Matsueda. (1992). Reflected Appraisals, Parental Labeling, and Delinquency : Specifying a Symbolic Interactionist Theory. *American Journal of Sociology* 97.
- Siegel, L. (2012). *Juvenile Delinquency Theory, Practice, and Law* (Eleventh edition). Wadsworth : Cengage learning.
- Siegel, L. (2016). *Introduction to Criminal Justice* (Fifteenth edition). Boston : Cengage learning.
- Siegel, L. (2017). *Criminology : The core* (Sixth edition). Boston : Cengage learning.
- Toews-Shenk and Zehr. (2001). Restorative Justice and Substance Abuse: The Path Ahead. *Youth and Society*, December, 33(2), 314-328.
- Trevor Bradley, Juan Tauri, and Reece Walters. (2006). "Demythologizing Youth Justice in Aotearoa, New Zealand", in *Comparative Youth Justice*. CA: Sage Publications.

United Nations. (1986). Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. New York: UN Department of Public Information.

United Nations. (2003). World Youth Report 2003, Juvenile Delinquency. New York: UN Department of Public Information.

United Nations. (2020). Handbook on Restorative Justice Programmes Second Edition. Vienna: United Nations Publication.

Weitekamp and Kerner. (2002). Restorative Justice: Theoretical Foundations. Cullompton, UK: Willan Publishing.

William G. Doerner. (2017). Victimology (Eighth edition). New York : Routledge.

Youth Court of New Zealand. (2019). Youth justice principles and processes (online). accessed October 9, 2021, <https://www.youthcourt.govt.nz/youth-justice/youth-justice-principles-and-processes/>.

ภาษาไทย

เฉอฟ้าศศิ อามาตย์มนตรี. (2560). ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เพลินตา ต้นรังสรรค์. (2553). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชน. จุลนิติ, พ.ศ.-ม.ย. 53, 54-62.

เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2558). การกระทำความผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.

กมลเศ โพรทินิชฐ. (2563). ทฤษฎีนโยบายสังคมและการวิพากษ์นโยบาย. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2562-2563). รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563. กรุงเทพมหานคร : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม.

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130, ตอนที่ 78 ก 6 กันยายน 2556.
- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130, ตอนที่ 67 ก 22 กรกฎาคม 2556.
- คำแนะนำของประธานศาลฎีกา เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. 2563. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137, ตอนที่ 92 ก 6 พฤศจิกายน 2563.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2560). อาชญาวิทยาแนววิพากษ์ และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืนอำนาจแก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอเชีย แปซิฟิก ออฟเซ็ท จำกัด.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิพรีนท์ (1991) จำกัด.
- จุมพล หนีพานิช. (2552). การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิตติ สุเสารัจ. (2560). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : รายงานสำนักงานศาลยุติธรรม.
- ณัฐนันท์ ฐัจจำ. (2548). การพัฒนาบทบาทการปฏิบัติงานของผู้ประสานการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นที จิตสว่าง. (2559). การบริหารงานยุติธรรม : หน่วยที่ 11 ทฤษฎีและการจัดองค์กร (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นันทน์กัสน์ ศิริชัชวาลวงศ์ และคณะ. (2559). การใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีอาญาในกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะเด็กและเยาวชนในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2559. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7, มิ.ย. 59, 322-335.

น้ำแท้ มีบุญสล้าง. (2554). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สุตราไพศาล.

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2561). แนวคิดที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2561). คดีเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ประเทือง ธนียผล. (2558). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายอาญา.

ปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). อาชญาวิทยา สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พชรวรรณ ขำตุ้ม. (2560). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกฎหมายวิธีพิจารณาเด็กและเยาวชน. วารสารนิติ, รัฐกิจและสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ม.ค.-มิ.ย. 60, 29-44.

พรชัย ชันดี. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : ส.เจริญการพิมพ์.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127, ตอนที่ 72 ก 22 พฤศจิกายน 2553.

พัฒนพงษ์ ทองเนื้อสูง. (2562). การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในโรงเรียน : บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยเยาวชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มณีรัตน์ ชื่นเจริญ. (2562). การวิเคราะห์บทบาทและการทำหน้าที่ คนกลาง ในกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิกร โชติชัยสถิต. (2560). การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง : หน่วยที่ 3 มาตรฐาน
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหประชาชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรเดช จันทรศร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร :
บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 2. (2557). ผู้พิพากษาสมทบศาล
เยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทกวมี่ พับลิชชิง.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 2. (2562). ผู้พิพากษาสมทบ
ศาลเยาวชนและครอบครัว. ชลบุรี : สำนักพิมพ์มนตรี.
- ศุภกิจ แยมประชา. (2558). มองกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยผ่านการศึกษาเปรียบเทียบ.
กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2557). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2563). นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร :
ไอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2562). นโยบายสาธารณะ แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ
(พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562).
รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ :
ออล พรินท์ เซ็นเตอร์.
- ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562). รายงานสถิติ
คดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ : ออล พรินท์ เซ็นเตอร์.

- สุพจน์ สุโรจน์. (2560). การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง : หน่วยที่ 2 การบริหารและทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2562). การบริหารงานยุติธรรม : หน่วยที่ 2 การบริหารงานและกระบวนการยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2562). หลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สุภิดา สุกใส. (2555). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 : ศึกษาเงื่อนไขและการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 และ 90. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัทร อยู่ถนอม. (2557). เอกสารประกอบการบรรยายเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : งานเลขานุการศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.
- สุนทวิทย์ จิตสว่าง. (2559). การประเมินผลการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. วารสารสังคมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ค.-มิ.ย. 60, 172-192.
- สุนทวิทย์ จิตสว่าง. (2561). โทษประหารชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2562). ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทรศัพท์ 0 2218 3210

ที่ อว 64.2.2 (จว.2)/2274/2564

วันที่ 23 ธันวาคม 2564

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

เรียน นายอุดม ลาภิเศษพันธุ์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ใบรับรองโครงการวิจัย (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)
 2. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
 3. หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
 4. แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต

ตามที่คุณวิจัยได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น ในการนี้คณะกรรมการฯ เห็นสมควรให้โครงการวิจัยของท่านได้รับการพิจารณาแบบเต็มขั้นตอน (Full Board Review) ผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยมีดังนี้

โครงการวิจัยที่ 217/64 เรื่อง การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี (RESTORATIVE JUSTICE IMPLEMENTATION IN JUVENILE AND FAMILY COURT : A STUDY OF DEVELOPMENT OF SPECIAL MEASURES IN LIEU OF CRIMINAL PROCEEDINGS AFTER THE PROSECUTION) ของ นายอุดม ลาภิเศษพันธุ์ ผ่านการพิจารณารับรอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แร่งผลสัมฤทธิ์)

กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2
 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อาคารจามจรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
 โทรศัพท์ : 0 2218 3210-11 E-mail: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 312/2564

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 217/64 การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี

ผู้วิจัยหลัก นายอุดม ลาภิเศกพันธุ์

หน่วยงาน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม
 (ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)
 ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งทัย แร่งผลสัมฤทธิ์)
 กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบเต็มขั้นตอน

วันที่รับรอง: 23 ธันวาคม 2564

วันหมดอายุ: 22 ธันวาคม 2565

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. ข้อเสนอโครงการวิจัย
2. ประวัติและผลงานของผู้วิจัย
3. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
4. หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
5. แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต

เลขที่โครงการ: 2.1.7 / 6.4
 วันที่รับรอง: 23 ธ.ค. 2564
 วันหมดอายุ: 22 ธ.ค. 2565

เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยรับทราบว่าเป็นการวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุกรณีไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบกรณีเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ 1.6 และ 7 เท่านั้น

Office of the Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects:
The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts
Chamchuri 1 Building, Room 114, Phayathai Road, Wang Mai Sub-district,
Pathum Wan District, Bangkok 10330
Telephone number 0 2218 3210-11 E-mail curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 312/2564

Certificate of Research Approval

Research Project Number 217/64 RESTORATIVE JUSTICE IMPLEMENTATION IN
JUVENILE AND FAMILY COURT : A STUDY OF DEVELOPMENT OF SPECIAL MEASURES
IN LIEU OF CRIMINAL PROCEEDINGS AFTER THE PROSECUTION

Principal Researcher Mr. Udom Lapisatepan

Affiliation Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects: The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts at Chulalongkorn University, based on Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines and the Principle of the international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) has approved the execution of the aforementioned research project.

Signature Theraphan Luangthongkum
(Theraphan Luangthongkum, Ph.D.)
Chair

Signature Nunghatai Rangponsumrit
(Nunghatai Rangponsumrit, Ph.D.)
Secretary

Research Project Review Category: Full Board Review

Date of approval: 23 December 2021

Expiry date: 22 December 2022

Documents approved by the Committee:

1. The research proposal
2. The researcher CV
3. The information sheets for research participants
4. The informed consent forms
5. The guide questions for interviews, guide questions for focus group discussion and observation form

Protocol No.....	217/64
Date of Approval.....	23 DEC 2021
Approval Expiry Date.....	22 DEC 2022

Conditions

1. The researcher has acknowledged that it is unethical if he/she collects information for the research before the application for an ethics review has been approved by the Research Ethics Review Committee.
2. If the certificate of the research project expires, the research execution must come to a halt. If the researcher wishes to reapply for approval, he/she has to submit an application for a new certificate at least one month in advance, together with a research progress report.
3. The researcher must conduct the research strictly in accordance with what is specified in the research project.
4. The researcher must only use documents that provide information for the research sampling population participants, their letters of consent and the letters inviting them to take part in the research (if any) that have been endorsed with the seal of the Committee.
5. If any seriously untoward incident happens to the place where the research information, which has requested the approval of the Committee, is kept, the researcher must report this to the Committee within five working days.
6. If there is any change in the research procedure, the researcher must submit the change for review by the Committee before he/she can continue with his/her research.
7. For a research project of less than one year the researcher must submit a report of research termination (AF 03-13) and an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. For a research project which is a thesis, the researcher must submit an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. This is to be used as evidence of the termination of the project.
8. A research project which has passed the Exemption Review, must observe only the conditions in 1, 6 and 7.

เอกสารชี้แจงผู้ปกครองของเยาวชนผู้ร่วมในการวิจัย (สำหรับการสัมภาษณ์)
(ผู้ปกครองของเยาวชน)

การวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

1 เรียนผู้ปกครองของเยาวชนผู้เข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจให้เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2 โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เยาวชนในปกครองของท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเป็นผู้ร่วมในการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้อาจมีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและศาลเยาวชนและครอบครัวในการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้สามารถแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565

3 เยาวชนในปกครองของท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก เยาวชนในปกครองของท่านเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีจำนวนผู้ร่วมในการวิจัยครั้งนี้สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 25 คน

4 หากท่านตัดสินใจให้เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์เยาวชนในปกครองของท่านที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่มีทั้งหมด 6 ส่วน โดยเน้นข้อความแต่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายตัวอย่างเสริมด้วยเทคนิค รูปภาพที่ใช้ร่วมในการสัมภาษณ์เยาวชน ในระยะเวลาประมาณ 45 นาที

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

5 โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาต บันทึกเสียง และนำไปถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

6 หากเยาวชนในปกครองของท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม เยาวชนในปกครองของท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่อย่างใด

7 ข้อมูลส่วนตัวของเยาวชนในปกครองของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของเยาวชนในปกครองของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

8 การวิจัยครั้งนี้เยาวชนในปกครองของท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

9 หากท่านหรือเยาวชนในปกครองของท่านมีข้อสงสัยใดๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10 หากเยาวชนในปกครองของท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านหรือเยาวชนในปกครองของท่านสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ ลงชื่อ

(นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์) (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)

ผู้วิจัยหลัก

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

เอกสารชี้แจงผู้ร่วมในการวิจัย (สำหรับการสัมภาษณ์)
(อธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษา นักจิตวิทยา ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน และเยาวชน)

การวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นาย อุดม ลาภิเศษ พันธุ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

1 ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2 โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเป็นผู้ร่วมในการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและศาลเยาวชนและครอบครัวในการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้สามารถแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565

3 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก ท่านเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 25 คน

4 หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์ท่านที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่ทั้งหมดประมาณ 45 นาที โดยในข้อคำถามแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาประมาณ

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

5 โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาต บันทึกเสียง และนำไปถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

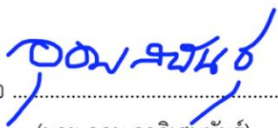
6 หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่อย่างใด

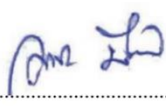
7 ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

8 การวิจัยครั้งนี้ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

9 หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10 หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ

 (นาย อุดม สากิเศษพันธุ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ

 (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

เอกสารชี้แจงผู้ปกครองของเยาวชนผู้ร่วมในการวิจัย (สำหรับการสังเกต)
(ผู้ปกครองของเยาวชนผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู)

การวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

1 เรียนผู้ปกครองของเยาวชนผู้ร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจให้เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้ หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2 โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เยาวชนในปกครองของท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเป็นผู้ร่วมในการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และศาลเยาวชนและครอบครัวในการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้สามารถแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565

3 เยาวชนในปกครองของท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก เยาวชนในปกครองของท่านเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว จากการสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จำนวน 2 ครั้ง

4 หากท่านตัดสินใจให้เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยจะขออนุญาตสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นการประชุมที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อศึกษาขั้นตอนการดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ด้วยแบบสังเกต ที่มีทั้งหมด 2 ส่วน คือ ช่วงก่อนการประชุม และช่วงระหว่างการประชุม

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

5 ในระหว่างการสังเกต ผู้วิจัยจะขออนุญาตจับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการประชุม และพฤติกรรมของผู้ร่วมประชุม และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

6 หากเยาวชนในปกครองของท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับการถูกสังเกต เยาวชนในปกครองของท่านมีสิทธิ์ที่จะถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อหน้าที่การงานของท่านหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่อย่างใด

7 ข้อมูลส่วนตัวของเยาวชนในปกครองของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของเยาวชนในปกครองของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

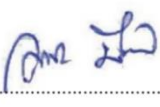
8 การวิจัยครั้งนี้เยาวชนในปกครองของท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

9 หากท่านหรือเยาวชนในปกครองของท่านมีข้อสงสัยใดๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10 หากเยาวชนในปกครองของท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านหรือเยาวชนในปกครองของท่านสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ

 (นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ

 (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

เอกสารชี้แจงผู้ร่วมในการวิจัย (สำหรับการสังเกต)
(ผู้ประสานการประชุม นักจิตวิทยา ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน และเยาวชนผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำ
แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู)

การวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นาย อุดม ลาภิเศษ พันธุ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

1 ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2 โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเป็นผู้ร่วมในการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและศาลเยาวชนและครอบครัวในการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้สามารถแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565

3 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก ท่านเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว จากการสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จำนวน 2 ครั้ง

4 หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยจะขออนุญาตสังเกตการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ท่านเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นการประชุมที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อศึกษาขั้นตอนการดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ด้วยแบบสังเกต ที่มีทั้งหมด 2 ส่วน คือ ก่อนการประชุม และช่วงระหว่างการประชุม จนเสร็จสิ้นการประชุม

แต่มีช่องระหว่างกรร/64	
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

5 ในระหว่างการสังเกต ผู้วิจัยจะขออนุญาตจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการประชุม และพฤติกรรมของผู้ร่วมประชุม และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

6 หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับการถูกสังเกต ท่านมีสิทธิ์ที่จะถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อหน้าที่การงานของท่านหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่อย่างใด

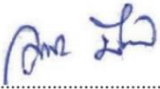
7 ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

8 การวิจัยครั้งนี้ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

9 หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10 หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ

 (นาย อุดม ลาภิเศษพันธุ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ

 (รองศาสตราจารย์วินัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

เอกสารชี้แจงผู้ร่วมในการวิจัย (เข้าร่วมการอภิปรายกลุ่ม)
(ผู้พิพากษาสมทบ ทำหน้าที่ผู้ประสานการประชุม)

การวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

1 ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้หากเกิดความไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2 โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเป็นผู้ร่วมในการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและศาลเยาวชนและครอบครัวในการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้สามารถแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมผ่านส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565

3 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก ท่านเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว ในบทบาทของผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมในการอภิปรายกลุ่มครั้งนี้ทั้งสิ้น 5 คน

4 หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยจะขอให้ท่านเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านระบบการสนทนาออนไลน์ ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่มีทั้งหมด 4 ส่วน ใช้เวลาประมาณ 60 นาที

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

5 โดยในระหว่างการอภิปรายกลุ่ม ผู้วิจัยจะขออนุญาต บันทึกเสียง และนำไปถอดเทป บันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้น การวิจัย

6 หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้น ได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วม หรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านหรือการดำเนินไป ของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่อย่างใด

7 ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงาน ผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

8 การวิจัยครั้งนี้ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

9 หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหาก ผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10 หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรม ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ

 (นาย อุดม ลาภิเศษพันธ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ

 (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (สำหรับการสัมภาษณ์)
(อธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษา นักจิตวิทยา ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน)

สถานที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นายอุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้สัมภาษณ์ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่มีทั้งหมด 6 ส่วน โดยเน้นข้อความแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาประมาณ 45 นาที โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกเสียง และนำไปถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อหน่วยงานหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวของข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองและคำยืนยันว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้อจำกัดตามเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า จะเก็บรักษาเป็นความลับ โดย 23 บ.ค. 64 จะนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการวิจัย ที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

วันหมดอายุ 22 บ.ค. 65

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูล ซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และสำเนาหนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ อดุฒ สีเศษ ลงชื่อ

(นาย อดุฒ สีเศษพันธ์) (.....)

ผู้วิจัยหลัก ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ ดร. ใส ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ) (.....)

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พยาน

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (สำหรับการสังเกต)
(ผู้ประสานการประชุม นักจิตวิทยา ผู้เสียหาย ตัวแทนจากชุมชน และผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผน
แก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่ไม่ใช่เยาวชน และผู้ปกครองของเยาวชน)

สถานที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นายอุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ถูกสังเกตในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นการประชุมที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ขั้นตอนการดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ด้วยแบบสังเกต ที่มีทั้งหมด 2 ส่วน คือ ช่วงก่อนการประชุม และช่วงระหว่างการประชุม จนเสร็จสิ้นการประชุม โดยในระหว่างการสังเกต ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลในแบบสังเกตเกี่ยวกับขั้นตอนการประชุม และพฤติกรรมของผู้ร่วมประชุม และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์หรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวของข้าพเจ้าทั้งสิ้น

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองและคำยืนยันว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และสำเนาหนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ
 (นาย อุดม ลากิเศษพันธุ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ
 (.....)
 ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ
 (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ
 (.....)
 พยาน

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (สำหรับการอภิปรายกลุ่ม)
(ผู้พิพากษาสมทบ ทำหน้าที่ผู้ประสานการประชุม)

สถานที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามทำหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นายอุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านระบบการสนทนาออนไลน์ ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่มีทั้งหมด 4 ส่วน ในบทบาทของผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ใช้เวลาประมาณ 60 นาที โดยในระหว่างการอภิปรายกลุ่ม ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกเสียง และนำไปถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อทางลบใดๆ ทั้งต่อหน้าที่การงานหรือการดำเนินไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวของข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองและคำยืนยันว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้อที่ข้าพเจ้าตามเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีชื่อผู้ใดในเอกสารงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูล ซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และสำเนาหนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ อดุฒ ลาดิษพันธ์
 (นาย อดุฒ ลาดิษพันธ์)
 ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ
 (.....)
 ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ
 (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ
 (.....)
 พยาน

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

หนังสือยินยอมผู้ปกครองและเยาวชนเข้าร่วมในการวิจัย (สำหรับการสัมภาษณ์)
(เยาวชน และผู้ปกครองของเยาวชน)

สถานที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามทำหนังสือนี้เกี่ยวข้องเป็น ของ ขอแสดงความยินยอมให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในโครงการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรฐานพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นายอุดม ลาภิเศษพันธ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าให้สัมภาษณ์ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรฐานพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ที่มีทั้งหมด 6 ส่วน โดยเน้นข้อความแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาประมาณ 45 นาที โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกเสียง และนำไปถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า หรือเป็นความประสงค์ของผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อทางใดๆ ทั้งต่อหน้าที่การงานหรือการดำเนิน

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวของผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองและคำยืนยันว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้า ตามเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ใน
ปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยเป็น
ภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้า

หากผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสาร
ชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่ม
สหสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคาร
จามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11
อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้า
พยาน นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และสำเนา
หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ ลงชื่อ
(นาย อุดม สวาทพันธ์) (.....)
ผู้วิจัยหลัก ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ ลงชื่อ
(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ) (.....)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

ลงชื่อ
(.....)
พยาน

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

**หนังสือยินยอมผู้ปกครองและเยาวชนเข้าร่วมในการวิจัย (สำหรับการสังเกต)
(เยาวชน และผู้ปกครองของเยาวชน ผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู)**

สถานที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้เกี่ยวข้องเป็นของ ขอแสดงความยินยอมให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในโครงการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” ด้วยผู้วิจัย นายอุดม ลาภพิเศษพันธุ์ นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ทาง โทรศัพท์ 081-8620133 อีเมล udomla@yahoo.com

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าถูกสังเกตในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เยาวชนในปกครองของท่านเข้าร่วม จนเสร็จสิ้นการประชุมที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ในประเด็น “ขั้นตอนการดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว” ด้วยแบบสังเกต ที่มีทั้งหมด 2 ส่วน คือ ช่วงก่อนการประชุม และช่วงระหว่างการประชุม จนเสร็จสิ้นการประชุม โดยในระหว่างการสังเกต ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลในแบบสังเกตเกี่ยวกับขั้นตอนการประชุม และพฤติกรรมของผู้ร่วมประชุม และจะดำเนินการทำลายข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า หรือเป็นความประสงค์ของผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากกรวิจัยจะไม่มีผลกระทบทางกฎหมายใดๆ ทั้งต่อหน้าที่การงานหรือการดำเนิน

เลขที่โครงการ	17/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ไปของกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวของผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองและคำยืนยันว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้า ตามเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ใน
ปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยเป็น
ภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของ
ข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้า

หากผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสาร
ชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่ม
สหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคาร
จามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 02 2183210-11
อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้า
พยาน นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลซึ่งเป็นคำชี้แจงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และสำเนา
หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยไว้แล้ว

ลงชื่อ
(นาย อุดม ลาภิเศกพันธุ์)
ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ
(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ
(.....)
บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ลงชื่อ
(.....)
พยาน

แนวการอภิปรายกลุ่ม

คำชี้แจง

แนวการอภิปรายกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประสานการประชุมในศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลผ่านการอภิปรายในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมอภิปราย
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ
 - 1.2 ตำแหน่งที่ทำหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัด ชลบุรี
 - 1.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้ประสานการประชุม
2. การสรรหาและการคัดเลือกผู้ประสานการประชุม
 - 2.1 ศาลเยาวชนฯ มีกระบวนการสรรหาและการคัดเลือกผู้ประสานการประชุมอย่างไร
 - 2.2 มีการฝึกอบรมก่อนทำหน้าที่อย่างไรบ้าง
 - 2.3 ผู้ประสานการประชุมควรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะใดบ้าง
 - 2.4 ท่านเข้าใจกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างไร
 - 2.5 ผู้ประสานการประชุมได้คำตอบแทนจากการทำหน้าที่หรือไม่
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
 - 3.1 ผู้ประสานการประชุมมีบทบาทอย่างไรในการประชุมจัดทำแผนฯ
 - 3.2 มีผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯเป็นใครบ้าง
 - 3.3 ขั้นตอนการประชุมจัดทำแผนฯเป็นอย่างไร
 - 3.4 จากประสบการณ์ของท่านขั้นตอนใดสำคัญที่สุดเพราะอะไร
 - 3.5 มีการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างไรบ้าง
 - 3.6 มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการประชุมทำแผนฯ และการทำหน้าที่ผู้ประสานการประชุม
4. ข้อเสนอแนะ
 - 4.1 ท่านมีข้อเสนอแนะในกระบวนการสรรหาและการคัดเลือกผู้ประสานการประชุมอะไรบ้าง
 - 4.2 ท่านมีข้อเสนอแนะในระบบการทำงานของศาลฯ การจัดการด้านทรัพยากร และคำตอบแทน เป็นต้น หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการการประชุมจัดทำแผนฯอะไรบ้าง
 - 4.4 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการติดตามผลอย่างไร

เลขที่คดี	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสังเกต

คำชี้แจง

แบบสังเกตนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สังเกตการณ์การประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขข้อบกพร่องในศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัด ชลบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการประชุมและพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงก่อนการประชุม

- ศาลามีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม ในคดีฐานความผิด.....
 - คุณสมบัติผู้ประสานการประชุมที่ศาลแต่งตั้ง
 - ผู้อำนวยการสถานพินิจ
 - บุคคลที่ศาลเห็นสมควร (ผู้พิพากษาสมทบที่ผ่านการอบรมหลักสูตร และได้จัดแจ้งในบัญชีผู้ประสานการประชุมในศาลฯ)
 - กำหนดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขข้อบกพร่องภายในระยะเวลา.....วัน โดยไม่เกิน 10 วัน นับแต่วันที่มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมโดยศาลฯ
 - กำหนดสถานที่ประชุมจัดทำแผนแก้ไขข้อบกพร่อง
 - ภายในบริเวณศาลฯ แต่ไม่ใช่ห้องพิจารณาคดี
 - สถานที่อื่นตามความสะดวกของทุกฝ่าย โดยศาลเห็นชอบ
 - เชิญบุคคลเข้าร่วมการประชุม และแจ้งวัน เวลา สถานที่ในการประชุม
 - เยาวชนผู้ถูกฟ้อง และผู้ปกครองที่เยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
 - ผู้เสียหาย กรณีเป็นผู้เยาว์ให้มีผู้ปกครองที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วย
 - นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์
 - พนักงานอัยการ
 - ผู้แทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ
 - บุคคลอื่นๆ โปรดระบุ.....
- หมายเหตุ ถ้าไม่ได้เชิญบุคคลใน 5 รายการแรก โปรดระบุเหตุผล.....

- ผู้ประสานการประชุมเชิญแต่ละฝ่ายสอบถามข้อมูลเบื้องต้นก่อนการประชุม

หมายเหตุ เชิญฝ่ายใดบ้าง โปรดระบุ.....

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ช่วงระหว่างการประชุม

- การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จัดขึ้นตามวัน เวลา และสถานที่ ที่ได้กำหนดไว้
หมายเหตุ ถ้าไม่ได้จัดตามที่กำหนด โปรดระบุเหตุผล.....

- เริ่มการประชุมผู้ประสานการประชุมกล่าวแนะนำตัว และให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้แนะนำตัว
- ผู้ประสานการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมประชุมให้ทราบถึง
 - วัตถุประสงค์ เป้าหมาย
 - ขั้นตอน กระบวนการของการประชุม
 - การรักษาความลับที่ได้ล่วงรู้จากการประชุม
 - บทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในระหว่างและหลังการประชุม
 - เรื่องอื่นๆ โปรดระบุ.....
- เปิดโอกาสให้เยาวชนผู้กระทำความผิดได้เล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนผู้เสียหาย
- เยาวชนผู้กระทำความผิดได้แสดงความรู้สึกสำนึก และต้องการแก้ไขพฤติกรรมของตนเอง
หมายเหตุ เยาวชนแสดงออกอย่างไร โปรดระบุพฤติกรรม.....

- เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมพูดแสดงความคิดเห็น โดยอิสระและเป็นกันเอง ให้เกิดผลดังนี้
 - ตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายและเยาวชนผู้กระทำความผิด
 - ความรู้สึกที่ระหว่างผู้เสียหายและเยาวชนผู้กระทำความผิด
- บรรลุผลสำเร็จในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้กระทำความผิด
 - เกิดจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม
 - ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเยาวชนผู้กระทำความผิด
 - ชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย คือ.....
 - กำหนดให้ทำงานบริการสังคมไม่เกิน 30 ชั่วโมง
 - กำหนดให้รายงานตัวรับคำปรึกษาแนะนำ
 - กำหนดให้เข้ารับการศึกษาหรือฝึกอาชีพ
 - กำหนดให้เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด โดยอาจให้ผู้ปกครองที่เยาวชนอาศัยอยู่ด้วยร่วมกิจกรรมได้ กิจกรรมคือ.....

- ระยะเวลาปฏิบัติตามแผนไม่เกินกว่าเยาวชน อายุครบ 24 ปีบริบูรณ์
- อื่นๆ โปรดระบุ.....
- กำหนดผู้บริหารแผนฯ (ติดตามผลการปฏิบัติ) จากผู้สมัครใจที่เหมาะสม
- นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้ช่วยผู้ประสานการประชุม จัดแจ้งรายละเอียดและสรุปผลการประชุม
- ผู้ประสานการประชุมหรือผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมดำเนินการประชุมตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ผู้เข้าร่วมประชุมฟัง หากไม่มีการแก้ไข ให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงลายมือชื่อ

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 1 ผู้กำหนดและควบคุมนโยบาย คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดและควบคุมนโยบายการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ
 - 1.2 ตำแหน่งที่ทำหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว
 - 1.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว
2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย ท่านคิดอย่างไรกับกฎหมายที่ให้โอกาสเยาวชนให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.2 กฎหมายกำหนดเงื่อนไขอย่างไรในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
 - 2.3 มีข้อกำหนดใดที่เป็นอุปสรรคในการออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษฯ หรือไม่ อย่างไร
 - 2.4 เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างไร
 - 2.5 ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยา จากทางเลือกนี้มากกว่าทางเลือกอื่นหรือไม่ อย่างไร
 - 2.6 ทางเลือกนี้เหมาะสมกว่าทางเลือกอื่น หรือการดำเนินคดีอาญาตามปกติหรือไม่ อย่างไร
 - 2.7 ตามสถิติ ในชั้นหลังฟ้องคดีศาลสั่งมาตรการแทนค่าพิพากษาตามมาตรา 132 มากกว่า การสั่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
 - 2.8 ปัญหาสำคัญของข้อกฎหมายนี้ ที่ต้องได้รับการแก้ไข มีอะไรบ้าง และแก้ไขเพื่ออะไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 ผู้พิพากษาที่จะมาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือไม่ อย่างไร
 - 3.2 มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

- 3.3 ท่านคิดว่าบุคลากรของศาลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 3.4 มีการให้คำตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ อย่างเหมาะสม หรือไม่
 - 3.5 ท่านคิดว่าในการจัดประชุมทำแผนฯ ควรดำเนินการอย่างไร
4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
 - 4.1 มีการกำหนดนโยบายที่เน้นให้ศาลเยาวชนและครอบครัวได้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชนเพื่อให้โอกาสกลับตัว และให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย หรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถชดเชยเยียวยาผู้เสียหายได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.4 ศาลมีหลักการอย่างไรในการพิจารณาไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม
 - 4.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.6 การรายงานการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ มีปัญหาและอุปสรรค หรือไม่ อย่างไร
 - 4.7 จากประสบการณ์ของท่าน การที่ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จนั้น เกิดจากสาเหตุใด
 5. บริบททางสังคม
 - 5.1 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.2 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 2 เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดและ
อยู่ระหว่างการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี
คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทน
การดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เยาวชนที่มีข้อหา
ว่ากระทำความผิดที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็น
ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยในการ
สัมภาษณ์เยาวชนจะเสริมด้วยเทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) แบ่ง
ออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อเล่น, อายุ, เพศ
 - 1.2 เยาวชนกำลังศึกษาอยู่หรือประกอบอาชีพอะไร
 - 1.3 เยาวชนถูกฟ้องคดีในความผิดฐานใด
 - 1.4 ที่บ้าน เยาวชนอาศัยอยู่กับใครบ้าง

ภาพที่ 5 รูปภาพ เทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) ที่ใช้ร่วมใน
การสัมภาษณ์เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิด ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ขอให้เยาวชนเล่าถึง ความรู้สึกตอนที่เยาวชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรม ถ้าทำสิ่งใดได้ เยาวชนอยากทำสิ่งใด จากรูปที่ให้ดู มีสิ่งใดที่เยาวชนอยากทำ หรือไม่ เพราะอะไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 เยาวชนได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจ ถึง วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และบทบาทหน้าที่ของ เยาวชน ในการเข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือไม่ อย่างไร
 - 3.2 ขอให้เยาวชนเล่าถึง การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ว่าเป็นอย่างไรบ้าง จากรูปที่ให้ดู มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นในการประชุมบ้าง อย่างไร
 - 3.3 เยาวชนรู้สึกอย่างไร ที่การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ถูกจัดขึ้นในพื้นที่ของศาล
 - 3.4 เยาวชนรู้สึกอย่างไร กับการที่มีบุคคลหลากหลายเข้ามาร่วมประชุมกันเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน
4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
 - 4.1 เยาวชนยอมรับกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 จากแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน เยาวชนได้ขจัดเคยเสียยาความเสียหายให้กับผู้เสียหาย หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 จากแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน เยาวชนยอมรับที่จะปฏิบัติสิ่งใดบ้าง จากรูปที่ให้ดู มีสิ่งใดบ้างที่อยู่ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน อย่างไร
 - 4.4 เยาวชนรู้สึกอย่างไร ต่อกิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.5 เยาวชนคิดว่า ใครจะเป็นกำลังใจที่สำคัญให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ เป็นผลสำเร็จ เพราะอะไร
5. บริบททางสังคม
 - 5.1 เยาวชนคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.2 เยาวชนรู้สึกอย่างไร ในการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 เยาวชนมีข้อเสนอเกี่ยวกับการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน อะไรบ้าง
 - 6.2 เยาวชนมีข้อเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการติดตามผล อะไรบ้าง

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 2 เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดและ
ปฏิบัติตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี สำเร็จ/ไม่สำเร็จ
คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทน
การดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เยาวชนที่มีข้อหา
ว่ากระทำความผิดและปฏิบัติตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา สำเร็จ/ไม่สำเร็จการใช้มาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี
อาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยในการสัมภาษณ์เยาวชนจะเสริมด้วยเทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วย
รูปภาพ (Photo Elicitation Interview) แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อเล่น, อายุ, เพศ
 - 1.2 ก่อนเข้ามาที่นี้เยาวชนศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพอะไร
 - 1.3 เยาวชนถูกฟ้องคดีในความผิดฐานใด
 - 1.4 ที่บ้าน เยาวชนอาศัยอยู่กับใครบ้าง

ภาพที่ 6 รูปภาพ เทคนิคการกระตุ้นการสื่อสารด้วยรูปภาพ (Photo Elicitation Interview) ที่ใช้ร่วมใน
การสัมภาษณ์เยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิด ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษ
แทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ขอให้เยาวชนเล่าถึง ความรู้สึกตอนที่เยาวชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรม ถ้าทำสิ่งใดได้ เยาวชนอยากทำสิ่งใด จากรูปที่ให้ดู มีสิ่งใดที่เยาวชนอยากทำ หรือไม่ เพราะอะไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตราพิเศษฯ
 - 3.1 ขอให้เยาวชนเล่าถึง การประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ในครั้งนั้น เป็นอย่างไรบ้าง จากรูปที่ให้ดู มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นในการประชุมบ้าง อย่างไร
 - 3.2 เยาวชนรู้สึกอย่างไร กับการที่มีบุคคลหลากหลายเข้ามาร่วมประชุมกันเพื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ในครั้งนั้น
4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
 - 4.1 ขอให้เยาวชนเล่าถึง การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ในครั้งนั้น จากรูป ที่ให้ดู มีสิ่งใดบ้างที่อยู่ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน ในครั้งนั้น อย่างไร
 - 4.2 เยาวชนรู้สึกอย่างไร ต่อกิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข เปลี่ยน พฤติกรรม ในครั้งนั้น ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.3 ขอให้เยาวชนเล่าถึง ว่าเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของเยาวชนหลังจากนั้น เพราะอะไร เยาวชนถึง ได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สำเร็จ/ไม่สำเร็จ
5. บริบททางสังคม
 - 5.1 เยาวชนคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับ เยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.2 เยาวชนรู้สึกอย่างไร ในการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 เยาวชนมีข้อเสนอเกี่ยวกับการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชน อะไรบ้าง
 - 6.2 เยาวชนมีข้อเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการติดตามผล อะไรบ้าง

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 3 ผู้เสียหาย

หมายเหตุ สัมภาษณ์ผู้เสียหายร่วมกับผู้ปกครองของผู้เสียหาย กรณีผู้เสียหายเป็นเยาวชน

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้เสียหายที่ได้เข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ, ที่อยู่
 - 1.2 ท่านประกอบอาชีพอะไร
 - 1.3 ท่านเป็นผู้เสียหาย ที่ถูกระทำความผิดฐานใด
2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ท่านทราบว่า มีกฎหมายมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือไม่ อย่างไร
 - 2.2 ท่านคิดว่าถ้าเยาวชนกระทำความผิดกฎหมาย ควรปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร
 - 2.3 ท่านคิดว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน ที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และเยาวชนที่สำนึกได้โอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับคืนความปกติสุขสู่สังคม โดยไม่ใช้การลงโทษแบบคุมขัง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างไร
 - 3.2 ท่านได้รับแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการประชุม หรือไม่ อย่างไร
 - 3.3 ท่านได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจ ถึง วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และบทบาทหน้าที่ของท่าน ในการเข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือไม่ อย่างไร
 - 3.4 ขอให้ท่านเล่าถึง การประชุมจัดทำแผนฯ ที่ท่านได้เข้าร่วมในครั้งนี้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง
 - 3.5 ท่านคิดว่าบุคคลที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 3.6 ท่านคิดว่าสถานที่สำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่จัดขึ้นในศาลนั้น เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 3.7 มีการให้ค่าตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ อย่างเหมาะสม หรือไม่
 - 3.8 ท่านคิดว่าในการจัดประชุมฟังแผนฯ คงมีขั้นตอนการอยู่ตรงไหน
 - 3.9 จากประสบการณ์ของท่านในการประชุมจัดทำแผนฯ ครั้งนี้ สถานการณ์หรือปัญหาอื่น ๆ อย่างไร

เรื่องที่ยื่นฟ้อง	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
 - 4.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 จากแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน ท่านได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.4 ท่านไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ ส่วนหนึ่งส่วนใดของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.6 ท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมในการติดตามเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ได้หรือไม่ อย่างไร
5. บริบททางสังคม
 - 5.1 ท่านคิดว่า สังคมและกระบวนการยุติธรรมของไทยในปัจจุบัน ให้ความสนใจดูแลผู้เสียหายในคดีอาญา เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 5.2 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.3 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 3 ผู้ปกครองของเยาวชนผู้กระทำความผิด คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ปกครองของเยาวชนผู้กระทำความผิดที่ได้เข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ, อาชีพ
 - 1.2 มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชน อย่างไร
 - 1.3 เยาวชนกระทำความผิด ฐานใด
2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ท่านทราบว่ากฎหมายมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือไม่ อย่างไร
 - 2.2 ท่านคิดว่าถ้าเยาวชนกระทำความผิดกฎหมาย ควรปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร
 - 2.3 ท่านคิดว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน ที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และเยาวชนที่สำนึกได้โอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับคืนความปกติสุขสู่สังคม โดยไม่ใช้การลงโทษแบบคุมขัง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างไร
 - 3.2 ท่านได้รับแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการประชุม หรือไม่ อย่างไร
 - 3.3 ท่านได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจ ถึง วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และบทบาทหน้าที่ของท่าน ในการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือไม่ อย่างไร
 - 3.4 ขอให้ท่านเล่าถึง การประชุมจัดทำแผนฯ ที่ท่านได้เข้าร่วมในครั้งนี้เป็นอย่างไรบ้าง
 - 3.5 ท่านคิดว่าบุคคลที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 3.6 ท่านคิดว่าสถานที่สำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่จัดขึ้นในศาลนั้น เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 3.7 มีการให้คำตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯอย่างเหมาะสม หรือไม่
 - 3.8 ท่านคิดว่าการจัดประชุมทำแผนฯ ควรดำเนินการอย่างไร
 - 3.9 จากประสบการณ์ของท่านการประชุมจัดทำแผนฯ ครั้งนี้ สำเร็จหรือไม่ อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
 - 4.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถชดเชยเยียวยา ผู้เสียหายได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.4 ท่านไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ ส่วนหนึ่งส่วนใดของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มี ประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.6 ท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมในการติดตามเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ได้หรือไม่ อย่างไร
5. บริบททางสังคม
 - 5.1 ในครอบครัวของท่าน ถ้ามีลูกหลานกระทำความผิด ครอบครัวของท่านจัดการกันอย่างไร
 - 5.2 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.3 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนิน กระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการ ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 3 ผู้แทนชุมชน

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้แทนชุมชนที่ได้เข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ, ที่อยู่
 - 1.2 ท่านประกอบอาชีพอะไร ทำหน้าที่ใดและระยะเวลาที่ปีในชุมชน
 - 1.3 มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชน หรือผู้เสียหาย อย่างไร
2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ท่านทราบว่ามีความหมายมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือไม่ อย่างไร
 - 2.2 ท่านคิดว่าถ้าเยาวชนกระทำความผิดกฎหมาย ควรปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร
 - 2.3 ท่านคิดว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน ที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา และเยาวชนที่สำนึกได้โอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับคืนความปกติสุขสู่สังคม โดยไม่ใช้การลงโทษแบบคุมขัง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างไร
 - 3.2 ท่านได้รับแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการประชุม หรือไม่ อย่างไร
 - 3.3 ท่านได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจ ถึง วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และบทบาทหน้าที่ของท่านในการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือไม่ อย่างไร
 - 3.4 ขอให้ท่านเล่าถึง การประชุมจัดทำแผนฯ ที่ท่านได้เข้าร่วมในครั้งนี้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง
 - 3.5 ท่านคิดว่าบุคคลที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 3.6 ท่านคิดว่าสถานที่สำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่จัดขึ้นในศาลนั้น เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 3.7 มีการให้คำตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ อย่างเหมาะสม หรือไม่
 - 3.8 ท่านคิดว่าในการจัดประชุมทำแผนฯ ควรดำเนินการอย่างไร
 - 3.9 จากประสบการณ์ของท่าน การประชุมจัดทำแผนฯ ครั้งนี้สำเร็จหรือไม่ อย่างไร
4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

- 4.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถชดเชยเยียวยา ผู้เสียหายได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.4 ท่านไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ ส่วนหนึ่งส่วนใดของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร
 - 4.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มี ประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 4.6 ท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมในการติดตามเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ได้หรือไม่ อย่างไร
5. บริบททางสังคม
 - 5.1 ในชุมชนของท่าน ถ้ามีเยาวชนกระทำความผิด คนในชุมชนส่วนใหญ่จัดการกันอย่างไร
 - 5.2 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 5.3 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนิน กระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 6.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการ ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

**แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 3 ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว
คำชี้แจง**

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ที่เป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

7. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 7.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ
 - 7.2 ตำแหน่งที่ทำหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว
 - 7.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว
8. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 8.1 กฎหมายกำหนดเงื่อนไขอย่างไรในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
 - 8.2 มีข้อกำหนดใดที่เป็นอุปสรรคในการออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษฯ หรือไม่ อย่างไร
 - 8.3 เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างไร
 - 8.4 ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยา จากทางเลือกนี้มากกว่าทางเลือกอื่นหรือไม่ อย่างไร
 - 8.5 ทางเลือกนี้เหมาะสมกว่าทางเลือกอื่น หรือการดำเนินคดีอาญาตามปกติหรือไม่ อย่างไร
 - 8.6 ตามสถิติ ในชั้นหลังฟ้องคดีสาเหตุใดศาลถึงสั่งมาตรการแทนคำพิพากษามาตรา 132 มากกว่า การสั่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90
 - 8.7 ปัญหาสำคัญของข้อกฎหมายนี้ ที่ต้องได้รับการแก้ไข มีอะไรบ้าง และแก้ไขเพื่ออะไร
9. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 9.1 ผู้พิพากษาที่จะมาดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือไม่ อย่างไร
 - 9.2 ท่านทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หลังจากที่ท่านมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมแล้ว หรือไม่ อย่างไร
 - 9.3 ท่านคิดว่าบุคลากรของศาลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 9.4 มีการให้คำตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ อย่างเหมาะสม หรือไม่
 - 9.5 ท่านคิดว่าการจัดประชุมทั้งแผนฯ ครบถ้วนเรียบร้อยหรือไม่

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

10. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
- 10.1 มีนโยบายยุทธศาสตร์ทางอาญาจากส่วนกลาง ที่เน้นให้ศาลเยาวชนและครอบครัวได้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชนเพื่อให้โอกาสกลับตัว และให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย หรือไม่ อย่างไร
 - 10.2 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 10.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถชดเชยเยียวยาผู้เสียหายได้ หรือไม่ อย่างไร
 - 10.4 ศาลมีหลักการอย่างไรในการพิจารณาไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม
 - 10.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
 - 10.6 การรายงานการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ มีปัญหาและอุปสรรค หรือไม่ อย่างไร
 - 10.7 จากประสบการณ์ของท่าน การที่ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จนั้น เกิดจากสาเหตุใด
11. บริบททางสังคม
- 11.1 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ที่เน้นให้โอกาสมากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
 - 11.2 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
12. ข้อเสนอแนะ
- 12.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 12.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
 - 12.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 3 นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว : ศึกษาการพัฒนามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีในแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว ที่เป็นธุรการและผู้ช่วยผู้ประสานการประชุมในการดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดี แบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ
 - 1.2 ตำแหน่งที่ทำหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว
 - 1.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งนักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว
2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90
 - 2.1 ท่านเข้าใจกฎหมายมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา อย่างไร
 - 2.2 มีข้อกำหนดใดที่เป็นอุปสรรคในการออกคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษฯ หรือไม่ อย่างไร
 - 2.3 เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างไร
 - 2.4 ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยา จากทางเลือกนี้มากกว่าทางเลือกอื่นหรือไม่ อย่างไร
 - 2.5 ทางเลือกนี้เหมาะสมกว่าทางเลือกอื่น หรือการดำเนินคดีอาญาตามปกติหรือไม่ อย่างไร
 - 2.6 ตามสถิติในชั้นหลังฟ้องคดี ศาลมีคำสั่งมาตรการแทนคำพิพากษามาตรา 132 มากกว่ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด
 - 2.7 ปัญหาสำคัญของข้อกฎหมายนี้ ที่ต้องได้รับการแก้ไข มีอะไรบ้าง และแก้ไขเพื่ออะไร
3. การบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ
 - 3.1 นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือไม่ อย่างไร
 - 3.2 หลังจากที่ศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม นักจิตวิทยามีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องในขั้นตอนการดำเนินการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างไรบ้าง
 - 3.3 ท่านคิดว่าบุคลากรของศาลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษฯ นี้ ต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ และทักษะในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
 - 3.4 ท่านคิดว่าสถานที่สำหรับการประชุมเตรียมพร้อมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดขึ้นในศาลนั้น เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

- 3.5 มีการให้คำตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯอย่างเหมาะสม หรือไม่
- 3.6 ท่านคิดว่าในการจัดประชุมทำแผนฯ ควรดำเนินการอย่างไร
- 3.7 จากประสบการณ์ของท่าน การประชุมจัดทำแผนฯ สำเร็จหรือไม่ เกิดจากสาเหตุใด
4. การติดตาม ควบคุมดูแล และการประเมินผล
- 4.1 มีนโยบายยุทธศาสตร์ทางอาญาจากส่วนกลาง อบรมบุคลากรของศาลเยาวชนและครอบครัวได้เข้าใจและปฏิบัติงานได้ ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือไม่ อย่างไร
- 4.2 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ หรือไม่ อย่างไร
- 4.3 ท่านคิดว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำจากการประชุมร่วมกัน สามารถชดเชยเยียวยาผู้เสียหายได้ หรือไม่ อย่างไร
- 4.4 ศาลมีหลักการอย่างไรในการพิจารณาไม่เห็นชอบ เห็นควรแก้ไข หรือเห็นชอบ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ได้มาจากความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม
- 4.5 ท่านคิดว่ากิจกรรมบำบัดที่ศาลจัดให้เยาวชนเข้าร่วมเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือไม่ ควรเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง
- 4.6 การรายงานการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ มีปัญหาและอุปสรรค หรือไม่ อย่างไร
- 4.7 จากประสบการณ์ของท่าน การที่ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จนั้น เกิดจากสาเหตุใด
5. บริบททางสังคม
- 5.1 ท่านคิดว่า สังคมไทยในปัจจุบัน ยอมรับกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่เน้นให้ออกามากกว่าการลงโทษ หรือไม่ อย่างไร
- 5.2 ท่านคิดว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแทนศาล เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความเสียหายจากอาชญากรรม เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
6. ข้อเสนอแนะ
- 6.1 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านกฎหมายสำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
- 6.2 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างไร
- 6.3 ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการติดตาม ควบคุมดูแล และประเมินผลในการดำเนินกระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร

เลขที่โครงการ	217/64
วันที่รับรอง	23 ธ.ค. 64
วันหมดอายุ	22 ธ.ค. 65

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นาย อุดม ลาภิเศษพันธุ์
วัน เดือน ปี เกิด	11 กันยายน 2519
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
วุฒิการศึกษา	2540 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมการผลิต คณะ วิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 2544 วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต M.S. in Operations Research, Graduate School of Engineering, Northeastern University, Boston, Massachusetts 2561 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานสาธารณะคณะ รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบัน นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและ งานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	33/3 หมู่ 1 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY